

EL CAMP DE TARRAGONA A LA VISITA PASTORAL DE 1449-1450

Josep Huguet Torres

Treball final de Màster

Tutors: Dr. Josep M. Palau i Baduell

Dr. Daniel Piñol Alabart

Màster en Cultures Medievals

Universitat de Barcelona

Any acadèmic: 2018/2019

SUMARI

INTRODUCCIÓ	3
Objectius	4
Fonts documentals	5
1. LES VISITES PASTORALS	6
1.1. El Camp de Tarragona com a territori	12
1.2. L'arquebisbe titular i el delegat diocesà	16
1.3. Les visites pastorals a Tarragona a l'edat mitjana	18
2. LA VISITATIO RERUM I L'ESTAT DE LES ESGLÉSIES	22
2.1. Les penalitzacions econòmiques	30
3. LA DEPOSITIO CLERICORUM I LA MORALITAT DELS CLERGUES	31
3.1. La moral sexual dels clergues	35
3.2. La simonia i l'ambició econòmica	40
3.3. El joc i altres costums frívols	43
3.4. Conducta violenta en els clergues	46
3.5. Medicina no autoritzada	48
3.6. La bruixeria i les males arts en el clero	49
3.7. Mala praxi en el servei parroquial	52
3.8. Les dones dins la clerecia del Camp de Tarragona	54
4. LA DEPOSITIO LAICORUM I LA MORALITAT DELS LAICS	56
4.1. La bona moralitat dels laics: caritat i devoció popular	56
4.2. La moralitat sexual i l'actitud envers el matrimoni	58
4.3. L'afició al joc	63
4.4. El comportament violent en els laics	65
4.5. Medicina no autoritzada	67
4.6. La bruixeria i les males arts en el laicat	68

CONCLUSIONS	72
BIBLIOGRAFIA	76
ANNEXOS	81
Mapa de la relació de parròquies visitades del Camp de Tarragona	81
Normes de transcripció i edició	82
Transcripció del document	83

INTRODUCCIÓ

Objectius

La principal motivació que ha empès la confecció d'aquest treball és la ferma voluntat d'una aproximació al dia a dia de les persones en temps medievals, buscant exhaustivament qualsevol indici que permeti la reconstrucció del seu *modus vivendi* i la seva mentalitat. És, així, una aproximació en clau antropològica d'una realitat reconstruïda, que si bé és inevitable fer-ho des dels paràmetres actuals, intenta apropar-se a aquest passat que inexorablement s'escapa en la llunyania.

L'objectiu central d'aquest treball és l'estudi de la societat a partir de l'anàlisi d'una visita pastoral, de manera que també hi ha un segon objectiu, que és l'edició d'una part de la visita pastoral a la diòcesi de Tarragona de l'any 1449-1450.

Per tal d'establir el marc concret i delimitar el camp d'anàlisi, he centrat l'estudi i l'edició en els nuclis poblacionals pertinents a la comarca històrica del Camp de Tarragona visitats pel seguici de Gonçal, bisbe auxiliar de la diòcesi de Barcelona, durant la visita de 1449 i 1450. Essent conscient de la magnitud de documentació i treball que se'n deriva de l'estudi complet de tota la visita pastoral de 1449-1450, magnitud que sobrepassa amb el que s'espera d'un treball final de màster, vaig decidir cenyir la transcripció i anàlisi al Camp de Tarragona. No obstant, no existeix una divisió territorial ni en el recorregut traçat pel seguici ni en la documentació generada. Per aquest motiu, vaig decidir basar-me en la divisió territorial que apareix en les dècimes del segle XIV i estudiar només les esglésies compreses en aquesta limitació, deixant de banda no pocs temples i llocs de culte que s'estenen per l'Arxidiòcesi en les muntanyes de Prades i la conca de Barberà. És necessari no oblidar que Eivissa i Formentera també formaven part de l'arxidiòcesi, però no hi ha documentació relativa a elles en aquesta visita pastoral, cosa que fa pensar que en quedaren al marge. Per aquest motiu obvi, tampoc apareixeran les seves parròquies i capelles en l'estudi ni en l'edició de la visita pastoral.

Els dos pilars sobre els quals es fonamenta aquest treball final de màster són la transcripció i el posterior estudi dels continguts compresos en ella, pel que es podria dir que la base primordial és l'acte de transcriure, cosa que vaig fer immediatament després d'haver seleccionat el document a través de les característiques inventariades de l'Arxiu Històric Arxidiocesà de Tarragona. Limitant la transcripció a les poblacions del marc geogràfic que acab de mencionar, aquesta tasca es va aplicar a noranta-dos fols o cent vuitanta-tres cares amb tota la informació escrita en ells. Una vegada finalitzada la transcripció, tasca primigènia, vaig poder iniciar l'estudi i anàlisi a través de la identificació de tots els subjectes, eclesiàstics o laics, i tots els casos materials que presentaven deficiències o defectes. Una posterior quantificació per a crear senzilles estadístiques i percentatges facilitarien una comprensió global de la situació. A l'hora de redactar el treball, vaig optar per plasmar tots els coneixements d'una manera estructurada i sintètica, il·lustrant el que s'exposava amb casos particularitzats que exemplificassin les situacions descrites.

Fonts documentals

Al seu torn, no es pot deixar de banda les qüestions materials del document de la visita pastoral de l'arxidiòcesi de Tarragona de 1449-1450. El fet escrit n'ocupa dos-cents vint-i-cinc fulls, havent-hi anotacions al marge, ratllades i un interessant ús de les llengües per a posar-ho per escrit. Tot sembla apuntar que aquesta visita era posada per escrit *in situ* i al moment per un escriba que plasmava tot el que es considerava que s'havia d'enregistrar en quadernets que més endavant es confeccionaren en un sol volum. Els errors i les coses escrites que es jutjaven al mateix moment com innecessàries eren ratllades, afegint-s'hi just a continuació o entre línies la informació que s'hi havia d'agregar. De vegades, la informació simplement era eliminada mitjançant el ratllat i no hi havia cap informació afegida *a posteriori*. Les anotacions al marge, que no en són poques, sovint fan referència a un enllaç amb informacions anteriors o, per altra banda, afegitons fets *a posteriori*, per donar constància del seguiment d'aquest fet i com ha quedat la situació.

L'ús de les llengües en el procés de redacció és ben particular perquè, a diferència d'altres documents, s'hi usa tant el llatí com el català. L'ús del llatí és majoritari i permanent en quant s'introdueix l'arribada del seguici a una determinada població, en un paràgraf que sembla formulari i que introdueix l'inici de la visita en cada una de les parròquies. Continua la redacció amb la constatació de la celebració d'oficis —en cas d'haver-se'n celebrat— i quan comença la inspecció ocular de l'església, capelles adjacents, dependències i tot element que estigui dins el conjunt de l'estat material de l'edifici com a tal. Les informacions que enuncien si un beneficiat està present o no, la situació dels seus títols i beneficis i les penalitzacions econòmiques amb els que s'amenaça també estan escrites en la llengua dels romans. Però la cosa canvia quan s'arriba als testimonis, tant eclesiàstics com civils, doncs tota la part protocol·lària està feta en llatí, sempre introduït amb un ressaltat *testes* en majúscules que delimiten clarament l'apartat, s'enunciava la relació de testimonis, els càrrecs ocupats, el jurament de dir la veritat amb les mans posades damunt els Evangelis i se seguia fent en llatí. Però a l'hora de transcriure la informació donada, la frase era introduïda amb fórmules llatines referents a sobre que eren interrogats i els testimonis responent amb el que havien vist o escoltat. A partir d'aquí es completava amb la informació adient a cada cas, escrita a vegades en llatí i moltes vegades en català, presumiblement amb la parla pròpia del territori i de l'escrivent i que obri les portes a un interessant estudi de lingüística.

1. LES VISITES PASTORALS

Les visites pastorals són aquelles visites de control que feia el bisbe o el seu delegat a les diferents parròquies de la seva diòcesi, examinant l'estat dels edificis religiosos així com la moralitat i la fe tant del clergat com dels feligresos. A la baixa edat mitjana, quan comencen a implementar-se, generen sovint documentació on es fa una relació de totes les faltes comeses pel col·lectiu de la parròquia i defectes materials present en l'estat dels edificis i en tot allò que hi és contingut, una relació profusament detallada, que converteixen les visites pastorals en riques fonts històriques d'on se'n pot extreure informació del molt diversa tipologia, ja sigui des de moralitat i antropologia fins a història de l'art i història econòmica.

L'estudi de les visites pastorals en la historiografia medieval catalana s'engega als anys 1970, quan es comença a tenir interès en elles perquè permeten l'obertura de noves perspectives d'estudi, entre elles la història de les mentalitats.¹ Josep Baucells les usa per a fer una tesi on estudia la religiositat popular a la Ciutat Comtal entre els segles XIII i XIV. L'any 1984, Martí i Bonet farà diverses publicacions tot transcrivint diversa documentació de visites pastorals a la diòcesi de Barcelona. A la dècada següent, Pere Benito i Helena Garrigós s'aventuraven a estudiar les visites pastorals del segle XIV delimitant-ho a l'àrea del Maresme,² mentre que Maria Teresa Garcia Egea focalitzava el seu estudi en la visita pastoral del bisbe Paholac a la diòcesi de Tortosa.³ Ja en temps més recents, Imma Puig estudiava una visita pastoral de Girona emmarcant-la en el Baix Empordà,⁴ Galiana feia el seu estudi sobre la situació de Tortosa en la visita del bisbe Montcada⁵ mentre que Josep Maria Palau ha analitzat la situació del bisbat d'Urgell a principis del segle XIV⁶ a través de la visita pastoral elaborada en aquell moment. Finalment, cal destacar la labor d'Eugeni Perea estudiant les visites pastorals de Tarragona al segle XVIII⁷ i, a nivell metodològic, Milagros Cárcel investigant la diplomàtica episcopal valenciana.⁸

Cal tenir present l'evolució històrica de les visites pastorals. Encara en època en què les elits visigòtiques del regne de Toledo eren arrianes, en el concili de Tarragona del 516 es menciona l'obligatorietat de les visites per la diòcesi, almenys una vegada a l'any: «Que cada any els bisbes visitin llurs diòcesis i que no rebin de les esglésies menors més d'una tercera part de les rendes. L'experiència molt repetida ens ha ensenyat que algunes

¹ PUIGVERT, Joaquim [ed.], *et alii*, 2003: *Les visites pastorals, dels orígens medievals a l'època contemporània*. CCG Edicions, Girona, pàg. 25

² GARRIGÓS, Helena, BENITO, Pere, 1991: "La moral sexual de clergues i laics a les parròquies del Maresme a partir de les visites pastorals (1305-1447)" a *Acta historica et archaeologica mediaevalia*. Universitat de Barcelona, Barcelona, n. 11, pàg. 357

³ GARCÍA EGEA, Maria Teresa, 1993: *La visita pastoral a la diòcesi de Tortosa del obispo Paholac, 1314*. Servei de publicacions de la Diputació de Castelló, Castelló de la Plana

⁴ PUIG ALEU, Imma, 2006: *Una visita pastoral al Baix Empordà als anys 1420-1423*, Fundació Noguera, Barcelona

⁵ GALIANA FERRANDO, José María, 2005: "La diòcesi de Tortosa a través de la visita pastoral del obispo Otón de Moncada (1428-1429)" a *Estudis castellanencs*, n. 10, pàgs. 457-660

⁶ PALAU i BADUPELL, Josep Maria, 2016: *El bisbat d'Urgell a l'inici del segle XIV (a través de la visita pastoral de 1312 a 1315)*, Barcelona

⁷ PEREA SIMÓN, Eugeni, 2000: *Església i societat a l'arxidiòcesi de Tarragona durant el segle XVIII. Un estudi a través de les visites pastorals*. Diputació de Tarragona, Tarragona

⁸ CÁRCEL ORTÍ, Mª Milagros, 2018: *Diplomàtica episcopal*. Publicacions de la Universitat de València, València

esglésies menors es troben deseparades, per la qual cosa establím amb el present decret que s'observi l'antic costum, i que tots els anys les diòcesis siguin visitades pel bisbe, i si alguna església menor es trobàs abandonada, es repari per ordre seva. Perquè sabem que una antiga tradició estableix que els bisbes rebin una tercera part de les rendes».⁹ Així mateix, en el Concili de Lleida (546) es prescriu que la visita també servirà per evitar l'aparició d'esglésies privades,¹⁰ independents del poder bisbal, almenys en matèria econòmica, i en el II Concili de Braga (572) s'estableix la quantitat a la qual el bisbe té dret a percebre per fer la visita.¹¹ Amb posterioritat, en el segle VII en concilis com els concilis IV i VII de Toledo,¹² un cop el catolicisme fou adoptat pel rei Recared i introduït en la maquinària d'aquest estat successor que és el visigot, torna a reafirmar la voluntat de fer visites pastorals en disposicions com la següent: «Sobre el requisit dels bisbes de visitar cada any les parròquies. Convé que el bisbe vagi cada any per totes les seves diòcesis i parròquies, per tal de veure què necessita cada basílica per a la seva reparació, i si no pogués fer-ho personalment per trobar-se impedit per malaltia, o implicat en altres ocupacions, que hi enviï preveres o diaques hàbils, els quals preguntaran sobre les rendes de les basíliques i sobre la vida dels ministres».¹³ Així se'n percep ja d'aquests manaments una finalitat de cristianització de la ruralia del regne i l'erradicació dels paganismes romà i preromans i les seves pràctiques que havien quedat fortament arrelades i fossilitzades en l'imaginari d'aquelles comunitats, però també en despengen motivacions administratives i econòmiques de l'interès de l'Església. Tanmateix, cal entendre aquestes disposicions dels concilis d'època visigòtica abocades al fracàs per pràctica inviabilitat del projecte en un context d'exigua parroquialització de la ruralia i de cristianització deficient. La invasió islàmica i la parroquialització carolíngia aparcaran el tema de les visites pastorals durant molts segles.¹⁴

De fet, la parròquia es va configurant no des del principi del cristianisme sinó amb el temps com una figura o noció bàsica en l'organització de l'Església Catòlica que descansa

⁹ VIVES, José [ed.], 1963: *Concilios visigóticos e hispano-romanos*, publicacions del Consell Superior d'Investigacions Científiques, Barcelona-Madrid, pàgs. 36-37

¹⁰ VIVES, José [ed.], 1963: *ibidem*, pàg. 56

¹¹ VIVES, José [ed.], 1963: *ibidem*, pàg. 81

¹² BAUCELLS i REIG, Josep, 2007: *Vivir en la Edad Media: Barcelona y su entorno en los siglos XIII y XIV*. CSIC, Institució Milà i Fontanals, departament d'Estudis Medievals. Barcelona, vol. I, pàgs. 175-176

¹³ VIVES, José [ed.], 1963: *ibidem*, pàg. 205

¹⁴ PUIGVERT, Joaquim [ed.], *et alii*, 2003: *ibidem*, pàg. 45

sobre un tríode conceptual: el **temple** o edifici religiós, la **comunitat de fidels** que acudeixen a aquest temple i el **territori** que abasta el culte, la *cura animarum* i el cobrament del delme per al seu manteniment. La teoria més consensuada actualment és que abans de l'època carolíngia la parròquia o temple en el qual s'hi podien administrar tots els sacraments i ritus era la catedral, la seu urbana — en el cas irlandès, les abadies funcionaven com bisbats rurals—. La desurbanització d'Occident va provocar la proliferació d'esglésies, capelles, ermites i santuaris en la ruralia sense que aquestes tinguessin la capacitat de cobrir tota l'assistència espiritual de la comunitat, per això és més adequat parlar d'aquests edificis com esglésies o basíliques, però no de parròquies. Malgrat això, a partir del regnat de Carlemany i amb la consciència dels canvis que s'havien anat produint i la necessitat d'adaptar-s'hi, es dona el procés de parroquialització, de la mà amb la consolidació de nuclis poblacionals rurals als voltants d'aquestes esglésies. El procés acabarà de culminar entre els segles XII i XIII quan la parròquia esdevingui definitivament la cèl·lula o entitat bàsica i primària de l'organització eclesiàstica.¹⁵ Només en un context de profunda consolidació de la parròquia com una entitat de funcions diverses, es pot desenvolupar el projecte de control eclesiàstic de la societat rural a través de visites pastorals.

És precisament en el segle XIII, en el si del IV Concili del Laterà (1215) que des del papat es reprèn la voluntat que els bisbes vetllin pel compliment i el bon funcionament de la societat cristiana a petita escala, visitant les parròquies.¹⁶ Així mateix, la decadència de certs sectors monàstics al segle XIII impulsa que al 1232 Gregori X ordeni als bisbes d'Anglaterra de visitar monestirs i canòniques per a controlar els costums del clergat.¹⁷ El que comença com un fenomen puntual i obeint a unes circumstàncies concretes, per a mitjans i darrer quart del segle XIII el costum de les visites pastorals ja s'està generalitzant i ratificant a través de concilis i sínodes de províncies eclesiàstiques.¹⁸ D'aquesta manera, el document peninsular més antic que se'n tingui constància correspon a la visita de Sords al 1295. De totes formes, gràcies a la labor de Baucells s'han localitzat molts inventaris que fan referència a llibres de visites pastorals a Catalunya, i aquests inventaris són els

¹⁵ MALLORQUÍ, Elvis, 2011: *Parròquia i societat rural al bisbat de Girona, segles XIII-XIV*, Fundació Noguera, Barcelona, pàgs 26-28.

¹⁶ PUIGVERT, Joaquim [ed.], *et alii*, 2003: *ibidem*, pàg. 46

¹⁷ PUIGVERT, Joaquim [ed.], *et alii*, 2003: *ibidem*, pàg. 46

¹⁸ PUIGVERT, Joaquim [ed.], *et alii*, 2003: *ibidem*, pàg. 46

més ben conservats d'Europa en aquesta cronologia, tot i que no es conserven els documents corresponents a la visita.¹⁹

Les visites pastorals solien seguir una estructura determinada, tant en el procediment i cerimonial que comportaven, com en la documentació generada que reflectia tot el procés. La visita s'iniciava amb l'anunciament a la comunitat de la imminència de l'arribada del bisbe o delegat episcopal, el visitador.²⁰ Amb l'arribada del bisbe — o el seu delegat— i el seu seguici a la població, se'l rebia i, a vegades, se celebraven oficis, tot obeint a les circumstàncies temporals. No eren celebrats oficis si, per exemple, ja era tard o perquè ja s'havien fet els ritus pertinents durant el dia i una segona missa es presentava inútil.²¹ Aprofitant l'avinentsa de la visita, podia impartir-se el sagrament de la confirmació als feligresos que el requerissin — en tant que és un ritu que ha de celebrar el cap de la diòcesi— i tonsurava els clergues²². Després, feia la *visitatio rerum* de la parròquia i de les capelles i en mirava el seu estat i la correcta disposició material, així com també supervisava el cementiri. Més tard, s'iniciaria la *visitatio hominum* i la *inquisitio*, on es preguntava al prevere i als parroquians sobre possibles faltes tant dels clergues com dels laics. El bisbe acabaria ordenant els càstigs, que no són tan severos com hom podria pensar.²³ Per a seguir un protocol d'anotació existien una mena de qüestionaris anomenats *capitula* o *articuli* diferenciant-se entre els *capitula contra clericos* i els *capitula contra laicos* segons l'enfocament de l'interrogatori.²⁴ Cal esmentar que aquesta terminologia llatina de les diferents parts que configuren la visita pastoral és la recollida per alguns estudiosos del tema com Baucells i Monjas, doncs altres autors com Puchades i Cárcel, de l'àmbit valencià, empren vocables i expressions com les següents: *visitatio altaris*, que recull els aspectes materials i equival a la *visitatio rerum*, la *depositio clericorum*, conformada per les acusacions contra el clergat, i la *depositio laicorum*, acusacions contra els parroquians. Tanmateix, les acusacions del testimoni tenen un matís elitista perquè el seguici episcopal interroga a batles, notaris, cavallers, juristes, jurats, entre d'altres

¹⁹ PUIGVERT, Joaquim [ed.], *et alii*, 2003: *ibidem*, pàg. 47

²⁰ BAUCELLS i REIG, Josep, 2004: *Vivir en la Edad Media: Barcelona y su entorno en los siglos XIII y XIV (1200-1344)*. CSIC, Institució Milà i Fontanals, departament d'Estudis Medievals. Barcelona, pàg. 193

²¹ BAUCELLS i REIG, Josep, 2004: *Vivir en la Edad Media...*, pàg. 195

²² PUIGVERT, Joaquim [ed.], *et alii*, 2003: *ibidem*, pàg. 47

²³ BAUCELLS REIG, Josep, 1999: "Visitas pastorales: siglos XIV y XV" a *Memoria Ecclesiae*, núm. XV, pàgs. 231-237

²⁴ PALAU i BADUELL, Josep Maria, 2009: *La moralitat dels clergues i laics als comtats de Pallars a través de les visites pastorals de 1314 i 1315*, pàg. 8

càrrecs i no solen preguntar als menestrals i camperols,²⁵ és per això que la visita pastoral com a font històrica és parcial i plenament subjecta als interessos de l'Església i als de les elits representades en el testimoniatge de les acusacions, cosa que la fa caure en exageracions i explicacions que poden venir motivades per sentiments personals d'aversion, enemistat i rivalitat, entre tantes altres emocions presents en la complexa psicologia humana i el comportament dins la societat.

Finalment, l'acció de dictar sancions per part del bisbe arran de la visita era coneguda com *procuratio* o *evectio*,²⁶ un cop s'havia fet una recopilació de tots els casos particulars o *detecta* que, alhora, conformaven en el seu conjunt la *comperta*. El bisbe o delegat exhortaria un decret o manament on s'ordenaven les rectificacions a fer i es feia en diferents fases: a vegades ho feia en el mateix moment d'observar l'anomalia o irregularitat, una *evectio* urgent i impulsiva; en altres ocasions se'n deliberava amb més calma i temps durant l'estada del seguici a la població i, per últim, el bisbe deliberava quan ja havia acabat la visita i es feia un manament posterior.²⁷ En aquest cas, la *comperta* o llista de casos de vicis i defectes era estudiada i analitzada amb posterioritat en la seu episcopal, on el bisbe podria deliberar les mesures correccionals adequades i definitives que venien a millorar i derogar les mesures provisionals.²⁸ El conjunt de manaments exhortats pel bisbe arran la visita conforma la *purgatio visitationis*, que al cap i a la fi és el propòsit de la visita pastoral: castigar per a rectificar els vicis i defectes que han sigut percebuts i que cal corregir. Baucells divideix la labor pastoral baixmedieval en dues línies de funcionament, segons la finalitat perseguida i que, tenen un objectiu últim comú: per una banda, *evellere vitia* o extreure els vicis, part negativa, i per altra, *plantare virtutes* o realçar i lloar les virtuts. Les visites pastorals entren més en les línies de la primera.²⁹

²⁵ PUCHADES i BATALLER, Ramon Josep, 1999: *Als ulls de Déu, als ulls dels homes. Estereotips morals i percepció social d'algunes figures professionals en la societat medieval*. Publicacions del Seminari Internacional d'estudis sobre la cultura escrita "José Trenchs Ódena", Valencia, pàg. 168

²⁶ MONJAS, Lluís, 2004: *La reforma eclesiàstica i religiosa de les diòcesis de la Tarraconense al llarg de la baixa edat mitjana (a través dels qüestionaris de visita pastoral)*. Tesi doctoral inèdita, Universitat Pompeu Fabra, Barcelona, pàgs. 122-123

²⁷ BAUCELLS i REIG, 2004: *ibidem*, vol. I, pàg. 211

²⁸ GARCÍA EGEA, Maria Teresa, 1993: *ibidem*, pàg. 34

²⁹ BAUCELLS i REIG, Josep: *ibidem*, vol. I, pàg. 211

Segons Baucells, el procés de visita pastoral no acabava amb l'expedició de decrets correccionals i l'esperança que es complissin, sinó que es podien donar inspeccions noves sense la transcendència i el ceremonial de les visites pastorals, inspeccions destinades a controlar si s'havien corregit les coses. Normalment apareixien com notes afegides *a posteriori*.

Així mateix, aquest autor assenyala que en algunes ocasions, les correccions derivades d'una visita pastoral podien generar un cert malestar social entre la feligresia, produint una efímera fase de violència, almenys verbal, casos que ell mateix va registrar i que conclou que són poc freqüent i de conseqüències escassament significatives, però que no deixen d'esdevenir curiosos i per aquest motiu va voler destacar-ne l'existència.³⁰

Cal fer un apunt de les dues etapes en què es pot dividir, a grans trets, les visites pastorals. Una prèvia a 1350, que les visites produïdes en aquella època són exhaustives en els vicis i defectes de laics i religiosos, oferint molta més informació de moralitat, conducta i religiositat, i les fetes a partir de la segona meitat del segle XIV,³¹ on canvien les prioritats i són molt més expositives pel que fa a la gestió dels beneficiats en els altars i capelles, així com de l'estat del temple i les seves dependències. La visita pastoral de Tarragona s'alinea en aquesta segona línia, deixant testimonis de l'estat deplorable de moltes esglésies — cosa que indirectament ja apunta al sentit de responsabilitat de clergues— no obstant, no està exempta de dures acusacions als religiosos i, en menor mesura, als laics i laiques de les poblacions visitades.

1.1.El Camp de Tarragona com a territori

La comarca històrica del Camp de Tarragona, o simplement anomenada el Camp, aglutinava *a grosso modo* el que actualment conformen les comarques del Tarragonès i l'Alt i Baix Camp, quan a la II República es decidí crear una comarca administrativa per

³⁰ BAUCELLS i REIG, Josep: *ibidem*, vol. I, pàg. 218

³¹ PALAU i BADUPELL, Josep Maria, 2016: *El bisbat d'Urgell...*, vol. I, pàg. 49

a cada una de les grans ciutats del Camp: Tarragona, Reus i Valls. Una divisió restaurada amb l'Estatut de Sau i que encara perdura.

No obstant, quan en època premoderna es parlava del Camp de Tarragona es feia parlant d'aquesta extensió tan ben delimitada de forma natural entre serres com la Prades i la de Miramar, la costa retallada per la mar i el Coll de Balaguer fent de pas natural a les terres de l'Ebre, on Tortosa s'alçava com a ciutat dominant en aquell territori. Aquesta terra era fronterera amb altres contrades naturals, dominades per ciutats i vil·les de notable importància i d'un paper no gens menyspreable, com la ja mencionada Tortosa, així com les poblacions de Montblanc, a la Conca, Lleida o Vilafranca, ja al Penedès. Camp de Tarragona és un topònim documentat, almenys, des de 1315.

Delejada pels comtes de Barcelona que volen apoderar-se-la per la seva qualitat de pretèrita seu arxiepiscopal en temps de l'imperi romà i el regne visigot, així com cobejada per les altes dignitats religioses que habiten en el territori dels comtats, la seu de Tarragona serà restaurada pel papa Urbà II l'1 de juny de 1091 en la butlla *Inter primas Hispaniarum urbes*, restauració que es farà efectiva quan sigui conquerida la ciutat i el territori del Camp entre el 1116 i el 1118 amb el beneplàcit de Roma i la intervenció dels normands. Restaurada la càtedra episcopal i el territori conquerit, després d'un breu lapse de temps amb el Camp organitzat com a principat propi d'Estat croat a mans de Robert de Bordet o d'Aguiló, aquesta zona queda plenament inserida en el territori català a partir de 1151.³² En època baixmedieval, el territori s'ha organitzat en una mena de coprincipat on els dos pilars d'aquest sistema són el rei, poder temporal, i l'arquebisbe, poder espiritual, quelcom molt freqüent a l'edat mitjana i que es troba el seu exemple últim que culmina la jerarquia, en les tesis gelasianes de *dominium mundi* materialitzades en la rivalitat papat-imperi.³³

³² BENITO RUANO, Eloy, 1994: "El Principado de Tarragona" a *Miscel·lània Ramon d'Abadal*. Estudis Universitaris Catalans, Barcelona, pàgs. 107-119

³³ JUNCOSA BONET, Eduard, 2015: *Estructura y dinámicas de poder en el señorío de Tarragona: creación y evolución de un dominio compartido (ca. 1118-1462)*. Universidad Complutense de Madrid, Madrid

Més enllà d'aquesta organització política en darrera i alta instància, s'ha de dir que Tarragona n'era la ciutat més important del Camp i al voltant d'ella s'hi aplegaven les poblacions que en depenien directament, el que s'anomenaven “les Falde” o “les Falde de Tarragona”, topònim que aglutinava al segle XIV a Barenys, Botarell, el Burgar, el Codony, Constantí, Font de l'Astor, Mascalbó, Masricard, els Masos d'En Goda, el Mas de Moretó, el Milà, els Montgons, els Pallaresos, la Pineda, el Rourell, el Torell, Vila-seca del Comú, Vila-seca de Solcina i Vilafortuny.

Així mateix, cal fer esment de la institució de la Comuna del Camp, nascuda al 1274 i que es prolonga en l'edat moderna fins l'abolició de les institucions de l'antiga Corona catalano-aragonesa i la reorganització territorial que suposà la implantació dels Decrets de Nova Planta. Aquesta associació de nuclis poblacionals sota la senyoria de l'arquebisbat de Tarragona fou concebuda per tal de defensar els interessos propis davant les autoritats, com pogués ser l'Església o la Corona. El nombre de poblacions integrants anà oscil·lant al llarg de la seva existència, dels quals destaquen per haver-hi format part durant més temps els següents nuclis: l'Albiol, Alforja, Alcover, Alió, Almofter, l'Arboç, Ardenya, l'Argentera, l'Argilaga, els Banys, Barenys, Bellavista, les Borges del Camp, Botarell, Bràfim, el Burgar, el Burguet, Cambrils, la Canonja, Casafort, Castellvell, el Catllar, els Cocons, el Codony, Colldejou, Constantí, Cortiella, Duesaigües, Escornalbou, Ferran, la Font de l'Astor, els Garidells, la Granja dels Frares, Guardamar, les Gunyoles, la Selva, la Trilla, les Irlles, Masmoreta, la Masó, Masricart, el Milà, Miramar, Monnars, Montbrió, Montoliu, Mont-roig, el Morell, Nulles, el Pedrós, Perafort, Peralta, el Pla de Cabra, la Poble de Mafumet, el Pontarró, el Pradell, Puigdelfí, Puigpelat, la Quadra de Montoliu, la Quadra dels Tascals, el Rourell, Renau, Reus, la Riera, Riudecanyes, Riudecols, la Secuita, la Serra, Tamarit, les Tapioles, la Torre de Fontaubella, Torrelles, Vallmoll, Valls, Vilabella, Vilafortuny, Vilallonga, Vilanova d'Escornalbou, Vila-seca, Vilaverd, Vinyols, Vistabella i les Voltes. Pobles que podien formar part de les Falde però que no perdien consciència de la seva qualitat de pobles de la ruralia del Camp, així com altres poblacions de la contrada.

Pel que fa a l'arxidiòcesi de Tarragona, seu episcopal metropolitana testimoniada en època romana, cap de la província eclesiàstica tarraconense i que el seu arquebisbe ostenta

en disputa amb el de Toledo el títol de «primat de les Espanyes», era el màxim cap religiós dels territoris de la Corona d'Aragó. La seva arxidiòcesi s'estenia pel Camp, les muntanyes de Prades, la Conca i les Garrigues ja tocant a Lleida, limitant així amb les diòcesis de Barcelona, Urgell, Lleida i Tortosa. Així mateix, fins ben entrat el segle XVIII, les Pitiüses també hi formaven part en tant que Eivissa i Formentera foren conquerides al 1235 en una expedició en nom de Jaume I liderada per Guillem de Montgrí, arquebisbe electe de Tarragona i sagristà de Girona, establint-hi no només el vincle de dependència religiosa de la seu tarragonina, sinó que l'arquebisbe n'era el senyor feudal.

Per acabar, a nivell demogràfic, cal tenir en compte que la ciutat de Tarragona experimenta arran la crisi baixmedieval un descens continuat del nombre d'habitants, fins a comptar amb xifres sorprenentment minses. Si tenim en compte que a principis del segle XIV, Tarragona era assenyalada per Iglésies i Fort com una de les ciutats més populosos del Principat que, junt amb les tres altres capitals de les províncies actuals — sempre amb la primacia de la Ciutat Comtal— així com Tortosa, Montblanc i Puigcerdà, la vuitena en el rànquing la conformava Vilafranca del Penedès, que aleshores comptava amb quatre mil habitants³⁴. Per a l'any 1400, es calcula que la ciutat de Tarragona tenia devers quatre mil cinquanta habitants sense comptar-hi els residents a les Falde. Al 1429, la ciutat pareix comptar només amb unes dues mil set-centes ànimes, que al 1451, època en que es fa la visita pastoral en són dues mil sis-centes cinquanta-cinc, en vint anys només se n'haurien perdut quaranta-cinc persones. Això no obstant, al 1463 la població torna a caure fins a comptar, potser, amb l'exigua xifra d'un mil tres-centes cinquanta persones,³⁵ un nombre que sorprèn a primera vista si es té en compte el que havia sigut en època romana i el que ha acabat esdevenint en època actual, però també no oblidant que és seu arxiepiscopal un cop és conquerida als musulmans i que en poc més de mig segle la població ha sigut delmada a un terç del que era. Les mortaldats i conflictes, les migracions cap a zones rurals i altres territoris no necessàriament dins el Camp, per la precarietat de la situació, es posen de manifest no només en aquesta davallada del nombre

³⁴ IGLÉSIES i FORT, Josep, 1988: *Estudi de les xifres de població de l'Alt Penedès en el curs de sis segles: 1358-1975*. Institut d'Estudis Penedesencs, Vilafranca del Penedès, pàg. 15

³⁵ CORTIELLA i ÒDNA, Francesc, 1984: *Una ciutat catalana a darreries de la baixa edat mitjana: Tarragona*. Institut d'Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV, secció d'Arqueologia i Història, Tarragona, n. 53, pàg. 279

de focs en els fogatges sinó també són ben paleses les mesures urgents i desesperades de les diferents autoritats per tal de conservar la població i cridar-ne de nova. Per al 1497, la població recuperaria els nivells del primer terç de segle, rondant els dos mil cinc-cents habitants. Cal destacar la gran presència de l'estament eclesiàstic en el fogatge de 1497, que en representa gairebé un 14% de la població,³⁶ confirmant a Tarragona com a ciutat eclesiàstica com a seu arxiepiscopal que és i quedarà reflectit en la visita pastoral quan s'observi la gran i innecessària quantitat de clergues beneficiats a la Seu i esglésies de la ciutat, sovint esdevenint absents en les esglésies dels diferents pobles del Camp on no atenen a les seves tasques i que, amb prou sort, els hi són encarregades a un clergue de *status* menor sinó quan l'església està abandonada i no s'hi celebra cap tipus d'ofici, que també n'hi ha algun exemple.

Any	1400	1429	1451	1463	1497
Habitants	4.500	2.700	2.655	1.350	2.500

1.2. L'arquebisbe titular i el delegat diocesà

L'arquebisbe que ocupava la càtedra de Tarragona en el moment de la visita era Pere d'Urrea. Era Pere, o *Pero*, un noble d'Aragó, fill de Lope Giménez d'Urrea, senyor d'Èpila i vescomte de Rueda. Ocupant la dignitat de prior de la seu de Saragossa va passar al capdavant de l'arxidiòcesi de Tarragona al juny de 1445. Va fer la seva entrada a la ciutat quasi un any després, el dia 19 de maig de 1446.³⁷

Religiós vinculat als afers de la guerra, fou nomenat pel papa Calixt III general de set galeres per tal de lluitar contra els turcs en el domini naval de la Mediterrània. Més endavant, arribaria a ostentar el títol de capità general de l'Església. Els seus mèrits militars li valgueren la concessió de la dignitat eclesiàstica del patriarcat d'Alexandria,

³⁶ CORTIELLA i ÒDNA, Francesc, 1984: *ibidem*, pàg. 281

³⁷ BLANCH, Josep, 1985: *Arxiepiscopologi de la Santa Església metropolitana i primada de Tarragona*. Institut d'Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV, Tarragona, pàg. 111

títol simbòlic atès que Alexandria era una plaça en territori musulmà i vinculada a comunitats cristianes coptes.

A nivell polític, Urrea no quedà al marge de les pugnes entre el príncep Carles de Viana i el rei Joan II, posicionant-se en un primer moment a favor del príncep hereu, però després obrant un tàctic canvi de bàndol al del pare que li valgué el nomenament com a canceller i capità general concedit pel monarca. Moria al 1489, després d'haver exercit el càrrec quaranta-quatre anys.³⁸

Al mateix moment, al capdavant de la diòcesi de Barcelona s'hi estava Jaume Girard. Va ser bisbe de Sogorb entre el 1437 i el 1445, ciutat i càtedra que deixà per anar a ocupar la de Barcelona entre 1445 i el 1456. A nivell polític, destacà per ser conseller de la reina Maria i per tenir problemes amb la Generalitat. Bisbe donat a les tensions, es barallà amb el capítol de Barcelona amb tanta virulència que en morir no se li feren exèquies. El papa Calixt III el nomenà legat per a la reforma de monestirs, i va morir a Poblet en plena missió.³⁹

L'encarregat de fer de delegat diocesà en la visita pastoral fou Gonçal, bisbe *Auguriensis*, un bisbe auxiliar de la catedral de Barcelona, que es prolonga en aquest càrrec fins, almenys, la dècada de 1480. D'una o altra manera, el bisbe Jaume Girard l'hauria autoritzat a aquesta missió a requeriment de l'arquebisbe, màxima autoritat de la província eclesiàstica, com ja s'ha dit. El gentilici llatí que precisa d'on és bisbe simbòlic, *Auguriensis*, fa referència a Ankara o a una ciutat romana de Numídia, places que havien caigut en mans islàmiques i que, per aquest motiu, la seva titularitat era simbòlica i responia als bisbes auxiliars, als quals els era assignada una seu episcopal extingida.⁴⁰

³⁸ IGLÉSIES i FORT, Josep, 1964: "Pere d'Urrea i la guerra de Joan II al Camp de Tarragona" a *Episodis de l'Església*, *Bonavista*, n. 26, Barcelona, pàg. 54

³⁹ BLANCH, Josep, 1985: *ibidem*, pàgs. 111-116

⁴⁰ Apareix a PARE FLÓREZ: *España Sagrada. Teatro geográfico-histórico de la Iglesia de España*, tom LI, pàg. 37.

1.3. Les visites pastorals a Tarragona a l'edat mitjana

En comparació a altres territoris de Catalunya, l'arxidiòcesi de Tarragona no ha tengut la mateixa sort a l'hora de conservar registres de visites pastorals. Del període medieval, que entendré fins a la data convencional del 1492, es conserven sis documents corresponents a quatre visites pastorals, totes elles realitzades ja en el segle XV.

El primer document és un exigu full on hi va ser escrit el decret de visita pastoral o *procuratio* que s'anava a dur a terme a Santa Maria de Maldà al 1413. Després n'hi ha dos documents referents al que pareix una mateixa visita que s'hauria fet cap al 1444, que inclou poblacions del Camp de Tarragona així com de les Garrigues, però a nivell molt fragmentari i sense esdevenir una ruta prou completa per l'arxidiòcesi tarragonina. Dos nous documents molt fragmentaris derivats de la visita pastoral entre 1484 i 1485 també plasmen la situació d'algunes localitats del Camp i de la zona de la Conca.

Tanmateix, el document més complet és el que deriva de la visita pastoral estudiada en aquest treball, amb dos-cents vint-i-cinc folis escrits a doble cara i amb una visita pastoral que recorre la totalitat de l'arxidiòcesi. El procés de visita s'inicia a la Catedral de Tarragona dia 14 de novembre de 1449 i es prolonga, almenys, fins el 21 de març de 1450 on s'interromp en un full molt mal conservat. Quan s'acaba de revisar tant la Catedral com les diferents esglésies de la ciutat, el seguici es trasllada a Pradell de la Teixeta, on hi inicia una fase de procuració fora de la demarcació del Camp i que, per aquest motiu, no està transcrita ni estudiada en aquest treball. Interrompuda la visita per les festivitats del temps de Nadal a Farena el 17 de desembre de 1449, la visita pastoral es reprèn a Valls el 16 de gener de 1450 i després de visitar Alcover i el Rourell, torna a abandonar el Camp per personar-se a la Riba el dia 27 de gener. El dia 18 de febrer el seguici tornaria a entrar a la zona atès que es troben a Figuerola del Camp i al Pla de Santa Maria. Una nova etapa per la Conca de Barberà ve seguida per la reentrada de l'equip visitador el 6 de març per Lilla i la Selva del Camp, i el recorregut prossegueix per les poblacions d'Alforja, les Borges del Camp, Reus, Riudoms, Vinyols, Constantí, Montbrió del Camp, Botarell, Riudecanyes, Vilanova d'Escornalbou, Mont-roig del Camp, Cambrils, Vila-

seca, Tamarit, Altafulla, Clarà, Torredembarra, la Pobla de Montornès, el Catllar, Ardenya, Renau, Vilabella, Bràfim, Vallmoll, els Garidells, el Codony, Puigpelat, Alió i, finalment, Vilallonga del Camp. La visita prosseguia per una població no identificada, el topònim del qual ve marcada per una combinació del nom d'un sant masculí (se'n llegeix *Sent*) i l'epítet "del Lledó". En aquesta visita el seguici no fa acte de presència en parròquies ja existents al Camp de Tarragona en època baixmedieval com la Pineda, Masricard, Barenys, Vilafortuny, els Arcs, Argentera, l'Albiol, els Montgons, Creixell i Vespella.

Un cop enumerats els diferents nuclis poblacionals, la seva configuració territorial i si van ser visitats o no al 1449-1450, seria convenient parar atenció a les localitats en les esglésies de les quals es feren oficis amb l'arribada del seguici i les que no, una diferenciació que ja va fer Baucells en una investigació seva a la circumscripció de la diòcesi de Barcelona.⁴¹ És interessant remarcar que no hi ha constància escrita de què es fes cap tipus d'ofici o missa a les esglésies de Tarragona, ni en la catedral ni en cap altre temple de la ciutat, com tampoc se'n feren a Cambrils o a poblacions més modestes com Vilanova d'Escornalbou, Mont-roig del Camp o Torredembarra. On sí que se'n feren és a localitats com Valls, Alcover, la Selva del Camp, Reus o Tamarit. Traduint-ho a xifres relatives, del conjunt de seixanta-dues esglésies del Camp de Tarragona que apareixen a la visita pastoral aquí estudiada, en devuit s'hi feu algun tipus d'ofici, cosa que suposa aproximadament un 29% sobre el total. Les altres quaranta-quatre esglésies, un 71%, no deixen registre escrit que s'hi fes cap mena de cerimònia a causa de l'arribada de la comitiva. Així doncs, s'observa que tot i l'hipotètic requisit que a l'arribada del seguici episcopal es fes un ofici i s'aprofitàs l'avinentesa per a tonsurar a clergues i impartir el sagrament de la confirmació, no es va complir en la majoria de casos, segurament perquè l'arribada de tot el seguici ja es feia quan s'havien celebrat els oficis pertinents. Cal tenir present que no feia ni una dècada que ja s'havia fet una visita pastoral a la diòcesi de Tarragona, tot i que la seva conservació és fragmentària.

⁴¹ BAUCELLS i REIG, Josep: *ibidem*, vol. I, pàg. 195

	Esglésies on es celebraren oficis	Esglésies on no es celebraren oficis	Total
Xifres absolutes	18	44	62
Xifres relatives	29%	71%	100%

En aquesta anàlisi de formes i maneres seguides pel seguici en aquesta visita, abans d'estudiar el contingut de les acusacions sobre l'estat dels temples i sobre la conducta de clergues i laics, no s'ha d'oblidar l'aspecte del testimoniatge. És interessant mirar amb deteniment el nombre de testimonis convocats, les acusacions dels quals han quedat escrites en la visita. L'escala va del número zero fins a deu convocats. Així en pobles petits sovint no se'n convoca cap, pobles entre els quals podríem comptar Bràfim, Clarà o Prenafeta. Sobta que el poble que més testimonis tengués fos el del Rourell, a on s'arriben a concentrar deu testimonis, superant als nou de Valls i als vuit d'Alcover, poblacions molt més importants com ho testimonien les vuit esglésies visitades que sumaven entre les dues poblacions, enfront l'única parròquia del Rourell. Malgrat això, el contingut del testimoniatge del Rourell desvela el misteri entorn el número, doncs els testimonis feien acusacions tant a clergues i laics de tota la rodalia.

Així doncs, resumint-ho en xifres, en els diferents nuclis fora de la ciutat de Tarragona que en fan trenta-sis, un 17% tenien de set a deu testimonis, tretze (un 36%) en comptaven de quatre a sis, una desena de pobles que en foren convocats d'un a tres testimonis (un 28%) i un 19% de les localitats, o sigui set pobles, no tenen constància escrita de cap testimoni. Reiter la clara pertinença d'aquests testimonis a elits, ja fossin de l'església en l'òbvia part de l'interrogatori a clergues, com a batles, jurats i nobles a l'hora de preguntar als laics i, així mateix, sempre a homes, doncs la participació de les dones era indirecta en els casos que fossin apel·lades quan eren citades les fonts d'informació, l'origen immediat del rumor, sense ser cridades a interrogatori sota jurament pels evangelis. Així doncs, de nou s'ha de tenir clara la idea de que la informació que ofereix la visita és parcial i esbiaixada: té una perspectiva elitista per la procedència estamental dels convocats i això fa que no representi a la totalitat de la població. Per exemple, ja des d'un principi, s'opta per ometre el conjunt de les dones, quan sovint hi tenien un destacat paper ja fos en la religiositat institucional com a monges i abadesses, com en la religiositat

popular en les dones que feien mostres de pietat i caritat en l'àmbit eclesiàstic. Malgrat la imperfecció i falta de neutralitat de la informació continguda, és una font escrita que ha arribat fins a l'actualitat i mereix esdevenir font d'estudi.

Testimonis	0	1-3	4-6	7-10
Pobles	7	10	13	6
Percentatge	19%	28%	36%	17%

2. LA VISITATIO RERUM I L'ESTAT DE LES ESGLÉSIES

L'estat en què es trobava l'església com a construcció, així com la decoració, els objectes litúrgics i la correcta organització del culte es despenja de la part de la visita pastoral coneguda com *visitatio rerum* o *visitatio altaris*. Consistia en una inspecció ocular tant de l'església com de les seves dependències, enfocant-ho als objectes, el manteniment dels quals requeria en el clergat. Si en les visites del segle XIV, i per extensió les primeres de finals del segle XIII que no s'han conservat, sovint la *visitatio rerum* és breu i els comentaris generats a la documentació exigus atès que la prioritat d'aquestes visites era la moralitat de clergues i laics, el paradigma canvia quan s'apropa el final de centúria. Serà al 1372 que una emfàtica exhortació del bon manteniment dels temples del Concili de Lleida de 1229 transcendeixi a les visites pastorals en l'elaboració d'un qüestionari en el sínode de Tarragona d'aquell any.⁴² Els qüestionaris de València (1382-1383) i de Tortosa (1409) aprofundeixen en la creació d'una inspecció pautada sobre la conservació de les espècies sagrades, el manteniment correcte dels diferents altars i la pila baptismal, la correcta ornamentació de l'església, però també en allò referent als llibres o a les campanes, entre d'altres aspectes.⁴³

A més, en la tendència de canvi de les visites pastorals al segle XV, en un major enfocament de l'estat de l'església també s'hi afegeix un altre aspecte: la revisió dels beneficis als altars i els seus beneficiats, parant-hi especial atenció a qui serveix cada altar de les capelles adjacents, qui n'és el beneficiat i si aquest n'és absent, qui és el que serveix per ell. No s'ha d'oblidar la part econòmica de la sustentació del culte que s'hi fa en els diversos altars, un aspecte que entra amb força a la documentació sorgida de les visites pastorals del segle XV, evidència d'un canvi de prioritats en les jerarquies clericals que organitzen les visites.

En la visita pastoral de l'arxidiòcesi de Tarragona la *visitatio rerum* comença sempre per la localització del Cos de Crist o hòstia consagrada i on és conservada, seguida de l'estat

⁴² PUIGVERT, Joaquim [ed.], *et alii*, 2003: *ibidem*, pàg. 133

⁴³ PUIGVERT, Joaquim [ed.], *et alii*, 2003: *ibidem*, pàgs. 140-156

de la pila baptismal i on es conserven els olis crismals. Localitzats aquests elements substancials per al culte cristià llatí, l'estat de l'església així com del campanar seguia en la inspecció. Un cop s'hagués passat revista, la visita prosseguia amb l'enumeració dels diferents altars, tant el major com els de les capelles adjacents. Es parlava de l'advocació al sant o santa pertinent, si no era a Crist o a la Mare de Déu, per tal d'identificar-los. Després es parlava del beneficiat, si era absent o no en el moment de la visita i si era *absentista*, és a dir, que no vivia per la zona i no era capaç de dur a terme les seves obligacions. En tal cas, també es mirava si l'altar estava desatès o bé hi havia un clergue que servia al beneficiat. Establerta la relació de religiosos al càrrec de l'altar, es començava a inspeccionar els seus elements materials: els llibres, els objectes litúrgics necessaris per fer els oficis, les diferents vestimentes del sacerdot, la decoració tèxtil de l'altar i la decoració de l'estança. A tot això s'hi afegirien altres dependències, com la rectoria, l'hospital i el cementiri, que en aquesta visita només ha sigut mencionat en un manament de rectificació a Constantí.

Ja feta la visió general de les parts de la *visitatio rerum* corresponent a la visita pastoral de 1449-1450 circumscrita al Camp de Tarragona, es poden començar a fer les apreciacions generals per tal de veure l' *statu quo* dels edificis religiosos en aquell lloc i en aquell moment. De seixanta-dues esglésies comptabilitzades en la part transcrita i estudiada, assenyalant que catorze són a Tarragona i vuit a Valls, només una vuitena estan qualificades per un «*omnia bene*», que tot era correcte. Així doncs, ben bé un 13% d'aquests edificis culturals estaven en correcte estat per a la jerarquia diocesana, quan un 87% restant requeria alguna, o moltes, correccions per tal d'assolir un nivell acceptable per a un temple. Heus ací una relació molt més detallada dels diferents defectes de les esglésies.

En primer lloc, convendria aturar-se en la conservació de la Sagrada Forma a les esglésies, atès que és la primera cosa que s'inspecciona en la visita pastoral. Són cinc els temples que suspelen en aquest aspecte: Alforja i Constantí perquè hi tenen pols,⁴⁴ Riudoms

⁴⁴ AHAT, *Llibre de decrets de visites pastorals [1449-1450]* al Fons de l'arquebisbe, visites pastorals, caps 7, unitat 2, fols 188v i 198r

perquè el sagrari està habitat per aranyes,⁴⁵ igual que el del convent mercedari de Sant Antoni de Tarragona, però el cas més sorprenent és el de l'església major de Valls on s'hi troba un cuc negre i teranyines:

«[...] visitavit Scrattissum Corpus Dominicum, et reperit fore reconditum in quadam custodia d'aram deaurata, fuit repertus unnus cuquet niger in dicta custodia.»⁴⁶

Tanmateix, n'hi ha d'altres que aprovarien però s'exhorta a fer alguna correcció, sigui una millora en la higiene evitant l'acumulació d'engrunes en el receptacle, o bé perquè troba els cofres fets de fusta, cosa que l'Església troba un costum inadequat i obsolet, i n'exigeix l'elaboració de contenidors metàl·lics, sigui llautó o plata, per tal de perseguir la correcta conservació de les hòsties consagrades. És curiós, però, que a Tamarit i la Pobra de Montornès, el seguici doni el vistiplau a receptacles de fusta, tal vegada perquè compleixen amb les seves funcions i es tolera que siguin d'un material poc adequat.⁴⁷

La conservació dels olis crismals, al seu torn, no genera casos de mala praxis a l'entorn del Camp de Tarragona, només esdevenint recriminades esglésies com la de Torredembarra, Vilabella o Vallmoll per tal que facin panys amb els que tancar els armariets i caps de fusta on es guarden.⁴⁸

Menció especial sí que la mereix l'estat de les piles baptismals en els edificis religiosos descrits en la part transcrita i analitzada. Una dotzena d'esglésies són assenyalades com a deficientes en aquest aspectes, i n'hi ha més que podrien qualificar-se de millorables. Piles foradades que experimenten fuites d'aigua són registrades a poblacions com Alió, Altafulla i Vila-seca,⁴⁹ les teranyines han envaït la de l'església major de Valls,⁵⁰ del que

⁴⁵ AHAT, *Llibre de decrets...*, fol 196r

⁴⁶ AHAT, *Llibre de decrets...*, fol 69v

⁴⁷ AHAT, *Llibre de decrets...*, fols 212v i 215v

⁴⁸ AHAT, *Llibre de decrets...*, fols 215r, 217v i 219r

⁴⁹ AHAT, *Llibre de decrets...*, fols 223v, 213v i 220r

⁵⁰ AHAT, *Llibre de decrets...*, fol 70r

se'n dedueix que no era gaire usada. Així mateix, destaca la de l'església principal de Cambrils, que no només conté teranyines sinó que el seguici episcopal hi troba un escorpi:

«[...] erat intus unum *scorpi* vivum et erat teragnine.»⁵¹

Tampoc es pot passar per alt el cas de Torredembarra, que per no haver-hi, no hi ha pila baptismal de pedra,⁵² potser fent-se servir un recipient de ceràmica o metàl·lic per tal de batejar als nadons, en quelcom que la jerarquia eclesiàstica trobaria rudimentari i inacceptable. Fos com fos, es trobaren motius per tal d'indicar aquest aspecte com a reprovable. Canviar la tapa per trobar-se en estat vell i de putrefacció de la fusta o l'elaboració d'un pany són rectificacions lleus que es fan a algunes esglésies.

S'ha de destacar la importància de posar panys i portes i tapes tancades a sagraris, armaris on es guardin els olis crismals i les piles baptismals que, al ser objectes consagrats i atribuir-los propietats miraculoses en la religiositat popular, es testimonia la pràctica supersticiosa i irregular des de temps primerencs per al cristianisme de sostreure algun d'aquests materials i emportar-se'ls a casa, per fer comunions domèstiques o aspersions per tal de beneir i expulsar dimonis i mals esperits de les cases, tot sense supervisió d'algun clergue. Aquesta pràctica que l'Església catòlica qualificava de supersticiosa i inacceptable a tota costa, donat el seu caràcter controlador, seria impedita amb l'adopció d'aquestes mesures.

Element important en una església i axial per a la vida de l'uropeu cristià a l'edat mitjana són les campanes, el so de les quals vertebrava el dia, indica els moments per dedicar a l'ànima i Déu, així com avisa dels diferents esdeveniments i perills imprevistos que es puguin donar. Sentir-les indica pertinença a una comunitat, la parròquia, que va més enllà del fet d'anar a missa, és la unitat bàsica d'interrelació social a l'època. Una cosa tan primordial com les campanes i el campanar no serà passada per alt en la *visitatio rerum*.

⁵¹ AHAT, *Llibre de decrets...*, fol 208r

⁵² AHAT, *Llibre de decrets...*, fol 214v

Des de la manca de corda per a tocar la campana de Santa Tecla la Vella de Tarragona⁵³ a la falta de porta que reguli l'accés al campanar de Santa Maria del Miracle,⁵⁴ ufana església que s'alçava a les arenes del ruïnós amfiteatre de Tàrraco, construïda allà mateix on n'hi hagué un temple d'època tardoantiga dedicada a Sant Fructuós; diferents deficiències són anotades en la documentació, ressaltant que el campanar de Montbrió del Camp es troba en obres així com el de Cambrils, que s'hauria d'adequar en el termini d'un any:

« Ecclesia bene est sed campanile male. Mandavit operari hinc ad unum annum [...]»⁵⁵

Gràcies al fet que s'han conservat els *registri negotiorum* de la Seu de Tarragona, podem saber que dia 22 de març de 1456 encara no s'havien acabat les obres del campanar, i la jerarquia arxidiocesana admet una pròrroga per tal de finalitzar tant aquesta obra com les de reparació de l'hospital i acabar la confecció d'un epistoler i un santoral adequats per a fer la missa.⁵⁶

Per acabar amb l'estat general dels edificis religiosos, faré menció d'altres aspectes subratllats com a incorrectes per la delegació visitant. Són considerables les esglésies que són qualificades de brutes en estat superlatiu, en el seu conjunt o en alguna de les seves capelles adjacents: unes quantes de la ciutat de Tarragona i la de l'església de Santa Maria del Lledó de Valls.⁵⁷ Així mateix, són onze els edificis religiosos que compten amb goteres que hi fan fluir aigua en el seu interior. A Cambrils el paviment del cor es trobaria destruït⁵⁸ i a Constantí, per la seva banda, s'exhorta el tancament del cementiri atès que hi entren animals a pasturar:

⁵³ AHAT, *Llibre de decrets...*, fol 9v

⁵⁴ AHAT, *Llibre de decrets...*, fol 18r

⁵⁵ AHAT, *Llibre de decrets...*, fol 209r

⁵⁶ AHAT, *Registri negotiorum [1454-1456]. Vicariat Andreu Gurrea*. Capsa 9, núm. 23, fol 157r

⁵⁷ AHAT, *Llibre de decrets...*, fols 10r, 12v, 13r i 74r

⁵⁸ AHAT, *Llibre de decrets...*, fol 208v

« Ciminterium. [...] et dicitur quod pecudes intrant in cimenterium ad pastendum. Mandavit decetero nec ingredi »⁵⁹

L'estat dels altars, sigui el major o alguna de les capelles adjacents de les parròquies, també és font d'acusacions que consten a aquesta visita pastoral. Vuit destacarien pel seu caràcter lamentable, per tenir deficiències en l'altar major o tenir-lo directament trencat. És especialment greu si param atenció a què aquest altar és el que presideix l'església, així com la missa, podria dir-se que n'és el cor del temple. Diferents esglésies de la ciutat de Tarragona o la de Santa Tecla al castell bisbal de Valls són les que tenen l'altar principal amb l'ara fraccionada.⁶⁰ Setze esglésies més se sumen per tenir l'altar d'alguna capella trencat o que li falti un tros.

La bona provisió de les esglésies quant a llibres, decoració, objectes litúrgics i vestimenta dels clergues per tal de realitzar correctament els oficis mereix una especial menció, atès l'habitual deficiència d'un o diversos elements. Pel que fa als llibres litúrgics, destaquen els casos de mancança a Vallmoll i Cambrils,⁶¹ aquest últim la problemàtica s'estén fins almenys el 1456 com dona fe el registre de negocis que encara reclama la confecció d'un epistoler i santoral per a aquesta parròquia.⁶² De la mateixa manera, a Vilabella hi faltaria una consuetat a l'època de la visita que se n'exhorta la seva creació en un termini de dos anys, en 1454 és prorrogada novament fins a Pasqua⁶³. Tanmateix, moltes esglésies manquen d'algun llibre que els hi pertocaria tenir, o no el tenen relligat i confeccionat correctament.

En el tema de l'ornamentació, ja siguin retaules i altres peces pintades en fusta, o draps brodats i diversos elements tèxtils tals com els que llueixen a l'altar, indicadors dels temps litúrgics pertinents, a conjunt amb les robes dels clergues per oficiar els ritus, el seguici trobarà moltes irregularitats que trobarà necessàries de corregir. Sigui per les pintures

⁵⁹ AHAT, *Llibre de decrets...*, fol 200r

⁶⁰ AHAT, *Llibre de decrets...*, fols 13r, 15v i 74r

⁶¹ AHAT, *Llibre de decrets...*, fols 219r i 298v

⁶² AHAT, *Registri negotiorum...*, fol 157r

⁶³ AHAT, *Registri negotiorum...*, fol 1v

brutes, ressecades o trencades de diverses esglésies de Tarragona així com la major de Valls, com la mancança o molt deficient estat de vestimenta i teles litúrgiques, destacant l'absència particularitzada de la capa processional de la Selva del Camp,⁶⁴ i, per altre costat, les molt habituals absències de *coreaceae* o bosses per guardar els objectes a la capella i els corporals, objecte litúrgic de caràcter tèxtil, tan importants en el desenvolupament de la missa, i que o n'hi ha, com a Sant Pere de Tamarit,⁶⁵ o estan foradats en el que ve a esdevenir un estat de conservació lamentable, com en els casos de Vallmoll, Altafulla i Reus.⁶⁶

No obstant, és interessant parar atenció per un moment a la detallada relació d'objectes ornamentals i litúrgics que es trobaven a l'església de Santa Maria del Miracle de Tarragona, temple ubicat a l'arena de l'amfiteatre de la ciutat. D'aquesta manera, se sap que aquest edifici comptava amb casulles de vellut, un pal·li pintat amb pàmpols, una tovallola de pintura vermella de la serra i una imatge de la Mare de Déu amb un mantell de seda. La visita, així mateix, també documenta breument que a l'església hi havia imatges de la Passió de Crist, iconografia pròpia de la baixa edat mitjana, així com una mena de representació pictòrica de la Nativitat de la Verge Maria.⁶⁷

Respecte als objectes litúrgics, moltes són les parròquies de la ciutat de Tarragona que suspenen en aquest aspecte més que en altre lloc. Moltes per deficiència, o per incorrectes mesures higièniques en la conservació que els hi atorguen una aparença bruta, plena d'immundícies. Especialment bruts devien ser els de l'església de Natzaret a la capital de l'arxidiòcesi, però un espectacle també lamentable trobaren els membres del seguici a l'església major de Valls, quan observaren que moltes làmpades estaven trencades,⁶⁸ una falta greu si es té en compte la importància del simbolisme de la llum en l'atmosfera de recolliment i pregària que es busca aconseguir dins un temple, així com en el

⁶⁴ AHAT, *Llibre de decrets...*, fol 185v

⁶⁵ AHAT, *Llibre de decrets...*, fol 214r

⁶⁶ AHAT, *Llibre de decrets...*, fol 219v, 214r i 193v

⁶⁷ AHAT, *Llibre de decrets...*, fol 3r

⁶⁸ AHAT, *Llibre de decrets...*, fol 70r

desenvolupament dels oficis. En aquesta mateixa església, l'urcèola o recipient on rentar-se les mans durant la missa també estava trencada.⁶⁹

En el camp dels objectes sagrats, al seu torn, es trobarien també les relíquies degudament conservades en lipsanoteques i que serveixen per a consagrar els altars. Restes que despertaven una devoció popular molt important en l'antiguitat tardana i l'edat mitjana més primerenca, aniran perdent transcendència amb el transcurs dels segles quan un viratge cap a l'adoració a Crist i Maria i tot el desenvolupament de les devocions eucarística i mariana acabin aglutinant els fervors més potents de la religiositat popular.⁷⁰ Així i tot, la col·locació de relíquies en lipsanoteques als altars per tal de sacralitzar-los és una pràctica que encara avui dia perdura en el catolicisme. És curiós, doncs, que en la visita pastoral que ens ocupa trobar-se amb el cas del robatori de relíquies al convent mercedari de Sant Antoni de Tarragona:

«[...] frater Franciscus Balç, presens. Dixit *que li han robades les claus del Corpus e certes reliquies de sant Blay e d'altres sants, e ha ben tres semmanes o més que-u han fet e que ha sospita ab fra Domingo Falcó, qui era conventual del dit monestir*»⁷¹

Per acabar, cal assenyalar que vuit esglésies són les que tenen tots els aspectes aprovats, esglésies que són les de Sant Miquel d'Alcover, Lilla, Vinyols, Botarell, Clarà, la Pobla de Montornès, el Catllar i Renau. Per altra banda, en tres temples no es fan serveis i li atorguen un caràcter d'abandonament: són les esglésies de Santa Tecla i Sant Miquel de Valls, la d'Ardenya i la capella de l'hospital de la Selva del Camp.⁷² El mal estat d'esglésies i capelles adjacents sovint es vincula amb l'absència de beneficiats i servidors que se n'encarreguin, tot i que també pot venir motivat per la deixadesa d'uns clergues ambiciosos de percebre com més rendes millors sense poder-s'hi dedicar degudament i escatimant en establir-hi algun servidor al que se li deleguin les tasques corresponents.

⁶⁹ AHAT, *Llibre de decrets...*, fol 70v

⁷⁰ MANSELLI, Raoul, 1975: *La religion populaire au Moyen Âge. Problèmes de méthode et d'histoire*. Publications de l'Institut d'Études Médiévales Albert-le-Grand, Montreal, pàgs. 46-47

⁷¹ AHAT, *Llibre de decrets...*, fol 12v

⁷² AHAT, *Llibre de decrets...*, fols 73r, 74r, 217r i 188r

2.1. Les penalitzacions econòmiques

La documentació de la visita pastoral deixa clar que el següent visitador sancionava econòmicament tota falta referent a l'estat material de l'església, ja fos per l'edifici, el mobiliari, l'ornamentació i els objectes litúrgics. La multa requeria directament al rector o vicari responsable de la parròquia o el capellà beneficiat dels altars i capelles adjacents, tot intentant castigar al culpable de la situació.

La falta dels títols i documents en regla, com les col·lacions i els capbreus, comportava sancions més discretes, com el vicari Pere del Pla de Santa Maria que se li exigien deu sous per aquest fet.⁷³ Si la deficiència era per mancances a les capelles adjacents, el beneficiat era sancionat amb quaranta o cinquanta sous o una desena de lliures, i si ja era per falta de llibres litúrgics, objectes, l'estat deplorable d'altars, piles baptismals o sagraris en l'espai principal de l'edifici les penalitzacions s'enfilaven perfectament a la imposició de multes de cent sous. La multa sovint es presentava com amenaça: l'exigència de corregir una determinada situació en un termini determinat que, depenent de la magnitud de la situació, bé podia ser fins a una festivitat com la pròxima Pasqua o Assumpció, o bé en el termini d'un o dos anys. Si la situació no era corregida en aquest lapse de temps, era quan s'hauria de fer efectiu el pagament de la sanció econòmica.

En aquesta visita pastoral, a diferència d'altres, només s'han enregistrat conseqüències econòmiques per aquest tipus de faltes i no per comportaments d'eclesiàstics i laics en l'àmbit de la moralitat.

⁷³ AHAT, *Llibre de decrets...*, fol 158r

3. LA DEPOSITIO CLERICORUM I LA MORALITAT DELS CLERGUES

Un cop s'ha estudiat tot el que es deriva de la *visitatio rerum*, s'enceta un apartat on s'estudiaran profusament detallats els diferents vicis i defectes de conducta del clergat del Camp de Tarragona a mitjan segle XV, una relació que en aquests documents és molt més exhaustiva en aquesta visita pastoral que demostra una inspecció molt més focalitzada en el clergat que en els laics en comparació amb les visites del segle XIV. Així i tot, diverses faltes de moral han quedat retratades en aquests documents i, de tal manera, seran analitzats.

Cal partir de la base que en la secció que s'ha treballat de les fonts, tan sols tretze de les seixanta-dues esglésies del Camp no tenen cap inconvenient remarcat a corregir pel que respecta als seus clergues i han sigut assenyalats com «*omnia recte*» en aquest aspecte. Aquestes esglésies són Sant Miquel del Mar de Tarragona, Santa Maria del Lledó i la capella de l'Hospital de Valls, la parròquia de Prenafeta, la de Lilla, la capella de l'Hospital de Reus, l'església de Vinyols així com les de Botarell, de Vilanova d'Escornalbou, de Clarà, de Bràfim, Puigpelat i Alió, esglésies que o bé pertanyen a nuclis que avui dia segueixen sent bastant reduïts o no requereixen d'una estructura organitzativa ambiciosa. A més, si es remet a les esglésies que en aspectes materials i constructius eren assenyalades com «*omnia bene*», moltes coincideixen amb aquestes que tenen un immaculat servei dels seus clergues. Catorze de seixanta-dues esglésies significa que prop de vuit de cada deu esglésies del Camp de Tarragona a l'any 1450 són assenyalades per l'Església com a ubicacions on els seus capellans hi duen a terme hàbits incorrectes.

3.1.La problemàtica de l'absentisme

Ja només de començar a anotar els noms dels clergues en la visita, ràpidament s'esclareix si estava present o no en el moment de la compareixença del seguici episcopal per tal de passar revista. D'un total de dos-cents trenta-sis clergues diversos que es comptabilitzen en la part transcrita i analitzada, noranta-set no eren presents en el moment de la visita,

mentre que cent trenta-sis sí. Tot i que d'aquests noranta-set religiosos que no es troben en aquell moment davant el seguici no significa necessàriament que no fossin mai al nucli poblacional en qüestió i responguessin de les seves obligacions en l'ofici de ritus i misses, sí que significa que poc més d'un 40% atenia a les funcions d'una manera no gaire professional i no es van molestar en fer acte de presència ni per quan hi anà en Gonçal, bisbe visitador. Tot indica que tant l'absentisme dels clergues, la insuficiència del nombre d'aquests per a la correcta administració de la parròquia o la intermitent residència del prevere en el poble foren problemàtiques habituals que suscitaren preocupació a l'Església durant l'edat mitjana, trobant-los especificats en diversos qüestionaris de visita per tal de lluitar pel compliment d'què el sacerdot residís en la localitat que li pertocava. D'aquesta forma, mencions a aquestes qüestions apareixen en el qüestionari de Tortosa de 1314, en el de Girona de 1329, i en el de València de 1383-1388.⁷⁴ Amb això es perseguia que el prevere formàs part activa de la vida quotidiana de la parròquia, perseguint l'ideal de líder espiritual i vigilant de la moralitat. Però tot sovint no ocorria d'aquesta manera, freqüentment motivat per quelcom il·lícit com la convivència amb concubines i el fet de tenir descendència d'elles.⁷⁵ La casuística d'aquestes absències és molt variada i per això ara en serà desglossada d'una manera més minuciosa.

Per començar, hi han quatre clergues absents d'una manera justificada i regulada, que en sabem que la jerarquia n'estava al corrent i ho autoritzava o bé per anotacions en la pròpia visita o bé completant informació amb l'anàlisi del *Registri Negotiorum* d'aquella època. Els registres de negoci són aquells de la cancelleria episcopal que contenen còpies registrades de documents generats en l'entorn de l'arquebisbe. Mateu d'Almenara, per tal d'estudiar dret canònic a l'Estudi General de Lleida, no està al capdavant dels seus càrrecs de comensal a la catedral de Tarragona i del seu benefici de Santa Maria Magdalena de la mateixa ciutat.⁷⁶ Per la mateixa raó, Francesc Vallbona no compleix amb el seu benefici a la capella de Sant Martí de la Seu tarragonina.⁷⁷ El rector de Constantí, Joan Andreu Sorts, per tal d'exercir el càrrec de secretari de l'arquebisbe no pot residir en la seva rectoria, la qual cosa no l'eximeix de comentaris crítics sobre faltes de conducta que ha

⁷⁴ BAUCELLS i REIG, Josep, 1970: *El sentimiento religioso popular en el obispado de Barcelona de 1229 a 1344*. Barcelona, pàgs. 101-102.

⁷⁵ GARÍA EGEA, Maria Teresa, 1993: *ibidem*, pàgs. 46-47

⁷⁶ AHAT, *Llibre de decrets...*, fol 3v

⁷⁷ AHAT, *Llibre de decrets...*, fol 3v

tengut en l'àmbit de la gestió de la parròquia al capdavant de la qual està.⁷⁸ Antoni Barceló, beneficiat de Vilabella, també té «excedència» per estar en l'administració arxidiocesana.⁷⁹ A banda, un prevere que en el moment de la visita està present en la seva església i no té cap comentari negatiu, com és Antoni Derderic, rector de Prenafeta, li serà concedit un permís per absentar-se'n al 1454, tal com ho testimonia el registre de negocis.⁸⁰ Però tot això està fet des de la legalitat, anotant-se pertinentment per tal de comprovar que aquestes absències estiguin regulades, justificades i autoritzades des de la burocràcia arxidiocesana, sinó d'una instància superior.

El veritable perill en aquest tema el configuraven les absències injustificades i sense control, doncs que això succeís podia derivar no només en què el prevere no fos vist com a guia pastoral de la comunitat, o l'estat d'abandonament que tenia la capella o església que tengués a càrrec seu, sinó en la desatenció en la *cura animarum* de la població i la falta a deures assistencials, tals com no poder complir amb l'obligació de ser hospitalaris i acollir en la parròquia a tota persona desvalguda que necessitès de l'ajut d'algú i aquest referent últim però pròxim havia de ser el prevere, que sempre hauria d'estat disposat i capacitat davant aquestes situacions imprevistes. L'absentisme atemptava contra el correcte funcionament de la parròquia.⁸¹

Només s'han identificat dos subjectes que de forma explícita que no compleixen amb l'obligació de residència. Un és el francès Joan Castell, de nom presumiblement catalanitzat per adaptar-lo a la parla de la gent de la contrada, es diu d'ell que resideix en la parròquia de Sant Just a Barcelona i es troba en un plet amb mossèn Albarratzí de Valls, que arriba a la gravetat com per intervenir-hi la reina Maria.⁸² L'altre és Bartomeu Ponç, rector de Riudoms, que també es diu que no resideix al poble i en conseqüència no celebra els oficis pertinents diàriament. Segurament, el fet que tengués d'amant a una dona casada de Cambrils motivava la seva preferència a no residir a Riudoms.⁸³

⁷⁸ AHAT, *Llibre de decrets...*, fol 198v

⁷⁹ AHAT, *Llibre de decrets...*, fol 218r

⁸⁰ AHAT, *Registri negotiorum...*, fol 202v

⁸¹ GARCÍA EGEA, Maria Teresa, 1993: *ibidem*, pàgs. 46-47

⁸² AHAT, *Llibre de decrets...*, fol 24v

⁸³ AHAT, *Llibre de decrets...*, fol 196r

Són moltíssims els comensals i clergues beneficiats a la catedral de Tarragona que tenen beneficis en altres parròquies de la ciutat o d'altres localitats de la diòcesi, podent jo constatar els que queden dins l'àmbit geogràfic del Camp de Tarragona. Ja fos perquè molts són destinats al capdavant de càrrecs de rector i vicaris en pobles i preferien una població amb major concentració demogràfica, o perquè tenen una insaciable ambició dinerària i de poder que es tradueix en l'acaparament de beneficis, les obligacions dels quals no s'hi poden fer càrrec de cap manera. Puchades i Bataller ja en parla d'aquest fenomen a València, on hi registra un ambició acaparament per part d'alts clergues baixmedievals de beneficis repartits en diversos punts de la diòcesi (i a vegades, en diferents diòcesis). Aquests beneficiats es beneficien sovint d'una acumulació de rendes altes. És material i físicament impossible afrontar les obligacions que suposa ser al capdavant de tants beneficis i tan allunyats. Per tal motiu, els encarregats de fer-hi front seran els clergues assalariats.⁸⁴ En la visita que ens ocupa, trobam diversos clergues que fan de servidors dels beneficiats que no poden fer front a les ocupacions dels beneficis, no obstant trobam d'altres casos en què els beneficiats no s'han molestat en organitzar la suplència i el servei d'aquell altar es troba totalment desatès.

En Bernat Vilanova, en Felip Enric i en Bernat Galceran són els preveres de la seu de Tarragona que dominen el rànquing d'acaparament de beneficis en altres parròquies de la ciutat i de la diòcesi.⁸⁵ En Berenguer Tosses i en Pere Tost fan el mateix en l'àmbit de les parròquies de Tarragona.⁸⁶ En la ruralia i diferents nuclis poblacionals del Camp, s'hi troben molts que no poden fer front a beneficis d'altres parròquies, destacant els casos de preveres de localitats no gaire grans que tenen beneficis a Valls, Alcover, Reus i, també, a Tarragona. Un cas, entre aquesta darrera tipologia d'absència, és Bartomeu Sacasadevall, rector absent del Catllar en la visita, que es troba fent de comensal a Tarragona. No se sap si la seva situació en aquell moment era irregular, però al 1454 ja comptava amb l'aprovació episcopal per a seguir endavant en aquesta situació.⁸⁷

⁸⁴ PUCHADES i BATALLER, Ramon J., 1999: *ibidem*, pàg. 156

⁸⁵ AHAT, *Llibre de decrets...*, fol 3v, 5v, 6v, 13v, 14r, 15v, 186v i 192r

⁸⁶ AHAT, *Llibre de decrets...*, fol 9v, 13r, 189r, 198v, 199r i 199v

⁸⁷ AHAT, *Registri negotiorum...*, fol 116v

No s'ha d'oblidar de mencionar que consten en la visita diferents places vacants al capdavant de parròquies i capelles, en els seus beneficis, ja sigui per defunció o per causes que es desconeixen atès que no han sigut anotades. Dues vacants per a les capelles de la Seu de Tarragona, dues més per a parròquies de la ciutat, i una respectivament per Valls, Alcover, Reus, Riudoms, Vila-Seca i Torredembarra formen un total de deu llocs a cobrir.⁸⁸

Així doncs, l'observació dels casos particularitzats d'aquesta visita pastoral es vinculen amb una casuística comprovada d'ambició dinerària i de poder del clergat baixmedieval, en una situació de corrupció del sistema on molts, que no tots els clergues, prioritzen l'acaparament de beneficis per extreure'n rendes sense importar la capacitat de poder dur a terme els deures respecte a l'ostentació d'aquests càrrecs. Si s'enllaça amb els estudis de Puchades i Bataller, s'observa la bona situació econòmica per a l'Església secular i també de bona part dels seus membres com a persones privades a través de la Pragmàtica Sanció d'Alfons V, realitzada per tal de fer front a la campanya d'Itàlia i que esdevé una anàlisi econòmica dels diferents estaments així com un padró de riquesa dels membres del clergat.⁸⁹ Aquesta mentalitat d'alguns religiosos explica la desatenció amb el bon funcionament de capelles i esglésies, la quantitat d'aspectes desatesos i el desinterès per ocupar esglésies perifèriques que no devien oferir gratificants recompenses per oficiar-hi allà.

3.1. La moral sexual dels clergues

En relació a la conducta sexual dels clergues medievals, la problemàtica adopta diferents variants. Des del concubinat o convivència amb una parella i els matrimonis de clergues, pràctiques usualment englobades en la paraula *nicolaisme*, fins a relacions sexuals més esporàdiques vinculades inclús amb l'àmbit de la prostitució,⁹⁰ el celibat dels clergues i

⁸⁸ AHAT, *Llibre de decrets...*, fol 3v, 7r, 11v, 81r, 190r, 196 v, 211v

⁸⁹ PUCHADES i BATALLER, Ramon J., 1999: *ibidem*, pàg. 157

⁹⁰ ROSSIAUD, Jacques, 1986: *La prostitución en el Medievo*. Editorial Ariel, Barcelona, pàgs. 57-58

a l'incompliment d'aquest, és quelcom reiterat al llarg de l'edat mitjana i amb el qual hi ha èpoques de major o menor tolerància de l'Església envers el fenomen. Qui més ha investigat el tema de la falta de celibat del clergat en el marc peninsular és Michelle Armstrong-Partida, amb estudis com *Priestly marriage: the tradition of clerical concubinage in the Spanish Church*,⁹¹ *Priestly wives: the role and acceptance of clerics' concubines in the parishes of Late Medieval Catalunya*,⁹² i *Concubinage, clandestine marriage, and gender in the visitation records of Fourteenth-Century Catalonia*.⁹³ Ja en el segle IV es desaconsella la cohabitació conjugal dels sacerdots des de Roma i corroborat per nombrosos concilis provincials a Gàl·lia, Hispània i Àfrica. En la Gàl·lia merovíngia molts dels sacerdots estaven casats i en concilis com el de Lió (583) s'exhorta a aquests que repudiïn a les seves esposes, tot i que sembla que a la pràctica aquest imperatiu va tenir poca repercussió. Als segles VII i VIII no es testimonia una preocupació real d'imposar el celibat, però sí que rebrota en època carolíngia. El segle X, el segle de ferro o *pornocràcia*, es torna a tenir el nicolaisme per un problema. Tanmateix, fins al segle X el concubinatge està molt tolerat i, fins i tot, la formalització de les parelles formades per clergues amb les seves companyes sentimentals.⁹⁴ La reforma gregoriana al segle XI i el I Concili Laterà al segle XII advoquen per impedir el matrimoni i el concubinatge clerical, sovint castigant a les concubines i no als preveres,⁹⁵ fins al Concili del Laterà de 1215 no s'inicia una sistemàtica persecució d'aquest fet en relació als membres del clergat, per la qual cosa s'enceta una nova etapa de visites pastorals.⁹⁶ En el Concili de Constança (1445) s'intenta dur endavant el darrer projecte d'acceptar el matrimoni dels clergues com a mal menor per evitar pecats pitjors.⁹⁷ La problemàtica es mantindria fins a Trento, on ja quedaria consolidada la idea que un sacerdot ha de ser cèlibe.⁹⁸

⁹¹ ARMSTRONG-PARTIDA, Michelle, 2009: "Priestly marriage: the tradition of clerical concubinage in the Spanish Church" a *Viator*, n. 40 vol. 2, pàgs. 221-253

⁹² ARMSTRONG-PARTIDA, Michelle, 2013: "Priestly wives: the role and acceptance of clerics' concubines in the parishes of Late Medieval Catalunya" a *Speculum*, n. 88 vol. 1, pàgs. 166-214

⁹³ ARMSTRONG-PARTIDA, Michelle, 2017: "Concubinage, clandestine marriage, and gender in the visitation records of Fourteenth-Century Catalonia" a *Journal of the History of Sexuality*, vol. 16, n. 2, pàgs. 207-238

⁹⁴ PUCHADES i BATALLER, Ramon J., 1999: *ibidem*, pàg. 183

⁹⁵ PALAU i BADUPELL, Josep Maria, 2009: *La moralitat*, pàgs. 21-22

⁹⁶ PUCHADES i BATALLER, Ramon J., 1999: *ibidem*, pàg. 183

⁹⁷ GARRIGÓS, Helena, BENITO, Pere, 1991: *ibidem*, pàg. 357

⁹⁸ Nicole GRÉVY -PONS, 1975: *Célibat et nature, une controverse médiévale. A propos d'un traité du début du XVe siècle*, París, Centre National de la Recherche Scientifique

Si ens focalitzam en els resultats obtinguts en l'estudi de la visita pastoral, dels dos-cents trenta-sis religiosos identificats en aquesta visita pastoral, només vint-i-quatre han esdevingut recriminats per alguna falta relacionada amb els àmbits sentimental i sexual, la qual cosa es tradueix *a grosso modo* en un de cada deu clergues del Camp de Tarragona. És aquesta xifra molt baixa en relació als estudis de visites pastorals a altres punts de Catalunya durant el segle XIV, potser perquè els esforços de l'anterior centúria havien fructificat a mitjan segle XV, potser perquè Tarragona comptava amb un poderós arquebisbe, d'una primacia simbòlica que no es pot passar per alt i, potser, amb una major voluntat i més mitjans per imposar els designis pontificis que provenien de Roma. Malgrat aquesta xifra inferior respecte a visites pastorals més antigues, els casos que hi apareixen no són menys interessants ni diversos, ans el contrari, mostren un ventall bastant plural.

Dels diferents emparellaments de clergues en aquest territori, només un se'n podria deduir que ha formalitzat la relació de parella casant-s'hi amb alguna mena de ritus que l'Església contempla com a matrimoni. És el cas de Guillem Messeguer, rector de Vilallonga del Camp, de qui es diu quelcom tan ambigu com que té dona i que *d'ella n'ha fills*.⁹⁹ Sigui com sigui, sembla una unió estable en la qual hi ha convivència i funciona com a unitat familiar.

Per altra banda, tenim molts preveres que tenen concubina i que d'ella en tenen o no descendència. Antoni Besant, del Pla de Santa Maria té *amiga*, o el que se'n podria pensar que és concubina, i també té fills d'ella,¹⁰⁰ com Pere Bompar d'Alcover o en Joan Albarratzí, resident a Valls,¹⁰¹ que estava relacionat amb una vídua. Tanmateix, l'únic cas explícit que deixa constància de què el religiós i la concubina viuen junts és el de Bernat Barceló, beneficiat a l'església major de Valls, que n'ha quedat escrit això d'ell:

⁹⁹ AHAT, *Llibre de decrets...*, fol 225r

¹⁰⁰ AHAT, *Llibre de decrets...*, fol 159r

¹⁰¹ AHAT, *Llibre de decrets...*, fols 76v i 83v

« Item que mossèn Bernat Barçaló té una dona en la casa de la qual és difamat la qual dona e és de mala fama, hoc encara se diu que n'acuyll la filla de la dita dona e juga ab ella.»¹⁰²

Així es veu clarament que Bernat Barceló conforma una família amb aquesta dona i la filla d'aquesta, a la qual se'n pot deduir que fa de pare. Per un aclariment posterior, sabem que aquesta dona és de Montblanc.

Pel que respecta al tema de la descendència dels capellans, tot i que en aquest estudi no abunden els casos explícits, cal recordar que s'han vist casos on els fills dels preveres participaven amb son pare a la missa, sovint fent d'escolanets i traçant un símil amb la tradicional figura en què els fills ajuden als pares en l'ofici familiar. Aquesta pràctica estava rotundament prohibida com ho testimonia el Sínode de 1241.¹⁰³ Malgrat això, pel que fa a aquesta visita en concret no es registra la realització d'aquesta pràctica.

La conducta luxuriosa dels clergues que apareixen en aquesta visita no es tradueix només en matrimonis i concubinats que no deixen de ser parelles més o menys estables. El sexe ocasional també n'estava a l'ordre del dia, així com el fet de tenir diverses parelles sexuals al mateix temps, una conducta que l'Església titllava de *fornici*. Uns quants clergues són els que tenen d'amants a dones casades o vídues, suposant per a les primeres una doble acusació de fornici amb un religiós i adulteri. Altres, recorren a la prostitució com Dionís Terror i Jaume Campaner,¹⁰⁴ localitzant el fenomen d'anar a prostíbuls a la ciutat de Tarragona. Al seu torn, Antoni Huguet, de l'església major de Valls, sembla tenir una obsessió sexual o, almenys, un desig desmesurat perquè d'ell se'n diu que:

« [...] han hoyt dir que mossèn Huguet, prevere, totes hores que·s vol ha a sa voluntat la dita amiga d'en Jachme lo sastre.»¹⁰⁵

¹⁰² AHAT, *Llibre de decrets...*, fol 76v

¹⁰³ BAUCCELLS REIG, Josep *El sentimiento religioso...*, 1970, pàg. 332.

¹⁰⁴ AHAT, *Llibre de decrets...*, fol 20v

¹⁰⁵ AHAT, *Llibre de decrets...*, fol 76v

Uns quants sacerdots d'Alcover i un de Riudecanyes són acusats de tenir diverses parelles sexuals repartides per les rodalies, quan probablement se'n fanfarronejaven de les seves respectives vides sexuals tan actives, Bernat Serra, rector d'Alcover, entre ells, que es vanagloriava de tenir entre dues i cinc dones barallant-se pel seu amor i no tenia vergonya de besar a una dona casada quan passava la salpassa — ritual que es feia en Setmana Santa on es beneïa les cases particulars per aspersió d'aigua beneïda— davant els ulls de l'escolà, quan ja se l'havia acusat per diversos testimonis que anava darrere dones «maridades»;¹⁰⁶ però potser el més tremendament escandalós era el cas de Joan Solsona, que pareix tenir un comportament promiscu sense cap compte per evitar tenir descendència i portar el tema en discreció. En el moment que es fa la visita té una parella embarassada a la localitat d'Alcover en una doble acusació, atès que aquesta dona és casada amb el tintorer i, per tant, està cometent adulteri:

«[...] és fama pública que mossèn Johan Solsona, prevere, se jau ab una dona, muller del tintoré [...] e de aquesta se diu que ha una filla e que-s trobà una nit per la casa de la dita tintorera i que n'hac gran remor»¹⁰⁷

També s'ha de ressaltar el cas de Pere Ripoll, rector d'Albarca i beneficiat de l'església d'Alforja, absent en la visita i que sembla que no atén els seus deures com a sacerdot atès que allà on està beneficiat ningú hi fa servei. Més enllà d'això, ressaltava en ell el fet que té com a amant a una monja de la zona:

« [...] és difamat d'una monge e le ha tenguda en lo dit loch »¹⁰⁸

És impossible conèixer la naturalesa d'aquest vincle, si era una obstaculitzada i mal vista història d'amor correspost o bé un abús de poder i autoritat que hauria pogut fer el capellà

¹⁰⁶ AHAT, *Llibre de decrets...*, fol 86r

¹⁰⁷ AHAT, *Llibre de decrets...*, fol 76v

¹⁰⁸ AHAT, *Llibre de decrets...*, fol 190v

damunt la monja, insistint en requerir la seva companyia de forma sexual fent alguna mena de xantatge, com malauradament en altres ocasions s'ha donat i en múltiples àmbits.

Davant tal panorama general, repetit en una major o menor intensitat tot depenent del territori, Puchades s'aventura a qualificar la situació de “disbauxa sexual” i a l'episcopat com incompetent i/o que es mostra indiferent i despreocupat per a fer-hi front.¹⁰⁹ Un oneros cas de conducta escandalosa la troba Milagros Cárcel en un mercedari la diòcesi de València que al 1388, a banda de tenir concubina anava «desflorant xiques fadrines».¹¹⁰ Res semblant s'ha trobat en aquesta visita. Puchades parla d'una relativa baixada dels escàndols sexuals amb el pas de les dècades,¹¹¹ cosa que sembla constatar-se en la visita pastoral de l'arxidiòcesi de Tarragona al 1449-1450 respecte a visites catalanes del segle XIV, però no s'ha de perdre de vista el canvi d'orientació de les visites, que comencen a prioritzar l'estat físic dels temples i el seu funcionament econòmic, no sabent si la davallada dels casos es deu a una major correcció i optimització de la formació del clergat, si s'adopta una major discreció respecte al tema o si l'equip procurador no fila tan prim i només anota casos molt extrems.

Així com sí que s'ha observat en altres estudis de visites pastorals baixmedievales¹¹², en aquesta en concret no s'ha vist cap acusació de *sodomia* o de comportament homosexual entre els religiosos. Si hi van haver casos, en aquests documents no hi van quedar perpetuats per escrit.

3.2. La simonia i l'ambició econòmica

Un dels majors obstacles a combatre que topà la institució eclesiàstica en la corrupció de les pròpies files fou el que s'ha anomenat simonia. Un mal que deu el seu nom a Simó el

¹⁰⁹ PUCHADES i BATALLER, Ramon J., 1999: *ibidem*, pàg. 185

¹¹⁰ CÀRCEL ORTÍ, Mª Milagros, 2018: *Diplomàtica episcopal*. Publicacions de la Universitat de València, València, pàg. 184

¹¹¹ PUCHADES i BATALLER, Ramon J., 1999: *ibidem*, pàg. 187

¹¹² PALAU i BADUPELL, Josep Maria, 2016: *El bisbat d'Urgell...*, vol II, pàgs. 473-474; PUIG ALEU, Imma, 2006: *ibidem*, pàg. 210

Mag i que consistia en la compravenda de béns sagrats i espirituals, mercantilitzant-los. Un exemple ben conegut fou el de les indulgències titllades de simonia per Martí Luter al 1517, però la realitat sembla apuntar que casos de simonia es reiteraren al llarg de l'edat mitjana. Simonia podia aglutinar des de la venda de l'absolució dels pecats, el cobrament del repartiment de benediccions i la celebració de sagraments, fins a la compra del càrrec de rector o bisbe tot evitant el procediment que pertocaria.

Ja fou condemnada reiteradament en concilis com el d'Orleans (533), el de Braga (572) i el VI de Toledo (638) en temps altmedievals, on ja es deixava ben clar que «no es venguin els oficis espirituals a canvi de promeses de regal».¹¹³ Un mal que novament esdevé freqüent amb la consolidació del sistema feudal, així que el mateix papa Innocenci II ho condemnà durament en ple context de la Querella de les Investidures. Un segle després, el Concili IV de Laterà (1215) exhortà que els clergues havien d'administrar els sagraments gratuïtament i es prohibia rebre res per baptisme, matrimoni i sepultura, en la legislació posterior. Els sínodes de Tortosa, Girona i Tarragona¹¹⁴ ho ratificaren en terres principatines al llarg dels segles XIII i XIV.

Aquest vici es divideix en alta simonia, si la feien els prelats i alts jerarques eclesiàstics, i la baixa simonia a nivell de preveres i local. Puchades defineix l'acció com «venent els dons de l'Esperit»¹¹⁵. En la prèdica terribilista i tremendista de Sant Vicent Ferrer o en el pensament de Francesc Eiximenis a cavall dels segles XIV i XV i de gran impacte en la comunitat cristiana de la Corona d'Aragó, quan no més enllà, relacionaven la simonia com a clar símptoma de la imminent arribada de l'Anticrist. Cal dir que s'inclou entre actes simoníacs el fet de cobrar per batejar, casar, confessar, fer exèquies per difunts i qualsevol acte religiós. Era una pràctica molt estesa, constituint una notable font d'ingressos extra per al baix clergat.

En aquesta visita estudiada, es documenten una dotzena de casos explícits de simonia, cosa que conforma un escàs 5%, minoritari però sorollós com per oferir-nos interessants

¹¹³ VIVES, José [ed.], 1963: *ibidem*, pàg. 377

¹¹⁴ PONS i GURI, Josep M^a, 1974: "Constitucions Conciliars Tarraconenses (1229 a 1330)", pàgs. 108-109

¹¹⁵ PUCHADES i BATALLER, Ramon J., 1999: *ibidem*, pàg. 179

casos particularitzats. Se'ns fa sabedors que l'interrogatori tenia una pregunta al respecte, formulada de forma indirecta així:

« Interrogati si sciunt aliquem qui comiserit simoniacham pravitatem [...]»¹¹⁶

Entre els que cometien la màcula simoníaca estava en Francesc Orpí, prevere beneficiat a la seu de Tarragona, que tenia un pacte amb en Joan Fonoll en què un repartiment monetari estava involucrat, capitalitzant les activitats religioses.¹¹⁷ Així mateix, en l'església de Sant Miquel del Pla de Tarragona en Lluís de Requesens gaudeix d'un benefici comprat pel seu pare, en Berenguer de Requesens, amb una presumible falta de vocació extrema perquè la capella apareix totalment desatesa.¹¹⁸ Jaume Basset i Bernat Barceló, de l'església major de Valls, tenen algun tipus de permuta muntada que es qualifica amb un «*est simonia*».¹¹⁹ Francesc Rufes, de l'església major de Cambrils, és acusat de vendre les almoines de pa cuit, és a dir treu rèdit econòmic de les mostres caritatives i de bona voluntat, motivades per raons espirituals dels feligresos i destinades als més desfavorits, a qui deixa totalment desproveïts de les donacions d'aquest aliment primari.¹²⁰ Al seu torn, Bernat Serra, rector d'Alcover, i Guillem Cellers, rector del Rourell, tenen deutes pendents i estan en litigi fruit d'una compravenda de béns espirituals,¹²¹ cosa que tornam a trobar-nos davant un cas del vici al qual es fa referència. Es donarien dos casos més, a les poblacions de Constantí i Vallmoll respectivament. És destacable com bona part dels casos de simonia en aquest estudi s'adscriuen a algun tipus de vincle, per residència o benefici, amb la ciutat de Valls.

Relacionat amb la simonia per la intromissió dels clergues en els afers dineraris és la usura i la participació en accions de naturalesa mercantil. Tot i que en la part estudiada de la visita pastoral no s'hi troba cap cas particular de *clericos usurarios*, sí que se'n troben cinc casos d'alguna mostra de conducta incorrecta respecte a aquest tema. Per un

¹¹⁶ AHAT, *Llibre de decrets...*, fol 19v

¹¹⁷ AHAT, *Llibre de decrets...*, fol 19v

¹¹⁸ AHAT, *Llibre de decrets...*, fol 11v

¹¹⁹ AHAT, *Llibre de decrets...*, fol 75v

¹²⁰ AHAT, *Llibre de decrets...*, fol 210v

¹²¹ AHAT, *Llibre de decrets...*, fol 87r

costat està Antoni Huguet, beneficiat a Valls, que és acusat de posseir bestiar,¹²² i el polèmic Joan Albarratzí que deu diners.¹²³ Pere Bompar, al seu torn, és acusat de mercadejar amb plata d'una manera il·lícita, el que sembla alguna mena de contraban¹²⁴. Mossèn Ramon Gasull, d'Alforja, ha venut una porció de les terres vinculades al seu benefici¹²⁵ i Mossèn Macip especulava comprant blat i ametlla per tal de revendre-ho després i aconseguir el màxim benefici econòmic.¹²⁶

3.3. El joc i altres costums frívols

L'afició al joc era molt estesa entre la casta clerical, una afició derivada de l'ociositat dels clergues que eren habituals de tavernes, d'hostals i, inclús, de prostíbuls on no només hi acudien per a mantenir relacions sexuals sota pagament, sinó per anar a jugar. En aquests llocs de reunió, les tafureries,¹²⁷ hi tenien lloc activitats de jocs d'atzar, tremendament mal vistos per a l'Església, que ja desaprojava que els laics caiguessin en aquest vici, però que ho trobava especialment inacceptable en el cas dels clergues, que desenvolupant aquest tipus de conducta no donaven exemple als seus feligresos. Per aquest motiu, la pràctica fou reiteradament condemnada a sínodes i concilis de Tarragona, Lleida, Tortosa i Girona, per només esmentar seus dioceses catalanes, durant els segles XIII i XIV.¹²⁸ Jugar-se quelcom econòmic no era l'únic pecat que es cometia en aquests locals, perquè d'aquests ambients s'hi derivava la beguda en desmesura, l'embriaguesa, els comportaments desinhibits com la blasfèmia, la falta de bones formes, les fanfarronades i fins i tot les baralles. Així, els clergues de baix estament, més propers al poble pla, no estaven exempts de la preocupació per tal de participar i demostrar la plena assumpció individual dels rols d'una masculinitat més agressiva i ruda, pròpia d'aquells contextos poc refinats.¹²⁹

¹²² AHAT, *Llibre de decrets...*, fol 77r

¹²³ AHAT, *Llibre de decrets...*, fol 24r

¹²⁴ AHAT, *Llibre de decrets...*, fol 82r

¹²⁵ AHAT, *Llibre de decrets...*, fol 190v

¹²⁶ AHAT, *Llibre de decrets...*, fol 190v

¹²⁷ MONJAS MANSO, Lluís, 2004: *La reforma eclesial i religiosa de les diòcesis de la Tarraconense al llarg de la baixa edat mitjana (a través dels qüestionaris de visita pastoral)*. Tesi doctoral inèdita, Universitat Pompeu Fabra, Barcelona, pàg. 306

¹²⁸ PALAU i BADUPELL, Josep Maria, 2009: *La moralitat...*, pàg. 33

¹²⁹ PUCHADES i BATALLER, Ramon J., 1999: *ibidem*, pàgs. 190-191

L'afició al joc en aquest estudi es comptabilitza en ni més ni menys que vint-i-quatre clergues, el que suposa aproximadament u de cada deu que apareixen en la visita. Pel que s'especifica en la documentació, els jocs d'atzar que es duïen a terme eren els daus — *taxillos* en llatí—, el *truch* i la *rifa*, sense poder conèixer l'accepció exacta d'aquestes dues darreres paraules en aquell moment. No pareix que es jugàs a cap tipus de joc amb naips, doncs no se'n fa cap referència escrita. És curiós fixar-se a l'hora d'investigar-los, que del total onze pertanyen a alguna de les esglésies de Tarragona, i que d'aquesta onzena de jugadors, vuit estan vinculats amb la Catedral, on conformen un grup aficionat a aquestes pràctiques reprovables. Així mateix, a Valls en trobam quatre més i la resta estan repartits per diferents pobles del Camp. Crida l'atenció, emperò, els dos casos d'Alcover. Un perquè és el cas del rector Bernat Serra que es pren la molèstia de traslladar-se al Rourell a jugar, el que devia ser per ell el lloc d'alliberar-se a les pràctiques inacceptables, atès que allà era també on tenia les seves parelles sexuals.¹³⁰ Per altra banda, està en la mateixa població el cas de Ponç Bompar, que ens diu que a banda de jugar a daus, juga a escacs:

«[...] *han vist jugar Poncium Bompar, presbiterum in placea dicti loci a daus ab lo capellà Simon de Terragona e més l'an vist jugar a scachs.*»¹³¹

I és que els jocs d'atzar no eren les úniques activitats de joc prohibides als clergues, potser perquè l'Església considerava la seva participació banal i vulgar. Per una banda, els ja esmentats escacs, joc que havia arribat a la península Ibèrica des d'Orient gràcies a la invasió musulmana i ràpidament estesa per tota Europa, amb testimonis arqueològics bastant prematurs en aquestes terres. Així mateix, es recrimina a alguns religiosos que juguïn a jocs de pilota, entenent que ja es feien activitats amb baló, sense saber a què exactament es refereix, si a un precedent del futbol o bé a aquell tenis primitiu que a França i Gran Bretanya era jugat a partir del segle XIII. Sigui com sigui, a la visita s'han trobat oracions com aquesta:

¹³⁰ AHAT, *Llibre de decrets...*, fol 157r

¹³¹ AHAT, *Llibre de decrets...*, fol 82r

« Item viderunt ludere a la pilota mossèn Gual e mossèn Solsona.»¹³²

Una altra activitat que podria parèixer a ulls dels lectors del segle XXI com inofensiva i innòcua és el ball. No obstant, la jerarquia eclesiàstica no ho devia percebre així, almenys entre els seus membres, atès que deixa anotats a sis clergues com a culpables de ballar, una activitat que devien entendre com a frívola. Això es despenja d'esclariments com el següent:

« Item dixerunt que han vist ballar lo Rector de Vallmoll mossèn Gual, mossèn Johan Solsona, mossèn Huguet, mossèn Sagarra, en festes de Santa Maria d'agost e de Sant Johan. Item han vist ballar a mossèn Solsona en noces e com bé li venia a vesprades e a matinades.»¹³³

Així podem observar un bell i graciós cas de com els clergues participaven d'uns balls que eren duts a terme en celebracions, tals com les festes derivades de solemnitats com ho puguin ser l'Assumpció de la Mare de Déu o l'inici d'estiu marcat per la diada de la Nativitat de Sant Joan Baptista, o bé en els convits nupcials. I també s'hi observa que la festa continuava fins a altes hores de la nit i la matinada.¹³⁴

Altres costums que no eren correctes en la conducta dels capellans podia ser la blasfèmia, segurament vinculada a un episodi d'enuig i de descontrol emocional sense un major motiu sacríleg, i els juraments referits a coses sagrades, sovint el cor, el cap o el cos de Crist, o genèricament per Déu. Se n'han trobat uns quants casos tant de blasfèmia com de renegament, i jurament i el consegüent perjuri si aquests juraments no es complien.

¹³² AHAT, *Llibre de decrets...*, fol 75v

¹³³ AHAT, *Llibre de decrets...*, fol 76v

¹³⁴ NARBONA VIZCAÍNO, Rafael, 2017: *La ciudad y la fiesta: cultura de la representación en la sociedad medieval*. Ed. Síntesis, col. Temas de historia medieval, Madrid

Aquesta actitud venia de la mà dels mateixos que solien jugar, beure i mostrar símptomes de conducta violenta.

La decència en la manera de vestir, a la que s'exhortava que fos decorosa i apropiada, sense excessos, serà una qüestió escassament testimoniada en els concilis altmedievals, però freqüentment esmentada i regulada a partir del segle XIII, fent-se ressò en els concilis de Lleida (1229) i de Tarragona (1274).¹³⁵ En relació a aquest estudi només s'ha trobat el cas de l'ostentós i presumit comportament de Bernat Serra, rector d'Alcover, que és reprovat per lluir una polsera de plata.¹³⁶

3.4. Conducta violenta en els clergues

De la mà del joc i la beguda, venia la conducta violenta d'alguns clergues que es deixaven dur pels seus instints més baixos en plena efervescència d'excés d'alcoholèmia i potser a conseqüència d'una derrota difícil de pair. En terres catalanes, no hi ha constància que es legisli sobre el tema amb anterioritat a mitjan segle XIV, apareixent la temàtica en qüestionaris i actes de sínodes en el darrer terç del segle. Que la legislació sobre el tema aparegui de manera tan tardana, es pot deure, potser, per un increment d'una conducta violenta que fins llavors no havia set usual i generalitzada i que, per la mala situació derivada de la crisi baixmedieval i la precarització del nivell de vida, podia haver-se començat a desenvolupar a partir d'aquest moment.¹³⁷

La violència del clergat no es registra només en moments puntuals adscrits al joc i la beguda, sinó que transcendeix en altres comportaments com el fet d'anar armats o la proliferació d'escàndols, acusacions, amenaces i baralles en ple carrer i a plena llum del dia, en clares mostres de comportament de generació d'odi. Des de mossèn Antoni Joan Bellot de la Seu de Tarragona, que donà una bastonada a un home de Valls¹³⁸ a Dionís

¹³⁵ PONS i GURI, Josep M^a, 1974: "Constitucions...", pàgs. 88 i 92

¹³⁶ AHAT, *Llibre de decrets...*, fol 86v

¹³⁷ PALAU i BADUPELL, Josep Maria, 2009: *La moralitat...*, pàg. 35

¹³⁸ AHAT, *Llibre de decrets...*, fol 76r

Terrer, comensal de la seu, que ferí a en Cristòfol de Fornells, laic, amb un punyal en una baralla a un prostíbul de la ciutat,¹³⁹ passant per molts casos de capellans que van armats, ja sigui passejant a la nit, ja sigui anant a oficis vestits amb cuirassa, armats amb espasa, escut i pilota com si de guerrers es tractàs. Puchades apunta davant la mateixa fenomenologia a la ciutat de València que «la societat cristiana baixmedieval és, per definició, una societat violenta».¹⁴⁰ Per aquest autor, el veritable agreujant d'anar armat, ja no era tant la falta a la moralitat que s'esperava d'un religiós, sinó que facilitava les detencions de clergues, atemptant contra l'autonomia de la jurisdicció eclesiàstica.¹⁴¹

Però no només era el fet d'anar armat, el que s'assenyala a la visita, sinó també s'observen altres conductes violentes. Per una banda, l'escàndol que munta Guillem Cellers al Rourell quan sosté que Bernat Serra, rector d'Alcover, l'ha defraudat i robat en una onerosa mostra de simonia en el traspàs de càrrecs, i Cellers a part de cridar en via pública, reivindica la mobilització de la població tot exclamant «Via fora!», provocant una gran bandositat amb dos morts i gent molt malferida.¹⁴² A Valls, per altra banda, es troba el cas del rector Joan Balcebre i mossèn Joan Albarratzí que tenien «grans contencions e discòrdies»¹⁴³ i sovint arribaven a les mans, entenent que s'agredien a cops de punys i bufetades. Aquests dos, units a mossèn Mateu Aleu, clergue absent a Riudecanyes, tractaren de barallar-se amb punyals, sense haver-hi constància que cap acabàs massa ferit.¹⁴⁴

Dissortadament, les bregues i amenaces no són les úniques mostres de comportament violent que s'hi registren i és que en aquesta mateixa visita s'anoten casos de sospitosos de robatori, que presumptament haurien furtat objectes litúrgics, que podien ser molt valuosos, o bé diners. Els dos hipotètics lladres serien Pere Ciprià, beneficiat de la seu de Tarragona, i Domingo Falcó, del convent mercedari de Sant Antoni de la mateixa ciutat,

¹³⁹ AHAT, *Llibre de decrets...*, fol 20v

¹⁴⁰ PUCHADES i BATALLER, Ramon J., 1999: *ibidem*,, pàg. 194

¹⁴¹ PUCHADES i BATALLER, Ramon J., 1999: *ibidem*, pàg. 174

¹⁴² AHAT, *Llibre de decrets...*, fol 87v

¹⁴³ AHAT, *Llibre de decrets...*, fol 86r

¹⁴⁴ AHAT, *Llibre de decrets...*, fol 82v

on havien desaparegut objectes litúrgics i les mirades acusatòries havien recaigut en ell.¹⁴⁵ Com es veu, la violència, en les seves múltiples facetes, estava a l'ordre del dia.

3.5. Medicina no autoritzada

L'exercici de la medicina i l'ofici de curació en la comunitat havia passat per diferents moments al llarg dels segles medievals, amb una preponderància inicial en l'àmbit del curanderisme, molt més pragmàtica i aplicada a la realitat que es va donant, caracteritzada per la supervivència i sense temps per grans elucubracions entre cercles d'erudits, però des de la plena edat mitjana, els tractats de medicina àrab que recollien la tradició grega amb les innovacions àrabs, hebrees i índies, havien trobat espai i difusió en l'Occident del ressorgiment urbà i del naixement de les universitats, fundant-hi escoles i universitats especialitzades en les ciències mèdiques com els destacats centres universitaris de Montpeller i Salerno.

Al segle XV, trobam a la Corona d'Aragó la situació que està en funcionament l'Acadèmia de l'Estudi General d'Arts i Medicina de Barcelona, fundada per Martí l'Humà al 1401 i confirmada per Alfons el Magnànim al 1419. No seria fins a 1488 que se'n fundaria una de similar a Saragossa, inexistent encara en els anys que ens ocupa aquesta visita.¹⁴⁶ La situació baixmedieval que es perfila és la contraposició dels metges llicenciats per escoles i universitats, o havent après l'ofici en el sí familiar com en el cas dels metges jueus, que superen l'examen oficial que valida els seus coneixements, i la proliferació d'homes i dones que són sanadors, curanderes, remeieres, entre d'altres noms, que són percebuts com a metges i metgesses per la seva comunitat,¹⁴⁷ ja que demostren tenir el coneixement i la manya per guarir de dolències diverses als membres del veïnatge. En l'estudi de Ferragud Domingo, es troba una llarga relació de metges de l'època i els títols que ostentaven, en els que s'inclouen el de mestre, batxiller, llicenciat

¹⁴⁵ AHAT, *Llibre de decrets...*, fol 12v

¹⁴⁶ RIERA BLANCO, Manuel. "Mestres d'art i medicina, els pretors dels remeis i doctors en medicina (1401 a 1565)" a *Gimbernat: revista catalana d'història de la medicina i de la ciència*, 2007, 47: pàg. 40

¹⁴⁷ FERRAGUD DOMINGO, Carmel. *Els professionals de la medicina (físics, cirurgians, apotecaris, barbers i menescals) a la corona d'Aragó després de la pesta negra (1350-1410): activitat econòmica, política i social*. 2002. Pàg. 15

o professor en medicina o en arts i medicina, també apareixent-hi algun cirurgià i algun físic. És curiós com alguns d'aquests individus també eren reconeguts astròlegs/astrònoms, disciplina que encara ballava entre la ciència i l'art endevinatòria i que, potser per això, l'Església recelava d'ells.

Pel que respecta a la visita pastoral estudiada, s'hi han localitzat dos clergues que fan medicina sense llicència, entenent que si algun en feia amb el vistiplau de les autoritats civils no era quelcom reprobable. Per una banda, hi ha Pere Bompar d'Alcover, personatge controvertit que reapareixerà en tractar el tema de la bruixeria entre el clergat, que es diu que fa de metge i elabora medecines sense llicència.¹⁴⁸ Per altra banda, està mossèn Pere Güell, rector de Vallmoll, al qual se li recrimina que usa de medecines, i s'entén que per guarir a la comunitat i no tant en el sentit d'automedicació, sense llicència de la reina,¹⁴⁹ doncs Maria de Castella, com a digna lloctinent d'Alfons el Magnànim, era l'autoritat que donava l'aprovació per a què una persona fos oficialment reconeguda com a metge.

3.6. La bruixeria i les males arts en el clero

A partir d'aquesta visita, així com d'altres, s'observa que la creença d'alguns eclesiàstics en temes sobrenaturals que s'escapaven a la doctrina és un fenomen prou estès per a tenir una repercussió en la generació d'aquestes fonts escrites. Des de pràctiques que l'Església titllaria de supersticioses a ritus pagans, passant per l'endevinació, el fet de tractar de guarir persones i animals invocant forces que s'escapen a la cosmogonia cristiana o l'intent d'invocar, comunicar-se i doblegar a morts, esperits i dimonis a la pròpia voluntat són temes que s'escapen del control i regulació de l'alta jerarquia eclesiàstica i s'anirà incrementant la seva persecució així com despunti l'alba de l'edat moderna.

¹⁴⁸ AHAT, *Llibre de decrets...*, fol 83v

¹⁴⁹ AHAT, *Llibre de decrets...*, fol 76r

El malestar en el sí de la pròpia institució de l'Església envers aquestes pràctiques ve d'antic, testimoniats en concilis d'època dels reialmes sueu i visigòtic, com el II de Braga a l'any 572, ferm en el propòsit d'erradicar qualsevol celebració de raigam pagà i així prohibí qualsevol acte que al seu criteri hi tengués pervivències, tals com la celebració de misses sobre tombes i dur-hi aliments en honor dels difunts, la creença en supersticions, guiar-se pel curs de la lluna i les estrelles, celebrar les calendes, recollir herbes medicinals amb supersticions i teixir fórmules supersticioses a les robes. Així mateix s'estableix la prohibició rotunda a bisbes i demés clergues de fer encanteris.¹⁵⁰ En el concili de Narbona del 589, es prohibeix l'endevinació tant a clergues i laics, i en el IV concili de Toledo (633) s'exhorta que els religiosos que consultin oracles i endevins siguin reclosos en monestirs per tal de penedir-se i plànyer el pecat i la desobediència.¹⁵¹

En època més recent a la realització d'aquesta visita pastoral, en el territori principatí es troben diverses disposicions a sínodes i concilis que segueixen reiterant la prohibició terminant de realitzar aquest tipus de pràctiques. En el concili de Tarragona de l'any 1244 es prohibeix novament la conspiració i el sortilegi,¹⁵² en el de Tortosa del 1314 es fa anatema del fetiller alhora que apareixen no pocs casos de bruixeria a la visita pastoral d'aquell any¹⁵³, en el de Tarragona del 1372 es convida a excomunicar al clergue que faci qualsevol tipus d'encanteri i en el de Tortosa del 1409 s'alerta de clergues sacrílegs i sortílegs que invoquen a dimonis per a prendre mesures en conseqüència.¹⁵⁴

Tot apunta que entre els casos de religiosos estudiats, tres són acusats de mantenir algun lligam amb pràctiques il·lícites que s'han descrit categòricament com *males arts* o com *nigromància*, entenent que es devia referir a l'execució de ritus i fórmules propiciatòries que s'escapen del cristianisme, podent-s'hi incloure des de la recol·lecció de recursos naturals i l'elaboració de pocions diverses fins a l'apel·lació de divinitats precristianes, nùmens i altres entitats sobrenaturals com criatures feèriques o angèliques amb capacitat d'intervenir en el món i el destí. La nigromància tant podria referir-se al seu sentit

¹⁵⁰ VIVES, José [ed.], 1963: *ibidem*, pàg. 100-104

¹⁵¹ José VIVES [ed.], *ibidem* 1963, pàg. 149

¹⁵² PONS i GURI, Josep M^a, 1974: "Constitucions..", pàg. 122

¹⁵³ GARCÍA EGEA, Mª Teresa, 1993: *ibidem*, pàgs. 76-78

¹⁵⁴ MONJAS MANSO, Luís, 2004: *La reforma eclesial i religiosa...*, pàgs. 145, 169 i 199.

etimològic primigeni que ve del grec *nekros manteia*, endevinació a través dels morts i que es fa extensiu a qualsevol acte de comunicació amb els difunts, a l'habitual confusió amb el concepte de “màgia negra”, encanteris fets amb intencions malèvoles. El primer car és el de Pere Güell, rector de Vallmoll i beneficiat a l'església major de Valls, que segons aquestes fonts «dos llibres de nigromantia»,¹⁵⁵ que el primer que ve a la ment podria ser la tinença de quelcom semblant a un grimori, però que podria anar més per la línia de llibres de remeis.

Mossèn Joan Albarratzí, de Valls, també és acusat d'usar de males arts per un escolà que ho va escoltar de la boca d'un carnisser d'Alcover.¹⁵⁶ El darrer cas, un cas molt més truculent en la descripció dels fets del que se l'acusa, és el de Pere Bompar, prevere a Alcover, del que es diu el següent:

«[...] pren un ou de gallina rossa e que ab aquell hou fa certes medecines ab les quals es fa venir dones aquelles que·s vol e que convoca diables [...]»¹⁵⁷

És una acusació enrevessada d'entendre, però involucra un element natural que és l'ou, símbol tradicional de fertilitat, d'un animal amb característiques molt concretes — en aquest cas, la gallina rossa— que amb ell fa medicines, que bé podria a referir-se a filtres i pocions que propicien l'adveniment (en contra de la seva voluntat?) que bé podrien ser presumptes bruixes a tall d'aquelarre o bé dones de les que requereix favors sexuals a través d'anul·lar-lis la consciència. No obstant, l'afer més greu seria la invocació de diables que fa com a colofó dels seus ritus sacrílegs. A tot això, mai coneixerem fins a quin punt l'acusació no és una invenció real i, en cas de no ser-ho, no es podrà albirar el grau de deformació dels fets reals, si es referien a pervivències paganes, ritus de fertilitat i amor, l'exercici de l'ofici de remeier que apel·lava a divinitats i criatures mitològiques que van fora del cristianisme... És curiós que les dues acusacions de nigromància són a

¹⁵⁵ AHAT, *Llibre de decrets...*, fol 75v

¹⁵⁶ AHAT, *Llibre de decrets...*, fol 78v

¹⁵⁷ AHAT, *Llibre de decrets...*, fol 83v

dos capellans que també exerceixen la medicina sense llicència, remetent que aquesta acusació pugui relacionar-se amb el curanderisme no reconegut.

Un altre cas que ve més o menys relacionat amb la creença supersticiosa d'un vincle entre un capellà amb forces tenebroses és la que es despenja de l'acusació que pesa sobre mossèn Llorenç Olives, que té per costum festejar dones casades. Que el batle Joan Serra no hagi gosat dir res del tema és, segons Berenguer de Montoliu, notari de Reus, perquè està estesa la creença que si se'l castiga tot de sinistres i calamitats caurien sobre aquesta població,¹⁵⁸ tenint aquest algun poder sobrenatural per poder convocar coses que, *a priori*, solen ser incontrolables.

3.7. Mala praxi en el servei parroquial

Potser el mal més primari i ràpidament visible perquè atempta contra la pròpia professionalitat del prevere i posa en escac i mat la credibilitat d'aquest davant la feligresia, seria la mala praxi en l'ofici de les cerimònies i la desatenció d'obligacions, propi d'un comportament tremendament irresponsable. I devia ser un mal prou estès en els temps baixmedievals si apareixen fenòmens d'aquesta índole d'una manera repetitiva. García Egea ens parla d'una interessant clisèrie progressiva de faltes per desatenció de les obligacions clericals que van des de no tocar les campanes o no recitar les hores canòniques o no administrar o fer-ho de mala manera els sagraments, amb una especial gravetat si es té en compte que el receptor dels sagraments era un moribund.¹⁵⁹ Tanmateix aquesta clisèrie apareix en la visita pastoral de 1449-1450 i els seus casos particularitzats són representatius del mostreig que es pot fer de sacerdots negligents en el servei parroquial a la baixa edat mitjana. En aquest cas, se'n poden comptar, almenys, deu casos.

Per una banda, es troba el cas de mossèn Pere Güell, rector de Vallmoll, acusat de molts mals hàbits en tant que és un clergue, i pel que fa al seu comportament negligent en l'ofici,

¹⁵⁸ AHAT, *Llibre de decrets...*, fol 193r

¹⁵⁹ GARCÍA EGEA, Maria Teresa, 1993: *ibidem*, pàgs. 49-50

es diu que celebrava missa estant vedat, en alguna mena de suspensió *a divinis* que li devia haver estat imposada, i que no oficiava en moltes solemnitats a l'església de Puigpelat quan aquesta havia estat sota la seva responsabilitat amb anterioritat a la visita.¹⁶⁰

Altres símptomes de la més absoluta desatenció són els casos de Bartomeu Ponç, rector de Riudoms, que com no resideix en aquest poble no hi celebra misses,¹⁶¹ o de Joan Andreu Sorts, rector de Constantí, que no té vicaris ni escolans que puguin desenvolupar les tasques, sinó *minyons* que es mostren no capacitats per fer-ho.¹⁶² En Francesc Bernat, de Mont-roig del Camp, també té mancances en el seu servei a la comunitat.¹⁶³ Titllat igualment de negligent és mossèn Francesc Roger, de l'església de Santa Maria del Camí de Cambrils, que a banda de no procedir correctament amb els escolans, rep diners de testaments per a fer misses de difunts i no les celebra,¹⁶⁴ cosa que el converteix en un estafador. En Bernat Timoneda, al seu torn, fa dues setmanes que no diu missa a la Pobra de Montornès¹⁶⁵ i Bernat Talavera, de Tamarit, no desenvolupa bé la part de l'eucaristia quan eleva la Sagrada Forma,¹⁶⁶ una falta prou greu si es té en compte que, en un temps en que el culte eucarístic és cada vegada més important, l'elevació constitueix un dels moments més importants de la missa.

Un comportament molt greu a l'hora de desenvolupar el càrrec de prevere és la de no administrar els sacraments i més, en les portes de la mort, quan s'esperava que el capellà fes el sagrat viàtic a la casa del moribund, l'escoltàs en confessió, li donàs la darrera comunió i li fes l'extrema unció, tot preparant-lo per a la mort. Així doncs, el rector del Rourell, Guillem Cellers, igualment denunciat per no tenir personal per atendre a les demandes del sacrament de la penitència en temps de Quaresma¹⁶⁷ és acusat de no complir amb els seus deures de cara a Jaume Girona, el qual trobant-se moribund la seva

¹⁶⁰ AHAT, *Llibre de decrets...*, fol 223r

¹⁶¹ AHAT, *Llibre de decrets...*, fol 197r

¹⁶² AHAT, *Llibre de decrets...*, fol 200v

¹⁶³ AHAT, *Llibre de decrets...*, fol 207r

¹⁶⁴ AHAT, *Llibre de decrets...*, fol 210v

¹⁶⁵ AHAT, *Llibre de decrets...*, fol 216r

¹⁶⁶ AHAT, *Llibre de decrets...*, fol 214r

¹⁶⁷ AHAT, *Llibre de decrets...*, fol 86v

esposa anà a buscar a Cellers tot suplicant-li que vengués per fer els ritus pertinents. La negativa del capellà se saldà que Girona no morí en estat de gràcia, segons la doctrina catòlica, sense poder confessar els pecats, sense poder partir sense ser absolt i havent combregat per rebre el cos de Crist. Aquest fet també tenia conseqüències legals, atès que Girona morí intestat,¹⁶⁸ ja que s'esperava que el capellà en redactàs el testament i últimes voluntats, doncs el prevere tenia autoritat com a tal per fer-ho i donar-ne fe pública.

Relacionat amb el tema del notariat, sense ser exactament un problema de mala administració de sagraments però sí de mal servei parroquial, són els dos casos que s'han trobat de robatori de documents notariais: el cas de Francesc Mur, rector dels Garidells, que segons comenten els testimonis d'aquest poble, se n'ha endut els registres notariais amb ell,¹⁶⁹ com mossèn Antoni Besant, que va sostreure les notes de Figuerola i se les va endur al Pla de Santa Maria, població de la qual és rector en el moment de la visita pastoral.¹⁷⁰ La falta comesa s'explica en tant que el prevere era fedatari i s'havia apropiat pel seu compte d'un patrimoni escrit que pertanyeria a la parròquia i a la comunitat dels seus habitants/feligresos.

3.8. Les dones dins la clerecia del Camp de Tarragona

En aquesta visita pastoral el seguici detura al convent de clarisses de Tarragona per fer-hi també una inspecció i en Gonçal, bisbe visitador, s'entrevistarà amb l'abadessa que dirigeix aquesta comunitat.

A pesar que tot apunta que el paper de la dona havia sigut reduït progressivament al llarg dels segles i que figures com les diaconesses i les canongesses s'havien eliminat així com madurava l'època medieval, el cert és que les abadesses i prioros de monestirs i convents aconseguiren reunir molta influència dins i fora de la seva comunitat, sovint referents espirituals per a la feligresia i inclús per a la reialesa i, a nivell politicoeconòmic,

¹⁶⁸ AHAT, *Llibre de decrets...*, fol 88r

¹⁶⁹ AHAT, *Llibre de decrets...*, fol 221v

¹⁷⁰ AHAT, *Llibre de decrets...*, fol 159r

s'erigiren com a poderoses senyores feudals en tant que el càrrec que ostentaven podia anar adscrit a un feu i a l'administració d'aquest.

El cas de l'abadessa de les clarisses amb qui s'entrevista el bisbe pareix denotar respecte i reconeixement del poder d'aquesta dona, acompanyada en la reunió d'algunes de les monges de la comunitat. De la inspecció de la *procuratio* només es coneix una certa irregularitat i és que el capellà Simó, presumpte beneficiat de l'església del convent i qui deu fer els oficis per a les monges, no se'n coneix la seva existència per part de l'administració diocesana. Qui sap si la seva identitat era una mentida i les monges s'administraven inclús a nivell d'oficis d'una manera totalment independent als homes? Per si de cas, Joan Manent és el nou comanador nomenat pel seguici perquè les monges estiguin sota una certa tutela masculina. Pel que fa a l'estat de les coses sembla que es troben en estat impecable, cosa que ja havia advertit l'abadessa quan havia assegurat que les coses seguien tal com eren sempre, com havien de ser.¹⁷¹

Només apareix un cas més referent a una religiosa i és el cas que ja s'ha parlat de la relació entre el capellà Pere Ripoll amb una monja i s'han formulat hipòtesis de la naturalesa d'aquesta relació.

¹⁷¹ AHAT, *Llibre de decrets...*, fols 14r-14v

4. LA DEPOSITIO LAICORUM I LA MORALITAT DELS LAICS

Dels *capitula contra laicos* se'n deriven una sèrie d'acusacions transcrits i redactades en els documents de visites pastorals. En aquesta visita apareixen en l'apartat final de les declaracions dels testimonis, habitualment amb posterioritat a les acusacions fetes contra clergues.

Com la visita pastoral se situa en el context de mitjans segle XV, en un temps en que es prioritza l'estat físic de l'església i les seves dependències i de l'administració econòmica i del servei parroquial dels clergues que hi estan vinculats, les acusacions als laics són molt més exigües i poc freqüents, redundant un costum on a les visites es feia un major control dels hàbits del clergat que no pas dels laics, existint altres institucions destinades a vetllar per això mateix.

4.1. La bona moralitat dels laics: caritat i devoció popular

Abans de començar a fer una relació de la mala conducta de segons quines persones laiques, també caldria destacar les bones pràctiques que se'n registren d'una manera indirecta en la visita pastoral, integrades en l'anàlisi econòmica de l'administració dels diferents temples.

Així es veuen l'existència de diferents mostres de caritat i beneficència, com les almoines, axials en el pensament de l'època on la consecució de bones obres eren imprescindibles en la recerca de l'estat de gràcia i assolir la beatitud en la vida eterna o perdurable. La implicació en tractar de proveir a pobres vergonyants i de solemnitat i l'assistència social a col·lectius desfavorits com orfes, vídues o malalts estava molt desenvolupada entre el reconeixement de figures legals dins l'àmbit jurídic i aquest arrelament en la mentalitat de l'època que permetia el desplegament del compromís social de l'Església en estreta cooperació amb les classes benestants.

En aquesta visita apareixen representades diferents tipus d'almoïna o mostres de caritat que venien a potenciar l'*agape* com amor que havia de regir entre els membres de la comunitat cristiana. S'identifica dues almoïnes alimentàries, una que són cinc sous en pa que dóna Bernat de Segarra a Valls; l'altra, de pa cuit, destinada a nodrir als pobres de la vila de Cambrils però, dissortadament, es troba manipulada per un prevere del qual ja s'ha parlat per tal de treure'n rèdit particular.¹⁷² En el mateix fol, es parla d'una altra almoïna, una donació dinerària, que institueix la germana de Pere Borràs a la mateixa població per un valor de quaranta sous cada any i sense especificar la finalitat d'aquest donatiu.

En la línia de les almoïnes amb valor monetari es troben les que apareixen en una interessant així com profusa relació d'almoïnes a Valls, d'on se'n deriven les destinades a poncelles, és a dir a joves verges i en edat núbil per tal de poder fer front als costos d'unir-se en matrimoni a algun home convenient; a pobres vergonyants, a escolans, per tal d'educar-los en sabers i en el procediment dels oficis; a la manutenció dels preveres i a l'obra de l'hospital. Els donatius es poden fer en vida o derivats de les disposicions testamentàries, com les del testament de Roger de Miralpeix.¹⁷³

Així mateix, també apareixen mostres diverses de la devoció i religiositat personals i populars en el pagament de misses, de llànties i espelmes en determinades capelles i altars, buscant honorar la memòria dels difunts o el favor i la intercessió d'un sant o la Mare de Déu en els tràngols i obstacles que es van presentant dia a dia. Un exemple d'aquest fenomen és la sustentació de flors i el proveïment del capellà beneficiat de la capella de Santa Anna i Sant Bernat de la catedral de Tarragona, capella on s'hi han de dir misses per l'ànima d'Agneta, dona de Figuerola, tot pagat pels seus hereus, en Bernat Vallmoll i la seva dona, n'Elionor.¹⁷⁴

¹⁷² AHAT, *Llibre de decrets...*, fol 210v

¹⁷³ AHAT, *Llibre de decrets...*, fol 77V

¹⁷⁴ AHAT, *Llibre de decrets...*, fol 8r

Cal ressaltar l'important paper de les dones com a promotores actives d'aquestes mostres de religiositat i beneficència, en un grau d'implicació que no pot ser obviat. Des de les posicions més elevades de la societat en la institució de beneficis en capelles com havia fet Agneta d'en Figuerola, n'Alamanda de Queralt o, fins i tot, la reina Maria, que instituï el benefici de l'altar de Santa Maria i Sant Simó en el claustre de la Seu.¹⁷⁵ La implicació de les reines medievals en promoure convents i monestirs, instituir capelles i dotar les esglésies d'ornaments és una mostra del vincle entre la reginalitat i el món religiós. Així mateix, com abans s'ha esmentat, la germana de Pere Borràs instituï una copiosa almoïna per a la vila de Cambrils. Des de posicions no tan elevades, però sense perdre de vista les classes benestants, es troben els casos de madona Armengola, madona Escanya i madona Agosta que donen a les fadrines i als pobres.¹⁷⁶ De la mateixa manera, madona Cellers donà draps a l'església major de Valls mentre que madona Montoliva donà un luxós coixí vermell carmesí brodat en or a l'església de Santa Maria del Miracle de Tarragona.¹⁷⁷

4.2. La moralitat sexual i l'actitud envers el matrimoni

Diferents són els vicis o faltes comeses pels homes i dones medievals en matèria sentimental i sexual segons les autoritats eclesiàstiques. Per començar, tocaria parlar del concubinatge o, com ho coneixem en termes actuals la «unió de fet», pràctica que havia estat àmpliament estesa com a conseqüència de què l'obligatorietat del matrimoni com a sagrament per tal de formalitzar la unió en una parella heterosexual i fer-ne lícites la seva procreació i descendència era un fet relativament recent, atès que la reforma matrimonial i la universalització i la consolidació dels seus ritus i cerimònies s'havien donat en la primera meitat del segle XII. Tanmateix, en allò que concerneix la delimitació d'aquest estudi, amb prou feines apareixen casos particularitzats, potser fruit d'un especial èmfasi del clergat d'erradicar les unions no formalitzades i canalitzar-les cap a matrimonis de ple dret.

¹⁷⁵ AHAT, *Llibre de decrets...*, fol 9r

¹⁷⁶ AHAT, *Llibre de decrets...*, fol 77v

¹⁷⁷ AHAT, *Llibre de decrets...*, fol 17r

El *concubinatge* consisteix en la unió lliure, no institucionalitzada, d'una parella heterosexual, que no solemnitza el vincle a través del sagrament del matrimoni. Això no obstant, no es comprometen amb terceres persones, sinó que conviuen tot imitant la vida conjugal. El que caracteritza el concubinatge és la seva voluntat de formar un vincle estable i durador.¹⁷⁸

La doctrina sobre el matrimoni com a manera de canalitzar les relacions sexuals, que sempre han de ser entre home i dona i amb finalitat reproductiva és una doctrina exposada per Sant Agustí d'Hipona al segle V. D'ell en despenja aquella visió idealitzada que el matrimoni només ja de fer servir les relacions sexuals per a la procreació i que sempre ha de perseguir que vagi evolucionant cap a una relació d'amistat i caritat recíproques entre l'home i la dona on la continència sigui absoluta. Així mateix, aquest sant pare de l'Església en va fer fèrria defensa de la fidelitat conjugal i la indissolubilitat del matrimoni.¹⁷⁹

Però a l'antiguitat tardana i a l'alta edat mitjana una cosa va ser la teoria sobre les unions i l'altra la seva aplicació en la vida real, atès que el matrimoni no fou pràcticament indissoluble i generalitzat al gruix de la població fins al segle XII, quan la seva definició com a sagrament no deixen ambigüitats possibles. Fins aleshores, els repudis havien estat a l'ordre del dia en les cases reials, la normativa eclesiàstica sovint era incoherent entre els diferents concilis, mentre que els costums sexuals del poble pla anaven per un altre camí. D'aquesta manera, en el I Concili de Toledo (397-400)¹⁸⁰ no es veia il·lícit que un home fadrí prengüés concubina, perquè no pecava d'infidelitat. La reforma del ritual del matrimoni, la naturalesa jurídica i el significat del matrimoni, juntament amb els tractats de Sant Tomàs d'Aquino, acaben consolidant la idea que el matrimoni és l'únic i imprescindible mètode de canalització de la procreació. Tot això, coincidint amb la generalització de les visites pastorals, provocaran que els bisbes tractin d'amonestar les parelles no formalitzades mitjançant el sagrament del matrimoni. Tanmateix, cal entendre el matrimoni medieval inserit en aquella dinàmica on es requerien una potència

¹⁷⁸ PALAU i BADUPELL, Josep Maria, 2009: *La moralitat*, pàg. 45

¹⁷⁹ DUBY, Georges, 1982: *El caballero, la mujer y el cura. El matrimonio en la Francia feudal*. Ed. Taurus, Madrid, pàgs. 94-95

¹⁸⁰ VIVES, José [ed.], 1963: *ibidem ...*, pàg. 24

econòmica per tal de resoldre el tema del dot, la idea de la unió conjugal entesa com a negoci entre famílies i la interferència de les senyories feudals en aquesta dimensió de formalització de les unions sexuals. En aquest context, no estranya que no poques parelles decidissin iniciar una convivència tot imitant la vida matrimonial sense que cap poder fàctic intervengués per res, per a còlera de les autoritats eclesiàstiques.¹⁸¹

Segons Goody, aquesta lluita contra el concubinatge fent distinció de les parelles legítimes i il·legítimes és molt llarga, atès que s'engega en el segle IV. Només amb un context de Teocràcia Pontifícia, les autoritats eclesiàstiques acabaren imposant el seu criteri i pogueren crear òrgans de control per tal d'exigir el compliment d'aquest codi de conducta. La lluita de l'Església contra el concubinatge tindria com a objectiu els drets de legítima o d'herència dels fills. Una de les raons de l'Església per a la supressió del concubinatge entre els laics hauria estat la seva capacitat per a generar hereus ficticis o addicionals que sostraurien el patrimoni familiar de possibles donacions a l'Església. Mentre que la prohibició del concubinatge dels laics afavoriria l'augment del patrimoni eclesiàstic, el celibat dels clergues afavoriria que aquest patrimoni es dispersés en mans laiques. Amb uns objectius tan precisos, l'Església estava tenaçment preocupada per a erradicar aquesta problemàtica.¹⁸²

I potser, al Camp de Tarragona a mitjan segle XV, podia enorgullir-se d'haver acomplert les expectatives, perquè només n'hi ha tres casos de presumpte concubinatge de laics i dos no acaben de quedar de clar per no deixar-ho de manera prou explícita. Els tres casos es donen a Constantí, un és Miquel Peric a qui la seva dona l'hauria abandonat i ell té una nova parella, però no s'acaba de saber si conviu amb ella o no.¹⁸³ Un altre cas és el del sabater Rojals, que té dona a Tarragona i no conviu amb ella, vivint a Constantí i tenint allà una «amigua» amb la que potser hi vivia.¹⁸⁴ On sí que es deixa constància que està a ca seua, és el del teixidor Joan Benet, que té per parella a una dona que és filla de jueu — no s'especifica si ella ho és o no— i que la té a ella i a son pare residint amb ell,¹⁸⁵ la qual

¹⁸¹ GARRIGÓS, Helena, BENITO, Pere: *ibidem*, pàgs. 385-387

¹⁸² GOODY, J., 1986: *La evolución de la familia y del matrimonio en Europa*. Herder, Barcelona, pags. 112-113

¹⁸³ AHAT, *Llibre de decrets...*, fol 200v

¹⁸⁴ AHAT, *Llibre de decrets...*, fol 200v

¹⁸⁵ AHAT, *Llibre de decrets...*, fol 201r

cosa no només és desaprovada per la falta de solemnització en la unió sinó per l'emparellament amb algú de la comunitat jueva, en el poc recel de mesclar-se amb l'alteritat, en temps de creixent intolerància cap a musulmans i jueus a les portes de l'edat moderna.

Relacionat amb el concubinatge, es troba l'existència de matrimonis secrets i no solemnitzats, matrimonis que per diferents circumstàncies no eren procedits de la forma adequada. Així com se n'han trobat en altres visites pastorals, no hi ha constància de cap cas en aquesta visita.

Estretament lligats a això hi van el fornici i l'adulteri, dues formes de mantenir relacions carnals heterosexuals que depenen del que avui anomenaríem «estat civil» de qui ho comet. Si el sexe és prematrimonial, és a dir de fadrí/na, o si s'és vidu/a, els eclesiàstics classificaran aquestes relacions sexuals incorrectes com a fornici. Si pel contrari, un dels dos o tots dos són casats, les relacions sexuals que atempten contra la fidelitat promesa a l'hora d'esposar-se amb algú, és adulteri, nom pel qual encara avui es coneix a la infidelitat en una parella que no contempla les relacions sexuals amb altres persones.¹⁸⁶ L'adulteri ha estat sempre reprovat en la doctrina cristiana, ja amonestant-se seriosament en concilis com el d'Elvira i el de Braga en el segle IV.¹⁸⁷

A banda de nombroses dones casades que són les amants d'algun prevere, només es coneix un cas d'adulteri entre laics, el d'en Valerna, home que estava casat i tenia la seva dona a Valls, però que tenia una amant a la Selva del Camp a qui venia a veure.¹⁸⁸ Que no hi hagi, a penes, casos d'adulteri i fornici fa pensar que la inspecció poc deteniment i atenció hi havia posat en el tema pel que respecta als laics i laiques, prioritzant les no poc nombroses deficiències dels religiosos.

¹⁸⁶ GARRIGÓS, Helena, BENITO, Pere: pàgs. 389-390

¹⁸⁷ VIVES, José [ed.], 1963, *ibidem*, pàgs. 10, 12- 13 i 104

¹⁸⁸ AHAT, *Llibre de decrets...*, fol 188r

Dos únics casos són el que suposen els homes que no volien mantenir relacions sexuals amb les seves esposes. Un ja s'ha explicat i és en Rojals, sabater de Constantí. L'altre és Pere Gombau, d'Alcover,¹⁸⁹ sense més explicacions. Es desconeix quina era la causa d'aquesta falta d'interès i al que, als ulls de l'Església, era una falta al deure conjugal, d'aquests homes del Camp de Tarragona, no hi consta que tengués altres amants o concubines, suscitant l'especulació que pogués ser homosexuals o que simplement no li agradava la seva esposa.

Seguint aquest fil en el que s'ha insinuat una possible orientació homosexual d'aquest home, cal destacar que no hi ha casos explícits de *sodomia* en la relació de casos de la visita pastoral de 1449-1450 al Camp de Tarragona, a diferència de casos trobats en altres visites. Aquesta paraula tan ambigua pel que fa al significat, tant podia fer referència a les relacions entre dos homes, la penetració anal entre home i dona i, en menor mesura, a relacions sexoafectives entre dues dones. Aquest vici de *sodomia*, durament reprovat per Tomàs d'Aquino i que a finals del segle XIII i començaments del segle XIV es registra un enduriment del seu tractament, va emparellat amb la *molícia*, que fa referència a la masturbació, també pecaminosa. Tampoc s'hi registren acusacions explícites d'això, segurament per tal de tractar-se d'una activitat més discreta i menys donada a aixecar sospites.¹⁹⁰

Un cas particular que sí que s'ha trobat en la visita pastoral és l'existència d'una alcavota a Alcover, na Noia de la qual es diu que «és entervenguda e és estada missatgera entre lo Rector e la muller den Barthomeu Bella», afer sexual del qual fins i tot es coneix el detall que les relacions carnals es consumaven a l'hort de l'abadia. El rector, el ja esmentat Bernat Serra, havia promès una polsera de plata a l'alcavota en pagament dels seus serveis de celestina, tot i que sembla que no li acaba donant i na Noia decideix acusar-lo.¹⁹¹ El tema de l'alcavota, tant recurrent en diferents obres literàries de l'època, com les castellanques *Libro del Buen Amor* i *La Celestina*, deixa entreveure una realitat tabú però

¹⁸⁹ AHAT, *Llibre de decrets...*, fol 86r

¹⁹⁰ GARRIGÓS, Helena, BENITO, Pere: *ibidem*, pàg. 387-388

¹⁹¹ AHAT, *Llibre de decrets...*, fols 85v-86r

tangible i present en aquells dies. Gràcies a estudis sobre el tema,¹⁹² es coneix que per la mateixa època les autoritats civils es llançaren en una perseverant persecució d'alcajotes i alcajotes per tal d'evitar aquella prostitució que s'escapava dels prostíbuls coneguts i controlats des de la municipalitat, així com d'afavorir relacions sexuals fora del matrimoni, ja fos abans, durant o després, per vies que es consideraven deshonestes i inadequades.¹⁹³ L'alcajota es vinculava estretament amb la bruixeria i els coneixements no controlats ni per l'Església ni per les autoritats seculares, atemptant contra les normes de conducta previstes en la societat, doncs no només procuraven la trobada entre els amants i facilitaven la pèrdua de virginitat a les dones solteres, sinó que podien tenir coneixements de remeis i conjurs per tal d'evitar la *impotència* masculina o disfunció erèctil i la frigidesa pròpia de moltes dones inexpertes i insegures pel que fa a la sexualitat, així com coneixements d'una precària cirurgia a l'hora de restituir els hímens i, si no era possible, remeis per provocar un sagnat en la nit de noces que no aixecàs ni la menor sospita al marit.¹⁹⁴

4.3. L'afició al joc

Tot joc d'atzar i que implicàs apostar diners fou durament reprimat en el sí clergat i profusament desaconsellat al laicat, fins al punt d'intentar-ho prohibir. Ja troba dures crítiques en el concili d'Elvira al segle IV i els concilis de Tarragona i de Braga al segle VI.¹⁹⁵ El joc a sorts i a daus –«*ludum ad aleas et ad taxillos*»– és quelcom habitual en la societat d'aquella època, practicada per clergues i laics.

En la visita només apareixen acusacions de joc en l'àmbit de la ciutat de Tarragona, però tenint en compte el volum de clergues que jugaven a altres llocs com a Valls, Figuerola,

¹⁹² BENITO JULIÀ, Roger, 2018: *La prostitució a la Barcelona baixmedieval (segles XIV-XV)*. Universitat de Barcelona, Barcelona

¹⁹³ GARCÍA HERRERO, María del Carmen, 1989: "Prostitución y amancebamiento en Zaragoza a fines de la Edad Media" a *En la España Medieval*. Ediciones de la Universidad Complutense, Madrid, n. 12, pàgs. 308-309.

¹⁹⁴ MORAL DE CALATRAVA, Paloma, 2012: "Frígidos y maleficiados. Las mujeres y los remedios contra la impotencia en la Edad Media" a *Asclepio*. Servicio de publicaciones del Consejo Superior de Investigaciones Científicas, Madrid, n. 64, vol. 2, pàgs. 353-372.

¹⁹⁵ VIVES, José [ed.], 1963: *ibidem*, pàgs. 35 i 101

la Selva o Vila-seca, és bastant probable que també hi estiguessin implicats seglars en aquestes activitats. Com el fet que un secular hi jugàs no era tan escandalós, podria ser la causa que no apareguin.

De totes maneres, es compten cinc homes acusats de jugar: en Joan Sabater, en Gabriel Cerdà, en Traginer, en Prats i en Cristòfol de Fornells,¹⁹⁶ aquest darrer és el mateix individu que rebé una punyalada de mossèn Dionís Terrer a un prostíbul de Tarragona, tot constatant que aquestes persones eren assídues a moure's entre ambients turbulents. Així mateix, com l'acusa un clergue de tonsura simple, anomenat Gabriel Garriga, el notari Francesc Comes lloga la seva casa als capellans perquè hi juguin de forma clandestina:

«[...] mossèn Anthoni Simon ab qui, ell testimoni, ha jugat dins una casa que ell tenia logada d'en Francesch Comes, notari que és en la Plaça de la Quartera, de Terragona.»¹⁹⁷

Relacionada amb l'afany d'aconseguir diners d'una manera fàcil està la usura que, malgrat no aparèixer cap cas particular d'acusació, s'ha d'explicar la seva concepció com una activitat greument reprovada per part de les esglésies i que sovint apareixia en els documents de les visites pastorals identificant a tot aquell usurer tant en l'àmbit clerical com en el secular. Ja condemnada en temps del cristianisme primitiu, correctament en el concili d'Elvira (c. 300), en el supòsit de que la seva pràctica fos reiterada, els sínodes baixmedievals restauren l'antiga voluntat de fer extensiva la seva prohibició a tota persona cristiana en comunió amb Roma i el papa Climent V universalitza aquesta condemna.¹⁹⁸

¹⁹⁶ AHAT, *Llibre de decrets...*, fols 22r i 23v

¹⁹⁷ AHAT, *Llibre de decrets...*, fol 23r

¹⁹⁸ CÁRCEL ORTÍ, Mª Milagros i BOSCA CODINA, José Vicente, 1996: *Visitas pastorales de Valencia:(siglos XIV-XV)*, Facultad de Teología San Vicente Ferrer, València, pàg. 112

4.4. El comportament violent en els laics

Reiterant que fruit del seu temps, aquesta visita no fa especial atenció a les activitats dels laics i segurament hi apareixen petites mostres del conjunt total, ara toca el torn de parlar de certs casos de violència extrema que han quedat registrats en aquests documents.

Partint de la premissa que la societat baixmedieval és violenta, els casos que hi apareixen ja tenen una magnitud extraordinària com per destacar de fenòmens als que ja hi estaven habituats.

Per una banda es troba el cas del *viafora* i les consegüents bandositats que se saldaren amb dos morts al Rourell, a partir d'una baralla entre els capellans. La violència que adquirí l'episodi fa pensar que s'aprofità l'avinentesa perquè diferents persones es prenguessin la justícia per la seva mà.¹⁹⁹

Per altra banda, es troba la implicació d'Asbert de Passanant i Joan Pocolull, habitants d'Alcover, en un robatori. Tot sembla indicar que havien desaparegut joies i vuitanta florins, que Asbert digué que havia trobat i que sembla que el tinent de batle, Pere Munter, no acabà de creure-se'l. Asbert, desesperat, hauria jurat:

« Que per Deus Sent Pere e per Sant Pau, et cetera, dix que ho havia fet en Johan Pocolull». ²⁰⁰

La discòrdia continuà al vespre amb l'aparició, digna de novel·la de Joan Pomlull, a l'abadia, armat amb una ballesta i assegurant que si no matava a Passanant era perquè el rector estava present.

¹⁹⁹ AHAT, *Llibre de decrets...*, fol 87v

²⁰⁰ AHAT, *Llibre de decrets...*, fol 84v

Dos casos més de comportament violent i que es poden enquadrar en el que avui dia coneixem com a violència de gènere. És el cas de dues dones que han patit violència per part dels seus marits. Per un cas, tenim a Angelina, que sembla que al 1450 resideix a Reus. Es relata que fugí del seu marit, Bernat Falcó, amb qui vivia a les Borges Blanques i que l'havia amenaçat de mort i acabà arribant a Prades, on demanà hospitalitat i protecció al rector d'allà i al batle de la zona. El relat ve amanit amb el detall que el seu home l'havia d'assassinar en complicitat amb el pare d'ell, que havia portat metzines des de Lleida, així com d'una curiosa transcripció d'una oració que ella havia dedicat a un àngel, tot dient-li que era un miracle que encara fos viva si aquella nit estava destinada a morir a mans del seu marit.²⁰¹ L'altre cas, és la dissortada amant de mossèn Bartomeu Arbones, prevere beneficiat a Vallmoll, que fou assassinada pel seu marit, motivat probablement perquè no podia tolerar que l'enganyàs amb el capellà.²⁰² Aquestes mostres cruentes de la terrible violència patriarcal a la qual estaven subjectes moltes dones al llarg dels segles, tenen una doble cara: reafirmen l'existència de casos en aquella època, però revelen una certa consciència davant el fet, doncs s'assenyalen com quelcom indegut i es prestà ajuda a Angelina, tot indicant el respecte per la vida que havien de tenir els eclesiàstics i la comprensió que la vida de la dona no pertanyia a l'home fins a l'extrem de poder assassinar-la a la seva voluntat.

4.5. Mala relació amb l'Església: descreguts i excomunicats

La mala relació que podia haver-hi entre els parroquians i els clergues ve de lluny i no neix de l'anticlericalisme propi de la Il·lustració i l'edat contemporània, sinó que ja se'n donaven casos en època medieval i sovint motivats per la poca exemplaritat dels religiosos, que havien d'esdevenir un referent i sovint no era així.

Per una banda, trobam el cas excepcional de la vila de Valls que no té acusacions per als seus habitants i pareix que aquests compleixen amb les seves obligacions com a cristians.

²⁰¹ AHAT, *Llibre de decrets...*, fol 194r-195r

²⁰² AHAT, *Llibre de decrets...*, fol 159r

Per altra banda, tenim el cas extrem de la vila, ben pròxima a l'anterior, d'Alcover. Els clergues acusen als habitants de què són mals practicants, que no van a l'església mai, ni en oficis ni a resar, ni tampoc es confessen. També es comenta que la falta d'entesa entre el rector de la població i el prior d'un monestir proper deriva en què cap frare vengui a predicar al poble, quan la comunitat de parroquians exigeix la venguda urgent d'un predicador, potser pel desinterès general de molts dels habitants d'aquesta localitat.²⁰³

La casuística de gent amb mala relació amb l'Església no es detura aquí: n'Antoni Voltor, la seva dona na Voltora, en Pere Terrina i en Jaume Revestall d'Alcover, així com n'Arnau Fuster el seu fillastre, en Seelles i en Mastort de Cambrils són *vedats*, és a dir excomunicats, en tant que no se'ls hi permet l'accés a l'església i han d'estar apartats dels sagraments. La potentada senyora de Vallmoll, coneguda com na Llorença, es diu que té un interdit, del que es dedueix que també està apartada de la recepció dels sagraments.²⁰⁴

Més enllà dels excomunicats, encara trobam dos casos més de *pàries* que destacaven per tenir idees diferents a la població. Per una banda, en Martí Miralles, de Vila-seca, que no vol assistir a missa i, per altra banda, el descregut ancià Antoni Perillana, del Pla de Santa Maria que afirma que no hi ha Déu ni cap sant.²⁰⁵

4.6. Medicina no autoritzada

La problemàtica d'exercir la medicina sense llicència es torna a repetir en l'àmbit dels laics i suposa el mateix error: exercir una disciplina sense permís de l'autoritat, amb la consegüent falta de control sobre els coneixements de la persona que cura i de com s'aplica a la pràctica. La falta de títol, ja fos de batxiller, llicenciat, mestre o professor en arts i medicina o simplement medicina, derivat de l'assistència a la universitat o l'aprovació d'uns exàmens de caràcter oficial.

²⁰³ AHAT, *Llibre de decrets...*, fols 83r-83v

²⁰⁴ AHAT, *Llibre de decrets...*, fol 19v

²⁰⁵ AHAT, *Llibre de decrets...*, fol fol 159r

L'únic cas d'una persona laica guaridora en aquesta visita que no se l'impliqui en l'àmbit de la bruixeria, cosa difícilment destriable a l'època per la creixent psicosi generalitzada respecte al tema, és la d'un tal Joan Sabater del poble d'Alió que és acusat pel vicari Arnau Virgili de guarir una malaltia que anomenen *vent roig*, sense majors contemplacions i sense parlar ni de *males arts* o *conjuracions* i sense saber exactament que era el que guaria aquest home.²⁰⁶

4.7. La bruixeria i les males arts en el laïcat

De la mà de l'art de guarir sense control venien les acusacions de *bruixeria*, *fetilleria* i *males arts*. Formaven en el seu conjunt una de les pràctiques supersticioses que més molestà als clergues i més s'hi entossudiren a combatre, junt amb l'endevinació, trobant-se casos en aquesta visita pastoral analitzada. Aquestes pràctiques que suposaven un aiguabarreig d'antigues tradicions i costums, moltes provinents de creences i religions precristianes, i de romanents de saviesa popular traslladats de generació en generació s'escapaven del control eclesiàstic, malgrat tenien molt de ressò i eren àmpliament practicades. Aquestes arts, que tant podien aglutinar el curanderisme i la remeieria fins a intentar esbrinar el futur, maleir algú o controlar l'entorn a través de conjurs i màgia simpàtica, eren sovint practicades per les dones, col·lectiu que l'Església tractà compulsivament de controlar fins a l'últim pensament. Segons Pau Castell, no es pot parlar de «bruixes» per a referir-nos a dones fetilleres i endevines fins a finals de l'edat mitjana, atès que fins al segle XIV feia referència estrictament a dones mitològiques de tarannà malèvol i diabòlic. A finals de l'època medieval es farà una equiparació amb aquestes dones de costums no aprovades per la jerarquia eclesiàstica i se'n procedirà a una veritable persecució.²⁰⁷

²⁰⁶ AHAT, *Llibre de decrets...*, fol 223v

²⁰⁷ CASTELL GRANADOS, Pau, 2013: "E cert te molt gran fama de bruixa e se fa metgessa e fa medecines. La demonización de las prácticas mágico-medicinales femeninas (siglos XIV-XVI)" a *Studia Historica. Historia Medieval*, vol. 31. Universidad de Salamanca, Salamanca, pàgs. 233-244

Al Camp de Tarragona, a la visita feta a cavall de l'any 1449 i el 1450, trobam ni més ni menys que onze persones acusades per activitats que entren en l'àmbit genèric de la bruixeria. No és d'estranyar si tenim en compte que estudis de referència, com la tesi de Castell, fan de Catalunya un bressol de la bruixeria de l'edat moderna a Europa, sent la regió de la península Ibèrica on es donaren més casos de judicis contra bruixes i bruixots. I el Camp de Tarragona no s'hi quedà al marge, registrant-s'hi un precoç procés judicial a la mateixa ciutat de Tarragona a l'any 1453.²⁰⁸ Cent anys després, el morisc Joan Malet s'erigiria com a caçador de bruixes i arrasaria tota la terra del Camp de Tarragona portant davant les autoritats seculares de les viles de Reus, Montblanc, Alcover i Tarragona dones que acabarien executades a la forca i, ja mortes, incinerades a la foguera.²⁰⁹

Així com habitualment, el col·lectiu de les dones ha estat més vulnerable a les acusacions de fetilleria, amb fortes motivacions misògines i de recel cap al saber controlat per dones i de transmissió matrilineal, s'observa que en els casos de la dita visita pastoral, es troben quasi empatats quant a acusacions, doncs cinc homes i sis dones són els que van patir d'aquestes acusacions.

A la població d'Alcover si troben quatre casos. Per un costat el tàndem format per n'Arnau Pastor i na Montserrat, la naturalesa del vincle que els uneix no es coneix i és impossible saber si eren parella, estaven casats o només eren un equip professional. El que sí que es diu és que eren guaridors i ho feien a través de rituals i conjurs que implicaven fer encanteris a canyes que després eren trencades, usar llana, prendre aigua amb la boca per a ruixar — o quasi escopir— a la persona que vol ser guarida. Tot això adobat amb *certes* paraules, com queda anotat en la documentació. Es coneix que feren sortilegis curadors a Joan Carbonell, Pere Vergonyós, Berenguer Ferran i la seva dona.²¹⁰ A la mateixa població, es troben dos altres homes acusats de practicar males arts: Gabriel Bompar, fill del capellà Pere Bompar, implicat igualment en el mateix àmbit de la màgia negra i que ja se n'ha parlat anteriorment, i Gonart Seguí. Mentre que el primer era acusat

²⁰⁸ CASTELL GRANADOS, Pau, 2013: *Orígens i evolució de la cacera de bruixes a Catalunya (segles XV-XVI)*. Universitat de Barcelona, Barcelona, pàg. 42

²⁰⁹ CASTELL GRANADOS, Pau, 2017: "La cacera de bruixes al Camp de Tarragona: l'episodi excepcional de 1548-1549" a BRAMON PLANAS, Dolors, *et alii*, 2017: *Les minories socials i la justícia : època medieval i moderna*. Ed. Silva, Tarragona, pàgs. 109-114

²¹⁰ AHAT, *Llibre de decrets...*, fol 89v

de fer presumptament rituals que implicaven ficar un ganivet a la taula i amb un *rotllo* — paper o pergamí enrotllat on hi havia escrites oracions i pregàries propiciatòries—²¹¹ feia sortilegis, recitant a vegades versos del psaltiri. En Gonart Seguí també practicaria aquella art. Així mateix, el dit Gabriel també feia ús d'un llibre de son pare.²¹²

Així mateix, na Constantina, allà a un mas sobre el Pont d'Armentera també té rituals per a guarir que involucren l'energia que pugui despendre cert arbre i la preparació de substàncies, doncs es diu d'ella el següent:

«[...] fa posar sobre la figuera lo peu del pacient e puys fa una melsa e ab la melsa goreix».²¹³

De la mateixa manera, la dona d'en Pocolull, la vídua — o dona repudiada, no s'acaba de precisar— d'en Miquel Medons, n'Abrila, la dona d'en Joan Ponç i en Joan Teixidor,²¹⁴ a la localitat d'Alforja, es diu que saben sanar pronunciant paraules, presumiblement màgiques.

Finalment, un habitant de Vila-seca que se l'anomena en Torredemer, es diu d'ell que «fa conjurs».²¹⁵

És interessant enllaçar l'activitat d'aquestes persones amb les guaridores catalanes del segle XIV estudiades per Josep Perarnau que arriba a la conclusió de què, en efecte, són dones amb dots sanadores i per això mateix, assenyalades per l'Església perquè queden fora de la regulació. Va trobar encanteris diversos com el “jur de la corretja” o el “jur de fich” que resava així: «Conjur-ta, fich, de part de nostro senyor Déu, Jhesu Christ, e per

²¹¹ NARBONA VIZCAÍNO, Rafael, 1998: “Tras los rastros de la Cultura Popular: hechicería, supersticiones y curanderismo en Valencia Medieval” a Documents de la Universitat de València, València, pàg. 98

²¹² AHAT, *Llibre de decrets...*, fol 84v

²¹³ AHAT, *Llibre de decrets...*, fols 158v-159r

²¹⁴ AHAT, *Llibre de decrets...*, fol 190r

²¹⁵ AHAT, *Llibre de decrets...*, fol 212r

Luch e per March e per Johan e per Meteu, los quatra avengelistes de Déu e per le verge Meria, tant gentil!, que t sech lo cap e t podrescha la rahill». ²¹⁶ El cas més il·lustratiu podria ser el d'una famosa fetillera penedesenca anomenada Gueraula Codines, natural de Subirats, que era molt coneguda per la contrada i va ser interrogada i sancionada reiteradament pel bisbe de Barcelona Ponç de Gualba i que es coneixen les seves activitats: curava bonys i la gota a les persones i guaria animals amb encanteris, a base de mesclar diferents elements cristians i pagans, com la confecció d'una creu de palla, fer un gest amb els dits de la mà i resar parenostres i avemaries. ²¹⁷ Un cop més, es denota que en època medieval ja avançada, la línia entre religió i superstició era una frontera fina, totalment porosa i permeable, que feia de la religiositat popular i quotidiana un aiguabarreig de tradicions molt diverses, de creences i sabers ancestrals generats per resposta adaptativa a l'entorn, per a calmar inquietuds i preguntes sorgides en el transcurs dels dies i que havien sobreviscut desafiant el pas del temps mentre servien útilment a la comunitat.

²¹⁶ PERARNAU, Josep, 1983: *Activitats i fórmules supersitioses de guarició a Catalunya en la primera meitat del Segle XIV*. Arxiu de textos catalans antics, Barcelona, pàg. 48

²¹⁷ PERARNAU, Josep: *ibidem*, pàgs. 58-59

CONCLUSIONS

L'objectiu d'aquest treball final de màster era fer una aproximació en clau històrica, antropològica i sociològica a la realitat de les poblacions del Camp de Tarragona a mitjan segle XV, a través de la transcripció i posteriors anàlisi i estudi del contingut dels fols de la visita pastoral de 1449 a 1450 que se circumscrivien a la contrada del Camp, sempre amb la consciència que són fonts històriques parcials, de l'interès de l'Església i de les elits, basada sovint en rumors populars o creats a propòsit de fer mal a l'altri, però són unes fonts riques en informacions de la vida del dia a dia i, en tot cas, mereixedores de ser estudiades profusament.

L'estudi s'ha complementat amb fragments extrets dels registres de negocis immediatament posteriors a la visita, per tal d'observar si s'hi podia trobar algun rastre de les situacions que s'havien anat denunciant al llarg de la relació de casos i com s'havien desenvolupat al llarg del temps.

Els resultats que s'hi han trobat són, tot sovint, sorprenents. Per començar, és obligatori constatar com la visita pastoral de l'arxidiòcesi de Tarragona va participar del canvi de paradigma en l'elaboració de les visites, que passaren de prioritzar la moralitat de clergues i laics i fer-ne una detallada inspecció en la primera meitat del segle XIV a enfocar el funcionament de l'Església, l'estat físic del temple i les seves dependències, la conducta dels religiosos i religioses i, ja en segon terme i desbancat en comparació amb els altres aspectes, pinzellades del comportament de laics i laiques de diferents pobles.

Pel que fa a l'estat material de les diferents esglésies del Camp de Tarragona, es contraposen unes poques esglésies conservades i mantengudes en perfectes condicions i les nombroses deficiències i casos de mala preservació recurrents en molts altres edificis religiosos, en alguns casos deficiències molt greus. Ja fos perquè l'església estigues abandonada i no hi hagués servei perquè la plaça romangués vacant o el prevere no residia en la població i no complia amb les seves obligacions pastorals, ja fos per capelles desateses, perquè no es fes net i la higiene fos deplorable o no s'arreglassin i adequassin

les diferents traves que apareixen amb el transcurs del temps i l'església patís d'inundacions, el panorama general de l'estat físic dels temples deixava molt que desitjar. I a tot això se sumava l'estat lamentable de conservació d'alguns sagraments, piles baptismals, altars, campanars, o la falta de diferents objectes litúrgics que plantegen l'interrogant de com els oficiants devien realitzar la missa sense poder utilitzar objectes essencials que no tenien.

La conducta dels sacerdots no és, ni de bon tros, impecable en la majoria de casos. S'observen tota mena d'activitats que no devien practicar-se per un religiós i que l'individu, o per desconeixença o per fer cas omís a les exhortacions de les altes jerarquies eclesiàstiques, no tenien problemes en fer-ho. Si més no, sí que es veu que respecte a altres visites, tot apunta al fet que el concubinatge i el nicolaisme no era tan freqüent com havia sigut en altres zones i en el segle anterior a aquesta visita, se segueix observant no pocs casos de preveres que duen un estil de vida escandalós, ja fos per l'afició a la beguda i el joc, no respectar el celibat ja fos tenint parella estable o no, tenint descendència, freqüentant els prostíbuls o tractar de seduir una llarga llista de dones habitants del poble. La conducta violenta i anar armats no ha escapat de les acusacions d'aquesta visita. Així es veuen tot de capellans que no compleixen amb el que s'espera d'un guia espiritual de l'església catòlica i que s'entossudeixen a seguir actuant com el gruix d'homes de l'entorn que els envolta, participant dels seus rols de masculinitat fins a tenir conductes molt poc adequades per tal de reafirmar-se com homes dins aquella mentalitat patriarcal que sovint titllava al clero de refinat, feble i efeminat. Que la formació d'aquests preveres acusats devia ser totalment insuficient i mal construïda, junt amb la falta de vocació i l'elecció del camí de la vida en el si de l'església com imposició o via de supervivència i una certa picaresca de molts dels acusats devia fer la fórmula idònia perquè aquest tipus d'activitats prosperassin. Tot sigui dit que està testimoniada l'efecte contagi entre companys que convivia a una mateixa població i, preferiblement, estiguessin beneficiats en la mateixa parròquia, accentuava les activitats inapropiades entre el cercle d'aquests amics, sovint involucrant-se en els mateixos escenaris.

Especialment greus i símptomes de la deficient instrucció d'alguns capellans és que es veiessin implicats en acusacions de males arts i bruixeria, aportant a la seva vida

procediments presumiblement pagans precristians i comportaments que xoquen frontalment amb les ensenyances de l'Església. De la mateixa manera, la simonia com a conseqüència de la creixent activitat mercantil que havia estat implementant-se a gran escala a l'Occident baixmedieval, era assenyalat per moralistes terribilistes de l'àmbit de la Corona d'Aragó com són sant Vicent Ferrer i Francesc Eiximenis com evidències de la imminent arribada de l'Anticrist, doncs eren mostres d'extrema gravetat de la degeneració d'alguns sectors del clergat.

A més, per explicar aquesta degeneració, s'ha de parlar de què alguns estudiosos han observat un fenomen generalitzat a l'Occident baixmedieval de proliferació de tonsurats simples, una ordenació clerical primària, de formació escassa, que permet mantenir moltes coses del *modus vivendi* laic, com casar-se i seguir amb l'ofici que es tenia. Alhora, permet gaudir de molts privilegis laics, com per exemple els referents a l'àmbit fiscal o jurídic, alimentant les ambicions de molts homes que es veurien atrets per fer carrera eclesiàstica sense tenir una veritable vocació. Es reiterarà en sínodes l'extrema necessitat de decalvar-se segons el grau que pertoqui.²¹⁸ Tan malament devia ser la situació de la moralitat clerical a la Corona d'Aragó, així com en un Occident encara amb el trauma i el descrèdit generats pel papat d'Avinyó i el Cisma d'Occident, camp de cultiu ben adobat per a la proliferació d'heretgies amb més o menys seguiment i en la imminència de l'aparició en escena del protestantisme en l'Europa centre-septentrional, que les prèdiques de sant Vicent Ferrer eren especialment dures contra els capellans que no complien com a tals. La seva proposta? Que els laics i laiques premiassin als preveres de correcta observança i ortodòxia en els seus procediments, ja que serien objecte de donatius i testaments que recompensarien les seves obres. El clergue immoral no deuria ni administrar sagraments, molt en la línia de l'heretgia donatista, que havia provocat estralls al nord d'Àfrica allà al segle IV.²¹⁹

El rigor d'aquestes propostes només testimonien un context de població descontenta i desencantada amb molts religiosos i la urgència d'una reforma que posàs les coses en el seu lloc. Els Reis Catòlics desenvoluparien el seu propi programa de reforma per tal

²¹⁸ PUCHADES i BATALLER, Ramon J., 1999: *ibidem*, pàg. 173

²¹⁹ PUCHADES i BATALLER, Ramon J., 1999: *ibidem*, pàg. 179

d'acabar amb la immoralitat en els monestirs, així com la dels bisbes al capdavant de les seves catedres, circumscrivint-ho als seus regnes, que eren les Corones d'Aragó i de Castella. Al segle XVI, davant el triomf del protestantisme al nord d'Europa, Roma universalitzarà les reformes en la seva Contrareforma i el concili de Trento.

Pel que fa al comportament de laics i laiques, es denota el nou paradigma en les visites pastorals i la pèrdua d'interès en les faltes comeses per aquests en aquest tipus de documentació. La informació generada és molt més exigua respecte a altres visites, informant de molt pocs casos de certs àmbits de conducta reprobable, com pot ser el concubinatge. No obstant, l'enregistrament de no poques acusacions d'altres tipus de falta com la bruixeria o la situació d'estar apartat de l'Església pareixen suscitar no tant una baixada dramàtica, fruit de la correcció i reeducació dels parroquians, sinó que les autoritats eclesiàstiques tenen altres preocupacions respecte a les del segle XIV i ho han fet palès prioritant la identificació de casos que vagin en aquestes línies d'actuació. L'alta pertinença de les acusacions a l'àmbit de la fetilleria ve directament relacionat amb els inicis de la persecució de la bruixeria, una psicosi obsessiva generalitzada al gruix de la societat que demonitzarà activitats que s'havien anat donant des de temps ancestrals, igualment tolerades com recelades i mirades des de la desconfiança, apartades en la marginalitat però a les que s'hi recorria per satisfer necessitats i desitjos personals. El clima de persecució organitzada que desembocarà en la realització de caceres de bruixes a Europa amb episodis especialment cruentos entre els segles XVI i XVII.

Així doncs, aquesta visita pastoral de 1449-1450, tot i no ser tan sucosa com altres pel que fa al comportament de les persones seculares, dóna indicis de comportaments que van configurant un canvi en la mentalitat, pràctiques que deixaven de ser tolerades amb resignació per passar a esdevenir condemnades i perseguides en aquest viratge conservador tant de l'Església com les autoritats civils, de la mà de la implementació i consolidació de les monarquies autoritàries i els sistemes preindustrials de l'*Ancien Régime*. Des d'un territori ben delimitat i en una cronologia molt reduïda i puntualitzada, pot estudiar-se com els canvis anaven a poc a poc configurant el canvi d'era.

BIBLIOGRAFIA

- ARMSTRONG-PARTIDA, Michelle, 2009: "Priestly marriage: the tradition of clerical concubinage in the Spanish Church" a *Viator*, n. 40 vol. 2, pàgs. 221-253
- ARMSTRONG-PARTIDA, Michelle, 2013: "Priestly wives: the role and acceptance of clerics' concubines in the parishes of Late Medieval Catalunya" a *Speculum*, n. 88 vol. 1, pàgs. 166-214
- ARMSTRONG-PARTIDA, Michelle, 2017: "Concubinage, clandestine marriage, and gender in the visitation records of Fourteenth-Century Catalonia" a *Journal of the History of Sexuality*, vol. 16, n. 2, pàgs. 207-238
- ARXIU HISTÒRIC ARXIDIOCESÀ DE TARRAGONA, *Llibre de decrets de visites pastorals [1449-1450]* al Fons de l'arquebisbe, visites pastorals, caps 7, unitat 2
- ARXIU HISTÒRIC ARXIDIOCESÀ DE TARRAGONA, *Registri negotiorum [1454-1456]. Vicariat Andreu Gurrea*. Caps 9, núm. 23
- BAUCCELLS i REIG, Josep, 1970: *El sentimiento religioso popular en el obispado de Barcelona de 1229 a 1344*. Barcelona
- BAUCCELLS i REIG, Josep, 1999: "Visitas pastorales: siglos XIV y XV" a *Memoria Ecclesiae*, núm. XV
- BAUCCELLS i REIG, Josep, 2007: *Vivir en la Edad Media: Barcelona y su entorno en los siglos XIII y XIV*. CSIC, Institució Milà i Fontanals, departament d'Estudis Medievals. Barcelona
- BENITO JULIÀ, Roger, 2018: *La prostitució a la Barcelona baixmedieval flóre*
- BENITO RUANO, Eloy, 1994: "El Principado de Tarragona" a *Miscel·lània Ramon d'Abadal*. Estudis Universitaris Catalans, Barcelona
- BLANCH, Josep, 1985: *Arxiepiscopologi de la Santa Església metropolitana i primada de Tarragona*. Institut d'Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV, Tarragona
- BRAMON PLANAS, Dolors, et alii, 2017: *Les minories socials i la justícia : època medieval i moderna*. Ed. Silva, Tarragona
- CÁRCEL ORTÍ, Mª Milagros, 2018: *Diplomàtica episcopal*. Publicacions de la Universitat de València, València

- CÁRCEL ORTÍ, Mª Milagros i BOSCA CODINA, 1996: José Vicente, *Visitas pastorales de Valencia:(siglos XIV-XV)*, Facultad de Teología San Vicente Ferrer, València, pàg. 112
- CASTELL GRANADOS, Pau, 2013: “E cert te molt gran fama de bruixa e se fa metgessa e fa medecines. La demonización de las prácticas mágico-medicinales femeninas (siglos XIV-XVI)” a *Studia Historica. Historia Medieval*, vol. 31. Universidad de Salamanca, Salamanca
- CASTELL GRANADOS, Pau, 2013: *Orígens i evolució de la cacera de bruixes a Catalunya (segles XV-XVI)*. Universitat de Barcelona, Barcelona
- CORTIELLA i ÒDNA, Francesc, 1984: *Una ciutat catalana a darreries de la baixa edat mitjana: Tarragona*. Institut d'Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV, secció d'Arqueologia i Història, Tarragona, n. 53
- DUBY, Georges, 1982: *El caballero, la mujer y el cura. El matrimonio en la Francia feudal*. Ed. Taurus, Madrid
- FERRAGUD DOMINGO, Carmel, 2002: *Els professionals de la medicina (físics, cirurgians, apotecaris, barbers i menescals) a la corona d'Aragó després de la pesta negra (1350-1410): activitat econòmica, política i social*. Universitat de València, València.
- GALIANA FERRANDO, José María, 2005: “La diócesis de Tortosa a través de la visita pastoral del obispo Otón de Moncada (1428-1429)” a *Estudios castellanens*, n. 10, pàgs. 457-660
- GARCÍA EGEA, Maria Teresa, 1993: "*La visita pastoral a la diócesis de Tortosa del obispo Paholac, 1314*. Servei de publicacions de la Diputació de Castelló, Castelló de la Plana
- GARCÍA HERRERO, María del Carmen, 1989: “Prostitución y amancebamiento en Zaragoza a fines de la Edad Media” a *En la España Medieval*. Universidad Complutense, Madrid, n. 12, pàgs. 305-322.
- GARRIGÓS, Helena, BENITO, Pere, 1991: “La moral sexual de clergues i laics a les parròquies del Maresme a partir de les visites pastorals (1305-1447)” a *Acta historica et archaeologica mediaevalia*. Universitat de Barcelona, Barcelona, n. 11, pàgs. 345-400
- GOODY, J., 1986: *La evolución de la familia y del matrimonio en Europa*. Herder, Barcelona

- GRÉVY -PONS, N., 1975: *Célibat et nature, une controverse médiévale. A propos d'un traité du début du XVe siècle*. Centre National de la Recherche Scientifique, París
- HERNANDO , Josep, 1981: “Realidades socioeconómicas en el libro de las confesiones de Martín Pérez: Usura, justo precio y profesión” a *Acta Historica et Archaeologica Mediaevalia* , vol. 2, pàgs. 93-106.
- IGLÉSIES i FORT, Josep, 1988: *Estudi de les xifres de població de l'Alt Penedès en el curs de sis segles: 1358-1975*. Institut d'Estudis Penedesencs, Vilafranca del Penedès
- IGLÉSIES i FORT, Josep, 1964: “Pere d'Urrea i la guerra de Joan II al Camp de Tarragona” a *Episodis de l'Església, Bonavista*, n. 26, Barcelona
- JUNCOSA BONET, Eduard, 2015: *Estructura y dinámicas de poder en el señorío de Tarragona: creación y evolución de un dominio compartido (ca. 1118-1462)*. Universidad Complutense de Madrid, Madrid
- LÓPEZ VILLAR, Jordi, 2002: “Notes sobre l'església de Nalec a finals de l'edat mitjana” a *Butlletí arqueològic de la Reial Societat Arqueològica Tarraconense*, Tarragona
- MALLORQUÍ, Elvis, 2011: *Parròquia i societat rural al bisbat de Girona, segles XIII-XIV*, Fundació Noguera, Barcelona
- MANSELLI, Raoul, 1975: *La religion populaire au Moyen Âge. Problèmes de méthode et d'histoire*. Publications de l'Institut d'Études Médiévales Albert-le-Grand, Montreal
- MARTÍ i BONET, Josep, 1983: *Las visitas pastorales y los "comunales" del primer año del pontificado del obispo de Barcelona Ponç de Gualba (a. 1303)*. Instituto Español de Historia Eclesiástica, Roma
- MONJAS MANSO, Lluís, 2004: *La reforma eclesiàstica i religiosa de les diòcesis de la Tarraconense al llarg de la baixa edat mitjana (a través dels qüestionaris de visita pastoral)*. Tesi doctoral inèdita, Universitat Pompeu Fabra, Barcelona
- MORAL DE CALATRAVA, Paloma, 2012: “Frígidos y maleficiados. Las mujeres y los remedios contra la impotencia en la Edad Media” a *Asclepio*. Servei de publicacions del Consell Superior d'Investigacions Científiques, Madrid, n. 64, vol. 2, pàgs. 353-372.

- NARBONA VIZCAÍNO, Rafael, 2017: *La ciudad y la fiesta: cultura de la representación en la sociedad medieval*. Ed. Síntesis, col. Temas de historia medieval, Madrid
- NARBONA VIZCAÍNO, Rafael, 1998: “Tras los rastros de la Cultura Popular: hechicería, supersticiones y curanderismo en Valencia Medieval”, Universitat de València, València a <http://uvadoc.uva.es/bitstream/10324/9535/1/EdadMedida-1998-TrasLosRastrosDeLaCulturaPopular-197002.pdf>
- PALAU i BADUPELL, Josep Maria, 2016: *El bisbat d’Urgell a l’inici del segle XIV (a través de la visita pastoral de 1312 a 1315)*, Barcelona
- PALAU i BADUPELL, Josep Maria, 2009: *La moralitat dels clergues i laics als comtats de Pallars a través de les visites pastorals de 1314 i 1315*, Barcelona
- PERARNAU, Josep, 1983: *Activitats i Fórmules supersiticoses de guarició a Catalunya en la primera meitat del Segle XIV*. Arxiu de textos catalans antics, Barcelona
- PEREA SIMÓN, Eugeni, 2000: *Església i societat a l’arxidiòcesi de Tarragona durant el segle XVIII. Un estudi a través de les visites pastorals*. Diputació de Tarragona, Tarragona
- PONS i GURÍ, Josep Maria, 1974: “Constitucions conciliars Tarraconenses (1229-1330)” a *Analecta sacra tarraconensia: Revista de ciències historicoeclesiàstiques*. Fundació Balmesiana, Barcelona n. 47, vol. 1, pàgs. 65-128.
- PUCHADES i BATALLER, Ramon Josep, 1999: *Als ulls de Déu, als ulls dels homes. Estereotips morals i percepció social d’algunes figures professionals en la societat medieval*. Publicacions del Seminari Internacional d’estudis sobre la cultura escrita “José Trenchs Ódena”, Valencia
- PUIG ALEU, Imma, 2006: *Una visita pastoral al Baix Empordà als anys 1420-1423*, Fundació Noguera, Barcelona
- PUIGVERT, Joaquim [ed.] et alii, 2003: *Les visites pastorals. Dels orígens medievals a l’època contemporània*. Biblioteca d’Història Rural, Girona.
- RIERA BLANCO, Manuel, 2007: “Mestres d’art i medicina, els pretors dels remeis i doctors en medicina (1401 a 1565)” a *Gimbernat: revista catalana d’història de la medicina i de la ciència*, Barcelona, n. 47, pàgs. 39-71

- ROSSIAUD, Jacques, 1986: *La prostitución en el Medievo*. Editorial Ariel, Barcelona
- VIVES, José, 1963: *Concilios visigóticos e hispano-romanos*. Publicacions del Consell Superior d'Investigacions Científiques. Madrid-Barcelona

ANNEXOS

Mapa de la relació de parròquies visitades del Camp de Tarragona

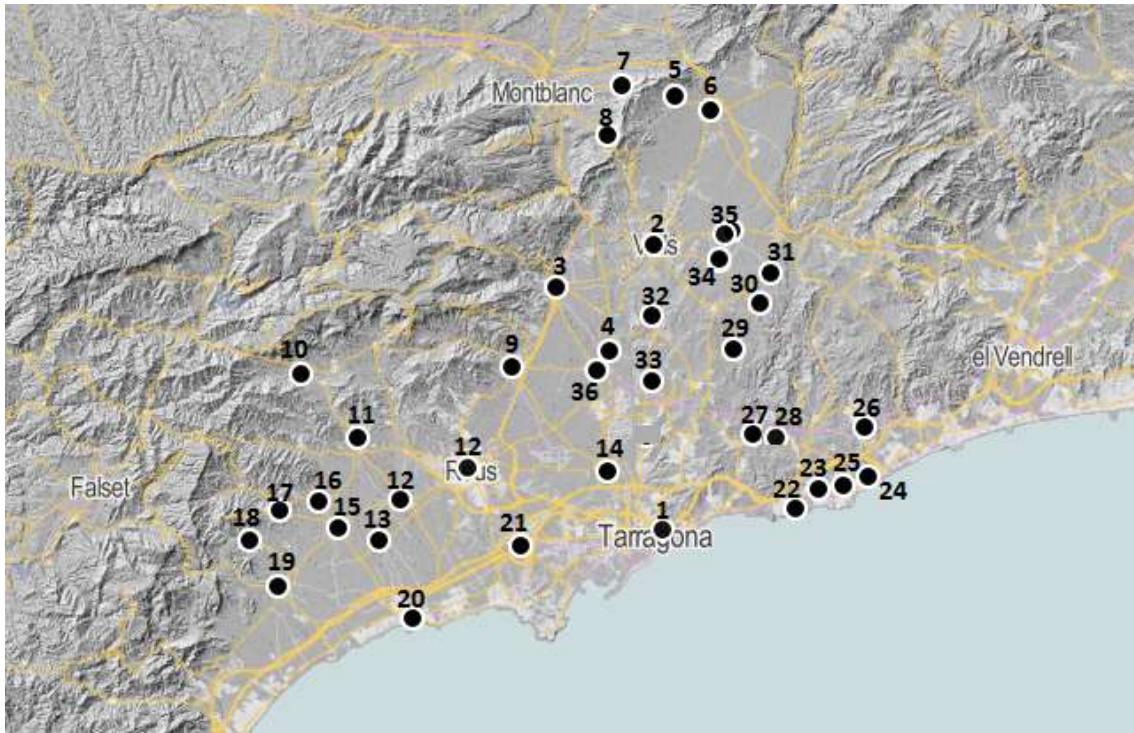

Figura 1-. Localització de les poblacions visitades en un mapa actual, per tal de facilitar al lector la ubicació en el territori dels diferents nuclis poblacionals esmentats. 1. Tarragona, 2. Valls, 3. Alcover, 4. el Rourell, 5. Figuerola del Camp, 6. El Pla de Santa Maria, 7. Prenafeta, 8. Lilla, 9. la Selva del Camp, 10. Alforja, 11. les Borges del Camp, 12. Reus, 13. Riudoms, 14. Vinyols, 15. Constantí, 16. Montbrió del Camp, 17. Botarell, Riudecanyes, 18. Vilanova d'Escornalbou, 19. Mont-roig del Camp, 20. Cambrils, 21. Vila-seca, 22. Tamarit, 23. Altafulla, 24. Clarà, 25. Torredembarra, 26. La Pobla de Montornès, 27. el Catllar, 28. Ardenya, 29. Renau, 30. Vilabella, 31. Bràfim, 32. Vallmoll, 33. els Garidells, 34. Puigpelat, 35. Alió, 36. Vilallonga del Camp

Normes de transcripció i edició

Perseguint la finalitat de facilitar i fer comprensible la lectura del document al lector, s'han usat els següents convencionalismes a l'hora de transcriure i editar el text contingut en el document.

Donada la particularitat de que en el text s'entrebarregen el llatí i el català en determinats moments, tals com quan s'anomena a algú pel nom o malnom o la posada per escrit del testimoni oral, s'ha optat per posar en cursiva aquells fragments escrits en català, reservant la lletra normal per a l'ús del llatí. La *i* llarga en llatí no s'ha transcrit com a jota sinó com la *i* llatina, però sí s'ha mantingut quan es transcrivia quelcom en català. L'ús de la *v* també s'ha respectat en ambdues llengües.

En català s'ha regularitzat moltes de les paraules seguint les convencions actuals sobre ortografia, respectant la puntuació i l'accentuació sempre que s'ha pogut. El punt volat ha estat utilitzat per a fer patent les el·lisions de lletres i les fusions de paraules en un fenomen que no es contempla en les normes ortogràfiques actuals. Ha estat emprat el claudàtor amb tres punts consecutius en el seu interior per indicar buits o paraules de llegibilitat dubtosa o impossible.

En notes de peu de pàgina s'han afegit els interlineats, comentaris als marges, els ratllats i altres fenòmens de la posada per escrit.

Transcripció del document

Fol 1r

Ihesus Marie filius

In nomine Sancte et individue Trinitatis Patris, Filii et Spiritus Sancti, Amen. Cunctis pateat seriem presentem inspecturis quod Anno a nativitate Domini Millesimo Quadrigentesimo Quadragesimonono, die veneris quartadecima mensis novembris intititata, Reverendus in Christo, pater et dominus, dominus Gondissalvus, miseracione divina Alguriensis episcopus, habens comissionem ad infrascripta et speciale mandatum a Reverendissimo in Christo, patre et domino, domino Petro, miseracione eadem Sancte Terraconense Ecclesie archiepiscopo proponens cum Dei auxilio Sanctam Ecclesiam Terraconense clerum et populum civitatis eiusdem, visitare et circa prosperum statum et reformationem dicte Ecclesie cleri et populi intendere et vaccare extirpando possetemis, vicia et inferendo virtutes, fecit congregari in coro sedis Terrachone infrascriptos.

Venerabiles et discretos Arnaldum Monseny, Bernardum Galcerandi presbiteros comensales²²⁰ et parrochiales

Franciscum Jover, Bernardum Venrell, Bartholomeum Cacasadevall²²¹, Petrum Caranyena, Bernardum Vilanova, Petrum de Santafide²²²>²²³ presbiteros comensales

I Farnós, Bernardum Piquer, Matheu d'Almenara, Iohannem Cortals, Gabrielem Cortey, Petrum Ferrer, Martinum de Linars, Iacobum Ferrandiç, Guilelmum Franch, Iohanem

²²⁰ Aquests noms estan registrats en una columna. Clau.

²²¹ Hauria de ser *Casadevall*.

²²² Aquests noms estan registrats en una columna.

²²³ Clau.

Rocha, Franciscum Queralt, Philipum Aurich²²⁴ >²²⁵ presbiteros in dicta sede beneficiatos.

Fol 1v

Quibus, sic congregatis, explicavit eis propositum et conceptum dicti Reverendissimi domini Terraconensis archiepiscopi sibi commissum, visitandi reformandi et corrigendi²²⁶ et alia cetera faciendi que in visitatione huiusmodi requirantur.

Et dicti honorabiles presbiteri comensales et beneficiati respondentes, dixerunt.

Fol 2r

Et²²⁷ sic dictus Reverendus Dominus Episcopus visitator ad dictam visitacionem precedens visitavit Sacratissimum Corpus Christi et locum ubi reconditur, retro altare maius, et respexit ac recognovit custodiam argenteam in qua continue reconditur, et vidit bene esse in eadem.

Visitavit²²⁸ crismalia²²⁹ et reperit quod iam in duabus visitacionibus fuit mandatum fieri de argento quod factum usque nunc non extitit. Mandavit intra tres menses proximos fieri de argento, sub pena decem librarum.

Visitavit²³⁰ formas et locum ubi reconduntur et vidit bene esse et de novo renovatas.

Item²³¹ vidit crucem que portatur cotidie per civitatem ad sepeliendum corpora. Mandavit intra spacium quatuor mensium, sub pena decem librarum adaptari.

²²⁴ Aquests noms estan registrats en dues columnes.

²²⁵ Clau.

²²⁶ *Reformandi*, ratllat.

²²⁷ *Corpus Christi*, al marge.

²²⁸ *Crismalia*, al marge.

²²⁹ *Ubi est oleum crismale et oleum catacumeni*, afegit a dalt la línia.

²³⁰ *Forme*, al marge.

²³¹ *Crux*, al marge.

Visitavit²³² crismalia argentea in quibus erat oleum infirmorum et sunt bene.

Visitavit²³³ deinde fontes bapismales et invenit eas bene esse.

Die sabbati XV mensis et anni predictorum, continuando dictam visitacionem, visitavit altare maius Beate Tecele, et invenit eum bene esse.

Interrogavit²³⁴ discretum Bernardum Piquer, monachum maiorem dicte Sedis²³⁵ numerum lampadarum quod comburant ante dictum altare cum pro nunc propter opera que sunt super dictum altare, non sunt lampade, dixit quod est unus rotulus coram armario vocato *de la Spina*, in quo sunt prout esse debere continue octo lampades. Et est alius rotulus coram armario ubi reconditur brachium Beate Tecele, cum aliis octo lampadibus qui lampades de dicto rotulo Beate Tecele illuminantur per fabricam Sedis, et illuminantur bene.

Fol 2v

Vidit²³⁶ et recognovit missale misse matutinalis et que radditum in aliquibus locis et in alia visitacione fuit mandatum reperari et non adimpleverunt,. Mandavit ipsum reperari et adaptari in quatenus sui parte necessaria hinc ad medium annum, sub pena decem librarum.

Visitavit²³⁷ inde altare Sancti Fructuosii quod est retro altare maius et propter dictam operatus²³⁸ est descopertum. Sunt ibi duo beneficiati, videlicet, Melchor Vitale et Iohannes Galindo, sunt absentes. Mandavit citari²³⁹ ut hostendant titulos et dotalia²⁴⁰, inventaria et capibrevia.

²³² *Crismalia argentea*, al marge.

²³³ *Fontes bapismales*, al marge.

²³⁴ *Visitavit ecclesiam*, ratllat.

²³⁵ *Que sunt[...]*, afegit a dalt la línia.

²³⁶ *Missale*, al marge.

²³⁷ *Altare Sancti Fructuosii*, al marge.

²³⁸ *Non*, ratllat.

²³⁹ *Citentur*, al marge.

²⁴⁰ *Collaciones*, ratllat.

Sunt ibi due lampade quas habet tenere honorabile thesaruarius. Sunt benet et ardent.

Est²⁴¹ etiam ibidem alia lampas quam illuminat Confratria²⁴² Sabateriorum.

Est etiam coram altari maiori dicte Sedis una lampas quam illuminare habet beneficiatus Sancti Ieorgii. Bene est.

Cuius in duabus visitacionibus proxime preteritus sit scriptum quod, ante brachium Beate Tecele, debet esse una lampas instituta per Simonem Laurencii, et nunc nulla. Sit providit quod recipiat informacio prout et est eisdem visitacionibus iam extitit ordinatum.

Et²⁴³ postea visitavit altare Beate Marie in quo est cohoptorium resecatum IIIor mape resecate, corporalia tecata. Altare est consecratum cum pulveribus de super.

Sunt duo candelabra ferrea, crux et ordeola, deficiunt vestimentum nec calix nec missale non sunt.

Reperit in dicta capella quinque lampadas et²⁴⁴ unum rotulus cum novem lampadibus. Inter omnes, solum ardent quatuor.

Coram capella Beate Marie debet semper ardere quedam candela dicitur quod dominus archiepiscopus habet onus illuminandi ipsam continue. Non ardebat.

Fol 3r

Sunt²⁴⁵ beneficiati in dicta capella duo unus Confratrie Beate Marie presbiterorum, qui vocatur Marchus Cursà, absens in dicta visita, et alius Confratrie sartorum qui vocatur Iohannes Cortals, absens in dicta visita, citentur ut hostendant titulos et capibrevia et alia.

Est²⁴⁶ etiam beneficiatus *d'en Guim*²⁴⁷ Lonch, Iohannes Bartholomei, absens in dicta visita, citentur ut hostendant titulos et capibrevia.

²⁴¹ *Sunt, ratllat.*

²⁴² *Sabateriorum, ratllat.*

²⁴³ *Altare Beate Marie, al marge.*

²⁴⁴ *Unus rotulus, ratllat.*

²⁴⁵ *Citentur ut, al marge.*

²⁴⁶ *Citentur, al marge.*

²⁴⁷ *Int, ratllat.*

Sunt²⁴⁸ comensales Garcias Bonet et Bartholomeus Pujol, absentes a visita. Mandavit citari ut hostendat titulos capibrevia et alia adque tenentum.

Est etiam alius rotulus coram dicta capella sex lampadarum modicarum quas illuminare tenetur Thesaurarius. Nulla lampadarum ipsarum ardet.

Deficit²⁴⁹ alia lampas prope rotulum quam illuminare tenetur dominus Thesaurarius. Mandavit provideri.

Est etiam alia lampas coram Spectacione Partus Beate Marie, cui providere tenetur honorabile camerarius.

Est etiam alia lampas coram ymagine Passionis Ihesuchristi, que est dicti Thesaurarii.

Sunt in dicta capella duo cerei grossi quos tenet ibi beneficiatus *d'en* Guim Lonch.

Sunt in medio dicte capelle duo magna candelabra ferrea.

Est etiam in dicta capella parva campana.

Item²⁵⁰ visitavit capellam et altare Beate Barbare. Reperit cohoptorim resecatum et valde inmundum de pueribus. Est una mapa tantum.

Item sunt supra dictum altare, duo candelabra ferrea.

Est lampas. Non ardens. Deficit campana.

Fol 3v

Est²⁵¹ beneficiatus Anthonius Martorell, absens a visita. Mandavit citari ut hostendat titulos capibrevium, inventarium, iocalia dicti altaris et alia ad que tenatur.

Deinde²⁵² visitavit capellam et altare Sancti augustini. In quoquidem altari est cohoptorium, sunt tres mape, duo candelabra ferrea. Havent ipsum altare tenere in eos directo sacrista et Thesaurarius pro ut de altaribus Beate Marie et Sancti Fructuosii.

²⁴⁸ *Citetur*, al marge.

²⁴⁹ *afegit a dalt la línia. Est a baix, ratllat. Provideatur*, al marge.

²⁵⁰ *Capella et altare Beate Barbare*, al marge.

²⁵¹ *Citetur*, al marge.

²⁵² *Capella et altare Beati Augustini*, al marge.

Sunt²⁵³ ibi comensales Bernardus Galcerandi, Iacobus Cuberó, Franciscus Jover et Petrus de Santafide, et erat etiam ibidem comensalis Petrus Foltrer et vacat propter decessum ipsius Petri. Citentur ut hostendant titulos et alia adque teneantur.

Sunt ibi due lampades coram dicto altari quas illuminare tenetur honorabile Thesaurarius. Bene ardent.

Crux²⁵⁴ et campana deficient. Mandavit provideri.

Item²⁵⁵ visitavit capellam et altare Sancti Martini. Reperit quatuor lineas resecatas et immundas.

Corporalia, missale male ligatum, unum vestimentum lividum sericum completum. Item aliud vestimentum sericum depictum completum et calicem argenteum cum patena et candelabra ferrea urteola vitrea.

Deficiunt crux et campana et lantia.

Ese in dicta capella sacristia.

Sunt beneficiati in dicto altari Matheus d'Almenara et Franciscus de Vallbona, studens in iure canonico in civitate Ilerdense.

Et est alius beneficiatus de novo per dominum Guillelmum Antholini institutus, Anthonius Franciscus. Mandavit citari ut hostendant titulos et capibrevia et alia ad que teneantur.

Fol 4r

Item²⁵⁶ visitavit altare Sanctorum Blasii et Susanne. Reperit cohopertorium resecatum, quatuor mapas, trium quatenus sunt resecate cum palio coram dicto altari depicto lineo.

²⁵³ *Citentur*, al marge.

²⁵⁴ *Provideatur*, al marge.

²⁵⁵ *Capella et altare Sancti Martini*, al marge.

²⁵⁶ *Sant Blay i santa Sussana* al marge, en una escriptura humanística, molt posterior, i amb una tinta de color gris.

Sunt duo candelabra²⁵⁷, est vestimentum bonbaciū album, cum cruce aurea de fres et missale²⁵⁸.

Calix²⁵⁹ non est tamen reperitur in visita proxime facta quod unus calix argenteus beneficii quod obtinet Anthonius Iohannes Belloc et unum vestimentum. Est ipsius beneficii Iohannis Bellot et cum in visitacione reverendi domini Petri Çagarriga, reperiatur quod haberet duos calices, unus que emissus fuit tempore *d'en Pallerès*, et alius quem tenebat venerabile Nicholaus Martí, et²⁶⁰ fuit mandatum in alia sequenti visita domini cardinali, beneficiatis de ibidem in dicto altari quatenus ad heredibus *d'en Pallerès*, et a dicto Nicholao Martí haberent dictos calices. Mandavit ipsis beneficiatis quatenus petant et habeant dictos calices, sub pena decem librarum vel hostendat diligentiam infra spacium trium mensium.

Est aliud vestimentum *listat de listes negres* completum et missale quod est beneficii Iacobi Feliu.

Est lampas, sed non ardet.

Dificiunt crux, campana, urceola.

Sunt²⁶¹ ibidem beneficiati Bernardus Piquer²⁶², predictus Anthonius Belloc, absens, Iohannes Fonoll, Iacobus Feliu, absentes. In dicta visita citentur ut hostendant titulos et capibrevia et alia ad que teneantur.

*Visitavit*²⁶³ etiam capellam et altare Sancte Elisabet. Reperit cohopertorium resecatum, duas mapas, una quatenus est resecata.

Corporalia, duo candelabra, calicem oreum cum patena²⁶⁴, unum vestimentum bombatinum album completum, et aliud vestimentum deauratum completum cum

²⁵⁷ Corporalia resecata ut, ratllat.

²⁵⁸ Male, ratllat.

²⁵⁹ Citentur dictus Iohannes Belloc, et hostendat titulos, capibrevia, vestimentum et calicem, al marge.

²⁶⁰ In dicta visita, ratllat.

²⁶¹ Citentur, al marge.

²⁶² presens, afegit a dalt la línia.

²⁶³ Capella et altare Sancte Elisabet, al marge.

²⁶⁴ Pallium sericeumafegit a dalt la línia.

cordulis fractis et amitu. Duo missalia votiva et unum coxinum. Sunt omnia beneficii quod obtinet ibidem Iohannes Ferrarii. Mandavit quod non celebretur cum dicto calice.

Fol 4v

Sunt due lampadas quatenus, una non ardet. Unam habet illuminare Iohannis Ferrarii et alteram heredes *d'en Rochafort*.

Urceola, crux deficient. Mandavit adaptari campanam hinc ad duos menses, sub pena XX solidorum.

Sunt ibidem beneficiati Bernardus Penadès, Iohannis Ferrarii, presentes, Guilelmus Corter et Guilelmus Fer, absentes a visita.

Fuit²⁶⁵ in alia visita repertum quod erant quinque beneficiati de²⁶⁶ quibus duo non reperiebantur cum centum de illis duobus quos Reverendus Dominus archiepiscopus solvere tenetur. Mandavit citari beneficiatos, ut hostendant titulos et capibrevia.

Item²⁶⁷ visitavit capellam et altare Beati Gellosiani et reperit cohoptorium, quatuor mapas, unum candelabrum ferreum, unum calicem cum patena argenteum, missale, unum vestimentum bombatinum album completum cum pallio lineo depicto. Est lampas coram dicto altari ardens.

Sunt urceola crux et campana deficiunt.

Est ibidem beneficiatus discretus Leonardus Pi, presbiter. Mandavit quod hostendat titulos, capibrevia et alia ad que teneatur hinc ad festum Natalis Domini.

Visitavit²⁶⁸ inde capellam et altare Sancti Michaelis est cohoptorium, et sunt quatuor mape, duo candelabra, unum vestimentum bonbatinum album completum, aliud vestimentum depictum completum cum amitu resecato, una alba idest camis, duo amiti, unum calix argenteus cum patena, unus coxinus, unum pallium pulcrum de *vellut vermell*

²⁶⁵ *Citentur*, al marge.

²⁶⁶ *Duo*, ratllat.

²⁶⁷ *Capella et altare Sancti Gellosiani*, al marge.

²⁶⁸ *Capella et altare Sancti Michaelis*, al marge.

cum santo(sic) Michaelē et drachone et duobus signis de auro et de *sericó* et quinque aliis mapis.

Fol 5r

Unum missale pulchrum completum et duo missalia parva votiva iuxta aliam visitam ibi deficiunt aliqua vestimenta et calix.

Sunt due lampades, orceole vitre, corporalia, campana. Crux non est.

Sunt duo cerei.

Sunt²⁶⁹ ibidem quinque beneficiati Vincencius Barber, Iacobus Guerau²⁷⁰, Geraldus Murta absentes, Petrus Ferrarii et Iacobus Farnós²⁷¹, presentes. Mandavit citari ad hostendum titulos, capitula et alia ad que teneantur.

Item²⁷² visitavit capellam et altare Undecim Mille Virginum. Reperit unum cohopertorium, tres mapas, duo magna candelabra ferrea, unam crucem fusteam, squillam, unum pallium, unam lampadam, unam cortinam altaris lividam.

Fol 5v

Visitavit²⁷³ deinde capellam et altare Sancti Ambrosii, reperit cohopertorium, quatuor mapas, aram in cornu fractam, duo candelabra, unum vestimentum bombacinum album completum.

Sunt due orceola valde imunda.

Sunt due lampade ardentes.

²⁶⁹ *Citentur*, al marge.

²⁷⁰ *Absentes*, ratllat.

²⁷¹ *Absentes*, ratllat.

²⁷² *Capella et altare XI^a milia Virginum*, al marge.

²⁷³ *Capella et altare Sancti Ambrosii*, al marge.

Deficiunt²⁷⁴ campana et crux.

Est aliud vestimentum album completum, missale parvum, corporalia resacata et tecata, due alia orceola valde immunda.

Est unum calix argenteus cum patena.

Sunt beneficiati Iohannes Rocha et Philipus Anrich. Mandavit eis quod infra quindecim dies hostendant titulos, capibrevia, inventaria et alia adque teneantur, sub pena decem librarum.

Iuxta aliam visitacionem ibi deficiunt aliqua recurratur ad dictam visitacionem et provideatur.

Visitavit²⁷⁵ inde capellam et altare Beate Marie Magdalenis est cohopertorium.

Sunt quatuor mape, duo candelabra ferrea, duo pallia, est ara, sunt duo missalia, unum male ligatum, est calix cum patena argenti, involutus cum panno inmundo et valde resecato.

Est unum vestimentum bombatinum album completum, corporalia²⁷⁶.

Est alius calix argenteus cum patena in pede deficit unum signum sine *esmail*. Mandavit adaptari et cum ipso non celebrari donec sit adeptatum.

Sunt due orceole vitrea, due lampades. Est campana, crux deficit.

Fol 6r

Sunt ibi tres beneficiati, videlicet.

Raymundus Vitalis, presbiter, presens.

²⁷⁴ *Corp*, ratllat.

²⁷⁵ *Capella Sancte Marie Magdalenis*, al marge.

²⁷⁶ *Tecata*, ratllat.

Petrus Iohannes Çabater clericus et Thomas Talavera clericus²⁷⁷ absentes. Mandavit²⁷⁸ citari ut hostendant titulos, inventaria et capibrevia.

Videatur alia visita quem in predictam capellam deficiunt aliqua et provideatur.

Visitavit²⁷⁹ capellam et altare Sancti Bartholomei, reperit cohoptorium et duas mapas, duo candelabra fracta, unum vestimentum completum sericeum viridum depictum cum auro.

Et ibi lampas, una ardents, campanella.

Deficiunt crux, urceola, corporalia, missale et calix.

Sunt ibi beneficiati.

Martinus de Linares et Guilelmus Franch presentes in dicta visita, dicitur quod alius est beneficiatus sciatur quis est.

Mandavit dictis beneficiatis presentibus quod²⁸⁰ hinc ad festum Natalis Domini hostendant titulos, inventaria, capibrevia et alia ad que teneantur, sub pena decem librarum.

Fol 6v

Visitavit²⁸¹ capellam Sancti Sthefani et reperit copertorium, tres lineas, aram, duo vestimenta completa, tamen est amit, unum resecatum, est unum missale, est lampas, una cui tenetur providere Gabriel Cortey.

Crux nec campana non sunt, nec urceola.

Sunt beneficiati Gabriel Cortey, Iacobus Ferrandiç.

Est alius beneficiatus nescitur quis est.

²⁷⁷ Calderó.

²⁷⁸ *Citentur*, al marge.

²⁷⁹ *Capella et altare Sancti Bartholomei*, al marge.

²⁸⁰ *Infra quindecim dies*, ratllat.

²⁸¹ *Capella Sancti Sthefani*, al marge.

Mandavit hostendi titulos, capibrevia, inventaria et cetera hinc ad festum Natalis Domini, sub pena decem librarum.

Videatur alia visita.

Visitavit²⁸² capellam et altare Sancti²⁸³ Petri, reperit copertorium, quatuor mapas, duo pallia, duo candelabra ferrea. Deficit crux, cetera ornamenta habet tenere et dare sacristia, est campanella.

Est ibi comensalis dicretus Bernardus Vilanova.

Sunt tres beneficiati videlicet.

Dictus Bernardus Vilanova, Iacobus Farnós²⁸⁴ presentes, et Iohannes Miró pro Confratria Sancti Luce, absens.

Mandavit²⁸⁵ dictis Bernardo Vilanova et Iacobo Farnós, presentibus quod infra spacium quindecim dierum hostendant titulos, capibrevia, inventaria et alia, sub pena decem librarum.

Mandavit²⁸⁶ citari dictum Iohannem Miró.

Fol 7r

Visitavit²⁸⁷ capellam et altare Sancti Iacobi, reperit cohopertorium quatuor mapas, unum vestimentum album bonbacinum completum, unum calicem argenteum cum patena.

Est ara et lampas, una cetera. Deficiunt videatur in alia visita, crux non est nec candelabra non sunt.

Sunt beneficiati Franciscus Abril, presens, Paulus Begues, absens.

²⁸² *Altare Sancti Petri*, al marge.

²⁸³ *Luce*, ratllat.

²⁸⁴ Calderó.

²⁸⁵ *Dominus episcopus episcopus (sic) visitator prorogavit dominum Iacobum Farnós, donech petatur*, al marge.

²⁸⁶ Citetur, al marge.

²⁸⁷ *Capella S. Jaume*, al marge, amb una escriptura molt posterior, arrodonida.

Mandavit ²⁸⁸ quatenus hostendat titulos capibrevia et inventaria, sub pena decem librarum, hinc ad duos menses proximos.

Visitavit²⁸⁹ etiam capellam et altare Sancti Iohannis Babbiste et reperit cohopertorium, quatuor mapas, unum pallium bombatinum rubeum depictus, duo candelabra ferrea super dictum altare.

Est campana.

Item duo candelabra magna ferrea que sunt dicte capella .

Est Ibi rotulus, trium lampadarum quas tenetur illuminare dominus Thesaurarius, una quatenus ardet.

Est etiam ibi cereus cum signis Confratrie *dels Cuyraters* quem dictam Confratriam ibi tenet.

Est etiam alius rotulus cora dicta capella cum sex lampadibus parvis quas habet illuminare dominus Thesaurarius, nulla ardet.

Non est crux.

Sunt²⁹⁰ ibi beneficiati domini Iohannes Manent, presens, Petrus Ciprià et Iohannes de Podio, absentes, citentur et cetera.

Mandavit dicto Iohanni Manent quatenus hinc ad festum Natalis Domini, doceat et cetera.

Deficient aliquam videatur in alia visitacione.

Fol 7v

Visitavit²⁹¹ beneficium Sancti Georgii quod est in pilari Sancti Iacobi, ubi est tabula depicta cum ymagine dicti Sancti Jeorgii sed non est²⁹² altare.

²⁸⁸ *Hinc ad festum Natalis, ratllat.*

²⁸⁹ *Capella et altare Sancti Iohannis, al marge.*

²⁹⁰ *Citentur, al marge.*

²⁹¹ *Sant Jordi, al marge, amb una altra escriptura.*

²⁹² *Retrotabula ratllat*

Sunt ibi duo beneficiati videlicet, Nicholaus Cerdà, presbiter, presens, et Iacobus Benages, absens, citetur.

Est ibi una lampas que ardet, habet eam illuminare dictus Nicholaus Cerdà.

Est alia lampas que vacat quam illuminare tenetur en Giró²⁹³ pro ut habere de ipsa menció habetur in alia visita, dicitur quod dictum beneficium Sancte Marie Magdalenes nunc obtinet Thomas Calanda.

Videatur in alia visita.

Mandavit²⁹⁴ domino Nicholao Cerdà quatenus hinc ad festum Pasce proxime instans habeat docere titulos, capibrevia, inventaria et alia adque teneatur.

Visitavit²⁹⁵ capellam et altare Sancti Salvatoris. Reperit copertorium et sex lineas, corporalia, tria candelabra, crux festea, campanella.

Est lampas que est Confratrie Mancipiorum et accenditur.

Est alia lampas cora dicta capella, non ardet, habet eam illuminare Thesaurarius.

Sunt²⁹⁶ ibidem beneficiati Matheus Egidii, absens, citetur.

Erat ibi comensalis dominus Guilelmus Vitalis obit.²⁹⁷

Fol 8r

Die lune XVI novembris, dictus Reverendus Dominus Episcopus suam visitacionem continuando.

Visitavit²⁹⁸ capellam et altare Sanctorum Anne et Bernardi. Reperit copertorium, quatuor mapas, pallium, aram, duo candelabra ferrea et unum magnum ferreum,

²⁹³ *Beneficiatus Sancte Marie, afegit a dalt.*

²⁹⁴ *Ut supra, afegit a dalt.*

²⁹⁵ *Sant Salvador, al marge, amb una altra escriptura.*

²⁹⁶ *Citetur, al marge.*

²⁹⁷ *Vacat comensalia quem a suas aliquis de ea non habuit possessionem, ratllat*

²⁹⁸ *Santa Anna, sant Bernat, al marge, amb una altra escriptura.*

campanam et lampade, unum vestimentum completum, unum calicem argenteum cum patena in suo stugio.

Crux nec corporalia nec urceola non sunt, nec missale.

Est in dicta capella unus comensalis, est in litigio.

Est ibi beneficiatus Vincencius Salt, presens. Mandavit quod hostendat titulos inventaria et capibrevia et alia ad que teneatur hinc ad festum Natalis, sub pena decem librarum.

Est²⁹⁹ etiam ibidem beneficiatus Nicholaus Careyal, de beneficio instituto ibidem per dominam Agnetem, uxorem d'en Figuerola. Est ibi assignatum et incorporatum per honorabilem Capituum dicte Sedis. Est absens, citetur.

Reperitur in institucione dicti benefici per dominam Agnetem predictam instituti, quod ipsa dimissit in suo testamento et institucionem trescentos florenos pro capella et ornamentis. Est heres eius venerabile Bartholomeus Vallmoll. Et nunc tenet³⁰⁰ suam hereditatem domina Elienor, uxore sua. Sciatur quid factum ests.

Fol 8v

Visitavit³⁰¹ capellam et altare Corporis Christi³⁰², in Capitulo Terraconensis constructam. Repperit in dicto altari cohopertorium, tres lineas, aram fractam, pallium ante antare, duo candelabra, cortinam lividam, coram retrotabulo duas cortinas de randa albes, una in qualibet latere.

Sunt cereus, vinis, et lampas, una bene ardet. Habet illuminare ipsam comensalis dicte capelle.

Est unum vestimentum album completum cum singulo sine cordonio³⁰³, fracto et mudato cum cordulis parvulis in amitu.

²⁹⁹ *Citetur*, al marge.

³⁰⁰ *Sciatur*, al marge.

³⁰¹ *Capella et altare Corporis Christi*, al marge.

³⁰² *Reperit*, ratllat.

³⁰³ Afegit a dalt d'on està ratllat *Cimbulo*

Est aliud vestimentum sericeum³⁰⁴ laceratum cum duabus dalmaticis et una estola eiusdem coloris et uno amitu et manipulo.

Est aliud vestimentum album bombatinum vergatum cum singulo mudato et amitu resecato, stola et manipulo.

Est aliud vestimentum album sericeum resecatum cum manipulo et amitu.

Sunt due tovallole sericee viride.

Est unum missale parvum.

Sunt corporalia una tantum.

Deficiunt³⁰⁵ vestimenta et alia iuxta aliam visitam proxime factam habeatur ratio.

Est unum pallium sericeum lividum cum frontale deaurato cum imaginibus.

Est³⁰⁶ unum alium pallium rubeum sericeum cum frontale albo.

Est unus velus sericeus coloris de violat cum barris auri ruptus.

Est una *tovallola* cum diversis brodaturis diversarum colorum, cum serris et botonis.

Fol 9r

Est alia *tovallola* panni luy alba cum barris lividis.

Est pallium randatum de serica alba et crocea.

Est una linea cum quadam crux virmilia.

Est alia linea brodata de³⁰⁷ fibe [...]

Sunt due line albe.

Est una linea cum operibus sericeis virmilis et nigris.

³⁰⁴ *Moratum*, afegit a dalt

³⁰⁵ *Habeatur ratio*, al marge.

³⁰⁶ *Sunt duo alia pallia*, ratllat.

³⁰⁷ *Serica*, ratllat.

Sunt due linee albe modici valoris.

Sunt duo coxini sive *coxins* cohopti de serico lividi coloris, unus et alter de serico croceo cum signis Beate Tecele.

Sunt alii duo coxini parvi.

Est unus coxinus³⁰⁸ cohoptus de aluda.

Est³⁰⁹ beneficiatus ut comensalis Dionísius Terré, absens, citetur.

Est³¹⁰ etiam ibidem unus beneficiatus de beneficio ibidem instituto per dominam Alamandam de Queralto. Nunc est beneficiatus Petrus Sanxo, de capella Illustrissime domine Regine., absens, citetur et cetera.

Est etiam alia lampas coram dicta capella in domo Capituli, quam illuminare tenetur infirmarius.

Et³¹¹ capella Sancte Marie et Sancti Simeonis constructa in claustro erat clau[sa] et non fuit repertus aliquis qui ipsam capellam aperiret. Non fuit visitata. Mandavit citari beneficiatus.

Postea die sequenti fuit aperte et visitavit altare in quo erant copertorium lineum et quinque mape, ara, lantea, campana.

Videatur in alia visita.

Est³¹² beneficiatus Iohannes Figuerola, de capella Serenissime domine Regine., absens, citetur.

Fol 9v

Visitavit ecclesiam Beate Tecele veteris.

³⁰⁸ *Parvus, ratllat.*

³⁰⁹ *Citetur, al marge.*

³¹⁰ *Citetur, al marge.*

³¹¹ *Citetur beneficiatus, al marge.*

³¹² *Citetur, al marge.*

Est³¹³ ibi comensalis et rector discretus Berengarius Toses, presbiter, de beneficio Beate Tecele veteris. Sunt quatuor linee crux.

Est ibi lampas quas illuminare tenetur dictus Rector.

Aliqua deficiunt in dicto altari, vide[tur] in alia visita.

Est campana sine corda.

Visitavit³¹⁴ altare Sancti Bartholomei quod in dicta ecclesia est, et reperit in dicto altari quatuor lineas et cuperatorium de *lli*.

Item corporalia et etiam reperit tres calices argenteos, unus est beneficii Iohannis Perles, alius est comensalis Anthonius Simonis et alius quem tenet en Monseny.

Sunt³¹⁵ ibi comensalis Arnaldus Monseny, Gualceraudus d'Avinyó, absens , citetur, Anthonius Simonis, Bartholomeus Pinyol³¹⁶, absens , citetur et est beneficiatus ibi discretus Iohannes Perles.

Item reperit duo vestimenta alba, unum bombacinum et aliud lineus, duo singula fracta.

Item reperit duo missalis parva, unum male ligatum, crux.

Mandavit supradictus hostendere titulos, inventaria, capibrevia hinc ad festum Nativitatis, sub pena decem librarum.

Fol 10r

Visitavit³¹⁷ altare Sancte Catherine quod est in dicta ecclesia. Invenit eum valde immundum et depredatum. Nichil habebat.

Est³¹⁸ beneficiatus Petrus Miquel, absens , citetur.

³¹³ *Absens citetur*, al marge. *Santa Tecla la vella*, al marge i en una altra escriptura, i en català.

³¹⁴ *Sant Bartomeu*, al marge, en una altra escriptura, i en català.

³¹⁵ *Citetur*, al marge.

³¹⁶ *Citetur*, al marge.

³¹⁷ *Santa Catarina*, al marge i en una altra escriptura, i en català.

³¹⁸ *Citetur*, al marge.

Visitavit³¹⁹ altare Sancti Nicholay quod est in dicta ecclesia.

Reperit cupertorium lineum, tres mapas, quendam tovallolam, unum pallium album bombacinum.

Lantia nech crux neque ara nech candelabra non sunt.

Multa³²⁰ deficiunt vide in alia visita.

Sunt duo beneficiati Iacobus Campaner, presens, fuit sibi mandatum ut hostendat titulos, inventaria, capibrevia et cetera usque ad festum Nativitate Domini, sub pena X llibrarum.

Alius³²¹ beneficiatus Arnaldus Soler, ville Guissone, absens, citetur.

Fol 10v

Die martis XVIII dictorum mensis et anni, visitacionem hanc contiundo.

Visitavit³²² ecclesiam et altare Sancti Pauli in quoquidem altari erant cohopertorium, III linee, pallium unum depictum, campana et lantea, sed non ardet, sunt candelabra.

Crux orceola, corporalia, missale et aliqua alia deficiunt.

Et ibi comensalis Nicholaus Imperatoris presens in dicta visita et tenetur illuminare dictam lanteam.

Est³²³ ibi beneficiatus Guillelmus Vitalis, puer, absens . Fuit mandatum in alia visita dicto Nicholao, comensali, quatenus bis saltim celebret qualisbet septimana in dicta capella.

Item³²⁴ fuit mandatum Raymundo Vitalis, procuratori predicti beneficiati, quatenus saltim quolibet mense faceret in dicta capella celebrari.

Fuit interrogatus dictus Nicholaus si celebrabat bis in qualibet septimana prout fuerit sibi inventum. Et dixit quod iam tempore visitacionis per dominum Petrum Oller facte, ipse

³¹⁹ *Sant Nicolau*, al marge i en una altra escriptura, i en català.

³²⁰ *Vide[tur]*, al marge.

³²¹ *Est alius beneficiatus, citetur*, al marge.

³²² *Ecclesia et altaare Sancti Pauli*, al marge.

³²³ *Citetur ut hostendat titulos et cetera*, al marge.

³²⁴ *Mandavit*, ratllat.

Nicholaus dixerat dicto domino Petro Oller quod ipse non tenebat nec stringebatur celebrare in dicta capella prout sibi sunt inventum. Et dictus dominus dixit quod volebat videre institutionem.

Et dictus dominus Episcopus visitator. Mandavit hinc ad festum Nativitate, dicto Nicholao, quod hostendat dotalia, capibrevia, titulos et institutionem, sub pena decem librarum.

Et cum in visitacione domini Petri Çagarriga fuit repertum quod erat missale bonum et correctum in pròxima dicta visitacione nec nunc non sit fuerat mandatum predictis comensali et beneficiato ac procuratori predicto quatenus inquirerent et progrerent ubi erat dictum missale et hoc intra duos menses tunc proxime sequentes alis quod a predecessoribus ipsorum habeant vel de bonis eorum solvant intra sex menses tunc deinde sequentes³²⁵ et...

Et dictus dominus Episcopus et visitator cum nichil fecerit. Mandavit .

Lampas predicta, habet censuale quod recipit super vineam quod fuit Berengarium Simonis et nunc est Petri Caranyena est sita perpetum puteum d'en Gomar.

Fol 11r

Calicem³²⁶ et candelas habet habere a sacristia dicta capella³²⁷ et nequivit ipse Nicholaus habere ut asservit videatur.

Visitavit³²⁸ inde³²⁹ capellam hospitalis sedis Terra**cone** et altare reperit cohopertorium quatuor lineas, aram, crucem duo candelevra ferrea.

Sunt due campane.

Est beneficiatus Narcissus Morató³³⁰ presens fuit sibi mandato quod hinc ad festum Natalis hostendat titulos et cetera.

³²⁵ Videatur, al marge.

³²⁶ Videatur, al marge.

³²⁷ Ut asservit, ratllat.

³²⁸ Hospitalis sedis, ratllat, al marge. Capella et altare hospitalis, al marge.

³²⁹ Hospitalis, interliniat i ratllat.

³³⁰ Absens, citetur, rallat. Citetur, ratllat, al marge.

Videantur³³¹ aliqua que continuetur in alia visita.

Est lampas in medio dicti hospitalis quam illuminat dominus hospitalarius.

Solebat tempore visitacionis domini Petri Çagarriga etiam alia lampas quam illuminare tenebatur dictus beneficiatus, et nunc non est dixit beneficiatus quod non habet unde.

Tempore visitacionis de proximo facte erat casulla et manipolum de fustani, tantum et fuit in eadem visitacionis dicto beneficiato mandatum quatenus compleret cetera que defiebant in dicta capella vel renunciaret dictum beneficium et nichil factum fuit primo nunc casulla nec manipolus de fustani supradicti non est. Dicit dictus beneficiatus quod dominus hospitalarius qui nunc est dictam casullam et manipolum induit cuidam presbitero in dicto hospitali defuncto provideatur.

Fol 11v

Visitavit³³² inde ecclesiam et altare Sancti Michaelis de Plano civite Terracone, in quaquidem ecclesia sunt quatuor altaria.

Et primo visitavit altare Sancti Michaelis in quo erant cohopertorium coreaceum, quatuor linee, corporalia, candelabra, duo ferrea, urceola vitrea et campana et lanthea quam ipse illuminat.

Est rector seu beneficiatus Anthonius Peyrí, presbiter comensalis sedis Terracone.

Crux non est.

Certa iocalia et ornamenta³³³ finiter comissam³³⁴ dicto Anthonio Peyrí, que hostendit et tenet certo modo contento in alia proxima visita scripto.

Est³³⁵ ibi aliud altare Sancti Iohannis institutum pro quondam Berengarium de Requesens. Est beneficiatus quidam filius honorabilis Ludovici de Requesens, militis. Nulla habet

³³¹ *Videantur*, al marge.

³³² *Ecclesia Sancti Michaelis de Plano*, al marge.

³³³ *Et libri*, afegit a dalt la línia.

³³⁴ *Et comissi*, afegit a dalt la línia.

³³⁵ *Citetur*, al marge.

ornamenta nec aliquid servicium fit in eo citetur ut hostendat titulos, dotalia ut sciantur de redditus et provideatur.

Est ibi aliud altare Sancti Leonardi. Non habet aliqua ornamenta nec aliquis reperitur beneficatus.

Etiam est ibi altare Sancti Sthefani in quo nichil nec in predicto nec in isto nulli sunt redditus nec beneficiati.

Fol 12r

Est ibi quidam rotulus et una lampas in eodem ut supra est dictum quam illuminat dictus Anthonius Peyrí.

Visitavit³³⁶ etiam ecclesiam Sancti Laurencii in qua sunt tria altaria. Primo enim visitavit altare Sancti Laurencii in quo sunt cohoptorium, quatuor mape, frontale, unum cum palio, uno duo candelabra ferrea, ara, est lampas sed non ardet, est campana.

Crux, missale, vestimentum, orceola, calix non sunt nec corporalia.

Sunt ibidem coram dicto altari duo cerei quos Confratria *dels bracers* tenent.

In³³⁷ alia visita Reperitur quod est calix³³⁸ videatur.

Postea fuerunt reperta duo corporalia in quodam armario dicte capelle dicti altaris cum uno parvo missali.

Item unum vestimentum bombacinum album, et unus coxinus, et duo orceola vitre.

Est³³⁹ beneficiatus in dicto altari Manuel Argentona, absens , citetur ut doceat titulos et cetera.

Aliud est altare Beate Marie et visitavit et reperit valde immundum sine cohoptorio sunt tres mape immundissime est ara, duo candelabra ferrea, est lampas coram dicto altari sed non ardet, est pallium, crux et cetera non sunt.

³³⁶ *Sant Llorens*, al marge, amb una altra escriptura, i en català.

³³⁷ *Videatur*, al marge.

³³⁸ *Cum missale veterum*, ratllat.

³³⁹ *Citetur*, al marge.

Est³⁴⁰ beneficiatus ibi rector dicti Sancti Laurentii, absens in dicta visita, citetur.

Aliud est altare ibi sub invocacione Sancti Gabrielis. Habet cohopertorium lineum rubeum. Sunt tres mape, duo candelabra, pallium album lineum et ara, omnia valde, immundissima cum multitudine pulveris desuper.

Est lampas sed non ardet.

Deficiunt crux et cetera.

Est ibidem beneficiatus en Rocha. Est absens , citetur quod doceat titulos et ceteram nuper fit servicium in dicto altari.

Sunt³⁴¹ sibi inventum in duabus visitacionibus quod faceret vestimentum et calicem et ceteram sub certis penis, et nichil fecit. Et videatur in duabus visitacionibus proximis preteritis citetur et cetera.

Visitavit³⁴² etiam Monasterium Beati Anthoni ordinis Beate Marie de Mercede. Invenit enim Sacratissimum Corpus Domini reconditum in quodam armario cum aliquibus pulveribus et araneis, sine clave et erat alia forma in quadam capcia eburnea in quodam cofreto sine clave.

Est comendator frater Franciscus Balç, presens. Dixit *que li han robades les claus del Corpus e certes reliquies de sant Blay e d'altres sants, e ha ben tres semmanes o més que-u han fet e que ha sospita ab fra Domingo Falcó, qui era conventual del dit monestir.*

In³⁴³ visita proxima lapsa sunt sibi inventum quod capcia eburnea fieret de argento sub certa pena et nichil factum sunt videatur in alia visita.

³⁴⁰ *Citetur*, al marge

³⁴¹ *Citetur*, al marge.

³⁴² *Monasterium Sancti Anthoni de Mercede*, al marge.

³⁴³ *Videatur*, al marge.

Deinde visitavit altare Sancti Anthoni et reperit unum copertorium lineum et tres mapas et aram medio fracta.

Sunt duo candelabra ferrea, unum frontale cum pallio.

Sunt quatuor lampades bene ardentes tres, una non ardens.

Dixit dictus comendator quod missale fuit sibi furatum in tempore proximo dicto.

In alia visitacione fuit visitatum monasterium, et fuit inventum dicto comendatori quod adaptari faceret cohoptorium que est in claustro de *cayró* et de *rajola* que cohopta tunc in aliquibus locis defluebat et fuit interrogatus dictus comendator si ipsum adaptavit. Et quod propter pauperitate domus non adaptare nec adaptari facere.

Dicitur³⁴⁴ quod incedit petendo elemosinas per diòcesis sine licencia.

Visitavit³⁴⁵ etiam ecclesiam de Natzareto in qua sunt tria altaria, videlicet altare Beate Marie invenit enim valde immundum cum copertorio nigro et tribus mapis inmundissimis, ara fracta in cornus, duabus candelabris ferreis et cruce cristallina, et pallio rubeo cum stelis et uno cereo grosso et una parva lantia, sed non ardet.

Est³⁴⁶ beneficiatus maior et dicti beneficii Petrus Tost, absens in dicta visita citetur ut hostendat titulos et cetera.

Reperitur in alia proxima perita visita quod erat calix, vestimentum et alia habeatur citacio.

Visitavit aliud altare Corporis Christi et reperit cohoptorium et tres mapas et aram unam, et duo candelabra, omnia inmundissima, est parva lantia sed non ardet.

³⁴⁴ *Provideatur*, al marge.

³⁴⁵ *Natzaret*, al marge.

³⁴⁶ *Citetur*, al marge.

Est³⁴⁷ beneficiatus dicti benefici Laurencius Olives. Est aliud beneficiatus in dicto altari Guillelmus Vitalis, puer. Sunt absentes in dicta visita. Mandavit ipsos citari ut doceat et cetera.

Est aliud altare Sancti Agnetis, in quo est copertorium, sunt tres mape, pallium diruptum, unum candelabrum, omnia sunt immundissima.

Non est lantia, crux nec ara.

Est beneficiatus Philipus Anrich, absens. Mandavit citari ut doceat inventaria et alia adque teneatur.

Abbatia³⁴⁸ est descuberta et valde destructa, et minatum, ruinam et iam in alia visitacione super reparacione eiusdem et propterea que non celebrabatur et decebat fuit facta certa provisio que non obtinet sine effectum et nunc dominus Petrus Çabater in legibus licenciatus nomine suo domini Iohannis Fonolleres, Iohannis dels Homs, Bernardi Çabateri et Iohannis Castenyach et aliorum de vicinatu instanter³⁴⁹ requisierunt quatenus provideatur cum non celebretur in dicta ecclesia nec in diebus dominicis nec festivis nec aliis quod celebretur quolibet die dominico et festivo pro ut erat assuetum et etiam in diebus sabbatinis fieri solebat officium Completarum, videatur et provideatur ut decet.

Etiam³⁵⁰ defluit aqua in multis locis dicte ecclesie provideatur.

Fol 14r

Visitavit³⁵¹ etiam ecclesiam Beate Clare sororum minorissarum Terracone, in quaquidem ecclesia sunt quinque altaria.

Et primo visitavit altare maius dicte ecclesie. Reperit bene ornatum.

Postea visitavit altare Sancte Catherine et reperit bene esse in cohopertorio et lineus. Ara non est, inormiter lesa creditur quod pro maleficis fiendis fuit sculpta et perforata in medio

³⁴⁷ *Citetur*, al marge.

³⁴⁸ *In alia visita*, ratllat.

³⁴⁹ *Provideatur*, al marge.

³⁵⁰ *Provideatur*, al marge.

³⁵¹ *Santa Clara*, al marge, amb una altra escriptura.

et noviter rasa. Dominus Episcopus visitator docuit eam Abbatisse et comendavit ipsam domino Iohanni Manent.

Est beneficiatus in dicto altari Iacobus Feliu, absens, citetur et reddam rationem de ipso.

Visitavit altare Sancte Agnetis in omnibus erat beneficiatus Iacobus Ferrandis, absens.

Visitavit altare Sanctorum Francisci et Andree. Ara erat fracta, cetera sunt bene non reperit beneficiatus.

Visitavit³⁵² altare Sancte Crucis. Est bene per totum nisi quod ara est per medium fracta beneficiatus Bernardus Vilanova, absens a visita.

Visitavit³⁵³ altare Sancte Barbare. Est bene, nescitur quis est beneficiatus. Tamen dicitur quod en Simó.

Et, quam erat vespe et hora incongrua dictus Reverendus Dominus Episcopus visitator, recessit a dicta ecclesia et monasterio.

Fol 14v

Postea Die mercurii XVIII predictorum mensis et anni dictus Reverendus Dominus Episcopus et visitator accessit iterum ad dictum Monasterium et suum officium visitacionis exercendo vocari fecit Reverendam Abbatissam dicti Monasterii ut veniret ad parlatorium cum ipse vellet secum locis super visitacione huiusmodi et ilico Reverenda domina Abbatissa incontinenti a sunt ad parlatorium unacum aliquibus minorissis de dicto Monasterio et dictus dominus Episcopus et visitator exortavit ipsas et propalavit qualibet ipse volebat ipsas visitare et dictum Monasterium prout erat assuetum et fuit alis iam factum et quod facerent congregari capum quem ipse interdebat ut predicatum facere dictam suam visitacionem et fich³⁵⁴

Die³⁵⁵ mercurii XVIII predictorum mensis et anni continuando dictam visitacionem dictus Reverendus Dominus Episcopus visitavit ecclesiam Beati Michaelis de Mari cuius

³⁵² *Citetur*, al marge.

³⁵³ *Citetur*, al marge.

³⁵⁴ Tot el paràgraf ratllat amb una línia ondulada i queda inacabat.

³⁵⁵ *Ecclesia Sancti Michaelis de Mari*, al marge.

est administrator honorabile Ludovicus Miralles, succentor secundus dicte Sedis cui succentorie dictam ecclesiam est annexa, et reperit altare Sancti Michaelis cum cohoptorio, tribus lineis, ara et duobus candelabris et urceolis vitreis.

Habet quatuor vestimenta completa et unam casullam et duo missalia votiva et unum offiarium(sic), Sanctorale et dominicale, omnia pauci valoris.

Est calix cum sua patena de argento et unus coxinus.

Fuit repertum quod in alia proxima facta visita, fuit dicto honorabile Ludovico Miralles mandatum quod a predecessor suo haberet certa vestimenta et alia prout in dicta visita est videre. Et nunc appereat quod omnia non fuerunt ab ipso recuperata, interrogavit dicto Ludovico presentem huiusmodi visite quatenus non habuit ut erat sibi inventum. Et dixit quod ipse Ludovicus iam in iudicio et pluries convenit dominum Guillelmum Raimundi de Cumbis, predecessorem suum, et quod non potuit habere nisi calicem et tria vestimenta et unam consuetam de pergameno quod alia que deficiunt numquam potuit habere et (redo) ad alia non teneri cum fecerit suam diligenciam.

Et dictus Episcopus et visitator dixit quod videatur.

Et dictus dominus Ludovicus Miralles ibidem hostendat collacionem et inventarium secundum dictum inventarium deficit una linea. Mandavit pro ipsum [...]

Fol 15r

Est etiam in coram dicto altari lampas que bene ardet habet ipsam tenere incodirecto dictus succentor secundus.

Est etiam de super altare unus cofretus pendens est de vori ubique sunt alique reliquie innote.

Est ibi altare sub invocacione Sancte Marie in quo sunt quinque linee est cohoptorium duo candelabra, est ara, habet lampadem que bene ardet.

Et cum in visitacione dicti Petri Çagarriga fieret mencio quod erat calix argenteus et in sequenti visitacione alia sunt facta etiam mentio et promissum quod faceret ipse Franciscus Iover qui est beneficiatus dicti beneficii diligenciam in recuperando et

perquirendo si poterit reperire dictum calicem, fuit interrogatus si fecit suam diligenciam per dictum Episcopum visitorem. Et dixit quod sit sed numque reperire potuit cum ab illo tempore citra plures sunt dicti beneficii beneficiati.

Vestimenta, missale et alia tenetur dare dictus dominus succentor secundus et providere.

Hostendit titulum et inventarium.

Est aliud altare sub invocacione Beate Catherine. Est ibi cohopertorium bonum, linee non sunt eo quod dominus Archidiaconus Sancti Laurenti beneficiatus dicti benefici dedit eas ad abluendum.

Est pallium et unum candelabrum, est lantia ardens et ara est.

Aliqua sunt in alia visita petitur ab ipso et det racionem quim ibi non sunt.

Fol 15v

Visitavit³⁵⁶ etiam ecclesiam dels Sants in qua sunt tria altaria, videlicet, altare Sancte Anne in quo sunt copertorium, III linee, duo candelabra, vestimentum completum nigrum bombacinum cum cordulis in amitu destructis.

Est³⁵⁷ beneficiatus venerabile Iohannes Solzina, presbiter, absens, citetur ut hostendat et cetera.

Reperit³⁵⁸ in alia visita quod fui sibi mandatum sub certa pena quod facerent capibrevium, et non fecit, provideatur.

Sunt etiam ibi duo altaria unum Sanctarum Lucie et Margarite et aliud Sancti Vicencii. In isto Sancti Vicencii sunt due linee tantum, et est unum candelabrum in alio nichil est.

Est etiam lampas coram dicto altari Sancte Anne, non ardet. Habet dicta ecclesia ortum contiguum.

³⁵⁶ *Ecclesia dels Sants*, al marge.

³⁵⁷ *Citetur*, al marge.

³⁵⁸ *Provideatur*, al marge.

Fuit interrogatis Iacobus Ferrandis, procurator assertus dicti beneficiati quod servicium fiebat in dicta ecclesia. Et dixit que *a vegades ell hi celebrava missa ed li leya*. Et dictus dominus Episcopus retinuit delliberacionem super provisione fienda cum iam in alia visita supradicto servicio fieret mencio.

Visitavit³⁵⁹ inde Ecclesiam Beate Marie Magdalenis reperit altare bene ornatum, est lantea sed non ardet.

Reperit in alia visita quod habet missa(sic) vestimentum, calicem argenteum que omnia tenent procuratores Confratrie *dels ortolans* cum altare Sancte Marie Magdalenis sit tapud dicte Confratrie sciatur.

Est aliud altare Beate Lucie in quo sunt tres mape valde immundissime³⁶⁰. Est ara satis immundissima et fracta in corum et erat aracnea. In ea sunt duo candelabra ferrea. Est lantea, non ardens et tria cerea non ardentis.

Fol 16r

Reperitur in alia visita quod habet vestimentum, calicem et missale, que omnia tenet Confratria corderiorum Terracone³⁶¹.

Sunt tria alia altaria nullas habentes ornamenta.

Fuit interrogatus Petrus Piquer quis servit dicto beneficio Sancte Lucie. Et dixit, que Philipus Anrich, presbiter Terracone.

Fuit³⁶² etiam interrogatus si sunt plures dies clapsi quod ipse Philipus celebravit ibidem in dicto altari missam. Et dixit quod die prima dictus Philipus in dicto altari missam celebravit. Mandavit citari.

Fuit etiam interrogato si ipse scit quis servit altari dicte Sancte Marie Magdalenis. Et dixit que Matheus d'Almenara presbiter Terracone.

³⁵⁹ *Ecclesia Beate Marie Magdalenis*, al marge.

³⁶⁰ *Pallium*,afegit a dalt la línia.

³⁶¹ *Confratria corderiorum Terracone, Ortolanorum Terracone*, ratllat.

³⁶² *Citetur*, al marge.

In³⁶³ introitu portalis maioris dicte ecclesie et in aliquibus aliis locis tabulata dicte ecclesie indaget reparacione. Mandavit adaptari.

Visitavit³⁶⁴ etiam ecclesiam et altare Sancti Petri de Solatus, suburbi Terracone in qua sunt quatuor altaria. In altari vero Sancti Petri sunt quinque mape, ara una, duo candelabra, una cortina lívida, coram retrotabulo dicti alatrís est lampas et cerei, duo non ardentés, calix argenteus cum patena, duo ona de grifo, duo capanelle quatenus una est sine corda, missale antiquum, corporalia tecata cum cera, vestimentum unum completum, deficit cohopenorium³⁶⁵ provideatur.

In alia visita fit mencio de aliquibus aliis ornamentis que habebat videatur.

Servit in dicto altari pro Confratria piscatorum Petrus Ferrarii presbiter.

Fol 16v

In dicta ecclesia est capella et altare Beate Marie est male ornatum cum duabus lineis per totum resecatus, cum ara diruta, est lampas fracta et sine oleo, est ymago Virginis Marie cum capa serica.

Est³⁶⁶ beneficiatus in dicto altari non reperitur, sciatur nullus fit in eo servicium.

Reperitur³⁶⁷ in alia visita proxima lapsa quod ymago Virginis Marie et Ihesus eius filius habent coronas cum margaritis, quas tenent Piscatoris et finitus etiam in dicta visita aliqua mandata que non facta fuere provideatur.

Est³⁶⁸ aliud altare Sancti Sixti. Habet aram et duos mapas et lampades, sed non ardet sciatur quis est beneficiatus, et citetur.

Est etiam aliud altare Beate Marie. Habet unam mapam et aram, est lampas fracta.

Sciatur quis est beneficiatus.

³⁶³ Vide in alia visita et provideatur, al marge.

³⁶⁴ Ecclesia Sancti Petri de Solatis, al marge.

³⁶⁵ Provideatur, al marge.

³⁶⁶ Sciatur et citetur, al marge.

³⁶⁷ Provideatur, al marge.

³⁶⁸ Sciantur et citetur, al marge.

Ecclesia est bene in fundamentis et tabulatis, sed que defluit aqua super *lo trast* in quo cantant presbiteri. Mandavit adaptari.

In alia visita fuerit aliqua mandata in reparacione domus dicte ecclesia et nichil factum fuit videatur et provideatur.

Fol 17r

Die iovis XX, predictorum mensis et anni, continuando dictam visitacionem Reverendus Dominus Episcopus visitavit ecclesiam et altare Beate Marie de Miraculo et reperit in Altare maiusi Beate Marie quinque lineas, cohopertorium, pallium sericeum rubeum barratum cum frontale, duo candelabra, domasquinus et alia duo candelabra cum bacinis afixa, una crucem cristellinam. Item aliam crucem fusteam cum croxifixo que est veridi coloris duo copertoria corporalium³⁶⁹, unum cum crucem de parvis margaritis et aliud cum ymagine Verginis Marie cum de mossèn Arnau Ramon, dues ymagines Verginis Marie cum suis mantellis sericeus, septem postea de oratoris, unum missale de littera anticha parvi valoris, unum vestimentum album cum signo de a la et cruce rubea completum, *una cadella d'estanys, dos bacinets petits, la un per oferir, l'altre per dar aygua beneyta, una capceta de fust per tenir òsties.*

Item *una casulla de vellut vert* cum suis camis, stolis et maniple bene completum.

Item aliam casullam *de xemellot negre* cum suis apparatibus stilicet vestimentum et camis.

Item *una tovallola ab pintures vermelles de la serrania.*

Item unum pallium parvum cum foleis depictus *de seps.*

Item unum frontale de sericu operatum de livido.

Item aliud frontale cum barris *reyals de pocha valor.*

Galceran l'Esperdenyer

Item *una manteta de vellut vert.*

³⁶⁹ Corporalia, al marge.

Item unam *casulla de serico* cum omnibus de titulis de auro laceratam.

Item aliam casullam cum operibus de tinta parvi valoris.

Item *alguns troços de drapís en que és pintat Sant Nicholau*.

Item unum pallium album cum signo de Ala.

Item aliud pallium de serico albo et vermilio cum barris albis et rubeis³⁷⁰ modici valoris³⁷¹.

Item *dos coxins* gentilis.

Item aliud quod servit in bancho dicto altaris, cum fogatis et barris nigris depictum.

Item unum velum de seda *ab les vores grogres* de novo ut dicitum datus dicte ecclesie.

Est etiam *una manteta de vellut vert brocada d'aur ferrada de vays blancs*.

Est etiam aliam *manteta de carmesí vermell brocada d'or la-hi dada Madona Montoliva*.

Fol 17v

Sunt septem³⁷² lampades que ut asservitur ad quatuor illuminande tenetur dominus Thesaurarius. Alie vero sunt votive.

Sunt etiam duo magni cerei in bestimentis ferreis cum cathenis ferreis positis coram dicto altare, ponderis uterque vetra, unum quintare quòrum unum tenent *los ortolans* et alium *los pescadors*.

Esti etiam ibi offierum(sic) in quo sunt aliqua officia Beate Marie et unus prosarius officii Verginis Marie et unus epistolarius et officierius vetus parvi valoris et octa ona grifi.

Servit dicte ecclesie honorabile Honoratus Mayola, canonicus, dicitur quod ipse sine licencia et litter domini Archiepiscopi seu eius Vicarius incedit seu eius vicarii incedit seu incedere facit per campum et alia loca ad petendum oleum et alia provideatur.

³⁷⁰ *Virmilis*, ratllat.

³⁷¹ *Item unam tovallolam de serico et auro*, ratllat.

³⁷² *Quinque*, ratllat. *Septem*,afegit a dalt la línia.

Est etiam in dicta ecclesia altare Sancti Nicholay, in quo sunt cohopertorium, tres linee, pallium depictum cum Salutacione Virginis Marie, unum candelabrum ferreum³⁷³.

Est etiam aliud altare Sanctorum Anthonius et Martini in quo sunt tres line, pallium.

Predicta altaria sunt ad administracionem dicti domini Thesaurarii.

Sunt ibi cum multa iocalia argentea que dicitur sunt in sacristia Sedis Terrachoni.

Ecclesia³⁷⁴ in omni sui parte stat bene et nulla indiget reparacione, nisi que reperintur in capite inferiori magne fenellis, iam de hiis in alia visita fuerit mandatum Thesaurario ut ipsas adaptaret et nichil factum fuit, provideatur.

Fol 18r

Deficiunt³⁷⁵ porte in portali cloquearii et etiam sunt circumcirca dicti cleali alique *figueres* et orbe. Iam in alia visita fuerit mandatum adaptari et nichil factum extitit de predictis nec aliis que in dicta visita fuerit mandatum. Videatur in alia visita.

Est etiam ibi aliud altare Sancti Spiritus in quo sunt cohopertorium, tres mape, duo candelabra ferrea.

Est ibi ara in duobus cornibus de novo lesa aqua, deficiunt duo cornua et in tertio cornu picada appendo quod ut factum fuit de aliis duobus ita facere volebant de tertio abstrahere.

Est una lampas coram dicto altari sed non ardet, et rotulus ferreus et campanella.

Est³⁷⁶ ibi beneficiatus en Soscies, absens, citetur et videatur in alia visita quoniam multa fuerunt inventa que non facta fuere.

Fuit factum³⁷⁷ et mandatum reparaciones ecclesie et abbacie in proxima facta visitacione et pena imposita et nichil factum fuit, videatur dicta visita et provideatur.

³⁷³ *Est ibi beneficiatus*, a la línia inferior, ratllat. *Sciatur*, al marge, ratllat, expressió relacionada amb l'esmena anterior.

³⁷⁴ *Provideatur*, al marge.

³⁷⁵ *Provideatur*, al marge.

³⁷⁶ *Citetur*, al marge.

³⁷⁷ *Visitatio*, ratllat.

Eadem die iovis dictus Episcopus, continuando dictam visitacionem, congregari fecit sequentes in coro Sedis Terracone videlicet.

Arnaldum Monseny, Bernardum Galcerandi, parrochialis³⁷⁸.

Franciscum Jover, Bernardum Vilanova, Christoforum Laurenci, Bernardum Venrell, Petrum de Santa Fide, Franciscum Terré, comensalis

Iohannem Perles, Bernardum Piquer, Bernardum Penadè, Iacobum Farnós, Nicholaum Cerdà, Petrum Ferrarii, Leonardum Pi, Martinum de Linars, Guillelmum Masdeu, Guillelmum Franch, Iacobus Campaner, Philipus Anrich, Iohannem Rocha, Petrum Michaelis, Iacobum Ferrandis, Iohannem Cortals, beneficiatos in dicta sede³⁷⁹.

Quibus sic congregatis dictus dominus Episcopus et visitator ut fecilius circa.

Prosperum statum et reformationem dicte ecclesie Terraconense clerique e populi [...] intendere et V vacare valeret exortavit monuit et. Mandavit universaliter et particulariter eisdem sub obstestacione divini iudici quatenus si sciunt aliquem defectum in divinis officiis nec aliis dicte Sedis que provisione et correccionecareant quod illa sibi denuncient et revelent ut inde providere valeat ad Dei laudem et honorem, ac decus dicte ecclesie.

Et cum dicti venerabili presbiteri comensalis et beneficiati et alii supradicti aliquos defectus non denunciassent nec revelassent cum tunc de illis non recodassent, dictus Reverendus Dominus Episcopus et visitator ibidem coram eis aliquas legit Constituciones dicte ecclesie.

³⁷⁸ Els noms estan en una sola columna i agrupats amb una clau. Els dos primers, amb la paraula *parrochiales*, i tots junts, amb una altra clau, amb la paraula, *comensales*.

³⁷⁹ Els noms estan en una sola columna i agrupats amb una clau amb el concepte *beneficiatos in dicta Sede*.

Et primo constitutionem³⁸⁰ super superpellicis et almutis factam. Et mandavit illam observari, sub pena in eadem apposita.

Item aliam constitutionem incipientem que ad hoc et cetera et aliam³⁸¹ cuius magna gravitate et cetera. Mandavit Constitutiones, tam Ecclesie quam sinodales et provinciales observari sub in eisdem appositis.

Fol 19v

Die veneris vicesimaprima supradictorum mesis et anni, dictus Reverendus Dominus Episcopus, proseguendo dictam visitacionem, elegit in testes sinodales.

Venerabiles Arnaldum Monseny, parrochiale, et Franciscum Jover presbiteris, comensales dicte Sedis³⁸².

Quiquidem testem iurarunt ad Sancta Dei Quatuor Evangelia manibus manibus eorum corporaliter tacta dicere veritatem super infrascriptis de quibus interrogabuntur.

Et primo fuerunt interrogati si sciunt intus vel extra civitatem aliquem periurum. Et dixerunt, hoc ignorare.

Interrogati si sciunt aliquem qui comiserit simoniacham pravitatem sive simoniam in recipiendis ordinibus sine beneficiis. Et dixerunt quod audiverunt dici quod Franciscus Orpí, presbiter, tenebat unum beneficium in Sede Terracone sub invocacione Sancte Susanne et quod ipsum dimiserit *a-n Fonoll, prevere*, certo pacto inter ipsos convento de certa peccunie quantitate.

Interrogato a quibus dici audiverunt. Et dixerunt que *a mossèn Johan Cortals*,³⁸³ *e ab aliis de quibus non recordantur.*

Et amplius dictus dominus Arnaldus Monseny³⁸⁴ quod honorabile domina Laurencia, domina de Vallemolli, rogavit ipsum dominum Arnaldus quatenus suspenderet inter

³⁸⁰ *Inceipientem tamen honestas et cetera*, afegit a dalt la línia.

³⁸¹ *Incipientem* afegit a dalt la línia i assenyalat amb una fletxa.

³⁸² Hi ha una línia que abans del concepte *comensales dicte Sedis*.

³⁸³ *Prevere*, afegit a dalt de la línia.

³⁸⁴ *Dixit*, afegit a dalt de la línia.

dictum quod erat in ecclesia de Vallemolli pretextu subsidii debiti de beneficio quod obtinebat en Narbonès in dicta ecclesia de Vallemolli. Et cum ipse Arnaldus ignorasset tunc habente colloquio cum dicta domina, quis beneficiatorum in dicta eccleisa deberet dictum subsidium, idem domina dixit eidem domino Arnaldo, *per amor de mi levam lo entredit de la Esgleya, car Narbonès, aquex qui té lo dit benifet, e l'ha hagut axí com a Déu plau jo li fas censal e no li-n pagaré maylla fins vos siau content et nichil aliud scit super hiis verum tamen est quod ipse audivit postea dici³⁸⁵ que barat havia corregut en quell benifet emperò qui no li recordava a qui ho havia hoyt dir.*

Et dominus Franciscus Jover dixit quod ipse audivit dici quod in beneficio quod obtinet filius *d'en Garriga* in ecclesia de Vallibus quod fuerat *d'en Daniu ha corregut barat*, tamen non recordatur a quibus dici audivit.

Fol 20r

Interrogati si sciunt aliquem qui fecerit coniuracionem, collusionem aut conspiracionem. Et dixerunt quod non.

Interrogati si sciunt alique qui luserit ad texillos nec ad alia ioca illicita. Et dixerunt quod ipsi non viderunt talia sed dici audiverunt quod maxíme in festivitibus Domini, in domo dictum Abbatis Agerensis luserunt multociens aliqui de illis qui erant in civitate Terracone, propter mortelitatis civivate Barchinone.

Item audiverunt dici quod mossèn Casadevall, mossèn Caranyena et alii alii luserunt in festivitibus Domini ad texillos, e mossèn Simon idem et in publico ad texillos et ad pilotam et lo alter Simon *e los dos Terrers*, hoc est Franciscus Terré et Dionisius Terré et mossèn Avinyó *a pilota e a truch*.

Item dici audiverunt quod en Campaner et alii predicti ludunt *a truchs e a pilota*.

Interrogati si bene et devote cum suavitate cantus et cetera. Et dixerunt quod iam de super in generali inquisicione eorum dixerunt.

³⁸⁵ A pluribus, ratllat.

Interrogati si sciunt aliquem qui sustineat interdictum vel excomunicacionem. Et dixerunt quod non.

Interrogati si sciunt quod sit fama pública quod aliqui de dicta ecclesia sit negociator vel emat aut vendat mercantiliter. Et dixerunt quod non.

Interrogati si sciunt aliquem iuratorem vel blasfimatorum Dei et Sanctorum et cetera. Et dixit dominus Arnaldus Monseny quod ipse³⁸⁶ in domo domini Francisci de Ferrarii que barbitonsoris pro faciendo se la barba audivit que Dionisius Terré³⁸⁷ erat cum aliis extra cortinam dicte domus fabulantis inter ipsos iurabat *molt lejament de Deu* et alii ridebant et ipse testes dixit, *o Santa Maria dientho al barber qui feya la barba e qui és allò no és en Dionís Terré*. Et dixit *lo barber si tot soniu poreu oyr aquex joch*.

Interrogati si sciunt aliquem de dicta ecclesia qui incedat armatum pro civitatem de noctem nec rumores habeat cum aliquibus. Et dixerunt quod audiverunt

Fol 20v

dici quod aliqui de nocte incederunt armati, videlicet Dionísius Terré, *en Campaner e los dormitorés*.

Interrogati si est aliquis presbiter fornicarius adulter vel concubinarius et cetera. Et dixerunt quod³⁸⁸ dici audiverunt quod per viros de nocte incederunt aliqui clerici adulterantes et quod secuta fuerat inter ipsos discordia et etiam ad lupenar.

Interrogati si est aliquis tenens mulierem suspectam in domo. Et dixerunt quod nesciunt.

Interrogati si sciunt a quem repudiatem per villam vel civitatem. Et dixerunt quod non.

Interrogati si sciunt quod aliquis destruxit possessiones ecclesie aut suorum beneficiorum vel vendiderunt vel dederunt consanguineis vel aliis vel scabilierunt ad certum censum sine decreto superioris. Et dixerunt que non.

³⁸⁶ *Sciant*, afegit a dalt la línia.

³⁸⁷ *Qui*, afegit a dalt la línia.

³⁸⁸ *Erat*, ratllat.

Eadem die fuit pro dictum dominum Episcopum et visitatorem suam prosequendam visitacionem interrogati venerable et discretus Bernardus Penadès, presbiter Sedis Terraconem, super interrogatoris primo secundo tertio quarto quinto sexto septimo et VIII°. Et dixit ad omniam se nichil scire.

Interrogatus super VIII°. Et dixit super dicto articulo hoc solum scire quod dici audivit *que mossèn Dionís Terré, comensal de la Seu, e en Campaner que eren ensemps poch's vespres ha passats al bordell hagueren noves e que en Dionís arrencà lo punyal e ferí en Fornells e que li appar que ia se·n fa procés.*

Postea dictus testes recordatus super quarto interrogatoria dixit *que veritat és que, ell testimoni, e d'altres a vegades rifen en alguns lochs secrets no emperò pelesament en manera que puxen haver càrrech.*

Super aliis articulis interrogati. Et dixit ad omniam se nichil scire.

Fol 21r

Eadem die deposuit testes sequens medio iuramento in posse dicti reverendi domini visitatoris prestito.

Discretus³⁸⁹ Iohannes Rocha presbiter beneficiatus in Sede Terracone fuit interrogatus super articulis predictis. Et dixit super ipsis se nichil scire.

Eadem³⁹⁰ die dictus Reverendus Dominus Episcopus visitator interrogavit medio iuramento discretum Petrum Iohannem Çabater, clericum beneficiatum in Sede Terracone pro ipsum manibus suis corporaliter prestito super articulis sequentibus.

Et primo super primo secundo et tertio articulis interrogati. Et dixit super se nichil scire.

Super quarto interrogatorio. Et dixit *que, ell testimoni, ha vist en Vicent Barber beneficiat en la Seu de Terragona jugar un dia o dos bé ha més de un any a taules en casa de Bernat Çabater cunyat de ell desposant.*

³⁸⁹ *Iohannes Roca, al marge.*

³⁹⁰ *Petrus Iohannis, scolare, al marge.*

Super aliis interrogati fuit interrogatus. Et dixit super predictis se nichil scire.

Eadem³⁹¹ die dictam continuando visitacionem dictus dominus Episcopus et visitator interrogavit discretum Philipum Anrich, presbiterum beneficiatum in Sede Terracone medio iuramento pro ipsum Philipum ad Sancta Dei Quatuor Evangelia prestito dicere veritatem quam sciret de hiis super quibus interrogavitur.

Et interrogatorio super articulis predictis dixit ad omniam se nichil scire.

Fol 21v

Die³⁹² sabbati XXII novembris de anno predicto a nativitate Domini Millesimo CCCC^o Quadragesimo Novo, continuando dictam visitacionem dictus Reverendus Dominus Episcopus interrogavit Bernardum Daniu clericum Terracone, medio iuramento pro ipsum Bernardum ad Sancta Dei Quatuor Evangelia manibus suis corporaliter tacta presito dicere veritate quam sciat de hiis super quibus interrogavitur.

Et primo fuit interrogatus super primo articulo. Et dixit super illo nichil scire.

Interrogatus en quina manera és estada comesa entre ells lo dit fill d'en Çagarriga simonia et dix que un benifet que, ell testimoni, tenia en Valls en la Esgleya maior sots invocació de Sant Blay dona, ell testimoni, al dit fill del dit Çagarriga per vint florins.

Interrogatus qui fonch entre ell e lo di Çagarriga tractador, o cabé en lo dit fet. Et dixtit, que en Francoy Anthonius e lo pare del dit Çagarriga, lo qual pare pagà la dita quantitat de XX florins.

Interrogatus quant temps ha. E dix que haurà un any al dia de la festa dels Ignocents proper venidora.

Iterrogatus en quin loch rebe los dit vuit florins, ell testimoni, e dix que lo dit Çagarriga los donà al dit Francesc Anthoni en casa d'ell dit Çagarriga per que los donés a ell testimoni.

³⁹¹ Philipus Anrich, al marge.

³⁹² Bernardus Daniu, al marge.

Interrogatus per quina rahó los donà lo dit Çagarriga al dit Francesc Anthoni. Et dixit que per ço com ell desposat havia dit al dit Çagarriga que·ls donés al dit Francesc, car ell los tenia per rebuts.

Fol 22r

Super III° interrogatorio. Et dixit super eodem se nichil scire.

Super quarto interrogatus. Et dixit que, *ell testimoni, ha vist jugar mossèn Anthoni Simó comensal a daus públicament, e mossèn Christofol Lorenç ha vist que rifava públicament e mossèn Penadès, preveres, que refava e ha hoyt dir públicament que mossèn Vicenç de l'Abbat jugava a casa d'en Gabriel Cerdà a daus grossament ab homens de Barçelona emperò no li recorda a qui ho ha hoyt dir.*

Super V^o articulo interrogatus. Et dixit super ipso se nichil aliquid scire.

Interrogatus super sexto articulo et dix *que per hoyda dir sab que mossèn Pere Ciprià, prevere, és estat vedat e durant aquell vet tostemps ha celebrat que no n'ha estat perquè era vedat.*

Interrogatus si sab, *ell testimoni, perquè era vedat. E dix que, segons oyda dir a Madona Soriana, era estada furtada certa roba e que ella ne feu traura e publicar una letra de vet e après gran temps lo dit mossèn Ciprià ha restituida de la dita roba a la dita muller d'en Sòria que ell tenia o havia furtada.*

Interrogatus si, *ell testimoni, durant lo dit temps ha vist celebrar lo dit mossèn Ciprià. E dix que, ell testimoni, no n'ha tengut esment e axí no·n pot dir sinó per oyda.*

Interrogatus quant temps estigué vedat lo dit mossèn Ciprià. *E dix que, segons oyda, dos o tres anys.*

Interrogatus a qui ho ha hoyt dir. *E dix que a·n Sòria e d'altres, mas que no li recorden.*

Super septimo articulo interrogatus. Et dixit se nichil scire.

Super VIII° interrogatus. Et dixit se nichil scire.

Super VIII° interrogatus. Et dixit que, *ell testimoni, encontrà tres vespres ha passats poch més o menys mossèn Galceran d'Avinyó, de nit entre VIII e VIII° ores al carrer de la Cuyrateria de Terragona armat ab espasa e broquer.*

Super aliis interrogatoriis fuit interrogatus et super ipsis dixit se nichil scire.

Eadem die deposuit ut sequens.

Discretus³⁹³ Matheus Dalmenara, presbiter beneficiatus in Sede Terracone, testes citatus, iuratus et interrogatus, dicere veritatem quam sciat de hiis super quibus interrogabitur.

Et primo fuit interrogatus super primo, secundo, tertio, quarto, quinto. Et dixit super ipsis se nichil scire.

Super sexto interrogatus. Et dixit que, *ell testimoni, non sab altri qui haia sostengut vet sinó mossèn Pere Ciprià prevere.*

Interrogatus si sab, *ell testimoni, en quina manera lo dit Pere Ciprià ha sostengut lo dit vet. Et dixit que, ell testimoni, per hoyda dir sab que a la muller d'en Sòria foren furtades certes robes e que feu fer certes letres de vet e tots digmenges excomunicaven e denunciaven aquell o aquells qui aquelles robes tenien o havien furtades e que après dos o tres anys fonch trobat que mossèn Ciprià ho havia fet e de fet ne fonch ponit e restituit aquelles robes o sexanta florins per aquelles e X culleres d'argent a la dita Soriana.*

³⁹³ Matheus d'Almenara, presbiter, al marge.

Interrogatus si sab, ell testimoni, lo dit mossèn Ciprià durant e estant en lo dit vet celebràs missa. E dix que fonc tots digmenges e tots dies que bé li venia car, ell testimoni, tostemps lo veha celebrar que per allò no se n'estech.

Super aliis articulis fuit interrogatus. Et dixit super ipsis nichil scire.

Die lune XXIII novembris de anno predicto a nativitate Domini Millesimo CCCC° Quadragesimo Nono, Reverendus Dominus Episcopus et visitator, suam continuando visitacionem, interrogavit testem sequentem.

Gabriel Garriga³⁹⁴, clericus simpliciter tonsuratus, sartor civitatis Terracone, qui iuravit ad Sancta Dei Quatuor Evangelia suis manibus corporaliter tacta dicere veritatem, sciat de hiis super quibus interrogavitur.

Et primo super primo, secundo, tercio articulis interrogatus. Et dixit ad omnia se nichil scire.

Super quarto articulo interrogatus. Et dixit *que bé és veritat que be ha dos o tres anys que, ell testimoni, ha vist jugar capellans e-y ha jugat ab ells, mas que no-n records degú sinó mossèn Anthoni Simon ab qui, ell testimoni, ha jugat dins una casa que ell tenia logada d'en Francesch Comes, notari que és en la Plaça de la Quartera, de Terragona.*

Interrogatus a quin joch jugava, ell testimoni, ab lo dit Anthoni Simon. E dix que a daus e a rifa.

Interrogatus qui havia ab ells com jugaven. E dix que molts dels quals li acorden en Treginer, en Christòfol de Fornells, e un que estava ab mossèn Mayol, lo qual ha nom Prats que jugava ab ells tots e més hi venien a jugar e amirà mossèn Galceran d'Avinyó e Anthoni Simon, lo dormitorer.

³⁹⁴ Gabriel Garriga, al marge.

Interrogatus *si, ell testimoni, jugà ab lo dit Anthoni Simon una vegada o moltes e ve jugar los sobredits una vegada o moltes. E dix que Vjarès li donà que, ell testimoni, no jugàs sinó una vegada ab lo dit Anthoni Mas que vehí, ell testimoni, que lo dit Anthoni Calders³⁹⁵ hi venien jugar sovín.*

Super quinto, sexto, septimo et octavo interrogatus. Et dixit super eisdem se nichil scire.

Super VIII° interrogatus. Et dixit *que està en veritat que, ell testimoni, ha hoyt dir en Johan Rocha, prevere que com va a matines hi va armat ab calces, flandes e cuyraces e lança e cervellera.*

Super X^o, XI^o³⁹⁶ et alis capitulis predictis interrogatus. Et dixit super eisdem se nichil scire.

Fol 24r

Die martis vicesimaquinta mensis novembris eiusdem anni Millesimi Quadragesimi Quadragesimi Novi dictam visitacionem continuando dictus Reverendus Dominus Episcopus et visitator interrogavit venerabilem et discretum Iohannem Bover, clericum beneficiatum in ecclesia Terraconense.

Quisquidem Iohannes Bover iuravit ad Sancta Dei Quatuor Evangelia suis manibus corporaliter tacta dicere veritatem ad hiis super quibus interrogavitur.

Et primo fuit interrogatus *si, ell testimoni, coneix mossèn Johan Castell prevere. E dixit quod sic.*

Interrogatus *quin hom és de quina lenga. E dix que un hom és que és petit e de lenga francesca.*

Interrogatus *ha hon fa residència. E dix que en la esgleya de Sant Just de la ciutat de Barchinona, fa residencia com servescha allí hun benifet e que posa en casa d'en Pere Ferrer, hostaler al carrer de na Canuda.*

³⁹⁵ *Damunt dit, afegit a dalt la línia*

³⁹⁶ *Capitulo interrogatus. Et dixit, ratllat.*

Interrogatus si sab, ell testimoni, hon és estat ho és beneficiat lo dit Johan Castell. E dix que era beneficiat en la esgleya de Valls e segons lo dit Castell ha dit a, ell testimoni, poch dies ha moltes vegades l'a pregat que, ell testimoni, fes que lo dit Castell cobràs lo dit benifet que ell havya acomenat a mossèn Johan d'Albarratzí ab pactes següents, çò que lo dit mossèn Barratzí li hagués a prestar al dit Castell cinquanta florins e com no li n'hagués donats sinó vint, que ell dit Castell volia cobrar los restants XXX florins del dit Castell donar³⁹⁷ a, ell testimoni, una taça d'argent per sos treballs.

Interrogatus si, ell testimoni, sab que algun altre o sàpia en lo dit pacte. E dix que mossèn Ramon Sagarra beneficiat en la dita esgleya-

Fol 24v

Esgleya de Valls dix a, ell testimoni, que si matés e que fes que lo dit Barratzí li donàs los trenta florins restants e que fes que lo dit Castell callàs e, ell testimoni, dix que n'faria çò que poria.

Interrogatus si mossèn Sagarra hauria dit a, ell testimoni, que mossèn Albarratzí ne hagués de aquesta matèria ab ell dit Segarra³⁹⁸ et dix que hoc car lo dit Sagarra dix a, ell testimoni, que mossèn Castell hauria dit al dit Segarra que n'havia parlat ja ab mossèn Albarratzí e que mossèn Albarratzí hauria per que lo cap d'aytal que ell dit Albarratzí faria matar lo dit Castell qui deya tals coses e que ja lo dit Albarratzí era estat en Barchinona ab quatre per matar-lo e que no l'havia trobat e més dix que sabia que la senyora Regina havia escrit al dit Barratzí que tornàs lo benifet al dit Castell a instància del dit Castell.

Interrogatus si, ell testimoni, sab que algú sia entervengut en aquell pacte dels cinquanta florins. E dix que mossèn Castell havia dit a, ell testimoni, que tercera persona havia haguda entre lo dit Albarratzí e lo dit Castell volia que, si fes scriptura e que lo dit Albarratzí li respòs que be se'n podia fiar ab ell.

³⁹⁷ Il·legible a causa d'una taca

³⁹⁸ Parlat, afegit a dalt la línia.

Valls

Die veneris XVI mensis ianuari predicto Anno a nativitate Domini Millesimo CCCC° quinquagesimo dictus Reverendus Dominus Episcopus, suam continuando visitacionem accessit ad ecclesiam maiorem ville de Vallibus et ibidem facta oracione ut et moris visitavit dictam ecclesiam et clerum in hunc qui sequiter modum.

Primo enim visitavit Scrattissum Corpus Dominicum, et reperit fore reconditum in quadam custodia *d'aram* deaurata, fuit repertus unnus cuquet niger in dicta custodia.

In sacrario in quo reconditum dicte custodie sunt aliquae³⁹⁹ taranyine tamen erat sub clave.

Postea visitavit crismalia et reperit bene est in quodam cofreti fusteo cum clave.

Visitavit etiam fontes babtismales et reperit fore sub clave tamen cohopenorium et poter factum et sunt in eo diverse taranyinis defluunt⁴⁰⁰ quod quamibuscumque in aqua pro formamine dictarum fontum.

In⁴⁰¹ alia visita fuerit inventum adaptari dictum foramen, sub pena interdicti que pena postea fuit mutata ad viginti quinque libras et tenerique prorogatus, et etiam non est factus.

Mandavit Dominus Visitator quatenus⁴⁰² fiat cohopenorium hunc.

Visitavit⁴⁰³ inde altare maius et reperit aram fore fractam in tribus partibus, sunt corporalia, quatuor mape, cohopenorium resecatum, duo candelabra ferrea, crux, pallium in frontali, sunt quatuor lampadas coram dicto altari, quatenus una est fracta, quatuor candelabra ferrea magna cum cereis, item quatuor cerei magni. Mandavit .

³⁹⁹ *Aracnee*, ratllat.

⁴⁰⁰ *Et in aqua [...] inter aliquae inmundicie*, afegit a dalt la línia.

⁴⁰¹ *Videatur in alia visita*, al marge.

⁴⁰² *Faciat*, ratllat.

⁴⁰³ *Altari maioris*, al marge.

Visitavit inde orceola et reperit fracta que fuit de stagno. Mandavit .

Est calix argenteus cum patena sine tovallola, dixit dominus Gabriel Bastana, vicarius, quod a tempore quo ipse est vicaris citra non habuit tovallolam.

Fuit interrogatus dominus Gabriel Bastana si habet Constituciones que debent publicari in ecclesiam. Et dixit quod ipse non habet nec vidit a tempore quo ipse est vicarius.

Mandavit quod iocalia hostendantur et examinentur cum inventario de ipsis per operatorios factos et etiam quod fiat inventarium de novo.

Iam⁴⁰⁴ in alia visita fieri sic fuit mandatum sub certa pena videatur.

Fol 70v

Ecclesia est in litigio inter honorabilem Iohanem Balcebra qui possidebat dictam Ecclesiam ex una parte et Iohannem Roig, ex alia parte et dictus Iohannis Balcebre est apud Curiam Romanam et non est qui reddatur rationem pro eo.

In⁴⁰⁵ dicto altari maiori est beneficiatus Anthonius Marti presbiter, absens, citetur ut hostendat et cetera.

Postea⁴⁰⁶ visitavit capellam et altare Sancte Marie, in quo sunt beneficiati Reverendus Dominus Gondissalvus Episcopis et visitator predictus Petrus Güell, presbiter, presens, Matheus Pelegrí, Christoforus de Lobets, Anthonius Iohannis Bellot, Iohannes Barral, Iohannes Solsona Bordell, de Montblanch, absentes et Melchior Avella, presens, Petrus Huguet, absens, Garsias Bonet, absens, et Bernardus Venrell, absens.

Mandavit presentibus beneficiatis predictis quod hostendat titulos capibrevia inventaria dotalias hinc ad Carniprivium proximo instans, sub pena viginti librarum, Melchor Avella hostendit collacionem et possessionem tantum Ludovicus Bellot frater ipse citetur et probatur dicti Anthonius Iohannis Bellot hostendit collacionem et inventarium.

⁴⁰⁴ Videatur, al marge.

⁴⁰⁵ Citetur, al marge.

⁴⁰⁶ Capellam Sancte Marie, al marge.

Absentes⁴⁰⁷. Mandavit citari ut hostendat et cetera.

Dictum altare est bene ornatum in lineis. Habet provideri de ornamentis altari maiori.

Mandavit fieri cohoptium in dicto altari.

Videatur⁴⁰⁸ in alia visita in qua fuit aliqua mandata et non fuit impleta.

Fol 71r

Postea⁴⁰⁹ visitavit altare Sancti Margarite quo providetur de ornamentis sacristie sunt fiende due linee, fuit inventum in alia visita operaris dicte ecclesie quatenus intra duos menses ipsas ferent, sub pena centum solidorum, non fecerunt, videatur in alia visita.

Mandavit etiam dictus dominus visitator.

Sunt ibidem beneficiati Iohannes Petri, presbiter, Iacobus Farnós, Iohannes Bartholomei, Michael Carbonell⁴¹⁰ absentes a dictam visita Anthonius Huguet presens Stefanus Monge, absents. En⁴¹¹ Blascho d'Alcover, absentis citetur.

Docuit pro eo⁴¹² in loco de Vallosello die XXVIII ianuari dicti anni discretus Melchor Avella, presbiter, collacionem datum a XXX Ianuari anno M^oCCCC^o trigesimo tertio et inventarium factum in villa de Vallibus XXIII aprilis anno anno M^oCCCC^o quadragesimo quarto.

Est ibi dominus Anthonius Jordà tanquam procurator Iacobi Farnos sunt sibi iniustum quatenus hostendat titulos. Ítem, sub pena centum solidorum hinc ad diem dominica proxima docuit collacionem factam anno M^o CCCC^o XX° et capibrevium factum anno vicesimosecundo et etiam docuit inventarium non potuit habere institutionem licet fecerit diligenciam quod fecit públicare pluries litteram monitoriam et cetera, ecclesiam de Vallibus.

⁴⁰⁷ Citetur, al marge.

⁴⁰⁸ Videatur, al marge.

⁴⁰⁹ Altare Sancti Margarite, al marge.

⁴¹⁰ D'Anthonius Gual, escrit i ratllat afegit a dalt la línia.

⁴¹¹ Citetur, al marge.

⁴¹² Videlicet predicto Anthonio Huguet, afegit a dalt la línia.

Sunt in dicto altari coreacea et tres mape resecae ara corporalia et candelabra duo.

Deficit crux⁴¹³.

Iohannes Petri hostendit collacionem dicti sui benefici datum et racione, die quinta mensis septembris Anno a nativitate Domini M° CCCC° XLVII°. Item inventarium de redditibus, item dicti sui benefici actum in villa de Vallibus XIII ianuari, Anno a nativitate Domini M° CCCC° quinquagesimo et clauso per discretum Berengarius Besant, notarium.

Visitavit⁴¹⁴ inde altari Beate Marie Iacobi et Salome in quo est copertorium sunt quinque mape, est ara in uno cantono rasa, corporalia perforata, crux, duo candelabra, pallium lantia sed non ardet, calix argenteus cum patena tamen est magnus inuctus in fine cum f[...]. Madavit [...]trari presentes et quon non celebratur in eodem donech fuit adeptatus, sub pena decem librarum.

Habet vestimentum album bombatinum albam cum manitis resecatas, et singulo fracto. Mandavit adaptari hinc ad festum Pasce, sub pena decem librarum.

Habet aliud vestimentum sericeum depictum cum stola manipulo et amitu.

Habet missale parvum.

Habet duo pallia sericea deaurata.

Fol 71v

Sunt in dicto altari beneficiati Iacobus Basset et Bernardus Barçaló, presentes. Mandavit quatenus hostendat titulos. Item hinc ad diem dominica proxima, sub pena decem librarum discretus Bernardus Barçalo predictus hostendit⁴¹⁵ facere inventarium.

Item⁴¹⁶ visitavit altare Sanctorum Blasii et Salvi in quo sunt duo beneficiati Garriga⁴¹⁷ et Iohannis Barratzí, presens, sunt in dicto altari tres mape coreaceum, pallium, duo candelabra ferrea, ara fracta, corporalia, calix argenteus cum patena, unum vestimentum

⁴¹³ *Campanella etiam deficiut, ratllat.*

⁴¹⁴ *Sancte Marie, Iacobi et Salome, al marge.*

⁴¹⁵ *Collacione dixi quod non tenetur, al marge.*

⁴¹⁶ *Altari Sancti Blasii, al marge.*

⁴¹⁷ *Absens, afegit a dalt la línia.*

album bonbacinum cum manicha resecata in alba adeptetur, unum missale, unum pallium sericeum, depictum, una mapa sericea cum picturis argentes et lividis.

Videt⁴¹⁸ hic esse due lampades et non est nisi una que non ardet. In alia visita iam fuit inventum quatenus facerent alia et non fecerunt videatur.

Mandavit quod docent, et cetera.

Discretus Iohannes Barratzí dociit collacionem.

Est⁴¹⁹ in dicta ecclesia capella quadam instituta per n' Armengola bene ornata, vestimentis duobus, uno feriali et alio festivali, duobus calicibus argenteis cum eorum patenis, duobus missalibus, candelabris, duobus ferreis, campanella, pallio sericeo cum auro, nullus est beneficiatus, sunt misse que per tabulam celebrantur.

Mandavit Comunitati Presbiterorum quatenus hostendat institutionem dicte capelle hinc ad Carnisprivium, sub pena decem librarum.

Mandavit ponere cordula in campanella, sub pena centum librarum.

Est in dicta capella cereus unus [...] in fornimento ferreo coram altari dicte capelle.

Fol 72r

Visitavit⁴²⁰ inde altare Sanctorum Anthonius et Mecarii est beneficiatus Petrus Julià, absents, valet quindecim libras quas habet super monasterio Populeti, tres linee coreaceum, ara in modico lesa⁴²¹.

Deficiunt calix, vestimentum, corporalia, crux, orceola, campanella.

Est lampas sed non ardet, videatur in alia visita.

⁴¹⁸ *Videtur*, al marge.

⁴¹⁹ *Capella instituta per n' Armengola*, al marge.

⁴²⁰ *Altare Sanctorum Anthoni et Macharii*, al marge.

⁴²¹ *Citetur*, al marge.

Visitavit⁴²² altare Sancti Iacobi in quo sunt quatuor mape, copertorium lineum, duo candelabra, crux, campanella sine corda. Mandavit poni, sub pena centum solidorum hinc ad octo dies proximos.

Habet⁴²³ duas lampadas dirutas et non ardent, iam alia visita fuerit inventum et cetera, videatur.

Sunt in dicto altari quatuor beneficiati alter est Bernardus Barçaló, presens, sub invocatione Omnium Sanctorum, habet vestimentum, missale et corporalia et unum cereum.

Est⁴²⁴ alius beneficiatus Manuel Argentona presbiter, absens, hostendat et cetera.

Est⁴²⁵ etiam alius beneficiatus Raymundus de Segarra, absens, hostendat et cetera.

Est⁴²⁶ etiam alius Iohannes Fuster, presbiter, absens citetur ut hostendat.

In⁴²⁷ alia visita fuerit aliqua ordinata qua factam non fueri, videatur.

Fol 72v

Visitavit⁴²⁸ inde altare Sancti Mathie in quo sunt beneficiati Guillelmus Brunet, presens, et Petrus Ripoll, absens⁴²⁹, et habent comunia ornamenta.

Dictus Guillelmus Brunet hostendit collacionem et inventarium.

Sunt in dicto altari IIIor lines, pallium, coreacea, corporalia, ara, calix argenteus cum patena argentea fracta, urceola, missale, vestimentum completum.

In⁴³⁰ alia visita fuerit ordinatum quod en Ripoll deponeret centum solidos et cetera, videatur et cetera.

⁴²² *Altare Sancti Iacobi*, al marge.

⁴²³ *Videatur*, al marge.

⁴²⁴ *Citetur*, al marge.

⁴²⁵ *Citetur*, al marge.

⁴²⁶ *Citetur*, al marge.

⁴²⁷ *Videatur*, al marge.

⁴²⁸ *Altare Sancte Mathie*, al marge.

⁴²⁹ *Citetur*, al marge.

⁴³⁰ *Videatur*, al marge.

Mandavit Dominus Visitator dictis beneficiatis quatenus ad solidus pro libri reficiant calicem et patenam, sub pena decem librarum hinc ad festum Pasce.

Non est lantea nec crux.

Mandavit hostendi collacionem et cetera.

Deinde⁴³¹ visitavit altare Sancti Salvatoris in quo est beneficiatus Bernardus Prats presbiter, absens, reperit quatuor lineas, copertorium et coreaceam, arcam corporalia est coram dicto altari artificium, lantee sed non est in forma citetur ut hostendat et cetera. Die XXIII februari, in villa Montis Albi, hostendat collacionem tantum.

Pro⁴³² omnibus ut dicitur servit comunitatis, hostendat licenciam, et cetera.

Fol 73r

Visitavit⁴³³ corum et invenit bene esse in libris necessariis est religandus Legenderum Sanctorale et in aliquibus locis reperandus. Mandavit reperari hinc ad festum Sancti Iohannis, sub pena decem librarum.

Constituciones non sunt nec officium Beate Tecele. Mandavit .

Visitavit⁴³⁴ inde ecclesiam que est reparanda in teranyine et in volta que est super la grafa iam in alia visita fuerit mandatum et nichil extitit factum videatur.

Mandavit Dominus Visitator quod in coro fiat una tabula ad modum de feristol ut teneantur librum prout alia iam ibi facta.

Deficiunt bordons. Mandavit .

Visitavit abbaciam et bene reperat esse in omnibus.

Deinde⁴³⁵ visitavit ecclesiam Sancti Michelis in qua sunt tria altaria, unum sub invocacione Sancti Michelis in quo est beneficiatus Anthonius Gual, presbiter, absens.

⁴³¹ *Altare Sancti Salvatore*, al marge.

⁴³² *Hostendat*, al marge.

⁴³³ *Provideatur ne layci intrent*, ratllat.

⁴³⁴ *Videatur*, al marge.

⁴³⁵ *Ecclesia Sancti Michaelis*, al marge.

Aliud vero altare est sub invocacione Sancti Petri, in quo est beneficiatus Iohannes Loret, absens.

Aliud vero altare est sub invocacione Sancti Laurenti cuius est beneficiatus Raymundus Natalis, absens.

Citentur⁴³⁶ ut doceant et cetera.

Dicitur⁴³⁷ quod in eis nullum fit servicium.

Fol 73v

In altari Sancti Michaelis sunt tres linee, ara, candelebrum, crux.

In⁴³⁸ aliqua visita fuit aliqua mandata que non facta fuere.

Ecclesiam⁴³⁹ est discoperta in uno capite. Fuit mandatum in alia visita et cetera.

In altari Sancti Petri sunt tres linee et ara fracta.

Visitavit⁴⁴⁰ inde ecclesiam Sancte Anne dicte ville in qua sunt duo altaria, unum sub invocacione Sancte Anne et aliud sub invocacione Sanctis Crucis, que obtinet mossèn Porta, absens⁴⁴¹.

Sunt in dicto altari Sancte Anne quatuor lines, corporalia, ara, duo candelabra, manutergium, missale parvum sed cecum in aliquibus locis. In alia visita fuerit mandatum reperari reperetur ut hinc ad festum Resurreccionis proxima instants, sub pena decem librarum, fiat coreaceum hinc ad festum Sancti Iohannis, sub dicta pena.

Deinde visitavit altare Sancte Crucis, in quo sunt IIIIor linee, ara, unum candelabrum.

Deficit crux et coreaceum.

Est campanilla et lantea, sed non ardet .

⁴³⁶ *Citentur et cetera*, al marge.

⁴³⁷ *Videatur*, al marge.

⁴³⁸ *Videatur*, al marge.

⁴³⁹ *Videatur*, al marge.

⁴⁴⁰ *Ecclesia Sancte Anne*, al marge.

⁴⁴¹ *Citentur*, al marge.

Sunt unita predicta beneficia. Mandavit per dictum beneficiatum fieri unum vestimentum completum et calicem argenteum hinc ad unum annum, sub pena decem librarum.

Ecclesia in aliquibus locis defluit aqua. Mandavit adaptari intra dictus tempus, sub dicta pena.

Fol 74r

Deinde visitavit ecclesiam Beate Tecele in Castro Archiepiscopali constructam est male in lineis et ornamentis ara est fracta.

Est⁴⁴² beneficiatus Guillelmus Fet, clericus, servitor comendator Monthesioni, citetur ut doceat et cetera.

Ecclesia⁴⁴³ est interdicta amquo tempore citra et ideo nullum fit servicium, valet centum sexdecim solidos in redditibus.

Die sabbati XVII ianuari de anno predicto Millessimo Quadrigentessimo Quinquagesimo, continuando dictam visitacionem dictus dominus Episcopus visitavit Ecclesiam Beate Marie Magdalenis, cuius ecclesie est administrator universitas dicte ville in quoquidem ecclesiam sunt tria altaria alterum sub invocacione Beate Marie Magdalenis cuius est beneficiatus Iacobus Solsona, presbiter, presens, alterum altare sub invocacione Sancte Lucie et alterum sub invocacione Santi Macharii, et isti duo non habent redditus providentur de iocalibus sacristie ecclesie dicte ville unacum dicto altari Sancte Marie Magdalenis cum in eis celebratur.

Sunt bene in lineis fuit inventum dicto Iacobo quatenus hostendat collacionem, inventarium, capibreviam et institucionem dicti sui benefici hinc ad Carnisprivium, sub pena decem librarum.

Ecclesia⁴⁴⁴ est recorreda in tabulata. Mandavit et cetera.

⁴⁴² *Citetur*, al marge.

⁴⁴³ *Provideatur*, al marge.

⁴⁴⁴ *Videatur in alia visita*, al marge.

Visitavit⁴⁴⁵ inde ecclesiam Beate Maria del Lledó extra muros dicte ville constructam in quia sunt tria altaria scilicet altare Beate Marie, altare Sancte Anne et altare Sancti Honorati.

In altari Beate Marie sunt duo beneficia que obtinent Simon Bru, prior, dicte domus, qui ibi resident, sunt duo calices argentei, unum pulcrum missale, in aliis vero ornamentis et vestimentis bene est, tamen corporalia sunt valde tecata et resecata⁴⁴⁶, tamen bene verum est quod dictum altarem etiam estat indecent et inmunde cum grandis pulveribus.

Fol 74v

Ista beneficia sunt annexa fratribus certis pactis sed inter fratres sunt subiceti dicto Reverendo domino Archiepiscopo in omni lege diocesana.

Visitavit inde altare Beate Anne in quo deficit coreaceum. Mandavit fieri hinc ad festum Pasce, sub pena decem librarum.

Ecclesia et domus que est ad latus dicte ecclesie bene sunt.

Visitavit inde hospicium quod est beneficiorum durorum institutorum pro Reverendi Domini Episcopum, en Citgó, in ecclesia dicte ville de Vallibus, *algorfa* dicti hospici est minatur ruyna. Mandavit .

Deinde⁴⁴⁷ visitavit hospitale dicte ville in quo reperit octo lecta in una domorum, cum matelasis bantraminibus et raubis.

Item in domo mulierum sunt duo lecta cum raubis ad ea necessariis.

In camera presbiterorum est unum lectum cum eius raubis.

Item est breviarium pro presbiteris.

Item sunt otto cerei qui deserviunt ad associandum corpora decedencium pauperum in dicto hospitali.

⁴⁴⁵ *Ecclesia del Lladó, al marge.*

⁴⁴⁶ *Mandavit fieri hinc ad carnisprivium sub pena viginto solidorum, al marge.*

⁴⁴⁷ *Hospitale, al marge.*

Item est bene coquina cum suis apparatus.

Fol 75r

Visitavit inde domum scrivanie contractum ville de Vallibus que domus tenetur pro Rector dicte ville unacum dicta scribania ad censum quindecim librarum barchinonenses quolibet anno certo termino solucionarum, quoquidem domus minatur ruyna in cohopena sua que est fisa in multis locis. Mandavit reparari per Rectorem hinc ad festum Sancti Iohannis Bapstise ad cognicionem nostri operis sub per nos eligendi, sub pena decem librarum.

Eadem⁴⁴⁸ die dictus Dominus Visitator manuit et requisivit semel secundo, tercio et peremptore ac pro omnibus dilacionibus seu edictis dub pena excomunionis Anthonius Piquer, administratorem hospitali dicte ville, presente, in ipsum in his scriptis promulgavit et protulit quatenus pro totum presentem diem det et ponat compota dictus hospitale in posse suo et reddat compotum dicte administracionis.

Facta obediencia et facta visitacionem in hospitali ut superius est tactum dictus Dominus Visitator revocavis predictam.

Visitavit⁴⁴⁹ inde hospicium beneficiorum Sanctorum Blasii et Salvi que obtinent mossèn Johan Barratzí et Garriga, clericus [...] ruynam et est in aliquali parti discopertum et iam dirrutum super qualibus con que [...] fuerunt Petrus Cassenyach et Anthonius Armengol, ex eo quod domus eorum font contigue et propter dictam dirrucionem sunt in ruyna.

Mandavit et cetera.

Fol 75v

Venerabiles Iohannis Safortea, Anthonius Pascalis et Bernardus Plana, iurati ville de Vallibus, Anthonius Asam, Iacobus Serra et Anthonius Piquer, presbiteri honorabili dicte

⁴⁴⁸ Nunc per tunc, al marge.

⁴⁴⁹ Hospicium beneficiorum Sanctorum Blasii et Salvii

ville, interrogati super articulis visitacionis iurarunt pro Dominus Dei et eius Sancta Quatuor Evangelia manibus suis corporaliter tacta dicere veritatem quia sciat ut sequitur.

Et primo dixerunt quod bene fit officium et serviter ecclesie in omnibus.

Item dixerunt Bernardus Plana quod ipsis vidit quoddam instrumentum quo Iacobus Basset facit de *tornes* a mossèn Barçaló, Sanctorum librorum baptismalis⁴⁵⁰ et dicit quod est super permutacione quam fecit dictus Basset *ab lo dit Barçaló* de quo e dit ipsis testes quod est simonia.

Item dixerunt que mossèn Güell *prevere segons han hoyt dir te dos libres de nigromàntia*.

Item dixit Iacobus Serra quod ipsem audivit dici a Iacobo filio suo quod erat in cameram dicti Güell et erat ibi quidam liber et dictus filius suus legit in dicto libro sequencia verba videlicet *peron dels corporals* et quod dictus Güell incontinenti videns quod dictus Iacobus legebat dictum librum repit ipsum de manu ipsius Iacobi ita quod nichil amplius potuit legere.

Item dixerunt quod viderunt ludere in platea ad texillos *mossèn Johan Solsona e a mossèn Anthoni Gual preveres de Valls*.

Item dixerunt quod viderunt ludere ad tabulas *mossèn Anthonius Huguet, prevere*.

Item viderunt ludere *a la pilota mossèn Gual e mossèn Solsona*.

Fol 76r

Item dixerunt *que segons mestre Alberth de Puig, metge havia dit al dit Jachme Serra dins en la capella de Sant Johan de la Seu de Terragona, mossèn Güell prevere, Rector de Vallmoll era regular per tant com lo dit Güell usava de medicina sens licència de la senyora Regina et cetera*.

Item dixerunt *que ha vist jugar en les carreres a les costes dels speciers a daus e dins astafa mossèn Segarra prevera*.

⁴⁵⁰ Escrit parcialment a dalt de la línia

Item dixerunt que lo senyor bisbe visitador té bestiar altre mercaderies, e segons han hoyt dir.

Item dixerunt que mossèn Segarra mossèn⁴⁵¹ Solsona e mossèn Gual preveres e mossèn Barratzí han jurat de Deu jugant en alts mans com son fallons.

Item dixerunt quod en Bernat Roig e en Gabriel Roig⁴⁵², reneguen e blasfemen de Déu e los sants molt sovín en joch.

Item dixerunt quod dici audiverunt quod mossèn Solsona e mossèn Gual, preverea, són anats da nit armats, hoc encara de dia.

Item dixerunt quod mossèn Anthoni Bello⁴⁵³, per una lança mantinent botant donà a un home de càrrega appellat Matheu Ferrer e li passà l'escut e ab vegada hagué questió ab un appellat Ramon Martí e li donà bastonada.

Item viderunt que mossèn Barratzí prevere staria armat ab cuiraja a la abadia durant la questio de la abbadia.

Fol 76v

Item dixerunt que és fama pública que mossèn Johan Solsona, prevere, se jau ab una dona, muller del tintoré, e ab na Grossa, e ab na Rudona, e de aquesta se diu que ha una filla e que-s trobà una nit per la casa de la dita tintorera i que n'hac gran remor.

Item dixerunt que és fama pública que mossèn Güell se jau ab la amiga de Jachme lo sastre e exí matex entra cautelosament dins la casa de na Berthomeua, que està a la plaça per la dita rahó

Item que mossèn Bernat Barçaló té una dona en la casa de la qual és difamat la qual dona⁴⁵⁴ e és de mala fama, hoc encara se diu que n'acuyll la filla de la dita dona e juga ab ella.

⁴⁵¹ Johan, afegit a dalt la línia.

⁴⁵² Germans, afegit a dalt la línia.

⁴⁵³ Prevere, agegit a dalt la línia.

⁴⁵⁴ No fa plor als amichs, ratllat.

Item han hoyt dir que mossèn Huguet, prevere, totes hores que-s vol ha a sa voluntat la dita amiga d'en Jachme lo sastre.

Item han hoyt dir que mossèn Ballot es difamat de una dona e que per aquella rahó és fora de la vila de Valls.

Item dixerunt que mossèn Johan Pons és difamat de una dona maridada, muller d'en Johan Aldareny.

Item dixerunt Iacobis Serra et Johan Saforteu audiverunt dir que mossèn n'Albarratzí era difamat de una viuda que fonch muller d'en Ferrer Palmer.

Item dixerunt que han vist ballar lo Rector de Vallmoll mossèn Gual, mossèn Johan Solsona, mossèn Huguet, mossèn Sagarra, en festes de Santa Maria d'agost e de Sant Johan.

Item han vist ballar a mossèn Solsona en noces e com bé li venia a vesprades e a matinades.

Fol 77r

Item⁴⁵⁵ dixerunt dictus Bernardus Plana que ell, com a marmessor de mossèn Horriach, que era beneficiat del benifet que ara possehex mossèn Johan Solsona, ha tornades huyt lliures al dit mossèn Solsona que com del dit benifet, e no sab què les ha fetes.

Testes

Die lunie XVIII mensis ianuari discretus Guillelmus Brunet, presbiter beneficiatus in ecclesia ville de Vallibus, testes qui iuravit ad Sancta Dei Quatuor Evangelia manibus meis corporaliter tacta dicere veritatem quam stat super articulis visitacionis de quibus interrogabitur prout sequenter.

Et dixit quod vidit ludere a les taules e a la gresca a mossèn Johan Solsona e més ha vist jugar segons la dona de Visarès a les taules a mossèn Anthoni Huguet a la plaça.

⁴⁵⁵ *Item dixerunt quod mossèn Johan Solsona, ratllat.*

Item dixit quod dici audiverit *que un francès se clamava de mossèn Johan dAlbarratzí per rahó de un benefici que li han dat, çò és que mossèn Segarra e mossèn Anthoni Bellot deyen al dit Johan Barratzí: vos sou beneficiat tant com lo Gatnau o francès volrè e era-hi present mossell Rector de Valls, lo qual respòs que ell, dit Rector, lo li havia donat com aprocertidor del dit Gatnau, justament e santa.*

Item dixit *que, ell testes, ha hoyt que deien devant mossèn Anthoni Huguet que ell, dit Anthoni Huguet, tenia ovelles o bestiar envers Puigtinyós a miges, e no sab com, e que lo dit Huguet responia dient que ver era.*

Item dixit quod dici audivit *que mossèn Bernat Barçaló és difamat de una dona que està ab ell dit Barçaló de Montblanch.*

Item dixit se dici audivisse quod Iohannis Solsona, presbiter est difamatus e inventus cum quadam domina vocata la Tintorera que quidem ascendit in sua domo ad quam scala quam secum duxerat et quod baiulus invenit eum.

Item dixit quod vidit ripudiare dicti *en Solsona* e Anthonius Huguet e mossèn Avella e mossèn Gual.

Item dixit *que mossèn Johan Solsona, prevere, ha pres huyt lliure de cabal al benefici de na Albanella en la Esgleya de Valls instituït, les quals ha rebudes dels béns d'en Johan Horriach, qui les tenia de cabal del dit benefici e mes lo cabal de XXX seus censals que-l dit benefici rebia sobre la masia d'en Brug(u)eres los quals ha rebuts per mans d'en Johan Berenguer o del dit Brug(u)eres.*

Fol 77v

Item dixit *que en la esgleya de Valls segons los capellans que-y ha e segons los benifets que-n sèn se vinten es celebren poques misses car mossèn Barçaló e mossèn Johan Solsona ne-y en vides los altres de Sent Johan ençà non han celebrat, e que lo Dia dels Morts estigueran IIII que no celebraren aquell dia dels quals són mossèn Solsona e mossèn Barçaló, los altres dos sols mossèn vicari de la dita esgleya.*

Interrogat⁴⁵⁶ quines almoynes se han dat en la vila ne per qui. Et dixit que la almoyna d'en Pere Soler, prevere, que és a puncelles a maridar e que en Cabrer té lo testament. Item los beneficis d'en Roger de Miralpeix que són instituït(sic) en la esgleya de Valls, són tenguts donar tots anys cascadu diner dies dels IIII. Item pres en pa cuiyt a pobres a la porta dela esgleya d'en FF[...], ha molt i quasi XXX anys que nos fa.

Item de Madona Armengola per puncelles a maridar.

Item de Madona Escanya a puncelles.

Item de Madona Agosta a puncelles.

Item d'en Anthoni Cellers per a puncelles e per l'obra del spital.

Item de Madona Cellers en drap e puncelles, són sexanta sous.

Item lo bací dels pobres vergonyants.

Item de la almoyna dels scolans d'en Citjó⁴⁵⁷.

Item la almoyna d'en Matheu Vaya que dona la meitat dels preveres que són V sous.

Item per Madona Armengola V sous.

Item d'en Bernat de Segarra prevere V sous en pa. Tot açò donen los preveres.

Die martis XX ianuari, in villa de Vallibus, Franciscus Cases dicte ville medio iuramento fuit interrogatus quas raubas tenebat, item testes de beneficio Beate Marie quo obtinet Matheus Pelegrí. Et dixit fore verum quod nec tenebat cetera instrumenta, missale, vestimentum dicti benefici et quod omniam supradicta tradidit Petro Benet, presbitero, procuratori dicti beneficiati.

Post hec eadem die dictus Reverendus Dominus Visitator quod non potere habere ratio de predictis arrestavit et in secresto prosuit redditus permitents predicto beneficiato et suo beneficio tam debitas que de cetero deductis servitute et omnibus dicti benefici in posse discreti Iohannis Petri, presbiteri, procuratoris dicti Mathei, beneficiati presentes.

⁴⁵⁶ *Super elemosinis*, al marge.

⁴⁵⁷ Des de Madona Armengola fins als escolans, una clau els engloba i està escrit *Són administradors la vila*.

Die⁴⁵⁸ vero martis XX mensis ianuari eiusdem anni Millessimi CCCC Quinquagesimi, dictus dominus Episcopus visitator accessit ad ecclesiam Beati Anthoni ville de Vallibus et visitavit altare Beate Barbare⁴⁵⁹ cuius est beneficiatus Iacobus Solsona, presbiter, presens in quoquidem altari sunt coreacea, linee VII, crux, pallium.

Et cum ibi esset presens frater Leonardus Petrus Guillelmi, comendator dicte ecclesie, protestatus fuit quod per hanc visitacionem altare huiusmodi non fiat premidicum sue religioni et ecclesie quimeo in suo remaneat iure sicut ante cum sit totaliter subiecta nullo medio sue ordini factum et domino nostro pape.

Et dictus Dominus Episcopus et visitator dixit quod, pro hanc visitacionem, non interdit facere per iudicium dicte ecclesie nec ordini predicto primo salvat sibi ius cum pretestacione quod prepositer hoc iura dicti Reverendissi Domini accesit, non preiudicent quod non salva remaneat et illesa sicut ante.

Testes

Die mercurii XXI predictorum mensis et anni, discreti Bernardus Barçaló et Petrus Güell, presbiteri beneficiati in ecclesia ville de Vallibus, interrogati super articulis visitacionis medio iuramento ad Sancta Dei Quatuor Evangelia totum manibus corporaliter tacta testificarunt ut sequitur.

Et primo dixerunt videlicet dictis Bernardus Barçaló quod audivit dici ab honor Johanne Balcebre Rector de Vallibus⁴⁶⁰ quod mossèn Brunnet e mossèn Ballot de Vallibus presbiteri, iuramentum et sacramentum fecerunt quod non facerent perticione beneficiorum absencium ecclesie de Vallibus donech ipse Rector veniret de Barchinona, et non obstante dicto iuramento ipsi fecerunt dictam particionem. Exposit cum ipse Rector revenit de Barchinona et fuit in villa de Vallibus ipse testis audivit quod dictis Rector

⁴⁵⁸ *Altare Beate Barbare quod est in ecclesia Beati Anthoni de Vallibus, al marge.*

⁴⁵⁹ *Quod est ibidem escrit a dalt*

⁴⁶⁰ *Quod est ibídem, afegit a dalt la línia.*

dixit eisdem ude *no havien fet sagrament que no farien lo partió fins jo fos vengut de Barcelona e haven·ho fet e que farà lo sagrament.*

Fol 78v

Et dominus mossèn Guell dixit que *hoy dir a·n Segarra, prevere de la dita vila, estant en lo cor de la Esgleya maior de la dita vila en presència los altres preveres de Valls que mossèn Castell beneficiat del benifet havia al dit Segarra que mossèn Albarratzí prevere dela dita vila li havia trencat segrament.*⁴⁶¹

Item dixit mossèn Guell que *hoy dir a mossèn Ramon Segarra prevere beneficiat en la Esgleya de Valls presents los altres preveres com mossèn Johan Castells, francès, olim beneficiat del benifet que huy mossèn Albarratzí obte en la dita Esgleya com lo dit mossèn Barratzí haver trencat sagrament rahó per que lo dit Barratzí havia preveres ab sagrament donar a ell sit Castell cinquanta florins e no li n'havia donats sinó trenta.*

Item ⁴⁶²dixerunt mossèn Güell ⁴⁶³que *han hoyt dir a mossèn Anthoni Gual prevere de Valls com se provara massa e es manifest com mossèn Barthomeu Arbones beneficiat en la Esgleya de Vallmoll del benifet que era d'en Dionís Terré té lo dit benefici per simonia e li costa trenta florins.*

Item dixerunt se dici audivisse *a·n March Viñes, carnicer d'Alcover, que mossèn Albarratzí husava de males arts segons diu un jove que és de Vinaxa que està a Alcover per scolà.*

Item dixerunt que⁴⁶⁴ *mossèn Segarra e mossèn Jachme Solsona, mossèn Gual, mossèn Johan Solsona, preveres de Valls, han jugat a daus en la plaça de la vila de Valls e en altres jochs e lo dit mossèn Bernat Barçaló ho ha hoyt dir de mossèn Huguet, e lo dit mossèn Güell ho ha axí matex vist del dit Huguet.*

Item dixit dictus mossèn Güell que, *ell testimoni, ha hoyt dir que mossèn Anthoni Gual devia a la dècima e que celebrava estant excomunicat per la dita dècima.*

⁴⁶¹ Tot aquest paràgraf està ratllat amb una línia ondulada i incomplet.

⁴⁶² *Super beneficio simoniatico de Vallemolli*, al marge. A baix d'aquesta nota hi ha una lletra G.

⁴⁶³ *E mossèn Bernat Barçaló*, afegit a dalt la línia.

⁴⁶⁴ *Ells testes han vist*, afegit a dalt la línia.

Item dixerunt *que mossèn Huguet e mossèn Albarratzí compren bestiar o-l fan comprar e mercadejen.*

Fol 79v

Ihesus

Alcover

Die iovis XXII supradictorum mensis et anni, dictam visitacionem exercendo dominos Reverendus Dominus Episcopus et visitator accessit ad locum de Alcoverio et facta oracione ut more , visitat ecclesiam et rectorem ut sequitur.

Et primo visitavit Sacratissimum Corpus Dominicum quod reperit fore reconditum in quadam capcia eburnea, bene et honorifice recondita in sacrario sub clave.

Est quedam custodia di lautono, intus quam est capsula argentea in qua portatur Corpus Domini ad infirmos.

Visitavit inde crismalia et reperit recondita in quodam cofreto fusteo sine clave recondito in dicto sacrario.

Visitavit inde fontes baptismalis et reperit sub clave tamen in cohoptorio et sanit alique *teranyines*, propter eius vetustates. Mandavit fieri de novo fuit ad festum⁴⁶⁵, sub pena de CC librarum.

Urceole sunt de stagno et immunda.

Visitavit inde altare maius dicte Ecclesie quod est sub in nomine Beate Marie in quo sunt quatuor linee, orcea, corporalia, duo candelabra ferrera, crux, duo calices argenti cum eorum patenis, duo vestimenta cotidiana completa in aliquibus pertibus resacata.

Rector⁴⁶⁶ huius ecclesie est vicarius Bernardus Serra, presbiter, in decretis bacallarius, presens, fuit sibi inventum quatenus hostendare collacionem , inventarium, capibrevia, dispense sanctionem et alia ad que teneatur hunc in crastinum per totum diem, sub pena viginti librarum.

⁴⁶⁵ *Pasce*, afegit a dalt la línia.

⁴⁶⁶ *Require sub signo tali + in folio sequenti retro*, al marge.

Sint coram dicto altari pendentes quinque cerei et ad quibus latum duo cerei magni, est etiam rotulus cum multis lanternis.

Die XXIII dictorum mensis et anni dictus venerabilis Bernardus Serra Rector docuit cura animarum ecclesie de Alcoverio habitatori honorabile dominus Petrus Oller vicarius Reverendissimus Domini Cardinalis. Datum Terracone XV madii Anno XXXVI^a et possessionem dicte Rectorie datum in loco de Alcoverio die VIII madii dicti anni. Item capibrevium per dictum Rectorem factum die XXVIII iulii anno XLII°. Item inventarium per ipsum Rectorem VIII mensis madii anno XXXVI.

Fol 80r

Est⁴⁶⁷ in dicta ecclesia capella Sancti Blasii, in suo altari quam visitavit in quoquidem altari sunt III^{or} linee, corporalia cum duobus foraminibus, ara fracta per medium, pallium coreaceum, duo candelabra, calix argenteus cum patena, vestimentum album bombatinum completum, campanella sine corda.

Deficit crux, lampas.

In dicto altari est beneficiatus Bernardus Agràs, presbiter, presens fuit sibi iniunctio ut hostendat institutionem, capibrevium, inventarium, et collacionem in crastinam per totam diem, sub pena decem librarum. Hostendit dictus Bernardus Degràs collacionem, institutionem, inventarium eadem die.

Deinde visitavit altare Sancte Lucie in quo est beneficiatus Gavaldà, clericus, absens, servit parroco discretus Bernadus Agràs, presens, presbiter, sunt in dicto altari III^{or} linee, copertorium, corporalia perforada, pallium lineum depictum duo candelabra ferrea, crux.

Deficiunt lampas et campanella et missale et calix et urceola.

Est vestimentum sericeum depictum completum cum singulo fracto et mutato et amitus cum cordulis mutatis et casulla depicta sericea.

⁴⁶⁷ *Capella Sancti Blasii*, al marge.

Hostedat licenciam de servendi dictus Bernardus dicto beneficio huius pro totam diem castrina sub penam decem librarum.

Hostendit licenciam deservendi dicto beneficio dictus Bernardus d'Agràs eadem die.

Valet dictus beneficium XVII librarum cum dimidia.

Visitavit inde altare quod est in eadem ecclesiam sub invocacione Sanctorum Iohannis Bapstite et Sancte Margarite quo obtinet Poncius Bonpar presbiter, absens, valet in redditus quatuordecimas libras, sunt IIIor linee, ara, corporalia per totum perforata, coreacea, pallium, duo candelabra ferrea, calix, argenteus cum patena duo vestimenta completa bonbacina cum missale votum campanella sine corda.

Deficiunt crux et lantia.

Servunt pro dicto beneficiato absente Petrus Monparler, presbiter, fuit sibi iniustum ut hostendat licenciam per totam crastinam diem, sub pena decem librarum.

Fol 80v

Visitavit⁴⁶⁸ inde altare Sancti Iohannis Evangeliste quo obtinet Iohannis Monparler, clericus, absens, servit pro eo Petrus Monparler, presbiter, eius frater, hostendat per totam crastinam diem licenciam deservendi, sub pena decem librarum hostendit dictam licenciam.

In dicto altari sunt coreaceum, quatuor linee, corporalia, ara, pallium, duo candelabra ferrea, calix argenteus cum patena, unum vestimentum bonbacinum completum, campanella, est cereus pendens coram dicto altari.

Deficiunt crux, urceola.

Hostendit parroco Petrus Monparler collacionem et inventarum. Non habet capibreviam.

Visitavit missale vetus altaris maioris dicte ecclesie et reperit in te igitur veto defectus.

Item visitavit missale novum dicti altari et reperit duodecim defectus en lo Te igitur

⁴⁶⁸ *Altare Beati Iohannis evangeliste. Citetur, al marge.*

Item visitavit missale benefici Beati Iohannis Babtiste quod obtinet Poncius Bonpar et reperit in deo en lo Tegitur, unum efectum tantum.

Item visitavit missale Sancti Blasi in quo reperit septem defectus.

In⁴⁶⁹ dicto altari maiori sunt duo beneficiati Petrus Bonpar, presbiter, residens de beneficio instituto per Eymericus de Prats nulla habet ornamenta quo est vintum cum beneficio instituto per venerabile Iohanem Abrini. Docuit dicta die collacionem et in alia visita fit mencio qualibet hostendat dispensacionem et unionem sibi fatam ut possit obtinere ipsum beneficium in alio quod obtinet in ecclesie Sancti Michelis, in quod docuit inventarium et capribrevium autenticum.⁴⁷⁰

Est aliud beneficium per Guillelmum Lobet quod obtinet Guillelmus Masdeu presbiter, absens.

Fol 81r

Ecclesia bene illuminatam lampadibus et cereis per sacristanos dicte ecclesie, est bene in ornamentis et in libris

Item est bene firma et campanile idem

Sed epistolerium est reparandum et psalterium, legendarium, Sanctoralem, legendarium dominicale sunt religandi. Mandavit quod religentur fuit ad festum Sancti Iohannis Babtiste proxime instants, *sub pena* decem librarum.

Die⁴⁷¹ veneris XXIII predicto mensis et anni dictam visitacionem continuando visitavit ecclesiam Beate Michaelis que est parrochialis ecclesia et providetur de ornamentis ecclesie maioris in qua sunt tria altaria, unum sub invocacione Beati Michaelis, et tantum iste providetur de dictis ornamentis ecclesie maioris est bene in lucis et aliis.

⁴⁶⁹ Hi ha una + al marge, tal i com s'indicava en la pàgina precedent.

⁴⁷⁰ Mandavit quod hostendat provisionem et unionem inventarium et cetera, al marge.

⁴⁷¹ Ecclesia Sancti Michaelis, al marge.

Sunt⁴⁷² in dicto altari beneficiati Petrus Bonpar et Petrus Monparler, presentes, et Iacobus Segrera, absens. Mandavit presentibus quod hinc et per totam crastina diem hostendant titulos, capibrevia, inventaria, intituciones, sub pena decem librarum.

Die veneris predicta dictus Petrus Bonpar docuit collacionem dicti beneficii. Datum Terracone die XVIII novembris anno Domini MCCCC secundo proximum inventarium per ipsum factum de iuribus dicti beneficii. Actum in loco de Alcoverio XVIII iunii anno MCCCC tercio. Item capibreviam factam in anno MCCCCXXVII^o.

Petrus Monparler habet calicem argenteum, vestimentum unum, et duo missalia. Hostendit dictam diem collacionem, dicit quod deperdidit inventarium et quod iam hostendit in alia visita, dicit quod non habet etiam capibrevium.

Item ⁴⁷³ Petrus Monparler habet hospicium dictus Dominus Visitator quod minatur ruinam. Mandavit adaptari in omni sui parte necessaria et male firma hinc ad unum anum, sub pena decem librarum.

Item ⁴⁷⁴ Iacobus Segrera habet hospicium et ortum. Visitato dicto hospicio et orto. Mandavit reparari coquinam et cameram que est in dicta coquina totaliter dirruta hinc ad unum annum, sub pena decem librarum.

Fuit parroco Petrus Monparler hostendat hunc et per totam crastinam diem litteram licencie deservendi. Hostendit dicta die dictam licenciam.

Fol 81v

Aliud⁴⁷⁵ est ibi altare Sancti Laurentii, vacans. Est in litigio. Fuit in dicto altari quatuor mape, coreacea, crux, candelabrum et ara. Est interdictum in dicto altari non celebratur a novem mensibus citra pretextum interdicti.

Habet calicem argenteum cum patena, vestimentum completum, habet etiam missale ut dicitur est in alia visita.

⁴⁷² *Citetur, al marge.*

⁴⁷³ *Videatur in alia visita, al marge.*

⁴⁷⁴ *Vidi in alia visita, al marge.*

⁴⁷⁵ *Altare Sancti Laurentii, al marge.*

Aliud etiam est altare Beate Marie Magdalenis in quo est beneficiatus Melchor Vital, presbiter, absens servit pro eo Petrus Monparler, fuit sibi mandato quod hostendat licenciam servendi dicto beneficio. Sunt in dicto altaria, coreacea, tres linei, corporalia, candelabra.

Non habet ornamenta. Videatur in alia visita et provideatur.

Ecclesia bene est per totum.

Visitavit inde hospitalis dicte ville in quo fuit quinque lecta.

Fol 82r

Testes

Venerabilis Iohannes Ferrer baiulus pro Reverendissimo Domino Terracone Archiepiscopo loci de Alcoverio Guillelmus da Gras, Matheus Gras et Stefanus Lobregat, iurati dicti loci Alcoverio qui medio iuramento pro ipsos prescrito ad Sancta Dei Quatuor Evangelia eorum manibus corporaliter tacta dicere visitavit quam sciat super interrogatoris visitacionis de quibus fuerunt interrogati ut sequitur.

Et dixerunt quod dici audiverunt quod a discreto Guillelmo Ollers, presbitero in platea ville de Alcoverio, dum vivebat. *Que deya que lo robaum mandat denant tot hom en la plaça et que deya que mossèn Bernat Serra qui llavors estava en lo dit loch i ara és Rector li havia a dar certa quantitat per no com ell dit Ollers havia dats dos benifets al dit Serra, los quals són lo benifet de Santa Maria Magdalena et de Sant Lorens units e construïts en la Esgleya de Sant Lorenç e non podia haver diners e que lo-y negava lo dit Serra.*

Item dixerunt quod *han vist jugar* Poncium Bompar, presbiterum in placea dicti loci *a daus ab lo capellà Simon de Terragona e més l'an vist jugar a scachs.*

Item dixerunt *que han hoyt jurar al rector de Alcover jurar per lo Cos de Déu.*

Item dixerunt *que la Rectoria, no saben com sinó que abans que fos Rector lo dit Serra, tenia arrendada la Rectoria per noranta lliures i que lo Rector se pagava los arcàrrechs que après la hagués ab dos cents florins de responsis.*

Item dixerunt que han hoyt dir que lo capellà Bonpar, appellat Pere Bonbar, porten correges d'argent.

Item dixerunt que han hoyt dir que lo capellà Bonpar Monparler era jurat dins casa de na Philipa, e que lo marit per lo matí tocà a la porta e lo dit Monparler sorti per casa d'en Plana e perquè la porta de la dita casa d'en Plana era tencada en forrellat apart de fora una dona qui passava per lo carrer li hac obrir, e ha tres o IIII anys.

Fol 82v

Item dixerunt que han hoyt dir que en Solsona lo capellà u fa ab la filla d'en Jachme Gerona.

Item dixerunt que lo Rector arrenca lo punyal coura en Johan Poculull cridant-li: porch. Et que si haguts lo dit Poculull tengut punyal haguera mort lo dit Rector o l'altre a ell.

Item dixerunt que n'Anthoni Monparler, menor de dies, hac només ab lo dit Rector e vengueren a mala espècia.

Item dixerunt que lo Rector hagut gran brega ab mossèn Albarratzí et mossèn Aleu, prevere, que eren vicaris seus fins arrencar punyals, e que lo Rector e mossèn Albarratzí se abregaren e que mossèn Albarratzí lo contà en terra al Rector e que lo Rector prengué VII canalobres per donar a mossèn Albarratzí e que mossèn Aleu trach lo punyal e que dix per honor de Déu: Si vós vos moveu -dient-ho al Rector- jo-us daré una punyalada. Et hoc dici audiverunt.

Item dixerunt que ara novament los ha dit mossèn Solà, vicari per ço com ells hagueren hoydes dit que lo Rector havia hagudes mans ab ell dit vicari e mossèn Sola e, ells testimonis, complayent est que los dits vicaris se n'anassen, eren anats per mitigar lur dissensió a la Abbadia que ell dit vicari no aturaria ab lo dit Rector no contribuiria ab ell encara que li donàs cent florins ni tota la Rectoria que por li faria que no vengues qualque jorn a mala spècia ells testimonis diguen al dit Sola e per que qui és estat qual lo dit Sola rector e diu que lo Rector li era vengut ab tanta de celera ab gran continents a la porta de la cambra de el dit vicari qui tallava aranges per fer confits i hans desonreats any e an Sola dient-nos: poràs traydors que-s se n'anassem e jurats de Deu

greument e és ab mal continent vengut fins a la porta ja dita que si en sola tengueran punyal que·s foren aquí confirmats, emperò en Solà feu la faria molla que no estava sinó com nos ajonollant e yo llavors mis-me en mig.

Fol 83r

Item dixerunt que lo capellà Monparler e lo capellà Bonpar ballen a noces de llures parentes e mossèn Solsona arreu.

Item dixerunt que lo Rector stava en la Abbadia, vengut a ell la muller d'en Guillem Girona, orb, e digui-li: mossènyer, per reverència de Déu, vengui confessar e combregar a mon marit, car se vol morir. E que lo dit Rector dugué albergant lo dit per Déu: no-i nec, que primer nos dinarem que tots dies vol confessar, e la dita dona respòs e dix: ara via sobre vostre ànima –deia. E se n'anà, e lo dit Girona, com lo dit Rector fonch dinat, fonch mort que no poch confessar ne combregar de que après lo fill de moart hac gran contenció ab lo dit Rector e com lo soterraven dehia lo dit son fill: O de mesquí, e per colpa del Rector, mon pare és mort sen confessar e combregar e fer ordes de cristià.

Item dixerunt que moltes festes no han diacha e sotsdiacha axí com deuen haver e açò per tant que lo Rector deya als jurats de la vila qui li dehien ude mossènyer e per que no-nch ha huy diaqua e sotsdiacha e lo dit Rector dehia sols paraules: No m'en cur jo a fer. E ells, dits jurats replicaven dient ude: Mossèn e vos no n'haveu ordenar açò, vos ho deveu ordenar dir. E ell dehia: No n'he jo a fer ne-ls ho he a dir, car los capellans de la esgleya saben que fan a fer, e ells dits jurats dehien: vos los deveu emprar, que·s vesten a diacha e a sotsdiacha e no deveu voler que se sequescha escàndoll, e lo dit Rector deya que no-u faria ne may ho volch fer e un dia que la professo ja n'anava, los jurats hageren a fer vestir lo capellà Pons Bonpar, per vestir a diacha.

Item digueren que degun frare non vol venir per preicar ne en altre manera, per ço com lo dit Rector no-ls vol acullir e que han hoyt dir a Mestre Puig que may ell ho degun frare del seu monastir si vendrà mentre ell sia Rector e més com han hoyt dir al dit Rector que mai havia qui ha trobat ne introduit que lo Rector haia acullit en la abbadia lo senyor archabisbe e per aquesta rahó com ells cuyden haver frare non han.

Item dixerunt que en la correcció dels parroquians és negligent e que mai ha gitat depúg de la esgleya encara que no-s confessen. Emperò que algunes vegades los diu: Per que no-s confessau sinó no us gitaré de la esgleya. E que ells responen: com nos confessaren que nonch poch aturar degun frare.

Item dixerunt que lo Rector ha establít un tros de terra que vagava a-n Monsoriu, que fonch de n'Amorós.

Super alis nichil dixerunt scire.

Testis

Iohannis Çabater habitator loci de Alcoverio qui interrogatus super interrogatoriis visitacionis medioiuramento ad Sancta Dei Quatuor Evangelia manibus sivilis corporaliter tacta dixit super ipsis scire ut sequitur.

Et primo dixit que mossèn Pere Bonpar, prevere, se fa metge e fa medecines e que ha hoit dir que pren un ou de gallina rossa e que ab aquell hou fa certes medecines ab les quals es fa venir dones aquelles que-s vol e que convoca diables e que n'es pública veu e fama e que ha un fill de una dona que deyhen na Philipa e que ara ha nom lo fadrí Gabriel Bonpar e que està ab lo dit Pere Bonpar.

Item dixit que ha vist jugar lo capellà jove Bonpar aquesta e que ha jugat ab ell tres mes de set vegades e han vist jugar mossèn Johan Solsona de Valls, prevere.

Item dixit que han hoyt jurar lo Rector de la vila de Alcover lo Còs de Déu e lo cap e açò mateix han vist e hoyt jurar al capellà jove Bonpar.

Item dixit que ha vist armat de nit lo capellà Bonpar jove e encara de dia armat ab una pilota en la mà e ab bona cuyraça.

Item dixit que lo capellà Bonpar jove és difamat de moltes dones e que-l trobaren ab una dona que ha nom na Philippa e que un vespre segons ha hoyt dir la baté gratament per ço com la dita dona so feya sola.

Item dixit que mossèn Serra, rector de Alcover, fonch difamat de una dona na Queralta e que lo-i trobaren.

Item dixit que mossèn Cerdà, capellà, és difamat de la muller d'en Guillem Cerdà d'Alcover.

Item així mateix ha hoyt dir que mossèn Sala, qui ara és vicari d'Alcover, és difamat ab la dita muller d'en Guillem Cerdà.

Die sabbati XXIII ianuari eiusdem anni.

Testes

Petrus Munter, Gabriel Monparles et Anthonis Vinnes, habitatoris loci de Alcoverio, qui medio iuramento ad Sancta Dei Quatuor Evangelia per ipsos predictos deposuerunt super articulis visitacionis sub forma sequenti

Et primo dixerunt quod dici audiverunt a-n Miquel Cerdà, cunyat d'en Pau Brigunyós, lo qual obtenia un benefici instituit en la Esgleya de Sant Miquel sots invocació de Santa Maria Magdalena, lo qual huy obté mossèn Melchor, vicari de Costantí, que si ell parlava que ell metria en mal any lo dit Melchor com ell sabia en quin títol tenia lo benifet de Santa Maria Magdalena e tantost que fonch feta la punició del benefici ja dit, ha seguit o renunciat lo benifet a mossèn Melchor serà noví, ell lo-y esmenera`de fet ara com lo dit Pau és estat noví, lo dit Melchor li ha dita la missa e és estat per mig e per tot en les nocés.

Item dixerunt que en Gabriel Bonpar feya ab un ganivet que ficava en una taula ab un rotlo males arts e que han hoyt dir que n trehia de un libre d'en Pere Bonpar, prevere, que ho feya per ço que trobàs naran una taça que hi havien levada d'argent e que dix que ho havia en Gonart Segui per migà d'aquell art.

Item dixit Gabriel Monparler que ell entrevengué e fonch present un dia que mossèn Guillem Cellers e mossèn Bernats Serra, ara rector de Alcover, parlaven dient lo dit Guillem Cellers al dit Bernat Serra: sapiau que yo he arrendat tot quant he em he adefexir de tot quant he comnpraume l'aubert e yo dar-vos lo meu benifet que he, que no vull res al mon car de tot quant ha al mon me vull defuxir, e de fet lo dit Serra li comprà l'alberch e li donà lo dit benifet com ni com no dix que non sab e que li donà de vijares que lo dit Serra lo tingué fins que fonch Rector, el tornà al dit en Cellers.

Item dixit Petrus Munter que ell, estant batle o lochtinent de batle d'Alcover se segui que segons lo dit Rector se clama que havien furtats huytanta florins e certes joyes que n'Asbert de Passanant dixà a ell, dit Pere Munter, que lo dit Passanant trobaria lo que havia perdut lo dit Rector o li havien furtat si u volia veure que pujàs ab ell lo dit lochtinent e vourian la veritat. E que de fet ell dit Munter se'n pujà en la abadia, lo dit Rector e lo dit Passanant foren en una cambra de la abbadia lo dit Rector e lo dit Passanant e ell dit testimoni a sos vijares n'Aulesa e aquí lo dit Passanant present tots hac un tellador e ficà hi un ganivet e fem certes serimònies ab caneles dient: Que per Deus⁴⁷⁶ Sent Pere e per Sant Pau, et cetera, dix que ho havia fet en Johan Pocolull, fill d'en Pere menor de dies de que seu ayda seguir gran estal car lo dit Pocolull vench un vespre ab al portal de la Abbadia ab ballesta. E dix que si lo hagués trobat lo dit Rector que l'haguera mort.

Item dixerunt que mossèn Pere Bonpar usa de medecina.

Item dixerunt que han vist jugar en Johan Solsona prevere de Valls e en Ponç Bonpar, prevere de Alcover.

⁴⁷⁶ Deus, afegit dalt la línia.

Item dixerunt quod dici audiverunt *que lo Rector de Montreial, estant vedat, ha celebrat e que ho hoyent domine mossèn Pere Monparler a-n Gustí Roig.*

Fol 85r

Item dixerunt *que n'Anthoni Voltor e sa muller ha ben cinch anys que estan vedats.*

Item dixerunt *que en Pere Terrina ha sostingut gran temps ver e que no saben si encara és vedat emperò vulgue-l vehen entrar en la esgleya e que⁴⁷⁷.*

Item dixerunt *que en Jachme Revestall del dit loch és vedat prop de dos anys e que lo crehedor li beneficia per fer-lo absolve e que no n'ha volgut fer lo dit Revescall e ell dit Pere Munter entervengué entre lo dit Revescall e lo que tenia vedat e pregà lo dit Revescall que se absolgués e que no n'ha volgut fer.*

Item dixerunt *que lo Rector mossèn Serra jura granment per lo cap e per lo cor de Déu e molt sovin.*

Item dixerunt *que mossèn Pere Monparler, prevere, ha jurat moltes vegades per lo cap e lo cor de Déu.*

Item dixerunt *que lo Rector no fa molt ha haguda una gran discrepància ab los vicarys gens e que són venguts a mala espera e que hagué moviments d'armes segons ha hoyt dir.*

Item dixit Petrus Munter *que n'Anthoni Sent Pere vench a comprar vi a la abbadia e aquí dins la abbadia era en Pere Loret, qui és en consanguinitat ab lo dit Mossell Rector e aquí mateix si seguí aquella hora entre los dits n'Anthoni Sent Pere e lo dit Loret contenció e batiment o morrades que lo dit Loret donà al dit Anthoni Sent Pere a qui era dins la Abbadia en Miquel Gavalda qui vehé totes aquestes coses e lo Rector pres lo dit Miquel e mes-lo dins la segrestia e feu-li jurar aquí sobre un libre missal o avengelister que ell no diria allò que havia vist així com era estat, ço és que lo dit Loret hagués batut lo dit Anthoni Sent Pere mas tot per lo contrari. E que lo dit Miquel respongué dient o lo sacrament que-n faran fer que-n serà, e lo Rector respòss e dix: no curs que yo te*

⁴⁷⁷ Text incomplet.

n'absolch. E aquí lo n'absolgué. E dix que li donaria quatre florins e quen fes aixi e tot açò sab ell per relació del dit Miquel Gavaldà e encara huy demana lo dit Gavaldà al dit Rector los dits quatre florins que diu que no·ls li vol donar.

Item dixerunt quod dici audiverunt *que mossèn Francesc Resolenes, succentor*

Fol 85v

de la Seu de Terragona menter vinya, donà a mossèn lo Rector de Alcover e comenà vuit sous o dos florins que·ls donàs en una gonella a la muller d'en Bernat Roig d'Alcover, ferrer, e que lo dit Rector no ha curat de fer-li gonella ne de donar-li la quantitat, mas que ha donat o venut a la dita dona o a son marit o li ha fiat forment e se ha aturats los diners.

Item dixerunt *que lo capellà Bonpar, appellat Ponç Bonpar, han hoyt dir que·s vanava que ell no podia jaura cascun vespre que·s volia ab cinch dones del dit loch e encara que ho feya a una fadrina d'aquí mateix.*

Item *que lo capellà Monparler és difamat de na Philipa, e que un dia li entrà en casa e hagut axír per altre casa que li estava al costat.*

Item *que un fill ha d'altre dona appellada na Philipa.*

Item dixerunt *que mossèn Bernat Dagràs ha gran temps fonch difamat ab una dona muller d'en Johan Esgleyes e que n'ha segons dien una filla.*

Item dixerunt *que en Miquel Gavaldà los ha dit que una fadrina qui és filla d'en Jachme Girona ha dit al dit Miquel que ella és prenyada d'en Johan Solsona, prevere, e que lo dit Solsona se era offert al dit Miquel Gavaldà que donaria al part de la dita fadrina vuit florins per despesa de la fadrina, que faria en son partaratge per menar-la abans⁴⁷⁸ entangués perquè fos pus secret.*

Item dixerunt *que una dona appellada na Noya segons és estat a ells dit és entervenguda e és estada missatgera entre lo Rector e la muller d'en Barthomeu Bella, çò es que lo*

⁴⁷⁸ A on en altres parts hon, afegit a dalt la línia.

Rector jagués carnalment ab la dita na Bella e que de fet los avengué que la dita dona na Bella anà a l'ort de la abadia per complir lo acte e lo Rector no-y fo, emperò que si-

Fol 86r

-trola mossèn Melchor⁴⁷⁹ que era vicari seu e la dita na Noya demanà al Rector que li donàs la correja d'argent que ell dit Rector li havia promesa, e que lo Rector no la li ha volguda donar.

Item que lo Rector, donant salispassa, basà la muller d'en Johan Esglesies, menor, segons dix en Jachme Ripoll, escolà qui la portava la caldereta de la aigua beneyta.

Item dixerunt que ell dit Rector se vanava que en tota la vila no havia sinó dues o V dones hoc encara barallant-se ab certes dones. Ho dehia públicament.

Item dixerunt dicti Petrus Munter et Anthonius quod que lo Rector de Alcover és difamat de la muller d'en Guillem Cerdà e que ja era difamada de mossèn Jachme Cerdà, emperò que après que mossèn Cerdà sen es anat del dit loch d'Alcover que lo Rector le se ha apropiada e entre e ix molt sovint en la Abbadia, e que la han vista deslugada e la se'n ha mesa en sa cambra de la Abbadia, hoc encara que s'enconre ab mossèn Sala, vicari, huy seu per gelosia d'ella e que ell dit Anthoni Vives ha hoyt dir a mossèn Sala, vicari, que ell dita a la dona dita dona que no-n entràs, emperò que lo dia present la han hoyda parlar dins la Abbadia e que és comara del dit Rector.

Item dixerunt que lo Rector entemps passat se jehia ab la muller d'en Pere Totesaus, e es deya que n'havia un fill, lo qual ell dit Rector no-l gosà betejar e vol batejar en Pere Bonpar prevere.

Item dixerunt que mossèn Jachme Cerdà, prevere de Vallmoll, olim vicari del dit Rector, és difamat que ell tota forma quant se volia jehia ab la muller d'en Guillem Cerdà, e per ço com la cosa descobria se n'ès hagut anar.

⁴⁷⁹ Vidal, afegit a dalt la línia.

Item dixerunt *que lo dit Rector e mossèn Albarratzí, com lo dit Albarratzí estava a vicari ab lo dit Rector diverses vegades, vengueren a grans contencions e discòrdies e que moltes vegades són venguts a les mans.*

Item dixerunt *que mossèn Sala vicari és difamat de la dita na Serdana.*

Item dixerunt *que en Pere Gombau ha XV que no fa habitació ab sa muller.*

Item dixerunt *que en Gerona morí a culpa⁴⁸⁰ que no confessà ne combregà segons longament damunt és estat que lo Rector no-n volch anar, que dix que es volia dir e no-n fonch anat lo dit Gerona fonch mort.*

Fol 86v

Item dixerunt *que lo Rector porta correga d'argent.*

Super aliis dixerunt se nichil aliud scire.

Raurell

Eadem ⁴⁸¹ die dictus Reverendissimus Dominus Espiscopus et visitator accessit ad locum de Raurello et fecit oracionem in ecclesia dicti loci, que est suffraganea ecclesie loci de Alcoverio. Visitavit dictam ecclesiam in altari eius fecit copertorium lineum et alia ornamenta bene et honorifice excepto quod ara est fracta in cornu est ibi pulcrum missale mixtum.

Visitavit inde fontes babtismales et reperit bene sub clave.

Partes qui est propter fontes est reparanda *de guix*. Mandavit reparari hinc ad festum Natalis, sub pena decem librarum.

⁴⁸⁰ *Del Rector, afegit dalt la línia.*

⁴⁸¹ *Ecclesia de Raurello, al marge.*

Testes

Venerabilis Bernardus de Plicamanibus, domicellus, dominus de Raurello, Anthonius Rosselló iuratus, Ferrarius Fortuny et Iacobus Plana⁴⁸² dicti loci testes qui medio iuramento deposuerunt super articulis visitacionis sub forma sequenti.

Et dixerunt primo quod in servitute ad quod dictus Rector tenet bene fuit contenti quod ipse tenen optimos vicarios.

Verum conclamarunt se de Rector iamdicto qui tempore Quadragesime non tenet ibi fratrem ad audiendum et confessare habitatores dicti loci ut tenet et regni siverunt super hys ori dictum visitatorem provideri.

Fol 87r

Item dixit dictus venerabile Berengarius de Plicamanibus quod Rector de Alcoverio, quam qui nunc est ante quod haberet dictam Rectoriam, *hagué un benifet qui era de mossèn Cellers per via de scrivanya, car a son parer li recordà que lo dit Rector e donà o XV lliures o trenta florins primers al dit en Cellers per que renunciàs lo benifet que ell dit en Cellers obtenya e qu-ell lo hagués axí com lo hagué e que, ell testes, que hoy dir al dit en Cellers après que gues clamava molt del dit mossèn Serra que dient que ell li havia feta bona companyia e lo dit mossèn Serra li feya a ell mala companyia e, ell testes, fonch present en lo contractar⁴⁸³ que lo dit en Serra feu ab lo dit mossèn Cellers del dit benifet que obtingué.*

Item dixit que, *al seu vijares, segons ha hoyt dir també se ha hagut ab simonia un altre benifet que aquí matex obtingué emperò dix que no li acordà açò be.*

Item dixit que *lo Rector que huy és se jahia segons que ell matex dit Rector ha dit a, ell testes, ab la muller d'en Bonpar que es comara de ell dit Rector la qual lo dit Bonpar son marit l-a volgut matar per que li trobà uns punyets que lo dit Rector li donà verts, demanant-li d'on los havia haguts.*

⁴⁸² Et Matianus Folch, afegit a dalt la línia.

⁴⁸³ e pacte, afegit <a dalt la línia.

Item dixit *que axí mateix se és jagut ab una altra sua comara lo dit Rector que ara és muller de un çabater que està a Costantí e que, ell testes, hoy ha acompanyat algunes vegades.*

Item dixit *que après que lo dit mossèn Cellers ha renunciat*⁴⁸⁴.

Die lunis XXVI mensis ianuari anno predicto deposuint testis seguens.

Iohannis Aran, loci de Alcoverio, testis iuratus et interrogatus dicere visitatem quam saudit *noudit* vel audiverit super interrogatoris visitacionis huiusmodi.

Et dixit *que recordà a, ell testes, que llavors era ben jove que segons era fama llavors pública mossèn Guillem Cellers, que era beneficiat en la església de Sant Miquel, donà vos benifets ahunits, la un sots invocació de Sant Lorenç-*

Fol 87v

l'altre de Santa Maria Magdalena a mossèn Bernat Serra, llavors vicari e ara Rector de la Esgleya de Alcover per dits que rebé del dit mossèn Serra e que après ha hoyt dir al pare de, ell testes, que era present en la plaça del dit loch d'Alcover que per que lo dit Serra no li atenyà al dit Guillem Cellers los pactes que per la dita rahó eren entre ells convenguts cridà granment lo dit Cellers dicit altament devant lo dit Bernat Serra: viafora, que'n robà. E que per aquella rahó, ell testes, qui era de linatge e al qual se pertanyia lo dit benifet moch gran bandositat, en moriren dos homes e'n foren molts nafrats.

Item dixit *que entorn quatre anys ha que lo Rector damunt dit feu venir a, ell testes, a la Abbadia e li dir: senyor n'Aran, molt me merevell de vos que de mi que són de la terra e tench mos parents, volgués haver vestram obtate e los hagués del benifets d'en Cellers e de un ratallat ço és de mossèn Melchor, lo qual llavors estava per vicari ab ell dit Serra no vullau haver vestram obtat en haver lo benifet, lo qual testes, que l'ha comprat e s'és*

⁴⁸⁴ Tot aquest text està ratllat.

venut e, ell testes, respòs dient que ja estava massa a sa casa e que sens lo dit benifet viuria com havia ja viscut.

Item dixit que lo dit mossèn Serra Rector és gran jurador e gran renegador car un dia, ell testes, si esdevench per certs actes que havia fet ab ell en hoy grans juraments e moltes altres vegades ho ha hoyt e que ha hoyt dir que recura lo cap an Terrina ab una barra.

Item dixit que, ell testes, ha hoyt dir an Joha Allesa que lo dit Bernat Serra, Rector, se jehia ab la muller d'en Pere Loret, lo qual Pere Loret era fill consanguini ab lo dit Rector, e ella era comara del dit Rector, e n'hach un fill, e axí matex se jehia ab la muller d'en Ponç Bonpar e que donà dos florins a la muller d'en Bernat Roig que passava devant la porta de l'ort de la Abbadia hon lo dit Rector era per que hi entràs en manera que lo-y fes a la dita dona, li respos cridant: anau en porcas que jo-u dire a mos amichs. E de fet ho dix públicament.

Item dixit que és difamat de na Queralta e que encara hi ve a la Abbadia e axí matex és difamat d'en Noylla, que es comara del dit Rector que tots jorns entra en la Abbadia.

Fol 88r

Item dixerunt que un hom que havia nom Gerona morí per colpa del dit Rector sens confessio e fer ordes de tèstia, car la muller del dit Gerona anà al dit Rector e li dix que anàs per confessar son marit e que era hora de missa com lo-y deya, e après hi tornà com fonch dita missa e que no-l volch anar lo dit Rector que la dona li hagués dit moltes vegades que estava molt mal e que no-n volch anar.

Eadem predicta die deposuerunt testes seguentes.

Venerabili e discreti Thomas Solà et Anthoni Sola, presbiteri, prime vicari et residentes in ecclesia de Alcoverio iamdicte, qui medio iuramento ad Sancta Dei Quatuor Evangelia eorum manibus corporaliter tacta deposuerunt super articulis visitacionis huiusmodi sub forma sequenti.

Et primo dixerunt que mossèn Albarratzí, prevere de Valls, havia comprat o tenya per via de simonia un benifeci en la Esgleya de Valls, e lo dit Anthoni Solà ho hoyt dir a mossènyer lo Rector de Alcover e ells ab duy ho han hoyt dir a alguns.

Item dixerunt que mossèn Bernat Serra Rector de Alcover segons, ells testes, han hoyt dir hauria hagut per temps passat un benifet de mossèn Cellers per via de simonia e que lo dit Sellers après en la plaça cridava: viafora, que m'an robat.

Item dixerunt que mossènyer lo Rector de Montreyal, que huy és estant vedat, ha celebrat segons han hoyt dir, e que estava vedat per en Pere Ferrer de Valls, vijares de ell, dit Anthoni Solà, e que han hoyt dir que encara que sia vedat no si donà pus de celebrar.

Item dixerunt que han hoit jurar lo Rector de Alcover diverses vegades lo Cor e lo Cap de Déu.

Fol 88v

Item dixerunt que enguany lo Rector de Alcover no ha legides ne festes legir les Consituacions en la Esgleya de Alcover, açò es de Sant Johan ençà ne axí matex no ha pública ne legida la Decretal contra blasfamantes del dit dia ençà.

Item dixit dictus Thomas que mossènyer lo Rector d'Alcover les havia dit que mossèn Cerdà se jehia ab na Cerdana e que ell havia vist com lo dit mossèn Cerdà la havia basada⁴⁸⁵ a la porta de la scrivenia, e que après poch dies com se'n fonch anat, mossèn Cerdà dix: Lo dit Rector a, ell dit testimoni, que la dita dona se jehia ab lo dit Anthoni Sala e que lo dit Anthoni Sala anava per aguayat lo Rector sobre la dita dona.

Item dixit dictus Rector al dit Anthoni Sala que si ell dit Anthoni Sala tenia esiment que pendria lo dit Cerdà ab la dona de que havien difamat al dit Sala, ut dixit dictus Anthonius Sala.

Item dixit dictus Thomas Solà que après poch dies lo dit mossèn Sala se n'anà a sa terre en que estigué per alguns dies e que en aquells dies la dita Cerdana entrava e exia molt sovint en la Abbadia.

Item dixit dictus Anthonius Sala que ell axí matex la-y ha vista entrar e exir la dita dona en la Abbadia diverses vegades.

⁴⁸⁵ E abraçada, afegit a dalt de la línia

Item dixit dictus Thomas *que ha hoyt dir a mossèn Agràs, prevere, que una dona del loch de Alcover se confessava ab un frare e que la dona aquella hauria confessat que havia errat en adulteri e que lo frare li demanaria en qui havia errat e que ella respòs que ab lo dit mossèn Serra, Rector. Ella havia axí errat, e llavors lo frare dix: Aran té tres.*

Item dixerunt *que ells celebrant trobaven moltes vegades consumien lo Sanguis al fons del calser unes vestigies o rascalles que parexia fos terra e per que lo Sanguis havia-*

Fol 89r

-mala sabor hagueren adir al dit Rector ques meravellaven com tan mal vi los donà per celebrar e que havia mala sabor e jaquia racialles e destigies que parria fos terra, e lo Rector dix que com se podia, car tots anys, com trescolava, apartava una gerra del vi millor que havia e que no servia a altre sinó per celebrar, e que de temps entems ell na feya traurer una ampolla e que com aquella era despesa que-n trehia una altre e ells dits vicaris digueren encara e doncs, com se pot fer, que certament lo vi és molt mal, e llavors lo dit Rector dix als scolans: da qual vi los haveu donat, e que los scolans respongueren dient: mossènyer, d'aquell que vos manau donar de la empolla. E llavors lo dit Rector demanà que li fos portada la empolla e de fet ho fonch e miraren tots la empolla e fonch aquí trobat que al sol de la dita empolla havia feces e racialles molt grans, que estaven un dit en ampla que a llur vijares en aquella ampolla havia estades medecines e que si era allò segnat e donava aquella mala sabor e feya aquella sutzor e aquí la levaren e que envides e ab afany no pogueren traure que encare en romangué.

Item dix lo dit Thomas Solà *que a sos vijares eren grogues aquelles feces, e lo dit Anthoni diu que no poria dir que fos groch.*

Item dixerunt *que ells testimonis han hoyt dir al dit Rector que com lo senyor Bisbe e visitador fonch a Prades e visitava la Esgleya de Prades, que lo Rector de Prades dix al dit senyor bisbe Alt les mans. Car ja vos senyor dient-ho al dit senyor Bisbe com visitaven la diòcesi de Vich o Urgell metien brossa en los corporals e caragols en les fonts e brossa en lo Corpus e que ab aquell expedients punia los capellans, e per aquella rahó lo dit Rector de Prades li estech tostemp prop les mans e li tench esiment e que per aquella*

rahó, lo dit Rector de Prades no havia volgut donar una set d'aygua al dit senyor Bisbe ne cullir en la Abbadia e aquestes paraules dix lo dit Serra, Rector a ells testimonis per tant com ells havien dit al dit Rector que li haguera bé estat perquè no havia acullit al dit senyor bisbe e visitador.

Item dixerunt que han hoyt dir al dit Rector mil vegades a comparació: que maleyt sia qui introduit que los Archabisbe de Terragona haguessen a posar en la Abbadia de Alcover.

Fol 89v

Item dixerit mossèn Anthoni Solà que ha hoyt dir ell, estant vicari de Riudolms, que lo Rector de Riudolms se jehia ab una sua comara que és de Cambrils e que era oppinyió que lo dit Rector se n'havia aportades de les estores de la església de Riudolms en la cambra sua e que un matí, ell testimoni, li-n ve tenir una al fossar.

Eadem die dictus Reverendus Dominus Episcopus et visitator. Mandavit et iniuxit in virtute sancte obediencie et, sub pena excommunicationis, Iohanni Carbonell, feaber, Petro Vergonyós et Berengario Ferran, barbitonsori, quatenus deponerent veritatem de his super quibus interrogabuntur de capitulis visitacionis qui iurarunt ad Sancta Dei Quatuor Evangelia eorum manibus corporaliter tacta dicere veritatem quam sciant. Et dixerunt ut sequitur.

Et primo dixerunt que n'Arnau Pastor e na Monserrada⁴⁸⁶, del dit loch d'Alcover, fan conjurs, ço és, lo dit en Pastor ab certes paraules fa ajustar una canya fesa promís e puys trenca-les e fan ses obres per gorir e mal de mescliu e a mal de mara, e axí matex pren lana sutze e diu-li un conjur e goreixons nafres, e la dita Manserrada fa lo conjur de lana sutze, e la dita dona ha fet lo conjur en la persona de ell, dit Johan Carbonell, que havia mal de lo que no sia en la cara sua prenent aygua en la bocha e ruxava-la, e abans que ruxàs, deya certes paraules, e lo dit Pere Vergonyós diu ha obrat de les canyes en la presència de, ell testes, lo dit Arnau Pastor e en presència de ell Berenguer Ferran en la persona de sa muller.

⁴⁸⁶ Muller d'en Monserrat Artús, afegit a dalt la línia.

Item dixit dominus Berengarius Ferran *que, ell testes, ha vist com en Gabriel Bonpar, texidor, feya ballar un tallador ab cert ve(r)s del psaltiri per trobar diners que havia prestats d'en Bonpar oncle seu.*

Item los damunt dits digueren *que lo havyen hoyt dir que feya lo dit Gabriel Bonpar aquelles coses.*

Fol 156v

Figuerola

Eadem Die mercurii dictus Reverendus Dominus Visitator fuit ad locum de Figuerola et facta oracione in ecclesia dicti loci visitavit Ecclesiam et Rectorem dicti loci sus forma sequenti.

Primo eius visitavit Sacratissimum Corpus Domini Nostri Ihesu Christi quod invenit reconditum in quadam capcia honorifice sine clave. Fiat capcea argentea, sub pena interdicte pro iurator infra duos annos.

Crismalia et olea sancta invenit recondita intus quadam provissimam tecam in tantum quod vix crismalia capit. Fiat de novo hinc ad festum Pasce, sub pena interdicti vel concavet ipsa.

Mandavit clavem fieri pi capcia corporibus Christi in alia visita non fuit facta videatur.

Fontes babtismales bene sunt et sub clave tamen faciunt adaptari cum bitunye.

Liber ordinariis cum quo sacramenta ministratur, bonus est.

Altare maius quod est sub inovacione Sancti Iacobi bene est in lineis et aliis necessariis ornamentis.

Missale, evangelisterius et epistolerius sunt bene et omnis ali libros similiter.

Lampadas et cereos illuminant sacristam et bene fit.

Ecclesiam et campanile bene sunt in omnibus.

Rector huius ecclesie est Raymundus Natalis, presbiter, presens docuit collacionem, non habet inventarium nec capibrevium in forma hostendat intra mensem, sub pena decem librarum.

Fol 157r

Altare Sancte Marie est bene ornatum providetum de ornamentis altaris maioris, nullus est beneficiatus.

Constiuciones et Officium Beate Tecle habet.

Testes

Petrus Ferrer, iuratus, et Franciscus Olmera, presbiter, homo loci de Figuerola, qui deposuerunt medio iuramento sub forma sequenti super articulis visitacionis.

Et primo dixerunt *se fore satis contentos* de servicio eorum Rectorem.

Item dixerunt *que han vist jugar lo llur Rector a rifar torrons*.

Lo Pla

Eadem die dictus Dominus Visitator fuit ad locum del Pla de Sancta Marie in ecclesia ut est assuetum visitavit ecclesiam et Rectorem sub forma sequenti.

Primo eius visitavit Sacratissimus Corpus Domini Nostri Ihesu Christi quod invenit reconditum in quadam tecam fustea bene et honorifice.

Crismalia et olea sancta invenit recondita in quadam teca fustea et sub clave.

Fontes babtismales sunt bene et cum clave.

Liber ordinarius in quo sacramenta ministrantur bonus est.

Sunt tres lampadas quas providet universitas et bene ardent cerei neme ardent et illuminantur.

Visitavit altare parrochiale sub invocacione Sancte Marie invenit eum bene ornatum lineis et corporalibus est bene in ornamentis et vestimentis et duobus calicibus argenteis.

Ara tamen est fracta in uno⁴⁸⁷. Mandavit fieri pro iuratos hinc ad festum Pasce, sub pena interdicti.

In⁴⁸⁸ alia visita fuerit inventum iuratos, sub pena interdictus quod fieret unum *camís* intra quatuor menses et non fuit factum.

Mandavit fieri *camís* et amitum hinc ad festum Pentecoste, sub pena interdicti.

Libri omnis fuerunt combusti et propterea fecerunt missale et nec sunt responsorem et antifonarium. Mandavit profici una cum officerio et leccionario dominicali sex annos, sub pena interdicti.

Ecclesiam fons est firma et non fluit aqua.

Campanile bene est.

Est Rector Franciscus Mora, presens, fuit sibi inventum quod doceat collacionem, inventarium, capibrevium in forma intra quindecim dies, sub pena decem librarum.

Habet Constituciones.

Die martis XXVIII aprilis Anno a nativitate Domini M° CCCC° L°, fuit hostensa pro parte Rectoris de Plano collacio et inventarium.

⁴⁸⁷ *Cortum*, afegit a dalt la línia

⁴⁸⁸ *Videatur*, al marge.

Est vicarius huius ecclesie Petrus Amill, Rector de Montebrione de la Marcha, hostendat licenciam, sub pena decem solidorum per totam presentem diem.

Visitavit⁴⁸⁹ altare Sancti Bartholomei. Est beneficiatus Anthonius Besant. Est ornatum vestimento in quodam pulcro missali quod de suo proprio. In alia visita dicto beneficio, ad exortacionem Domini Visitoris contulpo hostendat collacionem sibi pro archidiaconi Sancti Laurenti et inventarium non dum clausam dicit quod capibrevium in dicto vestimento est singulum fractum et ara est fracta quas⁴⁹⁰. Mandavit fieri hinc ad festum Pasce, sub pena centum solidorum.

Item deficiunt in dicto altari coreacea et una linea. Mandavit fieri hinc ad unum annum et medium, sub pena centum solidorum.

Item in alia visita fuerit sibi inventum sub dicta pena centum solidorum et non extitit factum.

Item⁴⁹¹ visitavit altare Sancti Iohannis cuius est beneficiatus Iacobus Farnós, presbiter, absens, residens Terracone, deservit pro eo dicto beneficio Anthonius Besant, hostendit licenciam.

Habet vestimentum, calicem argenteum et missale. Deficit coreacea et sunt due linee resecate. Mandavit fieri de novo hinc ad duos annos videlicet coreaceam et duas lineas, sub pena decem solidorum.

Postea visitavit altare Sanctorum Nicholai et Lucie, cuius est beneficiatus Michael Bacona, presbiter, absens, servit pro eo dictus Anthonius Besant valet etiam sex librarum docuit licenciam. Habet dictum beneficium missale predictum votum quod dictus Dominus Episcopus Visitor similiter. Mandavit hinc ad unum annum reparari in aliquibus partibus et religari, sub pena decem librarum.

Habet⁴⁹² etiam vestimentum, calicem argenteum .

⁴⁸⁹ *Altare Sancti Bartholomei*, al marge.

⁴⁹⁰ *Citetur*, al marge.

⁴⁹¹ *Altare Sancti Iohannis*, al marge. *Hostendat*, al marge, ratllat.

⁴⁹² *Videatur*, al marge.

Indiget duabus lineis fiant de novo hinc ad festum Sancte Marie augusti, sub pena centum solidorum.

Fol 158v

Mandavit⁴⁹³ citari dictum beneficitium ut doceat, et cetera.

Abbas est bona et sana firma tamen. Mandavit fieri in sala ad latum scale unum *barandat de guix* hinc ad festum Santi Iohannis, sub pena centum solidorum.

Item visitavit ecclesiam Sancti Salvatoris in quo est beneficium institutum sub invocacione Sancti Salvatoris. Est beneficiatus Anthonius Besant, presbiter, presens. Hostendit collacionem. Dicit quod inventarium est in notariam, et capibrevium.

Est bene in lineis, ara, calice argenteo, missali et vestimento completo.

Est quodam squilla quam dedit villa.

Testes

Monserratus Closent, Arnaldus Guiot, Petrus Torrademer, iurati, et Monserratus Montagut, presbiter, homo loci del Pla qui medio iuramento deposuerunt super articulis visitacionis sub forma sequenti.

Et primo dixerunt quod bene servuntur de Vicario quem tenet ibi Rector ecclesie de Plano.

Item dixerunt *que na Costantina, que està en un mas del terme de Cabra sobre lo Pont d'Armentara fa per rahó del mal de la melsa-*

Fol 159r

en una figuera certes coses per gorir del dit mal ço és que-n fa posar sobre la figuera lo peu del pacient e puys fa una melsa e ab la melsa goreix.

⁴⁹³ Citetur, al marge.

Item dixerunt *que han vist jugar a daus mossèn Besant per rifar.*

Item dixerunt *que han hoyt jurar de Déu mossèn Besant.*

Item dixerunt *que en lo loch del Pla ha un home que ha nom n'Anthoni Periyana, molt veyll e contret, que soven diu: que malgrat ne haia Nostro Senyor e tots los Sants.*

Item dixerunt *que han hoyt dir que mossèn Besant, estant vicari de Figuerola, tragué les notes de la parròquia de Figuerola e les posà al Pla.*

Item dixerunt *que mossèn Besant té amiga e ne ha fills segons ells han hoyt dir és ver que ells ne han vists dos fills.*

Item *que lo capellà Narbonès de Vallmoll fonch difamanat de una dona que lo marit la matà en setembre proppassat.*

Fol 183v

Prenafeyta

Die veneris sexta mensis marcii eiusdem anni fuit visitata ecclesiam de Penafreyta per discretum Iohannem Manent, excomissione sibi factum pro dictum Reverendum Dominum Visitatorem ut sequitur.

Primo eius visitavit Preciosissimum Corporem Dominici quod invenit reconditum honorifice in quadam capcia argentea sine copertorio intus quendam cofretum, recondita sub clave. Mandavit fieri cohopertorium hinc ad festum Omnium Sanctorum.

Crismalia et olea sancta invenit recondita in quada teca fustea et sub clave.

Fontis babtismales bene sunt et sub clave.

Liber ordinarius cum quod sacramenta ministratum, est benet tamen est cohopertendus. Mandavit coperire hinc festum Pasce.

Altare maios sub invocacione Sancti Martini, est bene ornatum.

Lineis, corporalibus, missali, calice argenteo, epistolerio et etiam gelisterio et aliis libris necessariis.

Anthonius Derderich, presbiter, Rector dicte ecclesie, habet Constituciones et officium Sancte Tecele.

Ecclesia fluit aqua. Mandavit adaptari hinc ad unum annum.

Campanile bene est tamen, deficit una *stassa* in una duarum squillarum. Mandavit fieri hinc ad festum Pasce.

Lampadas bene ardent et cerei.

Vicarius huius ecclesie est frater Franciscus Quintana, Ordinis Sancti Benedicti. Hostendit licenciam regendi dictam curam.

Alilla

Eadem die visitavit ecclesiam Dalilla in modum sequentem

Primo eius visitavit Sacratissimum Corpus Dominicum et reperit fore honorifice reconditum in quadam custodiam de lautone et sub clave.

Visitavit inde crismalia et olea sancta et reperit in quadam techa parva fustea sub clave.

Fontes babtismales bene sunt et sub clave.

Liber ordinarius bene est et omnis alii libri bene sunt.

Postea visitavit altare maius sub invocacione Beati Iohannis Evangeliste et bene ornatum in lineis et vestimentis, iucalibus et aliis ibi necessariis.

Rector huius ecclesie est Franciscus Senyor. Hostendit collacionem in publica forma et etiam hostendat inventarium et capibrevium in quodam sisterno papiro manu Bernardi Bellisens, **notarii Montealbi**, clauso et subsignato.

Ecclesia fluit aqua in aliquibus partibus. Mandavit adaptari hinc ad festum Sancti Miachelis sub interdicta pena.

Campanile bene fractum est, sed una squillarum deficit *una truja*. Mandavit fieri hinc ad festum Beati Michaelis sub dicta pena.

Testes

Petrus Soria, Berengarius Cervelló et Petrus Muntaner, iurati anno predicto, loci de la Illa predicta, qui medio iuramento deposuerunt super articulis visitacionis ut sequitur.

Fol 185r

Et primo dixerunt quod bene contentant de servicio rector.

Super aliis, dixerunt se nichil scire.

Abbasia sive domus Rectoris est adeptanda in coquina. Mandavit adaptari copertam superiore dicte coquine et etiam cohopertam *de la sala* in parte necessaria et fiat graduarium per quod ascenditum ad dictam salam et ponatum *unus trabes* in coperta camere hinc ad festum Sancti Michelis, sub pena decem librarum.

Mandavit quod pecuniis Iohannis Aranyó qui tenit dictam Rectoriam per XVIII annis et altera solvantur due parte dicte operis et tertia pars per dictum Franciscum Senyor tamen dictus Franciscus teneatur dicta opera facere infra dictum tempus sub dicta pena habeat diligencium ad exhigendum peccunie dicti Aranyo.

Mandavit emperari per baiulum nomine suo redditus in peccunias dicto Aranyó debitas et bestiare et omnia que habet in dicto loco Dalilla eius termino donech fit satisfactus dictus Franciscus de dictis operibus ut predicat.

Silva

Die sabbati septima marci de anno predicto, dictus Reverendus Dominus Visitor constitutus in ecclesia de Silva, fecit ibi oracionem modo solito et suam proseguendo visitacionem dictam ecclesiam visitavit in huius modum.

Primo eius visitavit Sacratissimum Corpus Ihesu Christum et reperit honorifice esse in quodam parvo cofreto⁴⁹⁴ intus quem erat capsula argentea dictum Corpus in ea reconditum.

Fontes bapismales bene sunt et sub clave tamen de linie in profundo sunt feces.

Liber ordinarius satis est bonus.

Omnis alii libri ad ecclesiam ipsam necessari sunt competentes.

Altare maius sub invocacione Sancti Andree est bene in lineis et aliis ornamentis ibi necessariis.

Tamen deficit una capa processionalis quem iam fuit mandata fieri in alia visita et facta, non fuit etiam.

Item fuit mandata fieri quedam techa in duabus clavibus in una quod teneret Rector et altera sacristani in qua techa recondatur capide et non fuit facta.

Mandavit idem Dominus Visitor fieri predicta hinc ad unum annum, sub pena interdicti.

Item in alia visita fuerit inventum quod faceret de novo epistolerium infra duos annos et religari psalterium et corrigi missale et non fuit factum.

Item fuit in alia visita mandatum adaptari capellam Corporis Christi et non fuit factum.

Et dictus Dominus Visitor. Mandavit iurati et presbiteris, hominibus ibi presentibus, predictam omniam fieri per ipsos, sub dicta pena interdicti hinc ad unum annum.

⁴⁹⁴ *De vori*, afegit a dalt la línia.

Rector huius ecclesie est Vincencius Sapiera, presbiter, canonicus Ecclesie Ilerdense. Est Ierde.

Vicarii huius Ecclesie sunt Guillelmus Segarra et Petrus Gaçol. Ddoceant licencias Regendi curam.

Constitutiones in ecclesia sunt publicantes et officium Beate Tecele est tamen. Non habet Constitutiones ipsa ecclesia.

In altari maiori sunt beneficiati sequentes.

Primus beneficiatus est Riera presbiter.

Alter⁴⁹⁵ beneficiatus est mossèn Argelich clericus, absens.

Fol 186v

Alter⁴⁹⁶ beneficiatus est Bernardus Galcerandi, presbiter, absens. Servit dicto beneficio Berengarius Vilaredona. Hostendit hanc licenciam.

Sunt duo beneficia unita et iam in visita facta per Reverendissimum Domini Archiepiscopi Çagarriga et postea in visita alia facta per dictum priorem, fuit inventum quod de bonis Bernardi Noguier, que primo obtinet dicta beneficia que nunc obtinet dictus Bernardus Galcerandi unita quod fieret unum vestimentum et calicem argenteum et missale, et non fuit factum. Mandavit fieri per dictum Bernardum Galcerandi hinc ad unum annum, sub pena viginti librarum, tamen si vult habeat observacionem contra dictus Bernardus Noguier habeat.

Cecidit⁴⁹⁷ in penam dictus Noguier.

Alter⁴⁹⁸ beneficiatus est Anthonius Marco, absens.

Servit dicto beneficii Berengarius Vilaredona. Hostendat licenciam licencie.

⁴⁹⁵ *Citetur*, al marge.

⁴⁹⁶ *Citetur*, al marge.

⁴⁹⁷ *Videatur*, al marge.

⁴⁹⁸ *Citetur*, al marge.

Alter⁴⁹⁹ beneficiatus est Bartholomeus Puyol, absens, pro nunc ipse deservit dicto suo beneficiato cum refudet.

Alter⁵⁰⁰ beneficiatus est Guillelmus Messeguer, Rector de Vilalonga, absens.

Servit pro eo dictus Berengarius Vilaredona. Hostendit licenciam.

Alter⁵⁰¹ beneficiatus est Thomas de Soldevila, absens.

Servit pro eo dictus Berengarius de Vilaredona. Hostendit licenciam.

In alia visita habebat calicem et vestimentum tantum nunc non reperitur nisi calix dictum quod Bartholomeus Vitalis, que primo-

Fol 187r

-obtinebat, dictum beneficium. Fuit sepultus cum dicto vestimento. Mandavit quod de bonis dicti Bartholomei Vitalis dictus nunc beneficiatus habeat dictum vestimentum intra unum annum aliis quod de bonis suis solvat.

Alter⁵⁰² beneficiatus est Anthonius Masdeu, clericus, absens, servit pro eo Iohannis Vitalis. Docuit licenciam.

Est⁵⁰³ alter beneficiatus Guillelmus Masdeu presbiter, absens servit dicto beneficio Iohannes Vitalis presbiter. Hostendit licenciam.

Postea visitavit altare Beate Marie in quo nullus est beneficiatus providetur de ornamentis altaris maioris.

Est bene in lineus tamen fiat coreacea hinc ad festum Beate Marie augusti, sub pena interdicti.

Visitavit altare Sancte Marie Magdalenis cuius est beneficiatus Berengarius Vilaredona presbiter residens valet circa septem librarum.

⁴⁹⁹ *Citetur*, al marge.

⁵⁰⁰ *Citetur*, al marge.

⁵⁰¹ *Citetur*, al marge.

⁵⁰² *Citetur*, al marge.

⁵⁰³ *Citetur*, al marge.

Est bene in lineis et corporalibus ara habet vestimentum calicem et missale.

In⁵⁰⁴ alia visita cecidit in pena quinquaginta solidorum que non docuit capibrevium.

Doceat hunc per totum diem, sub pena decem librarum.

Item die docuit collacionem et inventarium.

Visitavit⁵⁰⁵ altare de Corporis Christi, cuius est beneficiatus Damianus Monserrat, absens valet XIII librarum.

Servit dicto beneficio dictus Berengarius Vilaredona, docuit licenciam.

Sunt due linee tantum et unus troceus copertorii, ara totaliter fracta. Mandavit aram, unam lineam, coreaceam et corporalia ad festum Sancte Marie augusti, sub pena decem librarum.

Videatur⁵⁰⁶ in alia visita que mossèn Font cecidit in certam penam que tenebatur dictum beneficium.

Fol 187v

Ex⁵⁰⁷ inde visitavit capella et altare Sanctorum Anne et Michelis, Nicholaus Imperatoris, absens.

Servit dicto beneficio Iohannes Vitalis docuit licenciam.

Est bene in lineis corporalibus ara vero scopite est amota habet vestimentum, calicem et missale.

Visitavit⁵⁰⁸ inde altare Sanctorum Iohannis Babbiste et Evangeliste et sunt duo beneficiati, unus Bartholomeus Pujol, presbiter, absens, pro nunc habet calicem argenteum, vestimentum et missale.

⁵⁰⁴ *Puniatur nunc*, al marge.

⁵⁰⁵ *Citetur*, al marge.

⁵⁰⁶ *Videatur*, al marge.

⁵⁰⁷ *Citetur*, al marge.

⁵⁰⁸ *Citetur*, al marge.

Cecidit⁵⁰⁹ in pena quinquaginta solidorum ex eo que non docuit in alia.

Alter beneficiatus est Iohannis Vitalis, presbiter, residens habet calicem de lautone deauratam et patena argentea et quoddam missale parvi valoris. Non habet vestimentum.

Habet lampadet et non ardet.

Docuit collacionem et inventarium.

Cecidit⁵¹⁰ in penam L solidorum que non fecit capibrevium.

Visitavit postea capellam et altare Sanctorum Laurencii et Stephanii cuius est beneficiatus Bartholomeus Rabassa, presbiter, residents, valet XVIII librarum est bene ornatum omnibus necessariis ornamentis. Hostendit.

Visitavit altare Sancti Nicholai cuius est beneficiatus dictus Bartholomeus Rabassa, presbiter, residents, valet XVIII librarum, est bene ornatum omnibus necessariis ornamentis. Hostendit.

Fol 188r

Abbas est reparanda et adeptanda videlorum est ponendus *unus trabes* in domo per quam habet ingressus ad ortum et parietes dicte domus versus ortum est adaptanda et in camera *de la sala* sunt fiende ianue, fiant ianua hinc ad unum anum, sub pena decem librarum.

Testes

Petrus Ferriol, locumtenens baiuli ville de Silva, Iohannes Ferriol, Laurencius Verra et Iohannes Ferrer, iurati dicte ville, qui medio iuramento deposuerunt super articulis visitacionis sub qui sequitur.

Item dixerunt quod bene contentantur de servicio vicariorum.

⁵⁰⁹ *Videatur pena*, al marge.

⁵¹⁰ *Pena. Videatur in alia visita*, al marge.

Item dixerunt *que han vist jugar mossèn Johan Vidal a rifar a daus e a mossèn Pujol.*

Item dixerunt *que mossèn Pujol és difamat que fa mal sos fets ab la muller d'en Guillem Andreu.*

Item dixerunt *que en Valerna té muller a Valls i amiga públicament a la Selva.*

Visitavit postea Hospitale dicti loci quod est extra dictam villam, in quo sunt duo altaria, unum sub invocacione Sancti Iacobi et aliud sub invocacione Sancte Lucie, quorum est beneficiatus Bernardus Capera presbiter⁵¹¹, absens, nullum in eis fit servicium.

Fol 188v

Alforge

Die dominica VIII mensis et anni predictorum idem Reverendissimum Dominus Visitor fuit in loco de Alforgia et facta oracionem in ecclesia ut decet visitavit dictam ecclesiam in modum que seguntum.

Et primo visitavit Sacratissimum Corpus Dominicum et reperit reconditum in quodam cofreto sine clave intus quadam capciam argenteam sine corporalibus et in capcia erant pulvoreis et perticule.

Et⁵¹² propterea condempnavit vicarium, videlicet, Bernardum Egidii in viginti solidis quos ipse vicarii solvit.

Postea visitavit crismalia et bene erant et etiam fontes babtismales erant bene.

Post hec visitavit altare maius sub invocacione Sancti Michelis et reperit bene ornatum lineis et aliis ornamentis ibi necessariis.

Mandavit fieri per iuratos coreaceam hinc ad festum Beate Marie augusti sub interdicti pena.

Liber ordinarius in quo sacramenta ministratur et omnis alii libri sunt comptentes.

⁵¹¹ *Citetur, al marge.*

⁵¹² *Condempnatio, solvit, al marge.*

Rector huius ecclesie est Franciscus Jover, comensalis Sedis Terracone, et facit residenciam in dicta Sede.

Doceat.

Fol 189r

Vicarius huius Ecclesie est Bernardus Egidii, epantus Canallonensis, hostendit licenciam regendi dictam animarum.

In⁵¹³ dicto altarii est beneficiatus Petrus Tost clericus, absens valent in redditibus duodecem librarum et ultra.

Dixit Raymundus Gaçull quod ipse servit dicto beneficio tribus annatis a festo Beati Iohannis Babtiste proxime lapso retro lapsus et pro nunc vacat a dicto festo cura servicio.

Mandavit quod doceat licenciam habitans de dictis annatis hinc ad diem mercurii proxime, sub pena decem librarum.

Alter⁵¹⁴ beneficiatus est Petrus Ripoll, Rector de Albarcha, absens nullum fit in eo servicium.

Providentur de ornamentis ecclesie quis dicti beneficiati nulla habent ornamenta.

Post⁵¹⁵ ec visitavit altare Sancti Iohannis Babtiste in quo sunt duo beneficiati videlicent, Matheus Gili, absens, citetur.

Nullum fit in eo servicium a festo Beati Iohannis Babtiste proxime lapso citra ut dixit dictus Raymundus Gaçull.

Sed dixit quod ipse servivit tribus aniis preteritis.

Mandavit eidem quod doceat et cetera, ut supra sub dicta pena.

⁵¹³ *Citetur*, al marge.

⁵¹⁴ *Citetur*, al marge.

⁵¹⁵ *Citetur*, al marge.

Alter⁵¹⁶ beneficiatus est Anthonius Çabater, clericus, absens.

Dixit dictus Raymundus quod nullum fit servicium ut supra.

Et dictus dominus visitavit. Mandavit doceri ut supra.

Altari ese bene in lineis et ara tantum.

Deinde visitavit capellam et altare Assumpcionis Beate Marie et Beati Iohannis Evangeliste cuius est beneficiatus Raymundus Gaçull, presbiter, residens et presens valet octo libras.

Mandavit fieri duas mapas hinc ad festum Beate Marie mensis augusti, sub pena centum solidorum.

Est dictum altare bene in lineis, corporalibus, ara et aliis necessariis.

Habet unum vestimentum complotum et unam casullam cum stola et manipulo deaurato, calicem argenteum cum patena et missale.

Dicerit inventarium tantum collacionem dixit quod non fit ubi esse capibrevium non habet in forma.

Item⁵¹⁷ visitavit capellam et altare Sancti Martini in quo est beneficiatus Melchor Vitalis, absens, Raymundus Gaçull, in modo predicto.

Est bene in lineis, ara, corporalibus, habet vestimentum, calicem argenteum et missale.

Ecclesiam et campanile est bene in omnibus.

Bene illuminatam ecclesiam ipsam in cereis et lampadibus.

⁵¹⁶ *Citetur*, al marge.

⁵¹⁷ *Citetur*, al marge.

Testes

Guillelmus Gassull, baiulus loci de Alforgia, Petrus Roig, Ludovicus Çabater, Iohannes Castelló, iurati, Iohannes Castelló, maior dierum, et Petrus Puig, probi hominis dicti loci qui medio iuramento deposuerunt super articulis visitacionis sub forma que sequitur.

Et primo dixerunt quod bene contentantur de servicio virum Rector.

Conquesti tamen fuerunt quod alii benefici vacant servicio ut dicitur a festo Beati Iohannis citra.

Item dixerunt *que la muller d'en Pere Poculull del dit loch sana ab paraules algunes malalties e la muller que fonch de Miquel Medons e na Abrila e la muller d'en Johan Ponç e en Johan Texidor qui està Erbolí.*

Fol 190v

Item dixerunt *que han vist jugar a daus e a taules e a rifar mossèn Macip, mossèn Toda e mossèn Gassull, beneficiat en lo dit loch.*

Item dixerunt *que lo han hoyt dir que mossèn Toda rector de Montreal, estant vedat, celebrava e axí matex mossèn Pere Texidor.*

Item dixerunt *que lo capellà Macip ha comprat blat e amella e que les revenia.*

Item dixerunt *que han hoyt jurar d'en mossèn Ripoll e mossèn Macip e mossèn Toda.*

Item dixerunt *que mossèn Ripoll és difamat d'una monge e le ha tenguda en lo dit loch e mossèn Macip d'una que ha nom na Besora del dit loch.*

Item dixerunt *que han vist ballar mossèn Gaçull, mossèn Ripoll e mossèn Macip.*

Item dixerunt *que mossèn Gaúll ha venut un tros franch e quiti del seu benifet, segons han hoyt dir, e que no-s pert lo seu benefici si los divers no-s son esenlats[...].*

Les Borges

Dicta die dominica dictus Reverendus Dominus Visitator accessit ad locum ibidem, oracione in ecclesia dicti loci more solito, vistavit ecclesiam sum actum visitacionis ecercendo ut sequitur.

Et primo visitavit Sacratissimum Corpus Dominicum quod reperit fore reconditum in quandam capcia argentea intus quandam cofretum inclusa sub clave.

Postea visitavit crismalia et reperit recondita sub clave et sunt argentea.

Post hec visitavit fontes babtismales et sunt bene et sub clave.

Liber ordinarius bonus est.

Altare maius sub invocacione Assumpcionis Beatissime Virginis Marie bene est in lineis et corporalibus.

In alia visita fuerit mandatum fieri quoddam vestimentum completum pro festivitibus et diebus dominicis, sub pena interdicti et non fuit factum.

Item mandatum fuit in eadem visita reperari psalterium et epistolerium.

Item quadam custodiam argenteam in qua Corpus Dominicum reconditum et portetur foras.

Item quod feret benedictio Sancti Blasii et Evangelium liber generacionis et officium dedicacionis Ecclesie.

Est de predictis nichil usque nunc factum est.

Mandavit predicta omnia fieri pro iuratos infra.

Omnis alii libri dicte ecclesie bene sunt.

Vicarius propter huius ecclesie est Petrus Ortoneda, residents. In alia visita docuit collacionem et non habebat inventarium nec capibrevium sunt sibi inventum quod faceret, sub pena L solidorum certo termino et non fecit⁵¹⁸.

Constitutiones sinodales⁵¹⁹ habet.

Non habet officium Beate Tecele ut dixit nisi in breviario ut dixit sunt sibi inventum in alia visita ut haberet, sub pena L solidorum et non fecit⁵²⁰.

Bene illuminatur ipsa ecclesia lampadibus et cereis per sacristano.

Ecclesia et bene et campanile.

Domus Rectorie bene est in omnibus.

Testes

Raymundus Pasqual, baiulus, Iohannis Mariner, Raymundus Puig, Arnaldus Cervera, iurati loci de Les Borges, qui medio iuramento deposuerunt sub articulis visitacionem ut sequitur.

Fol 192r

Et dixerunt fore bene contentos de servicio Rectoris.

Item dixerunt *que han hoyt jurar mossèn Monar prevere.*

Super aliis nichil sciare se dixerunt.

Reus

Die lune VIII predictorum mensis et anni intitulata dictus Reverendus Dominus Episcopus visitator huiusmodi actus visitacionis prosequens ad locum de Reddis, accessit

⁵¹⁸ Tradit in penam L solidorum, al marge.

⁵¹⁹ Et officium Beate Tecele, ratllat.

⁵²⁰ Tradit in penam L solidorum, al marge.

et ibi facta oracione ut est de more dictam ecclesiam et priorem visitavit sub forma sequenti.

Primo Sacratissimus Corpus Dominicum visitavit quod reperit reconditum in quadam custodia argentea intus quadam capciam de argento bene et honorifice tamen sunt in dicta capcia alique particule.

Ex inde crismelia reperit recondita in quodam cofreto sub clave ut decet.

Postea fontes babtismales et reperit bene esse.

Fol 192v

Altare maius sub invocacione Sancti Petri quod invenit compatentes ornatum omnibus necessariis ornamentis.

Libris satus bonus bene est ornata ecclesia.

Mandavit religari epistolerium et missale hinc ad festum Pentecostem, sub pena interdicti pro iuratos.

Prior huius ecclesie est Bernardus Siurana, residens, collacionem quam habet ab honore Cameraria, docuit, et curam animarum quam habet ab honorabilem virum Reverendi dicti Archiepiscopi et inventarium.

Bene est ecclesia et campanile.

In ista ecclesia sunt octo prebendari, videlicet, sex presbiteri et domino diacono et unus subdiaconus, videlicet Iacobus Pellicers, Laurencius Olives, Franciscus Bernardi, Rector de Monterubeo, absens, Iohannes Bellvei et Guillelmus Vallès et Iohannes Clerici et Petrus Guasch et Matheus Pascali.

In altari maiori est beneficiatus Berengarius Bellvehi, presbiter, residens.

Doceat collacionem hunc et per totum presentem septimanam, sub pena L solidorum inventarium et capibrevium.

Habet calicem argenteum, vestimentum et missale.

Alter⁵²¹ beneficiatus est Guillelmus Mola, vicarius vicarie de Villa Seca, absens. Servit pro Andreas Bellvei, hostendit litteram licencie.

Alter beneficiatus est Petrus Guasch. Servit pro eo dictus Andreas, docuit licenciam.

Alter⁵²² beneficiatus est Bartholomeus Gomar, presbiter, absens.

Alter⁵²³ beneficiatus est Berengarius Forès, clericus, absents, hostendit.

Alter⁵²⁴ beneficiatus est Laurencius Olives, absens.

Alter⁵²⁵ beneficiatus est Iohannes Clergue, clericus, docuit collacionem, non habet capibrevium nec inventarium in forma die veneri XVIII mensis marci Anno a nativitate Domini M CCCC quinquagesimo dictus Iohannes Clergue, beneficiato, docuit capibrevium de novo o notum factum.

Alter beneficiatus est Iohannes Nicholai, hostendit collacionem , valet in redditibus decem solidos.

Postea⁵²⁶ visitavit altare Sanctorum Andree et Eulalie cuius est beneficiatus Garcias Boneti, absens. Servit pro eo prior docuit licenciam.

Est bene in lineis et corporalibus habet calicem argenteum, vestimentum et missale.

Mandavit fieri coreaceam hinc ad festum Beate Marie Augusto, sub pena centum librarum.

⁵²¹ *Citetur*, al marge.

⁵²² *Citetur*, al marge.

⁵²³ *Citetur*, al marge.

⁵²⁴ *Citetur*, al marge.

⁵²⁵ *Citetur*, al marge.

⁵²⁶ *Citetur*, al marge.

Visitavit altare Beate Marie quod est universitatis in quo est beneficiatus Guillelmus Bruch dixit quod deperdidit collacionem.

Mandavit eiusdem Guillelmus Bruch quod doceat collacionem , inventarium et capibrevium hinc had festum Pasce, sub pena centum solidorum.

Alter est ibi beneficiatus, videlicet, Andreas Bellvei docuit collacionem . Est institutum per dominam na Barquera. Non habet inventarium nec capibrevium.⁵²⁷

Est bene in lineis ara et copertoris tamen corporalia sunt resecata, hinc ad festum Pasce. Mandavit fieri hoc, sub pena L solidorum.

Visitavit altare Sancti Marchi et Assumpcionis Beate Marie in quo est beneficiatus Petrus Guasch presbiter presens.

Mandavit quod doceat collacionem inventarium et capibrevium pro totum mensem madii, sub pena L solidorum.

Est bene in lineis et omnibus necessariis habet calicem argenteum.

Habebat vestimentum et missalem et Anthonius Barral predecessor in dicto beneficio detulit dictum vestimentum et missale. Mandavit licencias [...] contra detentoris bonorum dicti Anthoni quod restuant et tradant dicto beneficiato dictum vestimentum et missale.

Visitavit altare Sancti⁵²⁸ Laurenti cuius est beneficiatus Guillelmus Bruch presbiter presens.

Fol 192r

Doceat collacionem inventarium et capibrevium, sub pena quinquaginta solidorum hinc ad festum Pasce.

Est bene in lineis et coreacea deficient corporalia. Mandavit fieri hinc ad festum Pasce, sub pena viginti solidorum.

⁵²⁷ Afegit a l'espai entre dos paràgrafs.

⁵²⁸ *Marche*, ratllat.

Habet calicem argenteum, missale et casullam tantum. Mandavit fieri albatum omnium et singulum hinc ad festum Sancte Marie septembris proxima veniens, sub pena L solidorum.

Visitavit altare Sancte Lucie in quo nullum est beneficiatum sed confraria Beate Marie faci tibi celebrari et esse bene ornatum.

Visitavit⁵²⁹ altare Sancti Stephani in quo est beneficiatus Bernardus Vilanova, presbiter comensalis Sedis Terracone.

Servit pro eo dominus Prior hostendat licenciam per totam presentem diem, sub pena L solidorum hostendit dictum die dictam licenciam.

Est bene in lineis. Mandavit fieri coreacea hinc ad festum Sancte Marie augusti et vestimentum completum hinc ad festum Natalis Domini, sub pena L solidorum.

Providit Dominus Visitator quod dictus Bernardus si voluerit possit habere dictum vestimentum abadis Petri Marcha qui dictum vestimentum detulit et eos concessit eidem licencias oportunas.

Visitavit altare Corporis Christi cuius est beneficiatus Facundus Bertrandi, presbiter, absens. Servit pro eo Arnaldus Salvat doceat licenciam intra diem presentem, sub pena L solidorum.

Fol 192v

Est bene ornatum in lineis et corporalibus ara tamen est fracta. Mandavit fieri hinc ad festum Pentecostenses, sub pena L solidorum. Habet calicem, vestimentum et missale.

In altari maiori est beneficiatus etiam Arnaldus Salvat presbiter residens et est institutum pro dominam na Salvanya habet ornamenta quoniam providetur de ornamentis ecclesie.

Mandavit quod hostendat et cetera per totum diem, sub pena L solidorum.

Domus Rectorie sive prioratus bene in omnibus est.

⁵²⁹ Citetur, al marge.

Visitavit capellam hospitalis in quo nullus est beneficiatus est sub invocacione Sanctorum Iohannis Babbiste et Evangeliste. Servit dicto altari predicto Arnaldus Salvat in quo est beneficiatus.

Est bene in lineis et in omnibus necessariis ornamentis habet calicem argenteum et missale et vestimentum.

Administracio est universitatis dicte ville.

Est bene scabilis et firma capella ipsa.

Mandavit dicto Arnaldo Salvat quod doceat collacionem inventarium et capibrevium hinc ad festum Pasce, sub pena L solidorum.

Die sabbati sexta iunii predicti anni dominus Arnaldus Salvat predictus hostendit collacionem quam notus penes me habeo et teneor illam sibi tradere cum ipsam solverit michi.⁵³⁰

Visitavit inde hospitale in quo sunt XI lecta bene [...] [...] ville composita.

Fol 193r

Ordinavit dictus Reverendus Dominus Episcopus quod ecetero non teneant in domo in quo sunt ossa defunctorum que est in platea dicte ville res profanas ymeo illa que nunc sunt extrahant et ab inde in dicta domo estent et personata lecta mortuorum *e los càvehcs de fabricar les fosses* sub interdicti pena.

Item quod in sacristia in qua est quoddam armarium quod indecenter et sine fructum ibi estat quod extrahat et fiat unus archus loco dicti armari in quo presbiteri indicant se cum diacono et subdiacono hinc ad unum annum, sub pena interdicti.

Item.

⁵³⁰ Afegit entre dos paràgrafs

Testes

Venerabilis Iohannis Serra baiulus ville de Reddus Franciscus Colra Iacobus Monroig Berengarius Salvat iurati Iohannis Solanes Berengarius de Monteolivo et Moserratus de Bellvei probi hominis dicte ville qui medioiuramento deposuerunt super articulis visitacionis ut sequitur.

Et primo dixerunt se bene contentare de servicio eorum prioris.

Item dixerunt *que lo capellà Olives és difamat dela muller d'en Pere Salvat de la dita vila de Reus segons han hoyt dir.*

Super aliis dixerunt se nichil scire.

Fol 193v

Postea die iovis XII supradictorum mensis et anni dicti venerabili Iohannes Sarra baiulus Berengarius de Monteolivo notarium et Iohannes Solanes predici recordati ut dixerunt etiam pro exoneracionem eorum conscenciarum vigorem paramenti de super pro eos presenti dixerunt ut sequitur.

Primo dictus venerable baiulus dixit quod multociens et etiam de recenti non dies multam elapsi et venerunt ad eundem baiulum dicentis: *Mossèn deveu saber que en tal casa nominando sibi domum deu entrar mossèn Olives e açò creem per tant com se han co pro sinis e si vos volrets vellar en açò trobarets lo cars que no pensam crer ver dientho aquells qui açò deyen a ell dit batle per lo dit Olives acostuma de anar derrera dones maridades e aquell de qui·s parlava, llavors té molt aprop entant que es fa que ha ab aquella sos mals fets desonestament.*

Et dominus Berengarius de Monteolivo dixit *que està en veritat que aquella damunt per lo dit venerable batle sabuda la qual per releve escàndels manors no guosen ne volen nomenar ací ne difamar ha a ell, dit Berenguer de Montoliu, reptant-la de la amistat o perseveració que ab lo dit Olives que era e és veritat que lo dit Olives li va dets voler-lo·y fer e ella si e s'enfada e ses defenia dell entot ha pogut e encara d'en defensa tots jorns emperò que nol se pot es castigar degudament que se'n seguiran infinits mals e sinistres en la vila de Reus.*

Que dictus Iohannes Solanes dixit *que està en veritat que fa dies ha ell que es en consanguinitat ab la dita dona ne fonch avisat dels dits fets es dupte que prou mal non sen enseguescha de de(sic) remey condescent per lo molt Reverendissim senyor Archabisbe no-y és prestament provehit. E dixit mes saben saber les males obres del dit capella que per un home fora estat desempatxat ço és que l'haguera mort un digmenge vestre si per no difamar la dona per detras la qual anaria.*

Fol 194r

Die martis X mensis marcii de Anno a nativitate Domini Millessimo Quadraingtesimo Quinquagesimo in villa de Reddis, Campi Terracone, deposuit discretus Bartholomeus Peyró , presbiter ville Pratarum, de mandato Reverendi domini Gondisalvi Episcopi visitator predicti⁵³¹ compulsus sub excomunionis pena per ipsum Reverendum dominum Episcopum eidem imposita cum iuramento ut testis et sunt iuramento in causa propria ut sequitur.

Et primo fuit interrogatus dictus Bartholomeus Peyro per eiusdem Reverendum dominum Episcopum et visitatorem *que sols, ell testimoni, en un cas que se ha seguit ales Borges durgell duna dona que sen han menada muller d'en Bernat Falcó appellada Angelina.*⁵³² Et dixit super predictis hoc scire que, *ell testimoni, estant en casa sua dins la vila de Prades vench a ell testes en Johan Rius nabot de, ell testimoni, e li dix tals paraules o semblants deuen saber mon o nels que yo anant a les Borges he encontrada na Angelina muller d'en Bernat Falco e plorant ha-m dites tals paraules: O Àngel de Déu, bé sies vengut, trobaràs que yo som perduda que aquesta nit yo havia amorir car mon marit me ha menaçada e està esperant detràs la porta ab una que-m vol matar e axí per amor de Déu traumich et met-me en loch que no sia segura sinó yo m'iré a desesperar e yo encontinent hoydes aquestes paraules per reverència de Déu he la amenada ací en Prades en casa mia perque veiam com se porà fer que aquesta dona sia gordada de perill, ell testimoni, responent dix abans de totes coses és mester que aqueixa dona sia assegurada*

⁵³¹ Citatus cum sua licencia e, a dalt la línia.

⁵³² De la qual ell testimoni és peculiar que per ell l'an reda de poder de son marit afegit a dalt la línia.

per lo batle de ací e de fet, ell testes, e lo dit Rius foren al batle de Prades e feren assegurar la dita dona. E après digueren ell e lo dit Rius a la dita dona-

Fol 194v

-ella si volia anar a casa de son cosingerma dela dita dona o de sos germans car ells la amenarien en aquella part on ella conegues esser pus segura. E ella respos que no senia per segura ab deguns car son cosingerma della era traydor e que dels germans lo sogre della havia dit que ells la devien matar ab certes metzines que lo dit sogre de ella havia portades de Leyda e que per aquesta rahó ella no sia volia fiar. E après, ell testimoni, tracta e treballa que los germans de la dita dona vengueren en la vila de Prades e acararen ab la dita dona e fonch contenta de anarse'n ab ells, e de fet se n'anà ab los dits sos germans. E al-s dix, que no-y sap.

Interrogatus si, ell testimoni, may ha coneguda carnalment la dita dona. E dix que no.

Interrogatus si la dita dona és estada treta per ell de les Borges e de son marit ne per part sua et dix que non.

Fuit sibi lectum et cetera, iniuctum et cetera.

Eadem die in villa de Reddis deposint testes sequens.

Petrus Guasch⁵³³, vicarius perpetuus ecclesie loci de Gratalops, Terraconense diocesis, testes iuratus et interrogatus dicere veritatem quam siciat super infrascriptas de quibus interrogabitur .

Fol 195r

Et primo fuit interrogatus, ell testimoni, ha hoyt dir que no sap mossèn Barthomeu Peyró, prevere de la vila de Prades se n'havia menada o feta menar o sia difamat de una dona apellada Angelina, muller d'en Bernat Falcó de les Borges d'Urgell. E dix que, ell

⁵³³ Rector de, ratllat.

testimoni, ha hoyt dir que en la vila de Prades haurien amenada una dona al dit Barthomeu Peyró per la qual tenia amegada en la casa per son servei emperò que no poria dir, ell testimoni, qui era la dona ne qui li havia amenada ne d'on era e alre dix no saber-hi.

Fuit sibi lectum et cetera, iniuctum et cetera.

Fol 196r

Riudolms

Die mercurii XI marcii dicti Anni a nativitate Domini Millessimi CCCC Quinquagesimi dictus Reverendus dominus Episcopus visitator accessit ad locum de Riudolms et facta oracione in ecclesia dicti loci ut est de more visitavit ecclesiam ut sequitur.

Primo visitavit Sacratissimum Corpus Dominicum, et reperit honorifice reconditum in quadam custodia argentea intus tabernaculum in dicto anem tabernaculo erant aranee due.

Crismelia et olea sancta reperit recondita intus quandam tecam fustea cum clave tamen crismeliis non sunt tituli.

Fontes babtismalis sunt bene et cum clave tamen in cohopertorio sunt taranyine.

Ordinarius cum quo sacramenta ministratur bonus est reperit.

Altare maius sub invocacione Sancti Iacobi in lineis bene est corporalibus.

Omnis alii libri ecclesie sunt comptetentes tamen psalterium et epistolerium sunt relingade religentur hinc ad festum Pentecostes, sub pena interdicti.

Est competenter ornatum dictum altare necessariis ornamentis.

Rector huius ecclesie est Bartholomeus Poncii absens .

Vicarii huius ecclesie sunt Salvator Perera et Nicholaus Scuder est locum tenens Rectoris.
Hostenderunt licencias.

Altaria Beate Margarite et Beate Anne, in quibus nullus est beneficiatus illud Sancte Anne bene est alterim Sancte Margarite nichil est.

Providentur de ornamentis altaris maioris.

Item⁵³⁴ visitavit altare Sancte Marie cuius est beneficiatus Melchor Vitalis, absens citetur.

Servit pro eo Nicholaus Scuder.

Est bene in lineis habet calicem argenteum missale et vestimentum.

Item⁵³⁵ visitavit altare Sancte Lucie cuius est beneficiatus Ferrarius Arnaldi Rector de Allexario, absens, servit dicto beneficio.

Est bene in lineis et corporalibus, habet calicem, vestimentum et missale.

Ecclesia et campanile bene sunt.

Item visitavit ecclesiam Sancti Iohannis, que est extra muros dicti loci, in qua sunt duo altaria, unum sub invocacione Beatorum Iohannis Babtiste et Evangeliste, in quo erat beneficiatus Bernardus Huyar nunc⁵³⁶ est in litigio tamen possidet ipsum Iacobus Capero, absens.

Est aliud altare sub invocacione Sancti Nicholay, in quo nullus est beneficiatus.

Domus Rectoris, sive Abbatia, est adaptanda en la pellica. Mandavit quod ponatur *unes trabes* hinc ad festum Natalis, sub pena L solidorum.

⁵³⁴ *Citetur*, al marge.

⁵³⁵ *Citetur*, al marge.

⁵³⁶ *Citetur*, al marge.

Testes

Venerabilis Guillelmus Vitalis baiulus Guillelmus Salvat Berengarius Ferran et Petrus Ferrarius Capero iurati loci Riviulmorum qui medio iuramento deposuerunt super articulis visitacionis ut sequitur.

Et primo sunt interrogati ut in forma. Et dixerunt quod Rector huius ecclesie non facit semper residencia sed tenet ibi vicarios duos que satis bene serviunt, tamen dictus Rector tenetur illuminare duas lampades et aliquociones deficit in illuminatione earumdem lampadarum.

Item tenentur ad pulsandum novam et facit.

Item tenetur quotidie celebrare missam altaris et non facit.

Item dixerunt *que lo Rector és difamat de la muller d'en Johan Ferrer de Cambrils e que és sa comara e més residència fa allà en Cambrils que no en Riudolms, e açò segons han hoyt dir.*

Fol 197v

Vinyols

Dicta Die mercurii dictus Reverendus Dominus Visitator accessit ad locum de Vinyols et facta oracione in ecclesia dicti loci visitavit ipsam ecclesiam et Rectorie in modum sequitur.

Primo visitavit Sacratissimum Corpus Domini Nostri Ihesuchristi, quod reconditum invenit in quodam parvo cofreto honorifice et multum bene.

Crismalia et olea sancta recondita invenit bene et cum clave in quadam parva techa.

Fontes babtismales bene sunt et cum clave.

Liber oridnarius in quo sacramenta ministrantur bonus est.

Altare maius sub invocacione Sancte Catherine bene est omnibus necessariis ornamentis.

Rector huius ecclesie est Paschasius Michelis, residens, hostendit collacionem et inventarium.

Constitutiones sinodales docuit et officium proprium Sancte Tecele.

Ecclesia et campanile bene sunt. Domus abatis in omnibus bene est.

Testes

Guillelmus Unesa iuratus dicti loci et Guillelmus Borrás presbiter homo qui medio iuramento testeficarunt super articulis visitacionis et deposuerunt ut sequitur.

Fol 198r

Et dixerunt se bene contentari de Servicio eorum Rectorum et super aliis nichil dixerunt

Constantí

Die veneris XIII mensis marcii de Anno a nativitate Domini Millesimo CCCC Quinquagesimo dictus Reverendus Dominus Episcopus visitator accessit ad locum de Costantino et facta oracione in ecclesia dicti loci ut est moris visitavit ecclesiam ut sequitur.

Primo enim visitavit preciosissimum Corpus Dominicum quod invenit reconditum in quodam cofreto in quadam capcia argentea et invenit bene esse et sub clave tamen in dicta capcia erat pulvus.

Item est alia custodia argenteas et bene est tamen erat pulvus.

Item olea sancta reconditam in quodam cofreto sub clave.

Fontes⁵³⁷ babtismales benes unt et sub clave tament era tinter unum modium de limo de aqua. Mandavit de duobus in duobus me fibus dengari.

⁵³⁷ Videatur in alia visita, al marge.

Liber ordinarius bene est.

Item visitavit altare maius quod est sub invocacione Sanctorum Petri et Felicis et invenit ipsum in omnibus bene esse.

Missale est fiendum de novo, fiat hinc ad unum annum, sub pena quinquaginta librarum barchinonenses. In⁵³⁸ alia visita fuerit mandatum, sub pena interdicti videatur.

Fol 198v

Evangelisterium et epistolerium sunt bene.

Rector⁵³⁹ huius ecclesie est Iohannes Andreas Sorts, secretarius Reverendissimi domini Terracone Archiepiscopi, absens.

Vicarii huius ecclesie sunt Melchior Vitalis et Anthoni Curba, hostendant et cetera. Fuit sibi iniunctum ut hinc ad festum Pasce proximum. Hostendant licencias licencie regendi curam animarum, sub pena decem librarum, docuerunt licencias die sabbati sancta, VIII aprilis.

Visitavit corum sine feristolium dicte ecclesie, et est bene.

Visitavit⁵⁴⁰ altare Sancte Marie in quo est beneficiatus Iohannes⁵⁴¹ Tolosa clericus, absens, servit pro eo Raymundus Barceló. Mandavit ut doceat licenciam hinc ad festum Pasce proximum, sub pena C solidorum.

Providetur de ornamentis per sacristanos dicte ecclesie.

Est⁵⁴² alius beneficiatus in eodem altari Berengarius Toses presbiter comensalis Terracone quod est unitum cum alio beneficio Sancti Iohannis de Latone extra ecclesiam, servit pro eo Paulus Bagues, presbiter. Hostendat licenciam hinc ad festum Pasce proximum, sub pena C solidorum.

⁵³⁸ Videatur, al marge.

⁵³⁹ Citetur, al marge.

⁵⁴⁰ Citetur, al marge.

⁵⁴¹ Iohannes, ratllat.

⁵⁴² Citetur, al marge.

Est⁵⁴³ in eodem altari alius beneficiatus Nadal⁵⁴⁴, absens clericus servit pro eo Michael Bacona presbiter hostendat ut scriptum.

Est etiam beneficiatus Raymundus Barceló, presens, fuit in [...] sibi quod hostendat col·lacionem, possessionem, inventarium est capibrevium hodie per totam diem, sub pena centum solidorum.

Est bene in lineis calice argenteo vestimento et missalli ara fracta fiat hinc ad festum Pentecostes proximum, sub pena centum solidorum.

Mandavit⁵⁴⁵ fieri coreaceam hinc ad unum annum, sub pena C solidorum.

Visitavit altare Sancti Petri in quo est beneficiatus.

Fol 199r

Berengarius⁵⁴⁶ Toses, presbiter comensalis Sedis est bene in lineis. In alia visita fuerit mandatum fieri coreaceam, sub pena decem librarum et non fuit. Mandavit fieri hunc ad festum Sancte Marie augusti proximum sub dicta pena.

Corporalia⁵⁴⁷ fiant hinc ad festum Sancte Marie augusti, sub pena XX solidorum habet vestimentum et calicem nullum fit servicium.

Est quidam cereus ad quem tenetur dictus beneficiatus est bene enim tenet.

Visitavit altari Beate Marie Gracie. Est beneficiatus Michael Bacona, presens, est bene in lineis, corporalibus et ara.

Habet vestimentum calicem et missalle.

Doceat col·lacionem, inventarium et capibrevium hinc ad festum Assensionis proximum, sub pena centum solidorum.

⁵⁴³ *Citetur*, al marge.

⁵⁴⁴ Hi ha un espai en blanc que precedeix al cognom Nadal

⁵⁴⁵ *Videatur in alia visita*, al marge.

⁵⁴⁶ *Videatur in alia visita*, al marge.

⁵⁴⁷ *Citetur*, al marge.

Visitavit⁵⁴⁸ altare Sanctorum Michael et Martini. Est ibi beneficiatus Iacobus Lobaria, absens, servit pro eo Michael Bacona. Hostendant licenciam hinc ad festum Pasce, sub pena C solidorum.

Fol 199v

Est bene in lineis corporalia tacata sunt valde et inmunde. Mandavit fieri de novo vel ablun hinc ad festum Pentecostes, sub pena XX solidorum.

Habet missale, vestimentum.

Est⁵⁴⁹ alter beneficiatus Petrus Tost clericus nullum fit servicium.

Est cereus quem habent tenere dicti Iacobus Cabaria et Petrus Tost sed nichil faciunt.

Est alter beneficiatus Paulus Begues, presens, doceat collacionem, capibrevium et inventarium hinc ad festum Pasce proximum, sub pena C solidorum.

Iam⁵⁵⁰ in alia visita fuerit mandatum fieri calicem argenteum, sub pena certa per ambos tres beneficiatos solidum pro libra et nichil factum fuit mandatum fieri hinc ad unum annum, sub pena decem librarum.

Visitavit altare Sanctorum Nicholay et Catherine in quo est quedam capella instituta per Raymundum Rull, est beneficiatus Petrus Vitalis presens. Est bene in omnibus, deficit coreacea. Mandavit fieri hinc ad unum annum sub-

Fol 200r

-pena centum solidorum hostendat collacionem et cetera hinc ad festum Pasce proximum sub dicta pena.

In dicta ecclesia sunt lanpades et cerei et hunc tenere sacriste, et bene ardent.

⁵⁴⁸ *Citetur*, al marge.

⁵⁴⁹ *Citetur*, al marge.

⁵⁵⁰ *Videatur in alia*, al marge.

Ecclesia est bene firma.

Campanile est bene.

Ciminterium. Mandavit claudi circumquaque hinch ad unum annum, sub pena XX librarum et dicitur quod pecudes intrant in cimenterium ad pastendum. Mandavit decetero nec ingredi, sub pena decem librarum.

Domus abbacie dicte ecclesie est tota bene.

Hospicium⁵⁵¹ benefici⁵⁵² Tolosa indiget reparacione in multis partibus, cum aqua fluat. Mandavit adaptari in omni per te necessaria quolibet anno usque dum fit reparatum sex florenos de redditibus dicti benefici, sub pena decem librarum cum iam in alia visita fuisset sic mandatum et non fuit factum.

Fol 200v

Denim visitavit hospitale dicti loci in quo sunt octo lecta pauperum, est bene in òmnibus. Regitur per iuratos dicte ville.

Testes

Andreas Torner baiulus Bartholomeus Farda et Anthonius Mertorell, iurati anno presenti dicti loci, Anthonius Vidal, Anthonius Salort sacrista dicte ecclesie Anthonius Cabaria et Vincencius Pontons⁵⁵³ proceres dicti loci de Costantino. Fuerunt interrogati per Reverendum dominum Episcopum et visitatorem medio iuramento super articulis ut more est ut sequitur.

Et primo fuerunt interrogatus super servicio ecclesie. Et dixerunt quod non bene contentantur de servicio pro eo *que lo Rector ab la vila són ab çerts pactes*⁵⁵⁴ *ab carta*

⁵⁵¹ Videatur in alia visita, al marge.

⁵⁵² Precedit per un espai en blanc que correspondria al nom propi

⁵⁵³ Et Iacobus Mertorell, afegit a dalt la línia.

⁵⁵⁴ Ab la vila, ratllat.

pública e que los ha de tenir dos vicaris estant absent e un scolà bo e suficient e que no fa res los te bon vicari ni suficient ni te scola sino minyons que no bastan a res a fer.

Item dixerunt se audivisse dir que lo benefici que obté lo fill d'en Dalmau de Tolosa que l'hauria hagut per diners.

Item dixerunt que hun sabater que està en la vila de Costanti, que ha nom Roials, ha muller en Terragona e no fa habitació ab ella e té amigua en lo dit loch.

Fol 201r

Item etiam dixerunt que en lo dit loch ha hun homa qui diuen Miquel Peric que tenia muller e la muller se n'és anada e ell té amigua.

Item dixerunt que Johan Benedicto, texidor, té amigua en lo dit loch segons és fama e que lo para és jueu e que-l té en casa.

Item dixit Anthonius Vidal que micer Pere Tost li digué que no tenia cosa pus carregosa que smerçar setanta lliures que tenia del benefici de Sent Martí de n'Alegra, lo qual és de son fill, les quals havia rebudes son avi en Pere Tost, de la vila de Costanti que les havien remudes.

Item dixit Guillelmus Vidal que ha hoyt dir que un prevera que diuen mossèn Cosma Miquel és difamat de una viuda que ha nom na Sallellas.

Item dictus Guillelmus Vidal que ha hoyt dir que es mossèn Bacona és difamat de una dona maridada muller d'en Farnós de la vila de Costanti.

Montbrió

Eadem die veneris XIII mensis marcii de anno predicto dictus Reverendus Dominus Episcopus visitator accessit ad locum de Montebrione et facta oracione in ecclesia dicti loci visitavit dictam ecclesiam et Rectorem eiusdem ut sequitur.

Et primo visitavit Sacratissimum Corpus Dominicum quod honorifice reconditum invenit in quodam parvo cofreto in quadam capcia fustea. Mandavit fieri capcia argentea in quo Corpus recondatur infra spacium unius anni, sub pena decem librarum.

Crismalia et olea sancta bene sunt.

Fontes babtismales bene sunt excepto quod copertorium est vetus putrafacta. Mandavit fieri de novo hinc ad festum Nativitate Domini proximum, sub pena decem librarum.

Liber ordinarius in quo sacramenta ministrantur bene est, et omnis libri bene sunt.

Altare maius sub invocacione Sancti Petri est bene in omnibus necessariis.

Vicarius huius ecclesie est Iacobus Bernardi, presbiter, presens. Hostendat collacionem et cetera.

Ecclesia bene est per totum, sed campanile est fortificandum et reparandum.

Visitavit⁵⁵⁵ altare Beate Marie cuius est beneficiatus Petrus Lacera clericus, absens, caret servcio.

Alter⁵⁵⁶ beneficiatus est in dicto altari Sosies, Rector de Venrello, absens, nullum fit servicium.

Alter⁵⁵⁷ beneficiatus est Iohannes Barchelona, absens, nullum fit servicium.

Altare est bene in lineis, corporalibus, ara deficit coreacea. Mandavit fieri per dictos beneficiatos hinch ad festum Sancte Marie augusti proximum, sub pena C solidorum.

⁵⁵⁵ *Citetur*, al marge.

⁵⁵⁶ *Citetur*, al marge.

⁵⁵⁷ *Citetur*, al marge.

Testes

Anthonus Peller, baiulus, Nicholaus Amorós et Iohannes Girona, iurati dicti loci de Montebrione, interrogati medio iuramento pro eos presunto per dicti Reverendum Dominum Episcopum et visitatorem deposuerunt ut sequitur.

Interrogati super servicio ecclesie. Et dixerunt bene esse in servicio dicte ecclesie et contentatur de servicio et de omnibus aliis bene.

Botarell

Deinde die sabbati XIII predictorum mensis et anni, Reverendus Dominus Episcopus visitator accessit ad locum de Botarell et continuando dicta visitam visitavit ecclesiam et Rectorem ut sequitur.

Fol 202v

Et primo visitavit Sacratissimum Corpus Dominicum et invenit reconditum honorifice in quodam cofreto sub clave in quadam capcia argentea.

Visitavit crismalia et olea sancta et erat bene.

Fontes babtismales sunt bene.

Liber oridnarius et omnis alii libri bene sunt. Mandavit fieri consuetam hinc ad duos annos proximos, sub pena X lliures.

Constitutiones et officium propium Sancte Tecele bene est.

Ecclesia et campanile bene sunt.

Altare maius sub invocacione Sancti Laurenci bene est in omnibus necessariis.

Rector huius ecclesie est Gabriel Guasch, presbiter, presens. Hostendat col·lacionem, capibrevium et inventarium hinc ad festum Pasce proximum, sub pena centum solidorum.

Fol 203r

Testes

Arnaldus Labaria, baiulus, Anthonius Martí, Petrus Borràs et Vincencius Figueres, iurati dicti loci de Botarell, interrogati per dictum Reverendum Dominum Episcopum et visitatorem medio iuramento super interrogati assuetis et ut more est dixerunt ut sequitur.

Et primo super servicio dicte ecclesie. Et dixerunt omnie bonum et bene contentari de servicio.

Riudecañes

Ipsa eadem dies sabbati XIII predictorum mensis et anni, Reverendus Dominus Episcopus et visitator fuit in loco de Riudecanes et visitavit ecclesiam dicti loci ut sequitur.

Primo visitavit Sacratissimum Corpus Dominicum quod honorifice invenit reconditum in quodam cofreto sive caxía argentea. Mandavit fieri capciam argenteam a festo Sancte Marie augusti ad unum annum.

Crisma et olea sancta et invenit bene esse.

Fontes babtismales et invenit bene esse.

Fol 203v

Liber ordinarius et omnis alii libri bene sunt.

Altare maius sub invocacione Sancti Mathei est bene in omnibus necessariis.

Rector huius ecclesie est Iacobus Monar, presens. Hostendat collacionem, inventarium et capibrevium hinc ad festum Pasce, sub pena L solidorum.

In alia visita Dominus Visitator ordinavit quod omnia pecunias suas acaptandm aut pro quodam reliquiaris iuratis presentis loci et totum quod debetur per en Rey, manumissorem de mossèn Codina racione cuiusdam legati et cuiusdam casule quam universitas tradidit

dicto Codina cum obiit iurati exhigaut hinc ad festum Natalis et comeritant in empcione dictorum vestimentorum et missalis, sub pena interdicti sed non oram adimpleverunt. Madavit dictus Reverendus visitator quatenus infra spacium duorum annorum compleant etexhigant superdicta, sub pena viginti librarum.

Ecclesia et campanile bene sunt.

Ecclesia bene alluminatur.

Visitavit altare Beate Marie cuius est beneficiatus Matheus Aleu, clericus, absens, servit pro eo Salvator Mas, vicarius. Hostendat licenciam hinc ad festum Pasce proximum sub pena-

Fol 204r

-centum solidorum.

Altare est male in linesi, ara rassa. Mandavit fieri duas lineas hinc ad festum Sancti Iohannis proximum, sub pena centum solidorum.

In alia visita fuit mandatum fieri coreacea sub certa pena, et non fecit. Mandavit fieri hinc ad festum Sancte Marie augusti proximum, sub pena C solidorum.

Habet missale et vestimentum valet circa XII libras.

Visitavit postea altare Sancti Spiritus cuius est beneficiatus Guabriel Guasch, presbiter, presens, et littigatur. Hostendat collacionem et alia, et cetera. Servit pro eo predictus vicarius. Hostendat litteram et cetera.

Est bene in línies, deficit coreacea. Iam in alia visita fuerit mandatum fieri et non fecit. Mandavit Reverendus Dominus Visitator hinc ad festum Beate Marie augusti proximum, sub pena C solidorum.

Visitavit altare Sancte Marie cuius est beneficiatus Petrus Ortoneda, absents, est bene in omnibus necessariis, Servit eidem dictus vicarius dicte ecclesie hostendat.

Habet calicem, vestimentum et missale.

Testes

Bernardus Guier, baiulus, Iacobus Franquet, Petrus Noya et Paulus Guasch, iurati dicti loci de Riudecanes et Bernardus Ortoneda, probus homo dicte ville, testes iurati et interrogati super articulis visitacionis dixerunt ut sequitur.

Et primo fuerunt interrogati ut more est. Et dixerunt eosdem bene contentari de servicio dicte ecclesie.

Item dixerit Iacobus Franquet *que mossèn lo Rector de la dita vila feu sacrament sobre lo Cors Sant de Nostre Senyor que ell havia consagrat, que ell no innovaria res en la sglésia ni en lo dit loch de les coses acostumades e que despuys a sos vijares ho ha trencat.*

Dixerunt etiam predicti quod dictus Rector est iurator.

Item dixerunt que lo dit Rector és difamat de la muller d'en Rufes e de na Cassadora, viuda del dit loch segons han hoyt dir e ací matex de na Francha del dit loch per hoyda.

Vilanova de Scornalbou

Eadem for sabbati Reverendus visitator fuit in loco de Vilanova de Scornalbou et accessit ad ecclesiam dicti loci, que est suffraganea ecclesie loci de Riudecanes, et visitavit ut sequitur.

Primo visitavit Sacratissimum Corpus Dominicum quod honorifice reconditum invenit in quodam parvo cofreto. Mandavit fieri capciam argenteam infra unum annum, sub pena C solidorum.

Crismalia et olea sancta bene esse reperit in quadam teca et cum clave.

Fontes babtismales bene sunt.

Liber ordinarius et omnis alii libri bene sunt.

Ecclesia et campanile bene sunt.

Rector huius ecclesie est Iacobus Monar, presens.

Fol 205v

Monroig

Die eadem Sabbati XIII mensis marcii anno predicto Reverendus Dominus Visitator fuit in locho de Monterubeo et accessit ad ecclesiam dicti loci et visitavit eantem et fiatorem eiusdem ut sequiter.

Et primo visitavit Sacratissimum Corpus Domini Nostri Ihesu Christi, et invenit bene et honorifice reconditum in quadam capcia orea.

Crismalia et olea sancta bene et crisma sine titulo.

Fontes babtismales bene et cum clave sunt.

Altare maius sub invocacione Sancti Michaeli bene ornatum et in omnibus ornamentis necessariis.

Missale est reperandum in aliquibus partibus reperatur hinc ad festum Sancte Marie augusti proximum, sub pena decem librarum et. Mandavit fieri unum missale mixtum infra duos annos, sub pena dicta.

Fol 206r

Rector huius ecclesie est Franciscus Bernardi, presbiter, presens. Doceat collacionem, inventarium et capibrevium hinc ad festum Nativitate proximum, sub pena C solidorum.

Constitutiones et officium proprium Sancte Tecele bene est.

Ecclesia defluit aquam in aliquibus partibus recurratur et fiat paries ex parte abbacie altitudinis unius alne cum ianua per quam ingredi possint de dicta abbacia ad campanile, hinc ad festum Sancti Michaeli, sub pena decem librarum.

Bene illuminatur ecclesia.

Ex⁵⁵⁸ post visitavit altare Sancti Petri cuius est beneficiatus Guillermus Ferrarii, presbiter, absens, servit pro eo prior Beate Marie de Rupe. Doceat licenciam hinc ad festum Pace, sub pena Centum solidorum.

Est bene dictum altare in omnibus necessariis, ara est fracta. Mandavit fieri hinc ad festum Pentecostes, sub pena Centum solidorum.

Habet calicem argenteum vestimentum et missale completum.

Fol 206v

Deinde⁵⁵⁹ visitavit altare Sancti Iacobi in quo est beneficiatus Iacobus Benages, absens, servit pro eo prior Beate Marie de Rupe doceat licenciam hinc ad festum Pasce, sub pena C solidorum.

Est male ornatum, deficiunt coreacea et due linee iam in alia visita fuerit mandatum fieri et non fecit. Mandavit fieri hinc ad festum Sancte Marie mensis augusti proximum, sub pena quinque librarum.

In⁵⁶⁰ dicta capella est quedam lampas quam ut dicitur tenetur illuminare beneficiatis et non illuminatur.

Habet calicem argenteum, missale et vestimentum pauci valoris. In alia visita fuit mandatum fieri vestimentum completum et non fecit. Mandavit fieri hinc ad unum annum, sub pena centum solidorum.

⁵⁵⁸ *Citetur*, al marge.

⁵⁵⁹ *Citetur*, al marge.

⁵⁶⁰ *Videatur*, al marge.

Domus abbacie indiget reparacione in aliquibus partibus. Iam in alia visita fuerit mandatum reparari et non fuit factum, sed rector qui nunch est, de propriis bonis suis, reparavit habeatur informatio cum sacramento a duobus nostris operis ut iudicent dictum opus et habeatur a Bartholomeo Gomar, olim Rectore.

Item Reverendus Dominus Visitator comiserit medio iuramento Petro Domenech et Anthonio Mercè, magistri domorum dicte ville quod infra spacium octo dierum videant et recognoscant domum abbacie et pro eos fiant arbitratio de reparacione que indigent dicta domus.

Fol 207r

Testes

Berengarius Aragonès, baiulus, Iohannes Pellejà, Iohannes Pellejà, minor dierum, Iohannes Peyrí, iurati dicte ville de Monroig medio iuramento deposuerunt super articulis visitacionis ut sequitur.

Et primo super servicio ecclesie. Et dixerunt quod aliquo deficit Rector in servitute.

Item dixit dictus baiulus quod audivit dici quod in cambio quod fecit de rectoria de Monterubeo dictus Rector dederit certa beneficia et promisit facere responsionem Rectori olim eo quod beneficia non erat eiudem valoris et quod hodie dictus Rector tenet et ministrat dicta beneficia et quolibet anno facit responsionem Rectori olim de tertum quid et hoc totum dixit ipse baiulus solum audivi dici.

Cambrils

Die vero dominica XV mensis marcii Anno a nativitate Domini M^o CCCC Quinquagesimo Reverendus Dominus Visitator continuando actum visitacionis fuit in villa de Cambrils et accessit primo ad ecclesiam Beate Marie de Camino dicte ville de Cambrils et visitavit dictam ecclesiam ut sequitur.

Et primo visitavit Sancte Marie in quo est beneficiatus Francis Rogeri, presens, hostendat et cetera hinc ad festum Pace proximum, sub pena C solidorum.

Providetur de ornamentis ecclesie maioris est bene in omnibus necessariis.

Fol 207v

Postea⁵⁶¹ visitavit beneficium Sancte Anne in quo nullus est altari in quo est beneficiatus Bernardus Gualcerandi, presbiter, absens servit pro eo continuatim. Hostendat et cetera hinc ad festum Pasce, sub pena C solidorum.

Est que iuxta institucione facta dicti benefici beneficiatus recipit XX lliures et unam libram pro illuminando quamdam lampade et cereum. Ordinavit visitator in preterita visita quod illuminarat beneficiatus teneantus infra unum mensem alii superaretur censalia. Mandavit dictus Reverendus visitator quod, sub pena centum solidorum illuminet supradicta.

Petrus da Narbona, donatus, medio iuramento deposuit quod lampas nech nec (sic) cerens supradicte numquam illuminatur.

Visitavit postea altare Sancti Bartholomeis cuius est beneficiatus Raymundus Ferrarii, clericus, presens servit pro Comunitas presbiterorum. Hostendat et cetera ut super doceat collacionem et cetera est bene ornatum in omnibus.

Habet tantum missale.

Visitavit deinde altare Sancti Spiritus cuius est beneficiatus Bartholomeus Moliner, presbiter, presens. Doceat collacionem et cetera hinc ad festum Pasce, sub pena centum solidorum. Est bene in lineis, corporalibus, ara scipite amota, deficit coreacea. Mandavit fieri coreaceam hinc ad festum Sancti Iohannis anni proximi, sub pena centum solidorum.

Fuit repertum quod in dicta ecclesia sunt certe lanpades, videlicet una per Anthonius Michaelis, qui racione novem librarum quas tenet illuminare tenetur dictam lampadem dictus donatus, medio iuramento, deposuit dictam lampadem nuper illuminari.

⁵⁶¹ *Citetur jurati sunt patroni ut dierum cum Rectores. Videatur iniunctio quarum non fit capella cum fit in insinuacione, al marge.*

Item alia quam illuminare tenetur Andreas Texidor racione census quem facit pro quodam olvari et terra campa.

Dixit dictus donatus quod non alluminatur lampas predicta.

Item inter donatus Sancte Marie et Petrus Salelles tenentur illuminare aliam lanpadem.

Ex⁵⁶² post dictus Reverendus Dominus Visitator accessit ad ecclesiam maiorem dicte ville de Cambrils et visitavit dicta ecclesiam ut sequitur.

Et primo visitavit Sacratissimum Corpus Domini Nostri Ihesu Christi quod invenit honorifice reconditus in quodam cofreto⁵⁶³ sive capcia argentea. Mandavit fieri unam capciam argenteam et clavem dicto cofreto hinc ad unum annum, sub pena interdicti.

Crismalia et olea sancta invenit bene esse.

Fontes babtismales erat intus unum *scorpi* vivum et erat teragnine.

Copertorium erat segrigatum afrontissium. Mandavit fieri de novo hinc ad festum Sancte Marie augusti, sub pena decem librarum.

Liber ordinarius est religandus. Mandavit religari hinc ad festum Pentecostes proximum, sub pena XX solidorum.

Evangelistarium⁵⁶⁴ religentur hinc ad festum ut super fiat epistolerium de novo hinc ad duos annos, sub pena interdicti.

Altare maius sub invocacione Sancte Marie est bene in omnibus necessariis ornamentis.

⁵⁶² *Església parroquial*, al marge i amb una lletra molt posterior.

⁵⁶³ *Sine clave*, afegit a dalt la línia.

⁵⁶⁴ *Et epistolerium sunt religandi*,afegit a dalt la línia.

Et visitavit eorum dicte ecclesie et libros sunt, duo libri videlicet, legendarius et responsarium de novo fiendi fiat hinc ad duos annos, sub pena interdicti.

Iam⁵⁶⁵ in alia visita fuerit mandatum dictum responsorium et non factum fuit.

Pavimentum cori totaliter destructum. Mandavit adaptari hinc ad festum Sancti Iohannis proximus, sub pena C solidorum.

Rector huius ecclesie est Bernardus Venrell, absens. Hostendat licenciam absentandi, collacionem, inventarium et capibrevium.

Vicarius huius ecclesie sunt Franciscus Rufes et Petrus de Serramar, presbiter, hostendant licencias.

Constitutiones et officium proprium Sancte Tecele sunt bene.

Fol 209r

Ecclesia bene est sed campanile male. Mandavit operari hinc ad unum annum sub pena quinquaginta librarum.

In⁵⁶⁶ altari maiori est beneficiatus Franciscus Bartholomeus Gomar, presbiter, absens .

Reperitur habere calices duos argenteos, missale mixtum sed non vestimentum, valet quatuordecim libras quas recipit super universitatibus ville de Cambriles et de Riudolms.

Visitavit⁵⁶⁷ altare Sancti Iohannis cuius est beneficiatus Paschasius Miquel, presbiter, absens , est male ornatum, deficient, ara, corporalia, mape, copertorium. Mandavit fieri hinc ad unum annum, sub pena C solidorum.

Servit pro eo comunitas, hostendat licenciam hinc ad festum Pasce, sub pena decem librarum.

Habet calicem, vestimentum et missale.

⁵⁶⁵ Videatur in alia visita, al marge.

⁵⁶⁶ Citetur, al marge.

⁵⁶⁷ Citetur, al marge.

Visitavit altare Corporis Christi, est in littigio. Est male in omnibus, deficient ara, coreacea. Fiant hinc ad festum Nativitate Domini proximum, sub pena C solidorum, servit Comunitas, hostendat et cetera ut supra.

Fol 209v

Habet tantum missale et vestimentum.

In dicta ecclesia est quoddam beneficium quod non habet locum in aliquo altari sub invocacione Sancti Georgii institutum per en Castellar quam quod obtinet mossèn Miracla⁵⁶⁸ de Labaria valet XII libras servit pro eo comunitas hostendat et cetera ut super.

Visitavit altare Sancti Vicencii cuius est beneficiatus Iacobus Monar, presbiter, presens. Est bene in lineis, deficit coreacea. Fiat hinc ad unum annum, sub pena XX solidorum. Doceat et cetera hinc ad festum Pasce, sub pena XX solidorum.

Habet vestimentum tamen quod dictus beneficiatus dedi ut dicit dictus beneficiatus.

Visitavit⁵⁶⁹ domum abbacie et est in multis partibus reperendam et adaptandam tam in fundamentis quam in valuis et in aliis locis. Mandavit Reverendus visitator adaptari ad cognicionem duorum magistrorum operis qui, medio iuramento, deponant hinc ad festum Omnium Sanctorum, sub pena L librarum iam in alia visita fuerit mandatum sub certa pena et non fecit.

Fol 210r

Rector habet duo clibana sine foris que indigent reparacione. Mandavit reparari ad cognicionem duorum magistrorum et sub dictum ipsus et dicta pena.

Testes

⁵⁶⁸ *Absens, afegit dalt la línia.*

⁵⁶⁹ *Videatur in alia visita, al marge.*

Petrus Sentgenis, castlanus dicti loci, Antiquus Roquas, abbas, Anthonius Tomàs, Iacobus Vilalbi, iurati dicte ville. Petrus Samaller et Iacobus Mercader et Gaspar Bru proceres dicte ville interrogati per Reverendum dominum Episcopum visitator iuxta articulis visitacionis medio iuramento deposuerunt ut supra.

Et primo super servicio. Et dixerunt quod bene fit servicium in dicta ecclesia.

Item dixerunt *que mossèn Monar prevera jura de Déu.*

Item dixerunt *que n'Arnau Fuster del dit loch ha més de un any que és vedat ab participants e que hun seu fillastra ha molt de temps que fa és vedat.*

Item dixerunt *que en Selles del dit loch és vedat bé ha tres anys, poch més o menys.*

Item dixerunt *que en Mastort de la dita vila és vedat lonch temps ha.*

Fol 210v

Item dixerunt *que la germana d'en Pere Borràs instituí una almoyna de XXXX sous cascun any, los quals fa la vila de Cambrils.*

E⁵⁷⁰ que n'Arnau Fuster del dit loch se diu ésser marmessor dient que a ell se pertany la marmessoria e ell se reb la dita quantitat e no fa res.

Item⁵⁷¹ dixerunt *que en Guillem Semeller dexà en son testament XX sous a misses e XX sous poncelles a maridar sobre una sort de terre que lo capallà Roger reb la dita quantitat, e no se fa res.*

Item conquesti sunt *que lo Rector de Cambrils ha de tenir dos scolans en gran e suficient per mostrar als minyons e vestiren se a sotsdiaca e cantar al cor e altre petit per ajudar a missa a la Verge Maria del Camí, hon tots jorns lo dit Rector ha de celebrar e mossèn Rufes, que huy és vicari arrendador, no té sinó un minyó de qualque X anys.*

⁵⁷⁰ Citetur ut hostendat quomodo est manumissorum vel quomodo destrubuit, al marge.

⁵⁷¹ Sciatur ab eo, al marge.

Item que de les aymoynes de pan cuyt que se donen per certes institucions a la dita vila de Cambrils fan pegar tres sous de imposició e dos sous de pastar gra de cortera e axí és lavat de los pobres.

Fol 211r

Villasicha

Eadem die dominus Reverendus Dominus Visitator fuit in locho de Villasicha et accessit ad ecclesiam et visitavit dictam ecclesiam ut sequitur.

Et primo visitavit Sacratissimum corpus Domini Nostri Ihesu Christi quod invenit honorifice reconditum in quadam custodia de lautone.

Olea sancta et crismalia bene sunt in quodam cofreto fusteo et cum clave.

Fontes babtismales non retinent aquam. Mandavit adaptari hinc ad unum annum, sub pena decem librarum.

Liber ordinarius bonus est.

Altare maius sub invocacione Sancti Stefani est bene in lineis et corporalibus.

Visitavit alios libros et sunt bene.

Ecclesia et campanile sunt bene.

Rector⁵⁷² huius ecclesie est ut dicitur Guillelmus Fet, clericus, absens.

Fol 211v

Vicarius huius ecclesie est Guillelmus Mola, presbiter, hostendat licenciam hinc ad festum Pasce proximum, sub pena C solidorum.

⁵⁷² *Citetur*, al marge.

Visitavit⁵⁷³ altare Beate Marie quod est parochialis et providetur de ornamentis. altare maius est bene in omnibus, sed tamen est quoddam trocium are.

In altari vero maioris sunt duo beneficiati videlicet.

Quorum⁵⁷⁴ est procurator venerable Nicholaus Imperatoris vacant servicio.

Visitavit altare Sancti Bartholomei in quo nichil est nisi cum duo troci telle, cuius est beneficiatus Berengarius Balcells, clericus servit pro eo vicarius. Docet et cetera ut supra.

Hostendit dictus beneficiatus collacionem et cetera.

Fol 212r

Visitavit⁵⁷⁵ altare Sancti Anthoni cuius est beneficiatus Martinus Delmares, absens, est bene in lineis, ara eo quod altare erat consecratum et reliquie cum sigillo fuerunt abstracte, deficit coreacea. Mandavit fieri cum ara hinc ad unum annum, sub pena C solidorum, servit pro eo vicarius. Doceat et cetera ut supra.

Testes

Guillermus Raymundus Marülls, baiulus Villesicce de Comuni, et Iohannes Guasch, baiulus Villesicce de Solzina, Bartholomeus Mas, Ludovicus Banyols, iuratt de Villasica de *Comú*, interrogati per Reverendum Episcopum per articulos visitacionis medio iuramento deposuerunt ut sequitur.

Et primo super servicio. Et dixerunt bene contentari de servicio dicte ecclesie.

Item dixerunt *que lo dit vicari se plenex a les voltes de joch de daus e a pilota.*

⁵⁷³ Visitavit altare, ratllat. In altari, a baix.

⁵⁷⁴ Sciatur ab eo, al marge.

⁵⁷⁵ Citetur, al marge.

Item dixerunt *que lo dit vicari a jurat moltes voltes de Déu.*

Item dixerunt *que en Torrademer fa conjurs.*

Item dixerunt *que en Martí Miralles de la vila demunt dita ha bé tres o quatra anys que no vol hoy missa.*

Tamerit

Die lune XVI mensis marcii de anno predicto MCCCC quinquagesimo Reverendus Dominus Episcopus et visitator fuit in loco de Tamerit et accessit ad ecclesiam et facta oracione in dicta ecclesia visitavit eandem ut sequitur.

Et primo visitavit Sacratissimum Corpus Domini Nostri Ihesu Christi quod invenit bene et honorifice stare in quodam cofreto fusteo.

Crismalia et olea sancta bene sunt et sub clave.

Fontes babtismales et invenit bene esse et sub clave.

Item visitavit altare maius sub invocacione Sancte Marie-

-quod est bene ornatum in omnibus ornamentis necessariis.

Liber ordinarius et cuius alii libri bene sunt excepto quod Epistolarium indigent reparacione. Reparetur et fiat de novo quaternus in principio hinc ad unum annum, sub pena C solidorum⁵⁷⁶.

⁵⁷⁶ Epistolarium de novo ad festo Pasce ad unum annum. Psalterium a festo Pasce ad tres annis, al marge.

Rector⁵⁷⁷ huius ecclesie est Bernardus Talavera, presens. Doceat collacionem, inventarium et capibrevium hinc ad festum Pasce proximum, sub pena C solidorum.⁵⁷⁸

Visitavit⁵⁷⁹ altare Sancti Spiritus in quo est beneficiatus Guillelmus Franch, absens, servit pro eo Stefanus de Coxona, presbiter, presens. Hostendat licenciam hinc ad festum Pace, sub pena XX solidorum.

Est⁵⁸⁰ bene in omnibus necessariis excepto quod ara est fracta.

In⁵⁸¹ alia visita fuit mandatum fieri missale et non factum fuit. Mandavit fieri hinc ad unum annum, sub pena decem librarum.

Item⁵⁸² fuit mandatum fieri vestimentum completum. Mandavit fieri sub dicta pena hinc ad unum annum.

Visitavit altare Sancti Iacobi cuius est beneficiatus Petrus Morell, absens, servit pro eo Stefanus de Coxona. Doceat et cetera ut supra.

Fol 213v

Est male in lineis, corporalibus. Habet tamen aram, dicitur quod mape sunt ad abluendam.

Habet calicem argenteum tamen.

Iam in alia visita fuit mandatum fieri corporalia, missale et vestimentum. Et ideo factum fuit dictus Reverendus Dominus visitator. Mandavit fieri hinc ad unum annum, sub pena decem librarum.

In dicta ecclesia sunt due lampades ardent bene.

Item est quedam lanternus ferrea et lucerna que ardet diebus dominicis est festivis dum missa ibidem celebratus que omnia hunc illuminare probi homines dicti loci.

⁵⁷⁷ *Psalterium a festo Pasce ad tres annos, al marge.*

⁵⁷⁸ *Item fieri damnaticos a festo Sancte Marie hinc ad festum Beate Marie augusti, al marge.*

⁵⁷⁹ *Citetur, al marge.*

⁵⁸⁰ *Mandavit aram coreaceam, al marge.*

⁵⁸¹ *Non fecit/fiat, al marge.*

⁵⁸² *Non fecit/fiat, al marge.*

Ecclesia et campanile bene sunt.

Visitavit etiam Abbaciam dicte ecclesie et fuerunt aliqua in alia visita mandata adaptari et non fecit. Mandavit fieri et adaptari in omni locho necessario hinc ad duos anno(sic) proximos, sub pena decem librarum.

Visitavit de post ecclesiam Sancti Petri. Sunt ibi duo altaria unum videlicet Sancti Petri et aliud Sancti Anthonii.

Fol 214r

Altare Sancti Petri est ecclesie et Rector providetur de ornamentis ecclesie maioris. In altari Sancti Anthoni est beneficiatus predictus Guilermus Franch eo que dictum beneficium est vintum cum predicto beneficio Sancti Spiritus quod est in dicta ecclesia maiori. Deficiunt oram.

Mandavit fieri tres lineas en copertorium corporalia hinc ad unum annum, sub pena C solidorum⁵⁸³.

Ecclesia est bene firma.

Testes

Guilermus Monserrat, baiulus, Bernardus Roig et Petrus Lobregat, iuratorum dicti loci de Tamerit interrogati pro Reverendum Dominum Episcopum et visitatorem super articulis visitacionis medio iuramento deposuerunt ut sequitur.

Et primo dixerunt de servicio bene contentari solum conquesti sunt quod Rector non vult pulsare quoniam Corpus elevatur quamdam squillam ad hoc ut existentes per terminum orent vel oracionem faciant.

⁵⁸³ *Nichil valet, ratllat.*

Altafulla

Posmodum dicta die dictus Reverendus Dominus Visitator accessit ad locum de Altafulla et visitavit ecclesiam dicti loci ut sequitur.

Fol 214r

Et primo visitavit Sacratissimum Corpus Domini Nostri Ihesu Christi quod invenit reconditum in quodam cofreto fusteo. Mandavit fieri quandam capciam argenteam in quam Corpus recondatur, hinc ad unum annum, sub pena interdicti.

Crismalia et olea sancta invenit bene esse et sub clave.

Fontes babtismales non retinent aquam et copertorium putridium. Iam in alia visita fuit mandatum fieri, sub pena interdicti et nichil fecerunt. Madavit parari taliter quod teneant vel de novo fiant tam fontes quam copertorium et clausuram hinc ad unum annum, sub pena decem librarum⁵⁸⁴.

Altare maius sub invocacione Sancti Martini est bene ornatum in omnibus necessariis. Est bene in libris. Epistolerium est religandum.

Rector huius ecclesie est Anthonius Scuder, presbiter, presens. Doceat col·lacionem, inventarium et capibrevium hinc ad festum Pasce, sub pena centum solidorum.

Vicarius huius ecclesie est Iohannes Tallardaci. Doceat licenciam ut supra.

Ecclesia et campanile sunt bene.

Visitavit altare Sancti Iohannis Babtiste. Est bene in lineis, copertorio, corporalibus, tamen ara fracta pro medium.

Habet calicem, vestimentum et missale borneo, cuius est beneficiatus Iohannes de Losquos, absens.

⁵⁸⁴ *Liber ordinarius, ratllat.*

Servit pro vicarius dicte ecclesie doceat licenciam vel ut suprascriptum.

Habet lampade, sed non ardet.

Deinde visitavit altare sub invocacione Sancti Michaelis. Est bene ornatum excepto corporalia sunt perforata. Mandavit fieri hinc ad festum Sancti Iohannis, sub pena X solidorum.

Et vestimentum e missale et calcem argenteum.

Est⁵⁸⁵ beneficiatus Arnaldus Porta presbiter, absens servit pro eo vicarius docet et cetera ut superscriptum.

Habet lampadem ardentem.

Est ibi etiam aliud altare Beate Marie quod ibi tenet dominus dicti loci. Non habet redditus neq per consequens est beneficiatus et sic non deservitur.

Domus Abbacie est adaptanda in textum cavere prope safaregium, adaptetur hinc ad unum annum, sub pena duo paria autilum.

Testes

Iohannes Berguete, iuratus dicti loci, et Petrus Rabaça, procer dicti loci. Interrogati super articulis visitacionis pro Reverendum Dominum Episcopum et visitacionem medio iuramento deposuerunt ut sequitur.

Et dixerunt de servicio fore bene contenti.

Deinde dixerunt super omnibus nichil scire.

⁵⁸⁵ *Citetur*, al marge.

Clara

Eadem die visitavit ecclesiam et populum de Clarano et invenit altare sub invocacione Beate Marie competenter ornatum calice argenteo vestimento missali et aliis ornamentis necessariis.

Sunt ibi fontes babtismales.

Ecclesia bene firma est per totum.

Torradenbarra

Eadem die lune idem Dominus Visitator fuit in locho Turrissenbarra et accessit ad ecclesiam dicti loci et visitavit eandem ut sequitur.

Primo invenit Sacratissimum Corpus Dominicum et invenit stare in quodam cofreto sub clave honorifice et munde cum quadam capcia argentea.

Fol 215r

Item visitavit crismalia et olea et reperit ea in techa sub clausura.

Item visitavit fontes babtismales et invenit sine aqua eo que lapis non tenet, sed est in quadam librello aqua. Mandavit adaptare vel fieri de novo hinc ad unum annum, sub pena decem librarum.

Visitavit altare maius sub invocacione Sancti Petri et altare Sancte Marie, et invenit ea omnibus necessariis ornamentis ornata competenter juxta descencia loci.

Liber ordinarius et omnis libri bene sunt.

Ecclesia et campanile bene sunt excepto *que lo curró de la squella maior fa adobar*. Mandavit adaptari hinch ad festum Sancti Iohannis, sub pena XV solidorum.

Rector huius ecclesie est Petrus Roig, presbiter, presens. Hostendat col·lacionem, inventarium et capibrevium hinc ad festum Pace, sub pena C solidorum docuit totum.

Visitavit altare Sancti Georgii in quo nullus est beneficiatus. Est bene in òmnibus, sed ara est fracta. Mandavit fieri de novo hinc ad festum Sancti Iohannis, sub pena et cetera.

Fol 215v

Testes

Guillelmus Valls, Petrus Martí et Anthonius Bru, iurati, dicte ville interrogati per Reverendum Dominum Episcopum et visitatorem super articulis medio iuramento deposuerunt ut sequitur.

Et primo super servicio et honestate. Et dixerunt omnie bonum.

Montornes

Die martis decimaseptima proximum dictorum mensis et anni dictus Reverendus Dominus Visitor contnuando dictum visitacionis accessit ad locum de Montornes et visitavit ecclesiam et populum quequidem ecclesia est sufraganea ecclesie Turrisdenbarra.

Et primo visitavit Sacratissimum Corpus Domini Nostri Ihesu Christi et invenit reconditum in quodam cofreto fusteo bene et honorifice sub clave.

Crismalia et olea sancta et invenit bene esse.

Fontes babtismales invenit bene esse.

Altare est bene ornatum duobus calicibus argenteis, missali, libris et duobus vestimentis completis uno pro festivitibus et alter pro aliis diebus.

Sunt quatuor lampade et bene ardet due providentur de elemosinis, unam il·luminat dominus castri et quarta illuminatur quod beneficiatum de la Pobles, cum uno cereo.

In Popula dicti castri est capella Sancte Trinitatis in qua est beneficiatus Guillelmus Valls, clericus, servit pro eo frater Bernardus Timoneda. Hostendat licenciam.

Item in dicta Popula est hospitale et hostendat certos redditus quod administrantur per Petri Ferrarii dicitur quod redditu compotum quolibet anno imposse auditor compotorum compotorum animarum.

Testes in locho de la Pobla

Guillelmus Clara, iuratus, Anthonii Tarraça, Iohannes Buada, Guillemus Cassanovas et Guillelmus Soler, probi homines, interrogati super articulis visitacionis medio iuramento deposuerunt ut sequiter.

Et dixerunt super servicio *que mossèn Bernat Timoneda serveix la dita sglésia emperò que té a dir dues misses la sanmana e que no ni-c diu de XV jorns mas que lo dit Bernat diu que les diu a Montornès.*

Item dixerunt *que en la sglésia de la Pobla ha una làntia e un cir que ha illuminat les obres pies e que no se illuminen.*

Castlar

Eadem die martis dictus Reverendus Dominus Visitator in locho de Castlaria et more solito visitavit ecclesiam dicti loci oracionem prius facta et populum ut sequitur.

Et primo visitavit Sacratissimum Corpus Domini Nostri Ihesu Christi quod invenit reconditum in quodam armario cum quadam custodiam de lautone bene et honorifice.

Visitavit crismalia et olea sancta et invenit bene esse.

Fontes bapbismales et inventit bene esse et sub clave.

Liber ordinarius et omnis alii libri bene sunt excepto quod liber evangeliorum est religandus. Mandavit religari hinc ad festum Sancti Iohannis proximum, sub pena C solidorum.

Ecclesia est bene illuminata cereis et lampadis.

Altare maius sub invocacione Sancti Iohannis est bene ornatum in omnibus ornamentis necessariis.

Rector⁵⁸⁶ huius ecclesie est Bartholomeus Casadeval, absens. Servit pro eo Petrus Fox, presbiter. Doceat licenciam et cetera.

Ecclesia et campanile bene sunt.

Visitavit⁵⁸⁷ altare Beate Marie cuius est beneficiatus Petrus Jover, clericus, absens servit pro eo dictus Petrus Fox, vicarius. Docuit et cetera. Est bene in lineis, copertorio, deficiunt corporalia, ara, missale, vestimentum. Iam⁵⁸⁸ in alia visita fuit mandatum fieri et non factum fuit. Mandavit fieri hinc ad duos annos, sub pena X librarum, ara et corporalia fiant hinc ad festum Pentescostes.

Visitavit⁵⁸⁹ in super altare Sancti Bartholomei cuius est beneficiatus Guabriel Cortey presbiter, absens. Nullum fit servicium. Deficiunt due linee, corporalia, ara, copertorium. Fiant hinc ad unum annum, sub pena X librarum.

Fol 217r

Iam in alia visita fuit mandatum fieri calicem argenteum et vestimentum et non fuit factum. Mandavit fieri hinc ad duos annos, sub pena X librarum.

Testes

⁵⁸⁶ *Citetur*, al marge.

⁵⁸⁷ *Citetur*, al marge.

⁵⁸⁸ *Videatur in alia visita*, al marge.

⁵⁸⁹ *Citetur*, al marge.

Petrus Jonquosa, baiulus, Petrus Bofill, maior dierum, Geraldus Vergilli, Franciscus Fuster et Guillelmus Moliner, probi homines dicte ville, interrogati super articulis visitacionis ut more est pro Reverendum Dominum Episcopum visitatorem medio iuramento deposuerunt ut sequitur.

Et primo super servicio dixerunt omnie bonum.

Super aliis dixerunt nichil aliud scire.

Ardenya

Visitavit ecclesiam de Ardenya et invenit altare male ornatum. Eccleisam defluebat aqua.

Iacobus Ferrer et Iacobus Vals, de Ardenya fuerunt interrogati. Et dixerunt nullum fieri servicium in dicta ecclesia de Ardenya.

Renau

Die mercurii XVIII predictorum mensis et anni dicti Reverendus Dominus Episcopus et visitator fuit in locho de Renau et nullum invenit qui daret rationem iniustificacione fiendu[...] de ecclesiam dicti loci.

Fol 217v

Vilabella

Die mercurii XVIII mensis et anni proxime dictorum, dictus Reverendus Dominus Episcopus et visitator accessit ad locum de Vilobella et facta oracione in ecclesiam dicti loci ut more est visitavit dictam ecclesiam ut sequitur.

Primo visitavit Sacratissimum Corpus Domini Nostri Ihesu Christi reconditum in quadam techa⁵⁹⁰ fustea⁵⁹¹ stat honorifice in quadam capcia argentea.

⁵⁹⁰ *Custodia*, ratllat. *Techa*, afegit a dalt.

⁵⁹¹ *Deaurata*, ratllat

Item visitavit crismalia et olea sancta et invenit bene esse et sub clave.

Recognovit fontes babtismales et invenit bene esse.

Liber ordinarius bene est deficit una consueta fiat hinc ad duos annos proximos, sub pena interdicti.

Die Martis VIII mensis madii a nativate Domini M^oCCCC^o Quinquagesimosecundo honorabile Dominus Vicarius Generalis prorogavit tempus ad faciendum consuetam superdictam hinc ad festum Nativitatis Domini sub dicta pena interdicti.⁵⁹²

Die sabbati XXIII mensis decembris Anno a nativitate Domini M^oCCCC^oLII^o honorabile Dominus Vicarius prorogavit super dictam prorogacionem pro fienda consueta predicta a festo Natalis Domini ad unum annum sub dicta pena interdicti.⁵⁹³

Libri, omnis bene sunt.

Ecclesia bene est sed in aliquibus oprtibus fluit aqua, recurratur.

Campanile bene est excepto signum magnum quod est adaptandum. Fiat hinc ad festum Pentecostes, sub pena X solidorum.

Fol 218r

Constitutiones et officium Sancte Tecele sunt.

Rector huius ecclesie est Michael Borrodà presbiter presens doceat collacionem inventarium et capibrevium hinc ad festum Pasce, sub pena C solidorum.

Visitavit altare Beate Marie et Beati Petri quod providetur de ornamentis altaris maior et est bene in omnibus.

Visitavit deinde capella fuit altare Corpus Christi cuius est beneficiatus Anthonius Barceló, officialis Terrachone, absents. Est bene in omnibus necessariis.

Habet calicem argenteum missale bonum et vestimenta servit pro eo.

⁵⁹² Tot aquest paràgraf afegit *a posteriori* en l'espai entre paràgrafs.

⁵⁹³ Tot aquest text afegit *a posteriori* al marge.

Postea⁵⁹⁴ visitavit capellam et altare Sancte Anne cuius est beneficiatus Iohannes Losquos est competenter ornatum necessariis ornamentis, absents, servit pro eo.

Sunt due lampades coram altari maiori quas illuminare tenentur sacriste.

Est etiam alia lampas institute per n'Albió quam illuminare tenetur sacristia qui habet certos redditus.

Visitavit abbaciam quam invenit competenter operatam.

Fol 218v

Testes

Petrus Blanch procer dicti loci de Vilabella interrogatus medio iuramento deposuit ut sequitur.

Et dixit super omnibus omnie bonum.

Abrafim

Eadem die dictus Reverendus Dominus Episcopus et visitor continuando actum visitacionis predicte visitavit ecclesiam dicti loci ut sequitur.

Et primo Sacratissimum Corpus Domini Nostri Ihesu Christi, et erat bene custoditum in quadam custodia de lautone.

Item visitavit olea sancta et sunt bene.

Fontes babtismales et sunt bene sed non retinent aquam.

Item visitavit altare maius est bene in omnibus necessariis ornamentis.

Liber ordinarius et alii libri sunt bene.

Rector huius ecclesie est Michael Borrodà, presbiter, presens. Doceat et cetera.

⁵⁹⁴ *Citetur*, al marge.

Visitavit in super altare Sancti Iacobi cuius est beneficiatus Iohannes Puigsadol, presens.
Doceat et cetera est bene in omnibus.

Fol 219r

In dicta ecclesia sunt tres lampades quatenus due illuminan per universitate et una per heredes Arnaldi Guiot et Gonbaldum de Tamerit.

Lanternam cum qua Corpus Christi portatur adaptetur vel eratur de novo hinc ad festum Sancti Iohannes, sub pena C solidorum.

Ecclesia iam adaptatur campanile est reparandum *una truga al seny maior* hinc ad festum Pentecostes, sub pena C solidorum.

Vallmoll

Dicta die mercurii accedens dictus Reverendus Dominus Episcopus et visitator fuit in locho de Vallmoll et visitavit ecclesiam dicti loci facta prius oracione in dicta ecclesia ut more est ut sequitur.

Et primo visitavit Sacratissimum Corpus Domini Nostri Ihesu Christi et invenit fore conditum hoinorifice et bene in quodam cofreto fusteo et in quadam capcia argentea sub clausura.

Item visitavit olea sancta et invenit bene esse in quodam cofreto fusteo sine clausuram. Mandavit fieri clausuram hinc ad festum Pentecostes, sub pena X solidorum.

Item visitavit fontes bapismales et invenit bene esse sed sine clave. Mandavit fieri hinc ad Pasce, sub pena C solidorum.

Liber⁵⁹⁵ ordinarius nichil valet. Mandavit fieri hinc ad unum annum, sub pena interdicti iam in alia mandatum fuit sub certa pena reparari et non fecerunt.

⁵⁹⁵ Videatur in alia visita, al marge.

Altare maius sub invocacione Beate Marie est ben in lineis corporalia fuit perforata et sine copertorio. Mandavit fieri corporalia hunch ad festum Pentecostes, sub pena X solidorum et coreaceam hinc ad festum Sancte Marie augusti Proximum, sub pena X librarum.

Est bene ornatum calicibus et vestimentis et aliis ornamentis⁵⁹⁶.

Postea visitavit altare Sancti Michaelis cuius est beneficiatus Bartholomeus Arbonès, presens. Doceat collacionem, inventarium et capibrevium hinc ad festum Pasce, sub pena C solidorum.

Est bene ornatum lineis corporalibus et ara fiat coreacea hinc ad festum Sancti Michaelis proximum, sub pena C solidorum.

Habet calicem argenteum, vestimentum et missale.

Altare etiam Beate Lucie in quo nullus est beneficiatus. Providetur de ornamentis ecclesie.

Visitavit⁵⁹⁷ altare sive capella Corporis Christi et Sancti Stefani cuius est beneficiatus Iohannes Solsona, absens. Servit pro eo Petri Abelló, presbiter. Doceat licenciam hinc ad festum Pasce, sub pena C solidorum.

Caret una line et corporalibus. Mandavit fierihinch ad festum Pasce, sub pena V solidorum.

Iam ⁵⁹⁸ in alia visita fuit mandatum fieri calicem et missale et non fecit. Mandavit fieri hinc ad festum Nativitatis Domini proximum, sub pena X librarum habet vestimentum.

⁵⁹⁶ Es deixa mitja pàgina en blanc.

⁵⁹⁷ Citetur, al marge.

⁵⁹⁸ Videatur in alia visita , al marge.

Omnis libri bene sunt excepto legendarius, sanctorale et responsorium dominicalis.
Mandavit fieri hinc ad duos annos, sub pena decem librarum.

Iam⁵⁹⁹ in alia visita fuit mandatum fieri et non fecerunt.

Lampades et cerei sunt a donus ville.

Ecclesia in aliquibus partibus indiget reparacione et fluit aqua super corum dicte ecclesie
et in aliis partibus. Mandavit adaptari hinc ad festum Sancti Iohannis proximum, sub pena
C solidorum.

In⁶⁰⁰ alia visita fuit mandatum adaptari et non fecerunt.

Fol 220v

Domus Abbatie dicte ecclesie bene est.

Testes

Michael Arbonès, baiulus, et Guillelmus Cerveró, iuratus, et Iohannes Abella, habitator
dicti loci interrogati per Reverendus Dominus Episcopum et visitatorem super articulis
visitacionis ut more est medio iuramento deposuerunt ut sequitur.

Et dixerunt super servicio bene contentari.

Item dixerunt *que una làntia ha de tenir lo Rector e que no crema bé ha de dos mesos.*

Item dixerunt *que han hoyt dir que mossèn Barthomeu Arbonès hauria hagut un benifet
de hu que diuen Dionís Terré per diners e que en Terrell, lo mercader de Alió, que ha
nom Berenguer, fo lo trectador.*

Item dixerunt *que mossèn Arbones e mossèn Gual a vegades los han hoyts jurar de Déu.*

Item dixerunt *que han hoyt dir que mossèn Gual e mossèn Arbonès són difamats de una
dona que no té marit que va axí per lo món que stà ara en la vila de Vallmoll.*

⁵⁹⁹ Videatur in alia visita, al marge.

⁶⁰⁰ Videatur in alia visita, al marge.

Item dixerunt *que los dits mossèn Gual e mossèn Arbonès juguen a les voltes a daus.*

Fol 221r

Item dixerunt *que mossèn Johan Solzona ha rebut un cabal del canterer de Vals.*

Interrogatus Petrus Abelló, presbiter, medio iuramento deposuit ut sequitur. Et dixerunt *que, ell testimoni, perlant ab en Guim March, de Salou, cosingerma de mossèn Barthomeu Arbonès, prevere, sobre lo benefici que lo dit mossèn Arbonés té en la sgléya de Vallmoll sots invocació de Sent Miquel que ell hagué d'en Dionís Terre diguere lo dit March que prop de sexanta florins costava entre messions e hu li obre si lo havia de ver, e açò era com se trectava e que fama publica és que n'a pagat diners.*

Garidells

Die iovis XVIII mensis marcii anno predicto Reverendus Dominus Episcopus et visitator fuit in locho de Garidells et facta oracione in ecclesia dicti loci visitavit ut moris est dictam ecclesiam ut sequitur.

Et primo visitavit Sacratissimum Corpus Domini Nostri Ihesu christi et invenit reconditum in quadam custodia de lautone.

Crismalia et olea sancta et invenit bene et sub clave.

Fontes babtismales sunt bene.

Liber ordinarius et omnis alii libri comptententer sunt bene et Constituciones.

Altare maius sub invocacione Sancti Iacobi est bene excepto quod ara est fracta. Mandavit fieri hinc ad festum Pentescostes, sub pena vigineti solidorum.

Fol 221v

Ecclesia in aliquibus defluit aqua. Mandavit adaptari hinc ad festum Sancte Marie augusti, sub pena interdicti.

Campanile bene est.

Vicarius huius ecclesie est Iohannes Ferrarius Beatriu, presbiter, presens. Habet ecclesiam in comandam.

Est aliud altare sub invocacione Sancte Marie in quo nullus est beneficiatus providetur de ornamentis ecclesie.

Rector⁶⁰¹ huius ecclesie est Franciscus Mur, presbiter, absens.

Testes

Guillermus Terraça, baiulus, Anthonius Vilanova et Arnaldus Soler dicti loci iurati super interrogatori visitacionis medio iuramento deposuerunt ut sequitur.

Et dixerunt super servicio omnie bonum.

Item dixerunt et conquesti sunt *que mossèn Francesch Mur, prevera, rector del dit loch se n'ha portades les notes de la rectoria segons han hoyt dir.*

Lo Codony

Ipsa eadem die Iovis fuit Reverendus Dominus Episcopus et visitator in locho del Codony et visitavit dictam ecclesiam ut sequitur

Fol 222r

Et primo visitavit Sacratissimum Corpus Domini Nostri Ihesu Christi quod reperit in quadam custodia de lautone honorifice.

Item visitavit crismelia et olea sancta et sunt bene.

Fontes babtismales non retinent aquam. Mandavit adaptari calix quod remeant vel. Mandavit fieri de novo hinc ad unum annum, sub pena C solidorum.

⁶⁰¹ *Citetur al marge.*

Liber ordinarius et omnis libri bene sunt.

Constitutiones non sunt.

Altare maius sub invocacione Sancti Petri est bene in omnibus ornamentis necessariis.

Rector⁶⁰² huius ecclesie est Raymundus de Turribus, presbiter, absens. Servit pro eo Gondissalvus de Mora, presbiter. Docuit licenciam.

Ecclesiam et campanile bene sunt.

Visitavit⁶⁰³ altare Sanctorum Marie et Andree, cuius est beneficiatus Franciscus Mur presbiter, absens. Tenet in comandam dictum beneficium Iohannes Manent de mandato de Vicario. Nulla habet ornamenta valet circa LXXII solidorum.

In dicto altari fit servicium beneficii instituti per Bernardum Cerdà quondam, et eius uxor quod obtinet Berengarius Toses, presbiter, comensalis. Servit pro eo dictus vicarius. Docuit et cetera. Non habet calicem, vestimentum et missale.

Fol 222v

Mandavit fieri hinc ad festum Sancti Michaelis proximum, sub pena XX librarum.

Servit in dicta ecclesia tres lampades duas hunc illuminare proceres dicti loci alia est votiva et bene ardent et cerei similiter.

Domus abbacie dicte ecclesie bene est satum.

Puigpelat

Dicta die Iovis dictus Reverendus Dominus Visitator fuit in locho de Puigpelat et visitavit ecclesiam ut sequitur.

Et primo visitavit Sacratissimum Corpus Domini Nostri Ihesu Christi quod invenit reconditum in quadam cofreto fusteo et quadam capcia argentea honorifice.

⁶⁰² *Citetur*, al marge.

⁶⁰³ *Citetur*, al marge.

Crismalia et olea sancta et invenit bene excepto quod sunt sine clave fiat hinc ad festum Pasce, sub pena X solidorum.

Fontes babtismales et sunt bene.

Libri ordinarius et omnis libri.

Altare maius sub invocacione Sancte Marie est bene in òmnibus. Deficit coreacea, fiat hinc ad festum Nativitate Domini, sub pena C solidorum servit dicte ecclesie Arnaldus Vergili, presbiter. Doceat licenciam et ceteram.

Ecclesia et campanile bene sunt.

Fol 223r

Testes

Bernardus Eximeno, baiulus, Ferrarius Monserrat, iuratus, Petrus Malenga, Paulus Albillana et Anthonius Spasa, dicti loci, interrogati super articulis visitacionis medio iuramento deposuit ut sequitur.

Et primo dixerunt super servicio ecclesie bonum.

Item dixerunt *que los dos anys pessats foren molt malement servits per mossèn Gual que moltes festes pessaren que no hagneren misses.*

Alio

Eadem die ipsa die Iovis predictus Reverendus Dominus Episcopus et visitator fuit in locho de Alio et visitavit ecclesiam et rectoriem dicte ecclesie ut sequitur facta prius oracione in altari dicte ecclesie.

Et primo visitavit Sacratissimum Corpus Domini Nostri Ihesu Christi quod invenit reconditum in quadam custodia de lautone bene et honorifice.

Crismalia olea sancta invenit bene esse et sub clave.

Fontes bapbismales male retinent aquam. Mandavit fieri de novo hu[nc a]d unum annum, sub pena interdicti.

Liber ordin[ar]ius est satis suficientes.

Fol 223v

Omnis alii libri, excepto Epistolarium, quod de novo fit iam in alia visita fuit mandatum fieri et nulla perfecerunt. Mandavit fieri hinc ad unum annum, sub pena interdicti.

Sunt ibi duo calices argentei.

Est ibi vicarius perpetuus Arnaldus Virgili, presbiter, presens. Hostendat col·lacionem, inventarium et capibrevium hostendat predicta.

Sunt tres lampades que bene ardent.

Ecclesia in aliquibus partibus defluit aqua. Mandavit adaptari hinc ad festum Omnium Sanctorum proximum, sub pena interdicti.

Campanile bene est.

Testes

Interrogati Arnaldus Vergili, vicarius, perpetuus dicte ecclesie. Et dixit *que en lo dit loch ha hun home que diuen en Johan Çabater que goreix de vent roig.*

Fol 224r

Testes

Petrus Pellicer, baiulus, Iohannes, Çabater, iuratus, et Guillelmus Batet, dicti loci habitator. Interrogati super articulis visitacionis medio iuramento deposuerunt ut sequitur.

Et primo dixerunt super servicio et aliis adque tenetur vicarius perpetus dixerunt omnie bonum.

Vilalonga

Die sabbati XXI predictorum mensis et anni Reverendus Episcopus et visitator continuando visitacionem fuit in locho de Vilalonga et visitavit ecclesiam et rectorem eiusdem ut more est.

Et⁶⁰⁴ primo visitavit Corpus Domini Nostri Ihesu Christi et invenit in quoam cofreto honorifice de fuste. Mandavit fieri capciam argenteam hinc ad festum Nativitatis Domini, sub pena interdicti.

Item crismalia et olea sancta et invenit bene esse.

Fontes⁶⁰⁵ babtismales bene sunt sed non retinent aquam. Mandavit adaptari hinc ad festum Sancte Maria augusti, sub pena decem librarum iam in alia visita fuit madatum, sub pena interdicti et non fuit.

Liber ordinarius bonus est.

Fol 224v

Omnis libri bene sunt.

Visitavit altare maius sub invocacione Sancti Martini est bene ornatum omnibus necessariis.

Rector huius ecclesie est Guillelmus Massaguer, presbiter, presens. Doceat col·lacionem, inventarium et capibrevium hinc ad festum Pasce, sub pena C solidorum.

Habet Constituciones, officium Sancte Tecele est in breviario suo.

⁶⁰⁴ Mandavit fieri clavis hinc ad unum annum dicto cofreto, al marge.

⁶⁰⁵ Videatur in alia visita, al marge.

Ecclesia fluit aqua. Mandavit adaptari hinc ad festum Sancti Iohannis proximum, sub pena C solidorum.

In dicta ecclesia sunt sex lampades illuminatur una per Rectorem et quinque per sacristanos.

Est aliud altare Sancte Marie in quo nullus est beneficiatus ornatur de ornamentis ecclesie et est satis bene.

Campanile bene est.

Testes

Berengarius Aguader et Petrus Figuerola, probi homines loci de Villalonga, interrogati super interrogatoriis visitacionis medio iuramento deposuerunt ut sequitur.

Et primo dixerunt super servicio aliquam telut contentari.

Fol 225r

Et dixerunt *que han hoy dir que té una dona e que n'a infants.*

Sent [...] del Lledo *aquí acaba el que es conserva de la visita pastoral.*